APDOVANOTAS EUROPOS KRIMINALINĖS LITERATŪROS ŽVAIGŽDĖ

HÅKAN NESSER

★★★★★

praeitis niekuomet nesiliauja
temdyti dabarties...

SAMONĖS AKIS

OBUOLYS

HÅKAN NESSER

SAMONIĖS AKIS

Romanas

Iš anglų kalbos vertė
HELGA GAVĖNAITĖ

OBUOLYS

UDK 821.113.6-31
Ne-157

Versta iš: Håkan Nesser
The Mind's Eye
2009

ISBN 978-609-04-0087-6

Original Swedish title: *Det grovmaskiga nätet*
Copyright © Håkan Nesser, 2003
First published by Albert Bonniers Förlag, Stockholm, Sweden
Published in the Lithuanian language by arrangement with Bonnier Rights, Stockholm, Sweden and Banke, Goumen & Smirnova Literary Agency, Sweden
© Vertimas į lietuvių kalbą, Helga Gavėnaitė, 2016
© Viršelio adaptacija, Andrius Morkeliūnas, 2016
© UAB MEDIA INCOGNITO, 2016

Pagaliau suradus tai, ko tamsoje ieškojome,
beveik visuomet paaiškėja, kad būtent tai ir radome. Tamsą.

Policijos pareigūnas C. G. Reinhartas

PIRMA DALIS

Spalio 5-oji, šeštadienis – lapkričio 22-oji, penktadienis

1

Pabudęs jis neįstengė prisiminti savo vardo.

Siaubingai gėlė visą kūną. Galvoje plaikstėsi ugnies liežuviai, gerklę žnaibė, skrandį plikė, o krūtinę degino. Jis pamėgino nuryti seiles, tačiau bergždžiai stengėsi. Liežuvis buvo prikepęs prie gomurio. Degte degė visas kūnas.

Akys tvinkčiojo tarsi grasindamos tuoj tuoj iššokti iš akiduobių.

Jis pamanė: „Tarsi būčiau gimdomas. Aš – ne žmogus. Veikiau kažkoks kankynių gniutulas."

Kambarys skendėjo tamsoje. Jis grabaliojo laisvąja ranka, tąja, kuri buvo nenutirpusi ir nedilgčiojo prispausta kūno.

Taip, prie lovos stovi stalelis. Telefonas ir stiklinė. Laikraštis. Žadintuvas.

Pakėlė žadintuvą, tačiau pusiaukelėje šis išslydo iš pirštų ir nudribo ant grindų. Grabinėdamas vėl pagaliau užčiuopė jį ir pakėlęs prisikišo prie veido.

Blyškumoje įžiūrėjo savo rankas. Šios pasirodė pažįstamos.

Dvidešimt po aštuonių. Tikriausiai ryto.

Jis vis dar nenutuokė kas esąs.

Jam atrodė, kad anksčiau niekada nėra taip nutikę. Žinoma, yra tekę nubusti ir nežinoti, kur esi. Arba nesuvokti, kuri šiandien diena. Bet nežinoti savo vardo... Ar kada nors yra tekę pamiršti savo vardą?

Džonas? Janošas?

Ne, bet kažkas panašaus.

Jis kažkur čia, sukasi minčių užkaboriuose, ir ne tik vardas, bet ir visa kita... Ir gyvybė, ir gyvenimas, ir pateisinančios aplinkybės. Tūno kažkur netoliese ir laukia. Už plonos membranos, kurią teks pradurti. Už kažko dar nenubudusio. Bet, tiesą sakant, dėl to jis nekvaršino sau galvos. Visai netrukus sužinos.

Gal čia ne tai, ko vertėtų laukti.

Staiga skausmas akiduobėse dar labiau įsismarkavo. Ko gero, dėl įtempto galvojimo, tačiau kad ir kas jį sukėlė, skausmas degino. Didžiulis ir kankinantis. Verčiantis spiegti.

Visa kita prarado prasmę.

Virtuvė – kairėje, toji vieta pasirodė pažįstama. Nesunkiai pavykus aptikti tablečių dėžutę, pamažu ėmė vis labiau susigaudyti esąs savo namuose. Be abejonės, bet kurią akimirką viskas turėtų paaiškėti.

Jis sugrįžo į prieškambarį ir paspyrė knygų spintos šešėlyje stovėjusį butelį. Šis pargriuvęs parketu nuriedėjo po radiatoriumi. Pasuko vonios link. Paspaudė durų rankeną.

Durys buvo užrakintos.

Nerangiai pasilenkęs ir rankomis įsirėmęs į kelius, patikrino durų spragtuko indikatorių.

Raudona. Kaip ir manė. Užimta.

Jis juto, kaip kyla tulžis.

– Atidaryk... – bandė sušukti, tačiau pasigirdo tik menkutis kvarktelėjimas. Jis kakta atsirėmė į vėsias medžio duris.

– Atidaryk! – pamėgino dar sykį, ir šįkart pavyko išgauti beveik reikiamą garsą.

Duodamas suprasti, kad padėtis rimta, keletą kartų kumščiais pabaladojo į duris.

Jokio atsako. Jokio garso. Kad ir kas tenai tūnotų, akivaizdu, jog neketina jo įsileisti.

Staiga iš skrandžio kažkas ėmė kilti. O gal ir iš dar giliau... Darėsi aišku, kad liko vos kelios sekundės. Prieškambariu nusviduliavo atgal. Į virtuvę.

Šįkart virtuvė atrodė kaip niekada pažįstama.

„Čia iš tiesų mano namai“, – pagalvojo vemdamas į kriauklę.

Pasitelkęs atsuktuvą, jis sėkmingai atrakino vonios duris. Vis neapleido nuojauta, kad tokį darbą daro ne pirmą kartą.

– Atleisk, bet tikrai turėjau...

Įžengęs į vonią ir uždegęs šviesą, pradėjo gana aiškiai suvokti, kas esąs.

Ir dar sugebėjo identifikuoti vonioje gulinčią moterį.

Tai – Eva Ringmar, ir jau tris mėnesius toji moteris – jo žmona.

Jos kūnas atrodė neįprastai susisukęs. Nenatūraliai sulenkta dešinė ranka karojo nusvirusi per vonios kraštą. Rūpestingai prižiūrėti nagai lietė grindis. Tamsūs plaukai plūduriavo vandens paviršiuje, veidas paniręs vandenyje. Vonia iki kraštų pilna vandens, todėl jokių abejonių nekilo: ji negyva.

O jis pats – Miteris. Janekas Matijasas Miteris. Mardame veikiančios Bungės gimnazijos istorijos ir filosofijos mokytojas.

Neoficialiai vadinamas JM.

Po visų šių įžvalgų jis dar kartą nusivėmė, šįkart pasilenkęs virš klozeto. Tada iš dėžutės išsiėmė dar dvi tabletes ir paskambino policijai.

2

L raidės formos kamera. Viskas to paties atspalvio: ir sienos, ir grindys, ir lubos. Aukštai palubėje – mažytis langelis, pro kurį sklinda blausus dienos šviesos ruoželis. Naktimis pro jį matyti žvaigždė.

Abliucijos kampelis su praustuve ir tualetu. Prie sienos pritvirtinta lova. Suklypęs stalas ir dvi kėdės. Palubėje – lempa. Prie lovos – nedidelė lempelė.

Visa kita – garsai ir tyla. Vienintelis kvapas – savo paties kūno kvapas.

Advokato pavardė – Riugeris. Aukštas, palinkęs į vieną pusę, šlubuojantis kaire koja. Miterio vertinimu, advokatui – kiek daugiau nei keturiasdešimt, keleriais metais vyresnis už jį patį. Ko gero, mokykloje teko sutikti to žmogaus sūnų. Gal netgi mokyti. Išblyškęs jaunuolis spuoguotu veidu ir, jeigu teisingai prisimena, ne vienas iš geriausiai besimokančiųjų. Prieš kokius aštuonerius ar dešimt metų.

Pasisveikindamas Riugeris paspaudė ranką. Smarkiai spustelėjęs, ilgokai palaikė ištiestą Miterio ranką, atrodė susikaupęs, bet kartu ir geranoriškai nusiteikęs. Miteriui nekilo abejonių, kad Riugeriui teko lankyti kursus, kuriuose nagrinėjami advokato ir kliento santykiai.

– Janekas Miteris?

Miteris linktelėjo.

– Šlykštus reikalas.

Advokatas išsinėrė iš palto. Nukrėtęs vandenį, pasikabino jį ant gembės palei duris. Prieš nueidamas koridoriumi, sargybinis užrakino duris dviem spynomis.

– Lauke lyja. Atvirai šnekant, čia žymiai maloniau.

– Turite cigaretę?

Iš kišenės Riugeris ištraukė pakelį.

– Paimkite, kiek norite. Nesuprantu, kodėl jums neleidžiama net rūkyti.

Advokatas atsisėdo prie stalo. Priešais pasidėjo ploną odinį portfelį. Miteris prisidegė cigaretę, bet liko stovėti.

– Neketinate prisėsti?

– Ne, dėkui.

– Kaip norite.

Jis atsivertė rudą segtuvą, išsitraukė keletą rašomąja mašinėle atspausdintų lapų ir bloknotą. Alkūnėmis įsirėmęs į stalą, keletą kartų numovė ir vėl užmovė šratinuko dangtelį.

– Šlykštus reikalas, kaip ir sakiau. Nuo pat pradžių noriu aiškiai pasakyti, kokie reikalai.

Miteris laukė.

– Yra daug jums nepalankių dalykų, todėl svarbu, kad su manimi būtumėte atviras. Jeigu mes nepasitikėsime vienas kitu,

man nepavyks jūsų taip sėkmingai apginti kaip... na, ar suprantate mane?

– Taip.

– Manau, nedvejodamas išsakysite savo požiūrį.

– Požiūrį?

– Apie tai, kuria kryptimi turėtume pasukti reikalus. Savaime suprantama, aš sukursiu strategijas, tačiau smaigalyje atsidūrėte jūs. Kiek suprantu, esate protingas vyras.

– Suprantu.

– Puiku. Ar norėtumėte pats apie tai papasakoti? O gal geriau užduoti klausimus?

Miteris užspaudė cigaretę į praustuvės kraštą ir atsisėdo prie stalo. Kiek apsvaigintas nikotino, jis staiga pasijuto užvaldytas nuovargio.

Išvargintas gyvenimo. Išsekintas to kuproto advokato, neįtikėtinai bjaurios kameros, šlykštaus skonio burnoje ir visų neišvengiamų klausimų bei iš anksto paruoštų atsakymų.

Nepaprastai išvargintas.

– Viską jau perkračiau su policija. Dvi dienas tik tą ir tedariau.

– Žinau, tačiau esu priverstas paprašyti dar kartą viską atlikti. Čia ir glūdi visa esmė, neabejoju, kad šitą suvokiate.

Miteris gūžtelėjo pečiais ir iš pakelio iškratė dar vieną cigaretę.

– Manau, būtų geriausia, jeigu užduotumėte klausimus.

Advokatas krustelėjo. Atsilošęs patogiai ant kelio pasidėjo bloknotą.

– Dauguma advokatų naudoja magnetofoną, bet man labiau patinka užsirašinėti, – paaiškino jis. – Mano galva, taip klientas patiria mažiau įtampos.

Miteris pritarimai linktelėjo.

– Be to, esant reikalui prieinu prie policijos įrašų. Na, bet prieš leidžiantis į smulkmenas turiu užduoti privalomą klausimą. Tikriausiai būsite apkaltintas žmogžudyste arba bent jau netyčiniu savo žmonos Evos Marijos Ringmar nužudymu. Ką ketinate sakyti teismui? Kaltas ar nekaltas?

– Nekaltas.

– Puiku. Dėl to neturėtų kilti abejonių. Nei jums, nei man.

Trumpam nutilęs advokatas tarp pirštų ridinėjo rašiklį.

– Ar yra abejonių?

Miteris atsiduso.

– Turiu paprašyti atsakyti į mano klausimą. Ar esate visiškai tikras, jog nenužudėte žmonos?

Prieš atsakydamas Miteris keletą sekundžių mąstė. Iš advokato akių jis bandė išskaityti, ką šis iš tikrųjų galvoja, bet nepavyko. Riugerio veidas atrodė bejausmis tarytum bulvė.

– Ne, žinoma, nesu įsitikinęs. Jūs ir pats tą puikiausiai žinote.

Advokatas kažką užsirašė.

– Pone Miteri, privalau paprašyti nepaisyti fakto, kad esu perskaitęs jūsų apklausos šifruotę. Turite pamėginti apsimesti, jog savo istoriją pasakojate pirmą sykį. Įsijauskite į tokią situaciją.

– Neprisimenu.

– Taip, suprantu, kad neprisimenate, kas nutiko. Būtent dėl to ir turime skrupulingai pradėti viską nuo pradžių. Atmintis nenubus, jeigu mintimis nepabandysite sugrįžti į tos nakties įvykius. Be jokių išankstinių nuostatų. Juk sutinkate, ar ne?

– Ką, jūsų nuomone, aš visą laiką veikiu? Apie ką, jūsų įsivaizdavimu, galvoju sėdėdamas šioje kameroje?

Miteris ėmė širsti. Vengdamas pažvelgti jam į akis, advokatas kažką užsirašė į bloknotą.

– Ką rašote?

– Atsiprašau.

Jis papurtė galvą duodamas suprasti, kad nėra pasirengęs to atskleisti. Iš kišenės išsitraukęs nosinę, ėmė garsiai pūsti nosį.

– Velniškai bjaurus oras, – paaiškino.

Miteris linktelėjo.

– Tik noriu, kad suprastumėte, – tarė Riugeris, – į kokią pavojingą situaciją pakliuvote. Tvirtinate esąs nekaltas, bet neprisimenate. Kurti jūsų gynybą ant tokio pagrindo ganėtinai nesaugu – esu įsitikinęs, kad šitą suvokiate.

– Įrodyti, kad esu kaltas – prokuroro darbas. Ne aš turėčiau įrodinėti, jog yra priešingai, argi ne taip?

– Žinoma, toks įstatymas, tačiau...

– Tačiau?

– Jei neprisimenate, tai neprisimenate. Tačiau gali būti gana sudėtinga įtikinti prisiekusiuosius. Ar pasižadate informuoti mane tą pačią akimirką, kai tik kas nors iškils atmintyje?

– Žinoma.

– Kad ir kas tai būtų?

– Savaime suprantama.

– Tęskime. Kiek laiko buvote pažįstami su Eva Ringmar?

– Dvejus metus. Beveik dvejus metus. Nuo tada, kai Eva pradėjo dirbti mūsų mokykloje.

– Kurioje dėstote ką?

– Istoriją ir filosofiją. Daugiausia istoriją. Dauguma mokinių nesirenka filosofijos.

– Kiek laiko einate šias pareigas?

– Maždaug dvidešimt metų. Gal devyniolika.

– O žmona?

– Šiuolaikines kalbas. Dvejus metus, kaip jau sakiau.

– Kada užsimezgė jūsų santykiai?

– Prieš šešis mėnesius. Apsivedėme praėjusią vasarą, liepos pradžioje.

– Ar ji buvo nėščia?

– Ne. Kodėl...

– Ar turite vaikų, pone Miteri?

– Taip. Sūnų ir dukrą.

– Kokio amžiaus?

– Dvidešimties ir šešiolikos. Juodu gyvena su savo motina Šadove.

– Kada išsiskyrėte su buvusia žmona?

– 1980 metais. Jurgas gyveno su manimi, kol pradėjo studijuoti universitete. Nesuprantu, kaip tai susiję su...

– Įvykių fonas. Man reikalingas šioks toks įvykių fonas. Net ir advokatui tenka spręsti galvosūkius – tikriausiai pritarsite. Kokie jūsų santykiai su buvusia žmona?

– Jokie.

Stojo tyla. Riugeris dar kartą išsišnypštė nosį. Jis buvo aiškiai kažkuo nepatenkintas, tačiau Miteris nenorėjo jam pataikauti. Irena čia niekuo dėta. Kaip ir Jurgas su Inga. Visai trijulei Miteris jautė dėkingumą už išmintį neįsivelti į šį reikalą. Jie, žinoma, susisiekė, tačiau tik pirmą dieną. Nuo tada nesikalbėjo. Kaip tik tą rytą atėjo Ingos laiškas, bet jame buvo parašyta tik pora eilučių. Išreiškė paramą.

Mes su tavimi. Inga ir Jurgas.

Miteris klausė savęs, ar tas pasakytina ir apie Ireną. Ar Irena jo pusėje? Galbūt tai nesvarbu.

– Kokie buvo jūsų santykiai?

– Atsiprašau?

– Jūsų santuoka su Eva Ringmar. Kokia ji buvo?

– Kaip ir visos santuokos.

– Ką tai reiškia?

– ...

– Ar santuoka buvo laiminga, o gal mušėtės?

– ...

– Šiaip ar taip, juk gyvenote susituokę vos tris mėnesius.

– Taip, teisybė.

– O tada randate žmoną negyvą vonioje. Tikriausiai suprantate, kad turime surasti paaiškinimą?

– Taip, žinoma.

– Ar suvokiate, kad negerai, jog nieko nepasakojate apie tą reikalą? Jūsų tylą supras kaip ženklą, kad kažką slepiate. Tai būtų panaudota prieš jus.

– Manau, kad bus.

– Mylėjote žmoną?

– Taip.

– Mušdavotės?

– Retkarčiais.

Riugeris kažką pasižymėjo bloknote.

– Prokuroras pareikš, kad moteris buvo nužudyta. Jį parems medicinos ir technikos specialistų parodymai. Mes nesugebėsi-

me įrodyti, kad ji mirė natūralia mirtimi. Kyla klausimas, ar ji būtų galėjusi nusižudyti.

– Manau, taip.

– Manote ką?

– Kad nuo to ir priklauso. Ar galėjo nusižudyti.

– Galbūt. Šiaip ar taip, kiek tą vakarą išgėrėte?

– Gana daug.

– Ką tai reiškia?

– Negaliu tiksliai pasakyti...

– Kiek reikia išgerti, kad prarastumėte atmintį, pone Miteri?

Miteris akivaizdžiai suirzo. Atstūmė kėdę, atsistojo ir nužingsniavo prie durų. Susikišo rankas į kišenes ir įsistebeilijo į kuprotą advokato nugarą. Laukė. Bet Riugeris tylėjo.

– Nežinau, – pagaliau pratarė Miteris. – Bandžiau išsiaiškinti. Žinote, tušti buteliai ir visa kita. Matyt, kokius šešis ar septynis butelius.

– Raudonojo vyno?

– Taip, raudonojo vyno. Nieko kito.

– Šeši ar septyni buteliai dviem žmonėms? Ar visą vakarą buvote vieni?

– Kiek prisimenu, taip.

– Ar turite problemų su alkoholiu, pone Miteri?

– Ne.

– Ar nustebtumėte, jeigu kiti žmonės laikytųsi kitokio požiūrio?

– Ne.

– O jūsų žmona?

– Ką norite pasakyti?

– Turiu žinių, kad ji buvo priimta... – tarė mąsliai pažvelgęs į savo popierius ir ėmęs juos vartyti, – ...priimta į įstaigą, kurioje gydomasi nuo alkoholizmo. Į Raimershusą. Čia surašytos detalės.

– Kodėl tuomet klausinėjate? Tai vyko prieš šešerius metus. Eva prarado vaiką, o santuoka subyrėjo.

– Žinau, žinau. Prašau man atleisti, bet privalau paklausti, kad ir kaip nemalonu. Galiu užtikrinti, kad teisme bus žymiai blogiau. Galite pratintis prie to.

– Ačiū, jau pripratau.

– Ar galime tęsti?

– Žinoma.

– Koks paskutinis aiškus to vakaro prisiminimas išliko atminty, dėl kurio galite jaustis visiškai užtikrintas?

– Tas troškinys... Valgėme meksikietišką troškinį. Apie tai papasakojau policijai.

– Papasakokite dar kartą.

– Valgėme tą meksikietišką troškinį. Virtuvėje.

– Taip?

– Pradėjome mylėtis.

– Ar tą papasakojote policijai?

– Taip.

– Tęskite!

– Ką norite sužinoti? Detales?

– Viską, ką prisimenate.

Miteris sugrįžo prie stalo ir užsidegęs cigaretę pasilenkė prie advokato. Galima viską iškloti ir jam, tai kuprotai kanceliarijos žiurkei.

– Eva vilkėjo tik kimono. Bevalgydamas ėmiau ją glamonėti. Žinoma, nepamiršome ir raudonojo vyno. Ji mane nurengė. Bent jau iš dalies. Galiausiai užkėliau ją ant stalo...

Miteris padarė nedidelę pauzę. Advokatas buvo liovęsis užsirašinėti.

– Užkėliau ją ant stalo, nutraukiau kimono ir pradėjau dulkinti. Manau, ji rėkė – žinoma, ne todėl, kad skaudėjo, bet dėl kūniškos palaimos: Eva, mudviem mylintis, visada taip elgdavosi. Manau, tęsėme gana ilgai. Taip pat toliau valgėme ir gėrėme. Prisimenu, kad užpyliau vyno ant jos tarpukojo, o paskui nulaižiau.

– Vyną nuo jos tarpukojo?

Riugerio balsas staiga prislopo.

– Taip. Ar yra dar kas nors, ką norėtumėte sužinoti?

– Čia paskutinis dalykas, kurį prisimenate?

– Manau, taip.

Riugeris kostelėjo. Išsitraukęs nosinę, vėl išsišnypštė nosį.

– Kuriuo metu, jūsų nuomone, tai galėjo įvykti?

– Neturiu žalio supratimo.

– Net apytikriai?

– Ne. Bet kuriuo metu tarp devintos ir antros. Nė karto nedirstelėjau į laikrodį.

– Suprantu. Kodėl turėtumėte?

Riugeris ėmė rinktis popierius.

– Galėčiau patarti per daug nesileisti į detales apie tą... hm... mylėjimąsi, jeigu teismė iškiltų tokia kalba. Manau, tai galima suprasti klaidingai.

– Be abejo.

– Beje, nenustatyta jokių spermos pėdsakų... Hm, tikiuosi, žinote, kad atliekami gana išsamūs tyrimai...

– Taip, vyriausiasis inspektorius paaiškino. Ne, niekuomet nepatirdavau orgazmo. Atrodo, čia bus vienas iš vyno padarinių. O gal privalumų; priklausomai nuo to, kaip pažiūrėsi. Argi ne taip, pone Riugeri?

– Hm. Manau, žinote, kad laikas nustatytas?

– Koks laikas?

– Mirties laikas. Žinoma, nevisiškai tiksliai, kadangi iš esmės to padaryti neįmanoma. Bet kažkuriuo metu tarp ketvirtos ir pusės šešių.

– Atsikėliau po aštuonių dvidešimt.

– Tą žinome.

Riugeris atsistojo, pasitaisė kaklaraištį ir užsisagstė švarką.

– Manau, šiandien pakaks. Labai ačiū. Rytoj užduosiu daugiau klausimų. Tikiuosi, būsite nusiteikęs bendradarbiauti.

– Argi šiandien nebendradarbiavau?

– Taip, labai.

– Ar galiu pasilikti cigaretes?

– Prašau. Ar galiu pateikti dar vieną, paskutinį, klausimą, kuris gali pasirodyti truputį, hm... nepatogus?

– Žinoma.

– Manau, tai svarbu. Nenoriu atsainaus atsakymo.

– Mmm.

– Jeigu ko nors nenorėsite sakyti, kuo puikiausiai jus suprasiu, tačiau laikausi nuomonės, kad su savimi reikia elgtis sąžiningai. Taigi: ar esate visiškai tikras, kad iš tiesų norite prisiminti, kas nutiko, o gal labiau norėtumėte nežinoti?

Miteris tylėjo. Riugeris vengė pažvelgti į jį.

– Žengiu petys petin su jumis. Tikiuosi, suprantate.

Miteris linktelėjo. Riugeris nuspaudė skambutį, ir po kelių sekundžių pasirodęs sargybinis išleido advokatą iš kameros. Tarpduryje Riugeris sudvejojo. Tarsi nepasitikėdamas savimi.

– Sūnus prašė perduoti linkėjimus. Edvinas. Edvinas Riugeris. Nežinau, ar prisimenate, bet prieš dešimt metų mokėte jį istorijos. Kad ir kaip ten būtų, patikote jam. Buvote įdomus mokytojas.

– Įdomus?

– Taip, būtent tokį žodį sūnus pavartojo.

Miteris darkart linktelėjo.

– Prisimenu. Prašau perduoti jam linkėjimus ir padėkoti.

Vyrai paspaudė vienas kitam rankas, ir tuomet Miteris vėl liko vienas.

3

Jo nuoga dešine ranka kopė vabzdys. Atkaklus nedidelis vos kelių milimetrų ilgio vabaliukas. Stebėdamas jį, Miteris klausė savęs, kur šis keliauja.

Gal į šviesą. Nors ir įpusėjus nakčiai, jis paliko prie lovos įjungtą lempelę. Dėl kažkokių nesuvokiamų priežasčių Miteriui sunkiai sekėsi ištverti tamsą. Tai visiškai į jį nepanašu. Tamsa Miterio niekuomet nebaugindavo, net ir tuomet, kai dar buvo vaikas. Miteris prisiminė keletą atvejų, kai už drąsą ir bebaimiškumą juo žavėtasi daugiau negu buvo nusipelnęs. Ir vien todėl, kad nebijodavo tamsos. Jis ypač sužavėjo Mankelį ir Li.

Dabar Mankelio nebėra, o kaip susiklostė Li gyvenimas, Miteris visiškai nenutuokė. Keista, kad būtent dabar į galvą šovė tokia mintis: daugybę metų nepagalvodavo apie juos. Vertėtų susimąstyti apie gausybę kitų dalykų, bet kas supaisys tuos kaprizingus atminties mechanizmus?

Jis žvilgtelėjo į laikrodį. Pusė keturių. Gal ką nors sapnavo?

Šiaip ar taip, miegojo neramiai. Gal ką prisiminė snausdamas? Pastarosiomis dienomis vis labiau neapleido nuojauta, kad ką

nors prisimins sapnuodamas. Kai nemiegodavo, nieko neprisimindavo, prabėgus daugiau nei savaitei, vis dar nieko neprisiminė nei apie tą naktį, nei apie tą rytmetį. Ryškalas tamsiajame kambaryje pasitaikė niekam tikęs: jokių popieriuje materializuotų vaizdų – nė menkiausios užuominos. Apimdavo jausmas, tarsi jo ten apskritai net nebūta, tarsi po aistringo mylėjimosi visiškai nieko nebūtų nutikę. Paskutiniai vaizdiniai išliko pakankamai aiškūs: Evos šlaunys prasiskečia ir suspaudžia jo penį, pasiekus ekstazę jos nugara ekstravagantiškai išsiriečia, krūtys šokinėja, o nagai susminga jam į odą... Prisiminė gerokai daugiau detalių negu papasakojo Riugeriui, bet tai nesvarbu. Po glamonių virtuvėje daugiau nieko nebeprisimena. Tuščia tarsi veidrodis atmintis.

Tarsi naujai susidaręs ledas, užtraukęs tamsų vandens telkinį.

Gal paprasčiausiai užmigo? Apalpo? Po velnių, kitą rytą lovoje nubudo nuogas.

Kas, po galais, įvyko?

Eva? Keletą kartų sapnuose girdėjo jos balsą, tuo buvo visiškai tikras, tačiau niekuomet neišgirsdavo jokių žodžių. Niekada neatskriejo jokia žinia, tik balsas. Gilus, šelmiškas, kažkaip viliojantis. Miterį visuomet užburdavo jos balsas.

Butas atrodė palyginti tvarkingai. Išskyrus likučius virtuvėje ir ant grindų išmėtytus drabužius, daugiau niekur nesimatė jokių ženklų, bylojančių apie neprideramus nuotykius. Pora pilnų peleninių, keletas pustuščių taurių, butelis prieškambaryje. Prieš atvykstant policijai Miteris sutvarkė šią nedidelę netvarką.

Tie patys klausimai. Vėl ir vėl. Dar ir dar kartą. Atsispindintys veidrodyje. Pažyrantys tarytum sauja žvyro ant ledo. Bet jokių prisiminimų. Visiškai jokių.

O jeigu miegodamas ką nors ir būtų atsiminęs, kaip, po velnių, galima tikėtis tai išlaikyti galvoje? Ir dar nepamesti minties gijos, nors būtent taip nuolatos ir įvykdavo.

Dabar Miteris miegojo labai nereguliariai. Kaskart ne ilgiau kaip valandą, dažnai nusnausdavo vos penkiolika ar dvidešimt minučių. Paskutinę Riugerio cigaretę surūkė maždaug antrą valandą. Dabar už dūmą supliektų nemenką sumelę – virpėjo visas kūnas, ir to pojūčio niekaip nepavyko numaldyti, giliai po oda, ten, kur nepasiekiama, perštėjo.

Ir begalinis nuovargis.

Tai paūmėjantis, tai prislopstantis nuovargis. Nuovargis, panašus į apgaulingą palaimą, nuvaikantis kitus dalykus, kurie pridarytų dar daugiau bėdos.

Taigi ko vis dėlto teiravosi Riugeris?

Ar advokatui iš tiesų rūpėjo išsiaiškinti. Ar jis...?

Miteris pajuto nedidelį dilgtelėjimą peties srityje. Įgėlė vabzdys. Akimirką padvejojęs, suėmė vabzdį smiliumi ir nykščiu, o tada sutraiškė.

Prarijęs vabzdį, burnoje nepajuto nieko daugiau negu suvalgius nesukramtytą duonos trupinį.

Jis nusigręžė į sieną. Gulėjo prispaudęs veidą prie betono ir klausėsi, bene išgirs kokį garsą. Tačiau ausis pasiekė tik monotoniškas oro kondicionavimo sistemos birbesys.

„Visas mano pasaulis tik dar katastrofiškiau subyrės į šipulius, – pagalvojo jis. – Tai tik laiko klausimas."

Tuoj po septynių vežimėliu atvežus pusryčius, Miteris tebegulėjo toje pačioje padėtyje. Tačiau nesudėjęs nė bluosto.

4

Persišaldžiusio Riugerio sveikata nesitaisė.

– Išlenkęs taurelę konjako, turėčiau kristi į lovą, tačiau pirmiausia noriu trumpai šnektelėti su jumis. Ar gerai miegojote?

Miteris papurtė galvą.

– Ar apskritai miegojote?

– Nedaug.

– Taip, atrodote tarsi nemiegojęs. Ar išgėrėte tablečių? Ko nors raminamojo?

– Ne.

– Pasirūpinsiu tuo. Neleisiu jūsų sumalti. Manau, suprantate, kad toks ilgas teismo laukimas ne atsitiktinumas?

Trumpam nutilęs, Riugeris išsišnypštė nosį.

– Ak, taip, cigaretės.

Jis švystelėjo ant stalo neatidarytą pakelį. Miteris nuplėšė celofaną ir pastebėjo, kad jo rankos dreba. Užtraukus kelis dūmus, akyse viskas aptemo.

– Šią popietę Van Vėterenas vėl ateis jūsų apklausti. Norėčiau dalyvauti, bet, deja, tai neįmanoma. Tačiau patariu sakyti kiek

įmanoma mažiau. Turbūt žinote, kad turite teisę tylėti nuo pradžios iki galo?

– Maniau, patarėte to nedaryti?

– Teisme, taip. Bet ne apklausiant policijai. Paprasčiausiai tylėkite, tegul klausinėja kiek tik nori. Arba bent jau sakykite, kad neprisimenate. Gerai?

Miteris linktelėjo. Patinka jam tai ar ne, tačiau vyras suprato, jog ima po truputį pasitikėti Riugeriu. Jis klausė savęs, ar taip nutiko dėl miego stokos, ar dėl vis prastėjančios persišaldžiusio advokato savijautos.

– Kvailiausiai pasielgtumėte, jeigu darytumėte skubotas išvadas, išsakytumėte nuomonę, spėliotumėte, o paskui būtumėte priverstas atsiimti savo žodžius. Kiekvienas per apklausą ištartas jūsų žodis teisme bus panaudotas prieš jus. Jeigu, pavyzdžiui, pasiūlytumėte vyriausiajam inspektoriui pabučiuoti sau į užpakalį, galite būti tikras, kad jis būtinai papasakos šią istoriją prisiekusiesiems – pateiks kaip pavyzdį, koks jūs žmogus. Ar norėtumėte puodelio kavos?

Miteris papurtė galvą.

– Gerai. Norėčiau pasikalbėti apie tą rytą.

– Rytą?

– Taip. Kai ją radote. Yra keletas dalykų, kurie reikalauja paaiškinimo.

– Pavyzdžiui?

– Jūsų... elgesys paskambinus policijai.

– Hm?

– Kai žmona negyva gulėjo vonioje, jūs tvarkėte butą. Tiesa?

– Sutvarkiau tik keletą dalykų, tik tiek.

– Ar nemanote, kad šitaip elgtis gana neįprasta?

– Ne.

– Ką būtent padarėte?

– Padėjau į vietą keletą taurių, ištuštinau pelenines, pakėliau nuo žemės kelis drabužius...

– Kodėl?

– Aš... iš tiesų nežinau. Manau, veikiausiai buvau kiek priblokštas. Tikrai nenorėjau sugrįžti į vonią.

– Per kiek laiko atvažiavo policija?

– Per penkiolika minučių. Gal dvidešimt.

– Taip. Maždaug taip ir buvo. Jūsų skambutis užfiksuotas 8.27 val., o, pasak pranešimo, policija atvyko 8.46 val. Per devyniolika minučių. Ką padarėte su drabužiais?

– Sukišau į skalbyklę.

– Visus?

– Taip. Ne tiek daug jų ir buvo.

– Kur stovi skalbyklė?

– Virtuvėje.

– Ir viską į ją sudėjote?

– Taip.

– Ir įjungėte?

– Taip.

– Ar paprastai pats pasirūpinate savo skalbiniais?

– Dešimt metų gyvenau vienas.

– Gerai. O kaip dėl skirtingų skalbinių rūšių? Ar ta pati programa iš tikrųjų tiko visiems? Juk tikrai turėjo būti įvairių spalvų, medžiagų ir taip toliau?

– Ne, visi buvo tamsūs.

– Vadinasi, užstatėte spalvotų skalbinių programą?

– Taip.

– Kokią temperatūrą?

– Keturiasdešimt laipsnių. Kai kuriems tikriausiai reikėjo šešiasdešimties, tačiau paprastai nebūna didelio skirtumo.

Vyrai trumpam nutilo. Riugeris išsišnypštė nosį. Miteris prisidegė dar vieną cigaretę. Jau trečią. Atsilošęs Riugeris pažvelgė į lubas.

– Argi nesuprantate, kad visa tai atrodo velniškai keistai?

– Visa kas?

– Skalbiate drabužius vos radęs negyvą žmoną vonioje.

– Nežinau. Galbūt...

– O gal įjungėte skalbyklę prieš paskambindamas policijai?

– Ne, iš karto paskambinęs.

– Tučtuojau?

– Taip, na, pirmiausia išgėriau keletą tablečių. Galva plyšo iš skausmo.

– Ką dar veikėte laukdamas policijos? Be to, kad ištuštinote peleninę, išskalavote kelias taures ir išskalbėte keletą drabužių?..

– Į šiukšlių dėžę išmečiau kai kuriuos maisto likučius. Truputį aptvarkiau virtuvę...

– Nepalaistėte gėlių?

– Ne.

– Nevalėte langų?

Miteris užsimerkė. Dabar tas pasitikėjimas Riugeriu turės palaukti – aiškiai tą pajuto. Gal šis jausmas kilo tik dėl cigarečių. Berūkant pastarąją, burnoje sumišo patys įvairiausi skoniai, išskyrus ką nors malonaus. Pagautas apmaudo, cigaretę užspaudė.

– Pone Riugeri, ar kada nors yra tekę vonioje rasti negyvą žmoną? Net jeigu ir neteko, galbūt galėtumėte informuoti, kaip reikėtų elgtis belaukiant policijos; būtų įdomu sužinoti...

Riugeris vėl buvo išsitraukęs nosinę, tačiau stabtelėjo.

– Dievaži, nejaugi nesuprantate?

– Nesuprantu ko?

– Po velnių, kad jūsų elgesys sukėlė didžiulių įtarimų. Be abejo, suprantate, kaip jis bus interpretuotas. Dėl Dievo meilės! Taurių plovimas, drabužių skalbimas! Visa tai byloja apie įkalčių pašalinimą.

– Darau išvadą, jog manote, kad Evą nužudžiau aš.

Riugeris išsišnypštė nosį.

– Ne, nedarau jokių išvadų. Ir, ačiū Dievui, elgėtės taip idiotiškai, kad, ko gero, tokia elgsena padės jums pelnyti daugiau pliusų negu minusų.

– Ką turite omenyje?

– Paskandinate žmoną vonioje. Sugebate iš vidinės pusės užrakinti duris. Nusirengiate, nueinate miegoti ir viską užmirštate. Kitą rytą pabundate, įsilaužiate į vonią ir randate ją... Kad apmalšintumėte galvos skausmą, praryjate keletą tablečių, paskambinate policijai ir pradedate skalbti drabužius...

Miteris atsistojo ir nuėjo prie lovos. Staiga jį palaužė išsekimas. Dabar jis tenorėjo tik vieno: kad Riugeris kuo greičiau išsinešdintų ir duotų jam ramybę.

– Nenužudžiau jos...

Jis išsitiesė lovoje.

– Ne. Arba bent jau manote to nepadaręs. Žinote, mano nuomone, tikėtina, kad vyresnybė panorės ištirti jūsų psichinę sveikatą. Ką manote?

– Sakote, jie gali priversti mane tą padaryti?

– Ne, nebent yra tam pakankamo pagrindo.

– O jo yra?

Nuo kėdės pakilęs Riugeris vilkosi paltą.

– Sunku pasakyti... Sunku pasakyti. Ką manote jūs?

– Neturiu žalio supratimo.

Miteris užsimerkė, nusigręžė veidu į sieną ir susirangė. Tolumoje girdėjo kažką sakantį Riugerį, tačiau didžiulis nuovargis, įsukęs Miterį į savo verpetą, tempė jį į prarają, ir šis klusniai leidosi joje paskandinamas.

5

Detektyvo vyriausiojo inspektoriaus Van Vėtereno persišaldymas nekamavo.

Kita vertus, subjurus orui vyriausiasis inspektorius iš tikrųjų linkęs depresuoti, o dešimt dienų lyjant daugiau ar mažiau be perstojo, melancholija nepraleido progos giliai įsišaknyti inspektoriaus galvoje.

Užtrenkęs duris, Van Vėterenas užvedė mašiną ir įjungė kasetinį grotuvą.

Vivaldžio koncertas mandolinai. Kaip paprastai, viename garsiakalbyje tūnojo pasislėpęs gremlinas. Garsas tai nutildavo, tai vėl atsigaudavo.

Inspektorių veikė ne tik lietus. Ramybės nedavė ir kiti dalykai.

Pavyzdžiui, žmona. Ketvirtą ar penktą kartą – Van Vėterenas jau buvo pametęs skaičių – žmona, atrodo, vėl bando pas jį sugrįžti. Prieš aštuonis mėnesius juodu išsiskyrė kartą ir visiems laikams, o dabar ji vėl ėmė skambinėti.

Iki sugrįžimo dar neprieita, tačiau visiškai aišku, iš kurios pusės vėjas pučia. Vyras kuo puikiausiai suvokė, kad maždaug apie Kalėdas vėl su ja dalysis namais ir lova.

Vėl.

To pavyktų išvengti tik vienu būdu: reikėtų ištarti jai „ne“, tačiau nereikia nė sakyti, kad šiuo atveju niekas neduos postūmio tokiai įvykių raidai.

Įsukęs į Vienuolyno gatvę, iš krūtinės kišenės Van Vėterenas išsitraukė dantų krapštuką. Lietus barbeno į mašinos stogą, o priekinis stiklas vėl aprasojo. Kaip paprastai. Langą nušluostė striukės rankove, tačiau keletą akimirkų visiškai nieko nesimatė.

„Mirtie, štai ir aš“, – nusmelkė mintis. Tačiau nieko blogo nenutiko. Spaudinėdamas oro kondicionieriaus valdymo mygtukus, Van Vėterenas sureguliavo prietaisą. Į kojas pūstelėjo stipresnė karšto oro srovė.

„Turėčiau įsigyti geresnį automobilį“, – dingtelėjo mintis.

Ne pirmą sykį.

Bismarkė irgi negalavo.

Nuo pat dvyliktojo dukters Džesės gimtadienio tėvas priverstas visą laiką tąsytis su ta kvaila niufaundlandų veislės kale. Bet pastaruoju metu ji ištisai guli priešais šaldytuvą ir vemia šlykščiai dvokiančiais gelsvai žaliais gniutulais, o jis priverstas kelis kartus per dieną važiuoti jų išvalyti.

Serga kalė. Ne dukra.

Van Vėterenas vylėsi, kad Džesei sekasi kur kas geriau. Dabar jai dvidešimt ketveri, o gal dvidešimt treji; gyvena netoli

Borgeso kartu su naujais šunimis ir vyru, kuris taiso dantis, bei dvyniais, kurie įtemptai mokosi vaikščioti ir užsienietiškai keiktis. Pastarąjį kartą buvo su jais sutikęs prasidėjus vasaros atostogoms, todėl iki Naujųjų metų nemato jokio reikalo versti save vėl pasimatyti.

Turi jis ir sūnų. Eriką.

Erikas apsigyvenęs žymiai arčiau. Tiksliau sakant, valstybiniame Lindeno kalėjime, kur atlieka dvejų metų laisvės atėmimo bausmę už narkotikų kontrabandą. Kitaip tariant, vaikinas gerose rankose. Panorėjęs Van Vėterenas galėtų aplankyti sūnų kasdien – tereikia tik sėsti į mašiną ir pakanaliais nuvairuoti kokius dvidešimt penkis kilometrus, parodyti sargybiniui tapatybės kortelę ir drąsiai žengti vidun. Erikas tenai, viduje; vaikinas neturi jokių galimybių išvengti susitikimų su tėvu, ir kol šis atneša cigarečių ir laikraščių, iš esmės tie apsilankymai anaiptol nėra nepageidaujami.

Bet kartais Van Vėterenas imdavo savęs klausinėti, kokia prasmė sėdėti ir spoksoti į savo ilgaplaukį suktybėmis pagarsėjusį sūnų.

Norėdamas įleisti šviežio oro, Van Vėterenas nuleido lango stiklą. Ant šlaunies šliūkštelėjo lietaus šuoras.

Kas dar?

Dešinė pėda, žinoma.

Pasitempė ją vakar žaisdamas badmintoną su Miunsteriu. 6:15, 3:15, dėl trečiajame sete patirtos traumos pasitraukė iš žaidimo rezultatui esant 0:6... Žinoma, skaičiai kalba patys už save.

Šįryt sunkiai sekėsi užmauti batelį ant tos pėdos, o kiekvienas žingsnis – tikra kankynė. Ak, koks džiaugsmas būti gyvam!

Nedrąsiai pakrutinęs kojų pirštus, Van Vėterenas svarstė, ar iš tiesų vertėjo eiti į rentgeno skyrių, tačiau puikiai žinojo, kad tokia mintis nėra nuoširdi. Tereikėjo prisiminti tėvą, tą stoiką, kuris sirgdamas abiejų pusių plaučių uždegimu atsisakė vykti į ligoninę savo apsisprendimą motyvuodamas tuo, jog šitaip elgtis nevyriška.

Po dviejų dienų tėvas mirė savo lovoje, didžiuodamasis, kad sveikatos tarnybai nekainavo nė vieno cento ir kad niekada į burną nebuvo paėmęs nė lašo vaistų.

Penkiasdešimt dvejų metų amžiaus.

Taip ir nesulaukęs aštuonioliktojo sūnaus gimtadienio.

O dabar – tas gimnazijos mokytojas.

Van Vėterenas nenoromis kreipė mintis į darbą. Tiesą sakant, šis atvejis – ne dar viena banali byla. Atvirkščiai. Jeigu ne visa kita ir dar tas prakeiktas, rodos, niekada nesibaigsiantis lietus, gal inspektorius ir būtų priverstas pripažinti, jog giliai širdyje vis dėlto švystelėjo menka susidomėjimo kibirkštėlė.

Tačiau dabar reikalas tas, jog inspektorius nėra visiškai tikras.

Devynis kartus iš dešimties būna įsitikinęs. Na, tiesą sakant, net ir dar dažniau. Iš esmės, devyniolika atvejų iš dvidešimties, o gal ir daugiau, Van Vėterenas sugeba nuspręsti, ar žvelgia kaltininkui į akis.

Nėra jokios prasmės slėpti talento. Visuomet išryškėja galybė mažiausių ženklų, vedančių viena ar kita kryptimi, o metams

bėgant inspektorius išmoko šiuos ženklus atpažinti ir interpretuoti. Ne, jis negeba atpažinti visų ženklų, bet tai nesvarbu. Svarbu sugebėti įžvelgti paveikslo visumą. Struktūrą.

Toks darbas inspektoriui nesukelia pernelyg didelių keblumų ir nereikalauja persitempti.

Tuomet laukia dar vienas reikšmingas darbas – surinkti įrodymus ir sujungti juos į bylą, kuri nesubliūkštų teisme. Bet tokiu atveju visuomet prisėlina žinojimas ir tikrumo jausmas.

Ir visai nesvarbu, patinka tai ar ne. Van Vėterenas sugeba interpretuoti įtariamojo skleidžiamus signalus; kartais perskaito juos lengvai tarsi knygą, tarsi muzikantas, sugebantis iš daugybės natų išgauti reikiamą melodiją. Arba kaip matematikos mokytojas, akimirksniu gebantis pastebėti neteisingą apskaičiavimą. Nieko čia ypatingo, bet, žinoma, tai – menas. Ne viską galima sužinoti pasitelkus įprastus metodus ir ne visko galima išmokyti – toks gebėjimas įgyjamas per daugybę darbo metų.

Dievaži, tai – dovana, kurios niekaip negalima pavadinti atpildu už atliktą darbą.

Van Vėterenas net ir nejautė deramo dėkingumo už šią dovaną.

Žinoma, vyriausiasis inspektorius žinojo esąs geriausias kvotėjas visoje apygardoje, o gal ir šalyje, bet tokio įvertinimo būtų mielai atsisakęs už galimybę Miunsteriui kaip reikiant iškaršti kailį badmintono aikštelėje.

Pakaktų vos vieno karto.

Ir nereikia nė sakyti, kad būtent dėl šito gebėjimo Van Vėterenas buvo pakeltas į detektyvo vyriausiojo inspektoriaus pareigas. Nepaisant to, kad senajam Mortui išėjus į pensiją daugybė kolegų buvo žymiai labiau suinteresuoti šiuo postu.

Būtent dėl Van Vėtereno nuovokumo policijos viršininkas vis sudraskydavo jo atsistatydinimo pareiškimus ir išmesdavo juos į šiukšlių dėžę.

Van Vėterenas privalėjo užimti šį postą.

Ilgainiui jis sutaikė su likimu. Gal dar ir todėl, kad metams bėgant vis sunkiau įsivaizduodavo save dirbantį kokį nors kitokį darbą, kuriame tučtuojau nepaaiškėtų, kad dirbti su juo neįmanoma.

Kokių galų būti nusivylusiu sodininku arba autobuso vairuotoju, jei gali dirbti depresuotu detektyvu vyriausiuoju inspektoriumi – taip vieną ryškesnio prašviesėjimo akimirką pareiškė Reinhartas.

Bet kaip bus šį kartą?

Devyniolika atvejų iš dvidešimties jam nesukeldavo abejonių.

Čia tas dvidešimtasis, kai ima abejoti.

O kaip dėl dvidešimt pirmojo?

Į galvą šovė senas eilėraštis.

Devyniolika mielų panelių...

Pirštais barbendamas į vairą iš tamsiausių atminties klodų Van Vėterenas stengėsi iškapstyti tęsinį.

...trokštančių tapti jo žmona?

Tokia mintis nuskambėjo kiek neįprastai, bet tiek jau to. O kas tada?

Devyniolika mielų panelių troško būti jo žmona,

Dvidešimtoji atstūmė...

„Atstūmė? – pamanė Van Vėterenas. – Kodėl gi ne?"

Dvidešimtoji atstūmė,

O kitoji pribaigė!

Kokia gausybė nesąmonių! Išspjovęs dantų krapštuką, Van Vėterenas sustojo prie policijos komisariato. Kaip visuomet, prieš išlipdamas iš mašinos prisivertė suimti save į nagą: be jokios abejonės, šis pastatas – vienas iš trijų šlykščiausių miesto statinių.

Kiti du – Bungės gimnazija, mokymo įstaiga, kurią kadaise baigė pats ir kurioje dirba Miteris... Ir Klagenburgo gatvėje 4-uoju numeriu pažymėtas pastatas, kuriame Van Vėterenas gyvena pastaruosius šešerius metus.

Atidaręs mašinos duris pabandė nuo sėdynės pačiupti skėtį, tačiau prisiminė palikęs jį džiūti namų laiptinės aikštelėje.

6

– Laba diena.

Įžengus vyriausiajam inspektoriui, durys užsidarė. Miteris nusuko žvilgsnį. Išskyrus buvusį uošvį ir chemiją bei fiziką dėstantį kolegą Žaną Kristofą Kolmarą, Van Vėterenas bus bene pats nesimpatingiausias žmogus, kurį Miteriui kada nors gyvenime teko sutikti.

Kai tas vyras atsisėdo prie stalo ir ėmė kramtyti niekada iš burnos neiškrintantį dantų krapštuką, Miteriui dingtelėjo mintis, kad gal būtų neblogai dėl visko prisipažinti. Vien tam, kad juo atsikratytų.

Vien tam, kad būtų paliktas ramybėje.

Bet, matyt, tą padaryti ne taip paprasta. Van Vėtereno neapmulkinsi. Sėdėjo savo gremėzdišku kūnu apglėbęs kasetinį magnetofoną – toks panašus į grėsmingą ir nuožmų banditą. Veidas skersai ir išilgai išraižytas mažyčių mėlynų kraujagyslių, dauguma jų sutrūkinėjusios, o sustingusi veido išraiška primena suakmenėjusį skaliką. Vienintelis judantis daiktas – dantų krapštukas, pamažu slenkantis nuo vieno burnos krašto link kito. Jis geba

kalbėti nekrutindamas lūpų, skaityti nejudindamas akių ir žiovauti nepraverdamas burnos. Šis vyras panašesnis į mumiją negu į žmogų, sudarytą iš kūno ir kraujo.

Tačiau neabejotinai labai uolus policijos pareigūnas.

Jokiu būdu neatrodė neįtikėtina, kad vyriausiasis inspektorius gerokai anksčiau už patį Miterį išsiaiškins jo kaltės mastą. Savo balsą Van Vėterenas moduliuoja tarp apatinės do ir dar pustoniu žemiau. Aukštesniu balsu nuskamba klausimas, dvejonė ar paniekos kupinas žodis, o žemesniu tonu išdėstomi faktai.

– Vadinasi, daugiau nuovokos neatsirado, – pareiškė inspektorius. – Gal malonėtumėte užgesinti tą cigaretę! Atėjau čia ne tam, kad būčiau nunuodytas.

Jis įjungė magnetofoną. Miteris kriauklėje užspaudė cigaretę. Sugrįžęs atsigulė į lovą ir ištiesė nugarą.

– Advokatas patarė neatsakinėti nė į vieną jūsų klausimą.

– Iš tiesų? Darykit ką norit, vis tiek nuplėšiu jums kaukę. Šešios valandos ar dvidešimt minučių – man jokio skirtumo. Turiu marias laiko.

Jis nutilo. Miteris klausėsi oro kondicionieriaus ir laukė. Van Vėterenas nė nekrustelėjo.

– Ilgitės žmonos? – pasiteiravo po kelių minučių.

– Žinoma.

– Netikiu jumis.

– Man mažiausiai rūpi, ką jūs galvojate.

– Ir vėl meluojate. Jeigu nerūpi, ką galvoju, kodėl taip idiotiškai meluojate? Pasukit smegenis, dievaži!

Miteris tylėjo. Van Vėterenas pustoniu pažemino balsą.

– Žinote, kad mano teisybė. Norite įkalbėti mane patikėti, kad pasiilgote žmonos. Bet iš tiesų nepasiilgote. Puikiai žinote,

kad žinau, jog nesiilgite. Jeigu pasakysit tiesą, bent jau neteks gėdytis pačiam savęs.

Čia ne kritika. Paprasčiausias fakto konstatavimas. Miteris vis dar tylėjo. Užsimerkęs spoksojo į lubas. Galbūt reikėtų pažodžiui laikytis advokato patarimo. Jeigu neištartų nė žodžio ir išvengtų akių kontakto, be abejonės, būtų...

Bet po užmerktais akių vokais išryškėjo kai kas kita.

Į galvą atėjusios kitokios mintys prirėmė jį prie sienos. Visuomet kas nors lenda į galvą.

Taigi ne Van Vėtereno teisybė?

Šis klausimas nedavė Miteriui ramybės.

Nesiilgi jos, ar ne?

Ir iš kur, po velnių, jam žinoti. Toji moteris įsiveržė į jo gyvenimą. Išlaužė praviras duris, puolė pirmyn tarsi tamsioji princesė ir užvaldė jį. Visiškai, absoliučiai.

Užvaldė, laikėsi tvirtai įsikibusi... o paskui išnyko.

Argi ne taip ir nutiko?

Be abejonės, galima apibūdinti ir šitaip, bet vos tik pradėjus įvardyti žodžiais, kelio atgal nebėra. Eva Ringmar pasirodė keturioliktame jo gyvenimo skyriuje. Maždaug tarp 275 ir 300 puslapio. Ji suvaidino tokį vaidmenį, kuris užgožė visa kita; meilės šventikė, aistros deivė... O paskui išnyko. Tikriausiai dar kurį laiką pagyvens tarp eilučių, tačiau netrukus bus pamiršta. Viskas vyko taip intensyviai, kad iš anksto buvo pasmerkta baigčiai. Papildomas siužeto epizodas? Sonetas? Žaltvykslė?

Baigta. Mirusi, bet neapraudota.

Atsisveikinimas baigtas. Prieštaravimai baigti.

Vyriausiojo inspektoriaus kėdė sugirgždėjo. Miteris krūptelėjo. Be abejonės, tai... be abejonės, čia tikriausiai toji šoko būsena, paralyžius, nukreipęs mintis šitokiais kanalais. Viską sutriuškinęs ir sugriovęs, todėl ir neįmanoma suprasti, kas nutiko. Suvokti, kas su juo darosi...

– Mano teisybė, ar ne?

Išspjovęs dantų krapštuką, iš krūtinės kišenės Van Vėterenas išsitraukė naują.

– Taip, žinoma. Pavargau nuo jos ir nuskandinau vonioje. Kodėl turėčiau ilgėtis?

– Puiku. Būtent taip ir maniau. Dabar pakalbėsime apie dar kai ką. Jos kūnas buvo gana gražus, tiesa?

– Kodėl to klausiate?

– Klausinėsiu, ko norėsiu. Ar ji buvo stipri?

– Stipri?

– Ar ji buvo stipri? Ar bus lengviau, jeigu kiekvieną klausimą ištarsiu keletą kartų?

– Kodėl norite sužinoti, ar ji buvo stipri?

– Kad atmesčiau tikimybę, jog galbūt nuskandino koks vaikas ar invalidas.

– Eva nebuvo labai stipri.

– Iš kur žinot? Mušėtės?

– Tik nuobodžiaudami.

– Esate linkęs smurtauti, pone Miteri?

– Ne, jums nėra ko baimintis.

– Gal galite išvardyti šešis kandidatus?

– Hm?

– Šešis nužudyti galėjusius kandidatus, jeigu tai ne jūsų darbas.

– Jau pasakiau kelis galimus variantus.

– Noriu sužinoti, ar prisimenate asmenis, kuriuos paminėjote anksčiau.

– Nesuprantu, kodėl.

– Nesvarbu. Nesu pernelyg geros nuomonės apie jūsų protinius gebėjimus.

– Ačiū.

– Nėra už ką. Dabar paaiškinsiu. Sakykite, jei kalbu per greitai. Septyniais iš dešimties atvejų žmoną nužudo sutuoktinis. Dviem – kas nors iš pažįstamų rato.

– O dešimtuoju?

– Pašalietis. Beprotis arba koks nors seksualinis žudikas.

– Vadinasi, seksualinių žudikų bepročiais nelaikote?

– Nebūtinai. Na?

– Norite pasakyti, bendri mūsų priešai?

– Arba jos.

– Mūsų socialinis gyvenimas nebuvo labai aktyvus. Apie tai jau pasakojau.

– Žinau. Apsigyvenę kartu, nustojote susitikinėti su dauguma vadinamųjų draugų. Na? Jei pateiksite šešias pavardes, galėsite surūkyti cigaretę! Argi ne taip darote mokykloje?

– Markusas Grejeris.

– Jūsų buvęs svainis?

– Taip.

– Kurio nekenčiate. Tęskite!

– Džoana Kemp ir Gertas Vaisas.

– Kolegos. Kalbos ir... socialiniai mokslai?

– Klausas Bendiksenas.

– Statusas?

– Artimas draugas. Andreasas Bergeris.

– Kas jis?

– Jos buvęs sutuoktinis. Dar vienas?

Van Vėterenas linktelėjo.

– Uvė Borgmanas.

– Kaimynas?

– Taip.

– Grejeris, Kemp, Vaisas... Bendiksenas, Bergeris ir... Borgmanas. Kodėl būtent šitie žmonės?

– Nežinau.

– Vakar pateikėte sąrašą, kuriame... – Van Vėterenas paėmė popieriaus lapą ir greitai susumavo, – ...dvidešimt aštuonios pavardės. Andreaso Bergerio tame sąraše nėra, tačiau visi kiti yra. Kodėl išsirinkote būtent šį šešetą?

– Nes liepėte.

Miteris prisidegė cigaretę. Dabar vyriausiojo inspektoriaus pranašumas nebebuvo toks didžiulis, kad jį būtų galima aiškiai pajusti. Nors galbūt inspektorius sąmoningai mažumėlę atleido vadeles vildamasis, kad Miteris ką nors atskleis.

Bet ką?

Rūsčiai dėbtelėjęs į cigaretę, Van Vėterenas išjungė kasetinį magnetofoną.

– Papasakosiu, kokie dabar reikalai. Šiandien gavau galutinę medicininio tyrimo ataskaitą, kurioje visiškai atmetama savižu-

dybės versija. Todėl lieka trys galimybės: Pirma! Ją nužudėte jūs. Antra! Tą padarė vienas iš sąraše išvardytų asmenų – arba vienas iš tų, kurių pavardes ką tik pasakėte, arba kuris nors kitas. Trečia! Ji tapo nežinomo žudiko auka.

Trumpam nutilęs, Van Vėterenas apžiūrėjo iš burnos išsitrauktą dantų krapštuką. Šis, matyt, pasirodė ne iki galo sukramtytas, todėl vėl atsidūrė tarp priekinių dantų.

– Aš manau, kad čia jūsų darbas, tačiau prisipažįstu, jog nesu visiškai įsitikinęs.

– Labai dėkoju.

– Kita vertus, esu ganėtinai tikras, kad teismas pripažins jus kaltu. Norėčiau, kad šitą žinotumėte. O dėl teismo sprendimų klystu retai.

Van Vėterenas atsistojo, įsikišo magnetofoną į portfelį ir paskambino sargybiniui.

– Jeigu tas jūsų advokatas bandys jus apkvailinti ir įkalbėti galvoti kaip nors kitaip, tai tik todėl, kad bando dirbti savo darbą. Neturėtumėte puoselėti jokių iliuzijų. Daugiau neketinu jūsų trukdyti. Susitiksime teisme.

Akimirką Miteris pagalvojo, kad Van Vėterenas ketina paduoti ranką, tačiau tai, žinoma, būtų neįmanoma. Vietoj to vyriausiasis inspektorius atgręžė Miteriui nugarą ir, nors sargybinio teko palaukti beveik porą minučių, stovėjo nejudėdamas iš vietos ir spoksojo į duris.

Tarsi stovėtų lifte. Arba tarsi Miteris būtų nustojęs egzistuoti tą pačią akimirką vos pasibaigus pokalbiui.

7

Švarko rankove nuo rašomojo stalo braukdamas įsivaizduojamas dulkeles, Elmeras Surna žvilgtelėjo pro langą. Jis troško, kad dabar būtų vasaros atostogos.

Arba bent jau Kalėdų atostogos.

Bet buvo spalis. Surna giliai atsiduso. Visą laiką, nuo tada, kai prieš penkiolika metų pradėjo eiti Bungės gimnazijos direktoriaus pareigas, Surna puoselėjo svajonę. Tik vieną troškimą.

Kad jo gražusis raudonojo ąžuolo rašomasis stalas visuomet spindėtų švara.

Būdamas jaunesnis, dar dirbdamas pavaduojančiu mokytoju, Surna siekė kitokio tikslo: kad ir ką jie darytų, neleisiu sutrikdyti savo vidinės ramybės! Ir tik kai teko pripažinti, jog nuolatos, diena po dienos, valanda po valandos, šis kredo griaunamas iš pačių pamatų, tik tuomet Surnos žvilgsnis nukrypo į mokyklos administratoriaus karjerą. Tiesą sakant, vyras įsigeidė tapti mokyklos direktoriumi.

Paplušėti teko nemenkai: prireikė kai kurių draugų, tam tikrų kvietimų ir kelerių metų; bet švenčiant keturiasdešimtmetį tiks-

las jau buvo pasiektas. Sėdėdamas prie savo rašomojo stalo, Surna tikėjosi ketvirčio amžiaus nedrumsčiamos ramybės. Jeigu iškiltų spręstinų reikalų – mokinių demonstracijų, biudžeto deficito ar tvarkaraščio koregavimo – visuomet šalia bus pavaduotojas, kuriam galima deleguoti šias užduotis. Jis pats būsiąs pernelyg užsiėmęs raudonojo ąžuolo priežiūra.

Ir štai, prabėgus penkiolikai uolaus stalo blizginimo metų, išlindo šita bjaurastis.

Slinko dienos. Vakarai. Net naktys, tačiau, atrodo, tam niekuomet nebus galo. Štai ir dabar svečio kėdėje sėdi išsidrėbęs šniurkščiojantis advokatas, kraupiai primenantis išbadėjusį grifą, kokį vieną vasarą teko matyti atostogaujant Serengetyje.

„Vienintelis žmogus, kurį leisčiau jam ginti, – pamanė Surna, – tai mano uošvė."

– Turite suprasti, pone Riuteri...

– Riugeris.

– Atsiprašau, pone Riugeri, turite suprasti, kad šis metas nelengvas mums visiems – sudėtingas ir sekinantis. Viena mokytoja negyva, kitas kalėjime. Kasdien čia šmirinėja policija. Turbūt suprantate, kad mūsų mokykla turėtų būti apsaugota nuo tolimesnės įtampos.

– Žinoma. Jums nėra reikalo nerimauti.

– Galbūt, pone Riugeri, nebūtina aiškinti, kad didžiausią nepageidaujamą poveikį pajuto mokiniai. Jie – jauni žmonės, todėl greitai sutrinka. Dabar mums svarbiausia kuo skubiau susitelkti ir judėti į priekį. Jaučiu didžiulę pedagoginę atsakomybę ir negaliu tiesiog stovėti ir žiūrėti...

Nedrąsiai prasivėrus durims galvą įkišo moteris tamsiai violetiniais plaukais ir tamsiai violetiniais akiniais.

– Gal norėtumėte, kad dabar patiekčiau kavą, pone Surna?

Ji kalbėjo švelniu balsu, skrupulingai ištardama kiekvieną garsą.

„Jos žodžiai tarsi nulieti iš kaulinio porceliano, – pamanė Riugeris. – Aišku, buvusi pradinių klasių mokytoja."

– Žinoma, panele Belvju. Tiesiog įneškite.

Riugeris suskubo pasinaudoti proga.

– Žinoma, suprantu jūsų keblią padėtį. Turiu sūnų, kuris prieš dešimtmetį baigė šią mokyklą.

– Iš tiesų? Nepagalvojau...

– Riugeris. Edvinas Riugeris. Kuo puikiausiai suprantu, kad dabar jums itin sunkus metas, tačiau net ir tokiu atveju, pone Surna, turime pasirūpinti, kad nebūtų užkirstas kelias teisingumui. Tikriausiai pritariate?

– Žinoma, pone Riugeri. Nė akimirkos nepamaniau, kad norėčiau ko nors kitko.

Direktorius akimis palydėjo iš kabineto išeinančią panelę Belvju, o Riugeriui knietėjo sužinoti, ar tas žmogus iš tiesų jaučia nors lašą nerimo, o gal tik įsivaizduoja save sunerimusį.

– Ne, nė akimirkos. Jūs tik norite tam tikro... diskretiškumo. Ar tą bandote pasakyti?

– Būtent. Bet, jeigu leisite pasakyti, būtent tai ir nėra stipriausia mūsų policijos vadovybės savybė. Arba gal reikėtų pasakyti šitaip: tikėkimės, kad jie turi ir stipresnių pusių.

Žvilgtelėjęs pro akinių viršų, jis pamėgino nusišypsoti, tarsi leisdamas suprasti, kad abu traukia tą pačią giesmę. Riugeris išsišnypštė nosį.

– Tačiau jūs atstovaujate?.. – pasiteiravo Surna ir į savo plastikinį puodelį įmetė tris cukraus gabalėlius.

– Esu pono Miterio advokatas. Be abejo, turbūt sutiksite, kad mokykla turėtų būti labiausiai suinteresuota jo nekaltumu?

Surna krūptelėjo.

– Savaime suprantama, be jokio abejonės šešėlio, tačiau...

– Tačiau kas?

– Nesupraskite manęs klaidingai... Tačiau ką pats galvojate?

– Tai aš turėčiau užduoti šį klausimą. Tiksliau tariant, paklausti jūsų.

Mokyklos direktorius pamaišė kavą, pasitaisė kaklaraištį, pažvelgė pro langą ir tvarkingai į kitą vietą perkėlė ant rašomojo stalo išrikiuotus raštelius.

– Miteris visuomet buvo lojalus darbuotojas, labai mėgstamas mokytojas. Mokykloje dirbo beveik tiek pat laiko kaip ir aš. Turintis didžiulį žinių bagažą ir labai... nepriklausomas. Man sunku patikėti... Išties nelengva.

– O Eva Ringmar?

Rašikliai pamažu ėmė grįžti į savo senąsias vietas.

– Deja, apie ją nedaug ką galiu pasakyti. Ji pas mus dirbo neilgai, gal kokius dvejus metus. Tačiau, žinoma, buvo labai kvalifikuota mokytoja. Ar galiu jūsų kai ko paklausti? Kokios pozicijos laikosi Miteris?

– Ką turite omenyje?

Surna nenustygo kėdėje.

– Na, hm, koks jo požiūris?

– Nekaltas.

– Suprantu... Taip, žinoma. Jis nesiteisina, kad pasielgė neapgalvotai, nieko panašaus?

– Ne, nieko panašaus.

Surna linktelėjo.

– O tai, ko dabar ieškote, yra?..

– Ieškau dviejų arba trijų liudytojų.

– Liudytojų? Bet juk tai, be abejo, neįmanoma?

– Liudytojų, galinčių apibūdinti jo charakterį, pone Surna. Žmonių, galinčių teisme palaikyti Miterį. Pažįstančių jį asmeniškai, pažįstančių jį kaip žmogų, kaip kolegą, galinčių nupiešti teigiamą jo paveikslą. Ir, žinoma, teisingą.

– Supratau. Žmogaus, galinčio paaiškinti, kas slypi už jo pavardės?

– Kažko panašaus. Galbūt ir mokinio. Būtų geriausia, jei dalyvautumėte ir jūs pats, pone Surna.

– Ach, iš tiesų nemanau, kad...

– Arba galbūt galite ką nors pasiūlyti. Jeigu pasakytumėte keturias ar penkias pavardes, galėčiau iš jų pasirinkti.

– Ko labiau norėtų jis? Ar nebūtų geriau, jeigu pats pasakytų, kurių norėtų?

– Hm, čia ir slypi visas keblumas... – Riugeris gurkštelėjo kavos. Ji buvo silpna, su vos juntamu dezinfektanto skoniu. Mintyse advokatas padėkojo savo didžiulei slogai. – Miteris turi, hm... kaip čia pasakius... Iš esmės, jis atsisako kalbėti savo naudai. Jam ne prie širdies... ką nors patraukti į savo pusę. Turiu pasakyti, pritariu jam. Atrodo, Sigurdsenas ir Vaisas buvo artimiausi jo bendradarbiai, tačiau aš nežinau...

– Vaisas ir Sigurdsenas? Taip, tikriausiai taip ir yra. Nieko prieš juos neturiu.

– Tačiau vis tiek būtų gerai, jeigu ateitų ir dar kas nors, ne toks artimas žmogus. Paprastai geri draugai gali papasakoti tik gerus dalykus. Nieko kito ir nesitikima.

– Suprantu.

Riugeris užsimerkė ir prisivertė praryti likusią kavą.

– Tiksliau sakant, prašau surasti kolegą, vieną mokinį ir, hm, sakykime, mokyklos vadovybės atstovą – gal galėtumėte jūs pats arba kuris nors kitas, jūsų nuomone, tinkamas žmogus.

– Pakalbėsiu su Egeriu, mūsų pavaduotoju. Neabejoju, jis mielai padarys šią paslaugą. O dėl mokinių neturiu žalio supratimo. Noriu paprašyti laikytis ypatingo diskretiškumo. Gal šnektelėkite su Sigurdsenu ir Vaisu.

– Širdingai dėkoju.

– Turėtumėte žinoti, kad aš... hm, kad mes visi... labai prislėgti to, kas įvyko. Vienus tai paveikė labiau negu kitus, tačiau akivaizdu, kad visi vos neišprotėjome. Tačiau vis dėlto sugebėjome susitelkti tolimesniam darbui. Norėčiau, kad turėtumėte tai omenyje. Mums visiems šioje mokykloje buvo... ir tebėra... labai sunkus metas. Tačiau manau, kad pavyko įrodyti mokiniams, jog jų nenuvilsime net ir patyrę tokį spaudimą.

– Suprantu, direktoriau. Labai gerai žinau, ką teko iškentėti. Kada, jūsų manymu, galėčiau susitikti su liudytojais?

– Kada jums būtų patogiausia? Turėsite duoti truputį laiko ir, žinoma, tas susitikimas privalės įvykti pasibaigus pamokoms. Nebegalima dar labiau trikdyti mokymo proceso.

– Bylos nagrinėjimas prasideda ketvirtadienį. Gynybos liudytojai neturėtų būti kviečiami anksčiau negu ateinantį antradienį arba trečiadienį.

– Viską suorganizuosiu, pone Riugeri. Gal rytoj po pietų?

– Puiku.

– Susisieksiu.

Surna atitraukė kėdę. Įteikęs direktoriui savo vizitinę kortelę, Riugeris pradėjo rangytis iš krėslo.

– Edvinas Riugeris... Taip, atrodo, pamenu. Perspektyvus jaunuolis. Kuo jis dabar užsiima?

– Bedarbis.

– Ach, suprantu... Taigi, sudie, pone Riugeri. Gal dar kuo nors galėčiau pasitarnauti?

„Vargu", – pamanė Riugeris. Advokatas papurtė galvą ir nusišluostė nosį. Pasilenkęs prie vidaus telefono, direktorius Surna išsikvietė tą tamsiai violetinę moterį.

– Neturite skėčio? – pasiteiravo ji, lydėdama Riugerį koridoriais.

– Ne, – atsakė Riugeris, – tačiau svarsčiau, jog vertėtų įsigyti.

Jis nesivargino aiškinti, kad turi du skėčius: vieną laiko namuose, kitą – mašinoje. Skubėdamas per šlapią mokyklos žaidimų aikštelę, Riugeris klausė savęs, ką, po galais, jam primena mokyklos direktorius. Advokatui atrodė, kad tas vyras panašus į kažkurį politiką, prieš daugelį metų įsivėlusį į kažkokį skandalą. Bet, savaime suprantama, juodu juk negali būti vienas ir tas pats asmuo?

Miterio labui advokatas vylėsi, kad Surna nepersigalvos ir pasisiūlys pats tapti liudytoju. Akivaizdu viena – visi, išskyrus priešingą pusę, pasidžiaugtų sužinoję, kad parodymus duos šitoks žmogus. Bet Riugeris abejojo, ar pavyks uždėti tam žmogui apynasrį.

Beje, kiek už šių sienų dirbančių liudytojų yra pavykę kaltintojams ištempti į dienos šviesą? Širdies gilumoje Riugerio neap-

leido nuojauta, kad pasistengus gal ir pasisektų surasti kokius du arba tris.

Vėl įsėdęs į mašiną galinio vaizdo veidrodėlyje Riugeris stebėjo pamažu tolumoje išnykstančius niūrius Bungės gimnazijos kontūrus, o galvoje kirbėjo mintis, kaip kuo greičiau išsimaudyti karštoje vonioje ir išlenkti didžiulį stiklą pelnytai užsitarnauto konjako.

Tiesa, Riugerio žmona tvirtina, kad šiais laikais persišaldymo niekas nebegydo karšta vonia ir konjaku, tačiau vyras tvirtai apsisprendė nepaisyti jos nuomonės. Tris dienas iš eilės pusryčiams išgėrė po mažą šlykštaus skonio vitaminų piliulę, tačiau jos nė per colį nepriartino geros savijautos.

8

Kodėl jie neateina?

Šis klausimas netikėtai toptelėjo į galvą kitą dieną, tačiau tik vakarop. Diena palengva ritosi į pabaigą, slinko valanda po valandos, o jis jautėsi apimtas kažkokio sunkiai suvokiamo transo, visiškai sutrikęs; tačiau vos tik pavykus prasiveržti mintims, sąmonėje pirmiausia išniro būtent šis klausimas.

Kodėl iš jų nesulaukia jokios žinios?

Praslinko dar viena naktis. Ir dar viena diena.

Niekas nepasirodė.

Ir po savaitės tas absurdiškas klausimas vis dar nedavė ramybės. Jis galvojo, kad veikiausiai bus įsivėlusi kokia nors klaida: gal atėję ieškoti jo nerado.

Nei namie, nei darbe.

Tai, žinoma, irgi absurdiška, tačiau vis tiek antrą savaitę keletą dienų praleido namuose. Pasakęs darbdaviams, kad sustreikavo skrandis, visą laiką nekėlė kojos iš namų.

Kad tikrai žinotų, jog jį galima surasti.

Šiaip ar taip, jam reikėjo to poilsio. Diena po dienos sėdėjo savo bute ir mintyse perkratė visas aplinkybes. Staiga viskas stojo į savo vietas. Jis suvokė, kaip visas gyvenimas nuvedė būtent prie šito. Suvokė turėjęs įkliūti žymiai anksčiau. Tuomet būtų išvengęs daugybės negandų. Suvokė, kad šitas kelias veda į išsigelbėjimą ir kad kitokios galimybės nėra. Dabar viskas atrodė taip akivaizdu, kad norėdamas atsigriebti už savo aklumą prisivertė gerokai papurtyti galvą.

Ji negyva. Dabar jis gali gyventi.

Bet niekas nepasirodė.

Nepaskambino joks nepažįstamas balsas ir nepaprašė atsakyti į keletą klausimų. Rūstūs vyrai, vilkintys aplytais neperšlampamais apsiaustais, į duris nepasibeldė. Niekas.

Ko jie laukia?

Užlindęs už užuolaidos, retkarčiais įdėmiai nužvelgdavo gatvę – akimis ieškojo stovinčių mįslingų automobilių. Telefone girdėdavo kažkokius trakštelėjimus, bylojančius, kad jo pokalbių klausomasi. Perskaitė visus į rankas pakliuvusius laikraščius, bet niekur... niekur nepavyko užtikti nė menkiausios užuominos, galinčios ką nors paaiškinti.

Nesuvokiama.

Ir po trijų savaičių padėtis vis dar atrodė nesuvokiama, tačiau jis jau buvo spėjęs apsiprasti. Situacija nebuvo visiškai nemaloni. Dėl tos nežinomybės kūnas ėmė nežymiai virpčioti.

Tas virpčiojimas.

Tą rytą, kai turėjo prasidėti teismo procesas, jis pakirdo anksti. Galybę laiko prastovėjo priešais vonios veidrodį šypsodamasis savo paties atspindžiui. Vis pagalvodamas, kaip ten nueis. Kaip sėdės teismo salės žiūrovų galerijoje ir žiopsos į visas tas keistenybes.

Bet suprato, kad taip elgdamasis nueitų pernelyg toli. Likimo tampymas už ūsų.

Kodėl reikėtų tampyti tą, kas buvo šitoks palankus?

Automobilyje, pakeliui į darbą, staiga pagavo save dainuojantį.

Tai įvyko ne vakar. Galinio vaizdo veidrodėlyje pažvelgė sau į akis. Jose sužaižaravo kibirkštėlė.

Laukdamas prie raudono šviesoforo signalo, gretimame „Volvo" automobilyje akies kraštelių pastebėjo moterį. Ši, pasukusi galvą, nusišypsojo.

Jis susivaldė, tačiau pajuto, kaip kūną užlieja aistra.

9

Ankstyvomis ryto valandomis, pirmiesiems blausios šviesos spinduliams bandant iš kameros išguiti tamsą, jį aplankė sapnas. Gali būti, kad tuo metu koridoriais jau buvo pradėję dardėti pusryčių vežimėliai.

Jis puikiai prisiminė sapną. Galbūt sapnavo prabusdamas ir gal būtų sugebėjęs daug ką paaiškinti, jeigu tik būtų galėjęs dar kelias minutes pamiegoti. Gal būtų pakakę net ir kelių sekundžių.

Iš pradžių išėjo pasivaikščioti. Nuobodus žygis per bekraštę plynę. Nykus negyvenamas kraštovaizdis be kaimų, medžių ir vandens. Nieko, išskyrus išdžiūvusią suskeldėjusią žemę. Neskaitant pirmyn ir atgal tarp akmenų ir plyšių nardančių žalsvai juodų driežiukų, jis čia – vienintelė gyva būtybė. Vienui vienas tempia didžiulę beformę kuprinę, o jos diržai trina pečius ir skaudžiai sminga į šonus. Jis mažai tenutuokia apie galutinį savo kelionės tašką ir jos tikslą, tik žino, kad tai svarbu. Ko gero, kelionės pradžioje bus žinojęs daugiau, tačiau keliaujant daug kas iškrito iš galvos.

Bet nevalia nuleisti rankų, nevalia stabtelėti, nevalia prisėsti; reikia kiūtinti tolyn: metras po metro, žingsnelis po žingsnelio.

Vėjas įsismarkauja ir verčia dar labiau susikūprinti, talžo vis smarkiau ir smarkiau, žeria į veidą smėlį ir sausas šakeles, o jis vis labiau kūprinasi ir prisimerkia norėdamas apsaugoti akis.

Ir staiga atsiduria tenai, priešais tą namą, didžiulį ir apšepusį, tokį svetimą ir kartu tokį pažįstamą. O tenai – ilgomis voromis išsirikiavę žmonės, trokštantys jį pasveikinti, prispausti prie koridorių sienų; patys įvairiausi žmonės, kokius tik galima įsivaizduoti, bet visi pažįstami ir nė vienas neišslydęs iš atminties. Daugybė draugų: ir Bendiksenas, ir Vaisas, ir Jurgas, jo paties sūnus, tačiau esama ir kitų – atvykėlių iš plačiojo pasaulio bei nužengusių iš istorijos puslapių: ir Dalai Lama, ir Vinstonas Čerčilis, ir Michailas Gorbačiovas. Sklandžiai perskaitęs lotynišką eilėraštį apie visų dalykų trumpalaikiškumą, Gorbačiovas paspaudžia jam ranką. Visi spaudžia jam ranką ir praleidžia prie kito žmogaus; atsargiai, bet ryžtingai įveda į namą, lydi aukštyn vingiuojančiais laiptais ir ilgais blankiai apšviestais koridoriais.

Galiausiai prieina vieną kambarį, tamsesnį už kitus, ir suvokia pasiekęs galutinį kelionės tašką. Žmogus, sėdintis kitapus žemo stalo – jis atpažino šį stalą, savo stalą. Tas žmogus, be jokios abejonės, yra tas vyras, jis... jis tikriausiai... jis tikrai...?

Nuo lubų karanti lempa apjuosta plokščiu alavuotos skardos gaubtu, ir karo ji taip juokingai žemai, kad tepavyksta įžiūrėti tik dilbius ir ant stalo padėtas rankas, tačiau šios pasirodė pažįstamos. Jos yra, jos yra... ar jos?

O ant stalo guli Evos kimono; pagautas pirmojo impulso, norėjo stverti tą drabužį ir įkišti į skalbyklę, bet kažkas sulaikė, neaišku, kas tai padarė, nes čia sėdintis žmogus, tas tamsoje skendintis vyras, iš baimės tirtėjo labiau už jį patį, ir būtent todėl ne-

galėjo parodyti savo veido, bet, be jokios abejonės, tai... Tuomet jis staiga pajuto pasibjaurėjimą, nenumaldomą poreikį, klaikią jėgą, verčiančią sprukti iš to kambario, kol dar ne vėlu. Ir tada nubudo.

Nubudo.

Taip, dabar, atsigręžęs atgal, tvirtai žino, kad tas kažkas, ištempęs jį iš sapno, neatkeliavo iš kitur, iš šalies. Pats kambarys išsviedė jį laukan. Niekas kitas.

Miteris nubudo. Akys plačiai atmerktos. Migdomosios tabletės, kurias Riugeris privertė išgerti, gerokai pasunkino kvėpavimą. Jeigu ne tie vaistai, gal ir būtų pakakę jėgų dar kurį laiką pasilikti tame kambaryje. Pakankamai ilgai, kad pagaliau galvoje pradėtų suktis kokios nors nuovokos.

Ant stalo gulintis kimono – ne tik sapnas, tą jis puikiausiai suprato. Tai atsiminimas, anos nakties fragmentas. Žinoma, tas kimono netikras. Tik imitacija. Praėjusią vasarą ji užtiko tą drabužį vaikštinėdama siauromis Levkeso gatvelėmis, o jis nupirko jai šį apdarą. Tai įvyko vieną iš tų vakarų, kai juodu sėdėdavo prie kurios nors tavernos, kol šią uždarydavo, o tada paplūdimiu traukdavo atgal į savo laikiną būstą. Pasimylėdavo smėlyje apgaubti juodos šiltos nakties tamsumos, o likusį kelią žingsniuodavo nuogi. Kur ne kur, visai šalimais, šmirinėdavo vienas kitas žmogus, bet tamsa būdavo tokia neįtikėtinai tiršta, kad neprireikdavo jokios kitos priedangos. Nors dangus ir švytėdavo nusėtas daugybės žvaigždžių, nors spindėdavo dešimtys tūkstančių žvaigždžių, nors vienas po kito sužibdavo daugybė šviesulių, nors meteorų lietus nušviesdavo visą dangų. Išsakę visus įmanomus norus, juodu liovėsi skaičiuoti žvaigždes...

Tai, jo manymu, vyko mažiau nei prieš tris mėnesius. Tačiau galėjo nutikti ir prieš tris milijonus metų. Negrįžtama laiko tėkmė smogė visa jėga, negrįžtama ir neatšaukiama kiekvienos sekundės, kiekvienos akimirkos seka. Desperatiškas negrįžtamumas. Mes stovime gerokai arčiau pasaulio baigties negu šalia ką tik prabėgusios minutės, nes šią praradome amžiams. Levkesas niekada nebesugrįš; kaip ir retsinos vynas ar mėlynakis elgeta – šie dalykai niekados nesugrįš.

Kita vertus, nesugrįš ir visa kita.

Ar tai iš tiesų svarbu?

Ar gyvenimas iš tiesų svarbus?

Dabar sunku surasti tinkamą pusiausvyrą.

Užklupus sunkiai akimirkai sužinosi, kas esi.

„Esu niekas, – pagalvojo jis. – Vadinasi, esu niekas."

Mano galva, prasmingiau gulėti lovoje ir spoksoti į mažytį sienos lopinėlį. Pasirinkti mažytį pašto ženklo ar nago dydžio taškelį, stebėti ir kruopščiai jį tyrinėti. Dar ir dar kartą sutelkti visus pojūčius, uostyti, liesti liežuviu, čiuopti pirštais, klausytis, kol pažinsi jį visą nuo pradžios iki galo... Tai prasmingiau, negu mintimis sugrįžus į praeitį prisiminti, kas atsitiko.

Tokios mintys sukosi jo galvoje pabudus iš sapno, o toji mintis nėra nauja ir toli gražu ne tokia, kurią galėtum lengvai išmesti iš galvos.

Dabar artinasi pusryčių vežimėliai. Atsiveria durų anga ir pro ją įslysta pusryčių padėklas. Anga vėl užsidaro. Septinta valanda; išmiegojo beveik aštuonias valandas; pirmąkart per tris savaites išmiegojo visą naktį. O šiandien...

Kokia šiandien diena?

Kol susigaudė, prireikė kelių sekundžių.

Šiandien prasideda jo bylos nagrinėjimas.

Atsikandęs duonos kąsnį, pabandė surikiuoti mintis. Kokie tie užplūdę jausmai?

Kažkoks apatiškas laukimas?

Ar pavyks viską užbaigti?

O gal paprasčiausiai... jokių jausmų?

10

Beveik gotikinio stiliaus teismo salė. Aukšta, vertikali architektūra, primenanti Osterbrugės auditoriją, kurioje vykdavo anatomijos paskaitos. Trijose pusėse – aukštos galerijos, kuriose įrengtos sėdėjimo vietos; ketvirtoje – už rusvai juodų atitvarų įsitaisęs teisėjas ir kiti teismo pareigūnai. Menkutis natūralios šviesos ruožas prasiskverbia tik pro stogo smailėje ratu išdėstytų langų vitražą. Ir tai, be jokios abejonės, tik dar labiau sustiprina vertikalios, iš viršaus nuleidžiamos hierarchijos įspūdį, viziją tokios pasaulio tvarkos, kurią praėjusio šimtmečio viduryje savo vaizduotės labirintuose veikiausiai puoselėjo šio pastato kūrėjas.

Teismo salė sausakimša, nė vienos laisvos vietos.

Savaime suprantama, dauguma, maždaug 200 žmonių, sėdėjo žiūrovams skirtoje galerijoje. Ir beveik visi – Bungės gimnazijos mokiniai. Miteriui dingtelėjo mintis, kad būtent jis tapsiąs didžiausia šiemet praleistų pamokų priežastimi.

Žiūrovų galerijoje netrūko ir žurnalistų. Susikryžiavę kojas ir ant kelių pasidėję užrašų knygutes, jie visi be išimties įsitaisė pirmoje eilėje. Arba bloknotus – staiga Miteris prisiminė, kad teisme neleidžiama fotografuoti. Jį nustebino toks didžiulis žurnalistų skaičius – jų susirinko koks tuzinas. Tai rodo, kad ši byla sulaukė nacionalinio susidomėjimo ir nėra tik menkas provincijos įvykis.

Miterio vieta – galerijos papėdėje, pačioje arenoje; kaip ir Riugerio, kurio sloga atrodė kiek atlėgusi, teisėjo Havelo, prokuroro Feračio, jo padėjėjų ir dar kelių teisės specialistų bei tvarkos prižiūrėtojų.

Ir dar prisiekusieji. Keturi vyriškiai ir dvi moterys, sėdintys už pertvaros, teisėjo dešinėje. Visi žvelgė užuojautos kupinais žvilgsniais. Išskyrus vieną, antrą iš dešinės, tiesaus stoto džentelmeną dirbtine ranka ir raukšlėmis išvagota kakta.

Dar salėje tūnojo didžiulė mėsinė musė. Didžiumą laiko ji tupėjo palubėje tiesiai virš prokuroro rašomojo stalo, bet retkarčiais apskrisdavo salę ir beveik visuomet nutūpdavo ant vienos iš dviejų prisiekusiųjų moterų, sėdinčios raukšlėtosios kaktos dešinėje. Musė vėl ir vėl nusitaikydavo jai į nosį nepaisydama to, kad moteris kaskart ją nublokšdavo ranka – pasipildžiusi naujų energijos atsargų ir kupina neišsenkamo atkalumo ji visuomet sugrįždavo pas tą moterį. Tuos antskrydžius palydėdavo tylus zirzimas, sudarantis malonų kontrastą gana spigiam prokuroro balsui. Truputį panašu į violončelės ir cimbolų duetą, ypač išryškėjantį per pauzes, kai prokuroras stabteli atgauti kvapą.

Išskyrus tai, visi kiti dienos įvykiai buvo ganėtinai nuobodūs.

Iš pradžių visi privalėjo atsistoti ir atsisėsti tik teisėjui bei prisiekusiesiems užėmus savo vietas. Tuomet teisėjas trumpai supažindino su byla, o Riugeris pareiškė, kad jo klientas nekaltas. Tada prokuroras supažindino su byla. Toji procedūra tęsėsi vieną valandą ir keturiasdešimt minučių ir baigėsi tuo, kad kaltinamasis keturiasdešimt šešerių metų amžiaus Janekas Matijasas Miteris, gimęs Reinau mieste, pastaruosius dvidešimt šešerius metus gyvenantis Mardame, kur 1973 metais atvyko dirbti Bungės gimnazijos istorijos ir filosofijos mokytoju, yra kaltinamas nužudęs (arba kitokiais neteisėtais veiksmais pražudęs) savo trisdešimt aštuonerių metų žmoną Evą Mariją Ringmar, gimusią Liovene, nuo 1990 metų iki mirties gyvenusią Mardame ir dirbusią jau paminėtos mokyklos anglų ir prancūzų kalbos mokytoja, nuskandinant ją bendro buto, kuriame abu gyveno (Vienuolyno gatvės 24-uoju numeriu pažymėtame name), vonioje. Moteris nužudyta ankstyvą spalio 5-osios rytą. Nusikaltimas įvykdytas apsvaigus nuo alkoholio, tačiau nėra nieko, – jis pakartojo – kad nerasta visiškai nieko, leidžiančio manyti, jog toks apsvaigimas galėtų neužtraukti atsakomybės už savo veiksmus. Šitie kaltinimai būsią paremti gausybe techninių įrodymų, ekspertų analize ir liudytojų parodymais, tad baigus procesą prisiekusiesiems ir visiems kitiems būsią aišku, kad kaltinamasis akivaizdžiai kaltas, kaip nurodyta kaltinime, ir kad būsiąs priimtas vienintelis nuosprendis: kaltas.

Dėl nužudymo.

Arba bent jau dėl netyčinio nužudymo.

Tada atėjo Riugerio eilė. Išsišnypštęs nosį advokatas vieną valandą ir dvylika minučių įrodinėjo, kad neįvykę visiškai nieko, apie ką kalbėjo prokuroras, kad jo klientas visiškai nesusijęs su

savo žmonos mirtimi, kad tai būsią įrodyta ir kad nekrisiąs joks dvejonių šešėlis.

Tada prasidėjo dviejų valandų trukmės pietų pertrauka. Pakilusi nuo prisiekusiųjų stalo, mėsinė musė nuskrido į palubes pamiegoti, o visi kiti niurzgėdami ir laikydamiesi ta proga deramų mandagumo taisyklių išėjo iš teismo salės. Vienai iš galerijoje sėdėjusių merginų pakako įžūlumo pamojuoti Miteriui, o šis atsakydamas padrąsinamai jai linktelėjo.

Miteriui prireikė vos dešimties minučių suvalgyti kažkokį makaronų patiekalą teismo rūmų pastato rūsyje įrengtoje kameroje. Likusį pietų pertraukos laiką, atsigulęs ant nugaros, pratysojo lovoje stebėdamas šlapią lopą lubose ir laukdamas popietinio teismo posėdžio.

Šie procesiniai veiksmai buvo skirti išimtinai tik vadinamiesiems techniniams parodymams nagrinėti. Iš tribūnos kalbėjo daugybė policijos pareigūnų, įskaitant ir Van Vėtereną; posėdyje taip pat dalyvavo patologas, gydytojas terapeutas, teismo medicinos specialistas ir dar kažkoks Vilkersonas. Šis mikčiojo ir prisistatė toksikologu.

Žiūrovų galerija nebebuvo tokia sausakimša – veikiausiai direktorius Surna bus suuodęs, kas čia vyksta. Tačiau visas žurnalistų būrys niekur neišsiskirstė: jie tebesėdėjo atsilošę ir atsipalaidavę – tokia kūno padėtis gerokai palengvino virškinimo procesą. Jeigu kuris ir užsnūsdavo, tai bent jau susiturėjo nuo knarkimo.

Buvo nelengva nuspręsti, kas pasiekta per tą popietę. Feratis ir Riugeris pasikeitė keliomis smulkmeniškai priekabiomis įmantrybėmis; norėdamas palaikyti tvarką, retkarčiais įsikišdavo teisėjas Havelas, vienas prisiekusiųjų uždavė klausimą apie galimą odos dalelių radimą panagėse.

Pačiam Miteriui nė vienu atveju kalbėti neteko, todėl kai praėjus kelioms minutėms po ketvirtos teismas padarė pertrauką, Miteris jau buvo seniai liovęsis į ką nors kreipti dėmesį. Dabar jis troško tik trijų dalykų: vienumos, tylos ir tamsos.

Tačiau iš esmės, galima teigti, kad sprendžiant klausimą, kas pasiglemžė Evos Ringmar gyvybę, niekas nežinojo nieko daugiau nei toji mėsinė musė.

11

Riugeris atvyko Miteriui pusryčiaujant.

– Norėčiau trumpai šnektelti.

– Gerai.

– Nemanau, kad atsirastų puodelis ir man?

Miteris pasikvietė sargybinį, ir šis pro durų langelį padavė dar vieną puodelį kavos.

– Ar prisiminėte ką nors daugiau?

– Ne.

– Aišku.

Užsikniaubęs ant stalo ir visu svoriu pasirėmęs ant alkūnių, Riugeris pūtė kavą.

– Norėčiau, kad... apmąstytumėte savo parodymus.

Kramtydamas sumuštinį, Miteris įdėmiai pažvelgė į Riugerį.

– Ką turite omenyje?

– Ar ketinate ką nors sakyti, ar nieko?

Miteris akimirką susimąstė. Gerai pagalvojus, gal toji implikacija ir nestebina...

– Kaip ir aiškinau, – tęsė Riugeris, – kaltinamajam nebūtina leistis apklausiamam.

– Sakėte, paprastai atsakovas ne...

Riugeris linktelėjo.

– Gali būti ir taip, tačiau vis tiek norėčiau, kad pagalvotumėte. Sprendžiant iš bylos eigos, mano galva, jūsų šansai išliktų tokie pat net ir tuomet, jeigu neitumėte į liudytojams skirtą vietą.

– Kodėl?

– Nes nieko negalite pridurti. Netgi negalite išdėstyti savo argumentų. Esmė ta, jog negalite pateikti jokių įrodymų, kad ne jūs nužudėte Evą. Tesugebate pasakyti, kad neprisimenate, bet, kaip ir pats veikiausiai suprantate, toks argumentas nieko neįtikina. Tokiu atveju nieko nelaimėtume, o tai ir sudaro visą esmę.

Trumpam nutilęs, jis gurkštelėjo kavos.

– O kitais atvejais?

– Tfu, šita kava nuodinga. Nesuprantu, kodėl jie nesugeba išmokti, kaip... Šiaip ar taip, kitas dalykas – ar sugebėsite padaryti gerą įspūdį teismui.

Miteris užsidegė cigaretę ir pirštais perbraukė barzdos šerius. Riugeris tęsė:

– Gyvybiškai svarbu padaryti gerą įspūdį. Niekas nežinos, ar nuskandinote ją, todėl jiems teks spėlioti. Feratis padarys viską, kad prarastumėte savitvardą, o Havelas atleis vadeles ir duos jam valią. Jeigu Feračiui pavyks, viskas gali būti prarasta. Jis sugeba pridaryti ypač daug sunkumų. Jeigu bus nusiteikęs sudraskyti jus į skutelius, visiškai neaišku, ar vėliau man pavyks jus sulopyti.

Miteris gūžtelėjo pečiais.

– Nejaugi nereikia paaiškinti priežasties?

– Teoriškai ne, tačiau paprastai motyvai nurodomi, taip sudaromas geresnis įspūdis. Galėtume pasakyti, kad nelabai turite

jėgų, kad patirtumėte pernelyg didelę įtampą. Didžiulis psichologinis spaudimas, šoko būsena ir panašūs dalykai. Pažįstu gydytoją, galintį tučtuojau išrašyti pažymėjimą, kuris būtų pripažintas ir nepakenktų bylai – tą galiu pažadėti. Ką manote?

– O ką pats manote?

Riugeris susimąstė. Arba apsimetė. Be abejonės, atrodytų labai keistai, jeigu rytą tokiu metu atskubėjęs į Miterio kamerą dar nebūtų apsisprendęs, ką daryti. Viskas paprasta – jam nesinori matyti Miterio teisiamųjų suole.

– Noriu, kad atsisakytumėte duoti parodymus, – galiausiai ištarė.

Nuėjęs prie kriauklės, Miteris užspaudė cigaretę. Išsitiesė lovoje ir užsimerkė.

– Neketinu atsisakyti, pone Riugeri. Išmeskite iš galvos tokią galimybę. Galite keliauti namo ir nusiplauti rankas.

Prieš atsakydamas, Riugeris dar kelias sekundes pasėdėjo netardamas nė žodžio.

– Kaip norite, pone Miteri. Kaip norite. Nesvarbu, ką galvojate, visomis išgalėmis pasistengsiu jums padėti. Susitiksime teisme.

Paskambinus sargybiniui, advokatas buvo išlydėtas iš kameros. Miteris atsimerkė tik tada, kai užsivėrė kameros durys.

Šiandien Feratis užsidėjęs akinius. Didžiulius, šviesiais metaliniais rėmeliais ir apvaliais tamsintais stiklais. Dėl šių akinių jis atrodo tarsi ką tik iš miego pažadintas lemūras. Arba galbūt koks hipnotizuotojas.

– Janekas Matijasas Miteris, – pradėjo kalbėti prokuroras.

Miteris linktelėjo.

– Į prokuroro klausimus prašau atsakinėti garsiai ir aiškiai, – įsiterpė teisėjas Havelas.

– Neišgirdau jokio klausimo, – tarė Miteris.

Havelas kreipėsi į Feratį.

– Prašau pakartoti klausimą!

– Ar esate Janekas Matijasas Miteris? – paklausė Feratis.

– Taip, – atsakė Miteris.

Iš žiūrovų galerijos atsiritus garsui, kurį galėjai suprasti kaip kikenimą, Havelas garsiai sudavė plaktuku į stalą.

Jis jau suirzęs. Tokia pradžia nieko gero nežadėjo. Išsišnypštęs nosį, Riugeris mąsliai žvelgė į savo šratinuką.

– Malonėkite pasakyti, kada pirmą kartą sutikote Evą Ringmar.

– Tai būtų... 1990 metų rugsėjį. Prasidėjus trimestrui.

– Koks buvo pirmasis įspūdis?

– Visiškai joks.

– Visiškai joks? Nejaugi nepagalvojote, kad ji – patraukli moteris?

– Taip, sakyčiau, taip.

– Bet negalite prisiminti?

– Ne.

– Kada užmezgėte artimesnius santykius?

– Balandį.

– Kurių metų?

– Šių metų.

– Ar galite papasakoti, kaip tai įvyko?

– Vieną savaitgalį abu dalyvavome tuose pačiuose mokymo kursuose ir tuomet gana nuoširdžiai išsikalbėjome. Nusivedžiau ją į kiną, vėliau šiek tiek išgėrėme.

– Ir tuomet prasidėjo jųdviejų romanas?

– Taip.

– Abu buvote... vieniši?

– Taip.

– Ar galiu pasiteirauti, kodėl pradėjote draugauti?

– Manau, šis klausimas idiotiškas.

– Gerai, atsiimu jį. Kada nusprendėte susituokti?

– Birželį. Liepos pradžioje apsigyvenome kartu, o liepos 10-ąją susituokėme.

– Ir netrukus išvykote į Graikiją?

– Taip.

– Vadinasi, ši kelionė – savotiškas medaus mėnuo?

– Taip, galite ją vadinti ir taip.

– Kodėl susituokėte? Tikiuosi, šis klausimas jums neatrodo idiotiškas, nes norėčiau sulaukti atsakymo.

Miteris trumpam nutilo. Akimirką nusisukęs nuo Feračio, dirstelėjo į prisiekusiuosius.

– Aš pasipiršau, o ji sutiko, – pareiškė Miteris.

– Gal galėtumėte paaiškinti kiek nuodugniau?

– Ne.

Per žiūrovų galeriją nuvilnijo murmesys, tačiau Havelo įsikišimo neprireikė.

– Abu anksčiau buvote susituokę, – pareiškė prokuroras. – Susipažįstate ir užmezgate artimus santykius. Po trijų mėnesių susituokiate. Ar nemanote, kad tai atrodo kiek... skubotai?

– Ne.

– Skubėjote dėl kokios nors ypatingos priežasties?

– Ne.

– Ji nebuvo nėščia?

– Ar šiais laikais tokios priežasties pakanka?

– Prašau atsakyti į mano klausimą!

– Ne, Eva nesilaukė.

– Dėkoju.

Kol Feratis grįžo prie savo stalo ir kažko ieškojo užrašuose, salėje trumpam įsivyravo tyla.

– Pone Miteri, kaip apibūdintumėte savo santykius ir santuoką su Eva Ringmar?

– Ką norite sužinoti?

– Ar gyvendami kartu buvote laimingi? Ar dėl to gailėjotės?

– Ne, nesigailėjau, Eva taip pat nesigailėjo. Mūsų santykiai buvo geri.

– Buvote laimingi?

– Taip.

– Mylėjote žmoną?

– Taip.

– Ir ji mylėjo jus?

– Taip.

– Turiu informacijos apie rugsėjo 22 dienos incidentą, įvykusį likus keturiolikai dienų iki nužudymo. Jūs drauge sėdėjote „Mefisto" restorane. Pavalgius tarp jųdviejų įsiplieskė nuožmus ginčas, ir jūsų žmona kaip viesulas išdūmė iš pastato. Vėliau pakviesime liudytojus tai patvirtinti. Ar taip ir atsitiko, pone Miteri?

– Taip.

– Dėl ko užvirė ginčas?

– Nenoriu leistis į smulkmenas.

– Pone Miteri, esate kaltinamas žmogžudyste. Noriu žinoti, dėl ko susikivirčijote.

– Tai nesusiję su šiuo teismo procesu.

– Ar jums neatrodo, kad apie tokius dalykus turėtų spręsti prisiekusieji?

Miteris nieko neatsakė. Luktelėjęs keletą sekundžių, Feratis tęsė darbą.

– Ar galiu paprašyti užfiksuoti protokole, kad kaltinamasis atsisako atsakyti į mano klausimą apie rugsėjo 22 dieną „Mefisto" restorane kilusio barnio priežastis. Pone Miteri, žmonai išėjus, likote restorane. Ar galiu pasiteirauti, kiek laiko tenai išbuvote?

– Nežinau. Keletą valandų.

– Vienas jūsų kaimynas paliudijo... – jis dar kartą sugrįžo pasitikrinti užrašų, – ...toks ponas Kurčiakas sako, kad tąnakt, maždaug apie pusę trijų, pabudęs nuo didelio triukšmo, sklidusio iš jūsų buto. Kaip jums atrodo, ar maždaug tuo metu sugrįžote į namus?

– Galimas daiktas.

– O dėl ko tada susikivirčijote?

– Neprisimenu. Buvau truputį išgėręs.

– Neprisimenate?

– Ne.

– Nežinote, kodėl vaidijotės?

– Ne.

– Bet žinote kivirčo restorane priežastis?

– Taip.

– Tačiau pripažįstate, kad sugrįžęs į namus vidury nakties vaidijotės su žmona?

– Taip.

– Trenkėte jai?

– Ne.

– Esate įsitikinęs? O gal neprisimenate?

– Esu įsitikinęs.

– Jūsų kaimynas girdėjo garsus, kuriuos galėjo sukelti smūgiai.

– Iš tiesų?

– Grasinote žmonai?

– Ne.

– Esatė įsitikinęs?

– Taip.

– Kurčiakas teigia girdėjęs jus rėkiant, aš cituoju: „Jeigu nepapasakosi, neatsakau už tolesnius savo veiksmus!“ Ką galite apie tai pasakyti?

– Melas.

– Melas? Kodėl kaimynas turėtų meluoti?

– Jis neteisingai nugirdo. Niekada jai negrasinau.

– Ką darėte toliau?

Tada įsikišo Riugeris.

– Milorde, mano klientas jau paaiškino, kad neprisimena. Prokurorui nėra pagrindo versti jį spėlioti.

– Priimta! – sugriaudėjo Havelas. – Galbūt mano gerbiamas kolega malonėtų apsiriboti tokiais klausimais, į kuriuos kaltinamasis geba atsakyti.

– Žinoma, būtinai, – šypsodamasis tarė Feratis. – Bet ne visuomet lengva suprasti, ką jis prisimena ir ko neprisimena. Pone Miteri, ar žinote, kad jūsų žmona bijojo?

– Nesąmonė.

– Likus kelioms dienoms iki mirties, vienai kolegei išsipasakojo, kad būgštauja, jog kas nors gali jai atsitikti.

– Netikiu. Dėl ko ji galėjo baimintis?

– Gal galėčiau paprašyti jūsų atsakyti į šį klausimą?

– Neturiu žalio supratimo. Kodėl neklausiate... kas, po galais, tas žmogus galėjo būti?

– Nes ji nežino. Moterų susitikimas buvo trumpas, tačiau kolegei vis tiek susidarė įspūdis, kad Eva bijojo būtent jūsų.

– Nesąmonė.

– Manau, galime palikti prisiekusiesiems nuspręsti, kas yra nesąmonė, o kas ne. Jūsų kolegė duos parodymus kitą savaitę. Vadinasi, negalite paaiškinti, kodėl žmoną kaustė baimė?

– Tikrai ne.

– O kaip klostėsi reikalai su pirmąja žmona, su Irena Bek? Ar buvote pratęs ją mušti?

– Ką čia, po velnių...

Riugeris sureagavo greičiau ir pašoko nuo kėdės.

– Mano gerbiamas kolega skleidžia šmeižikiškus prasimanymus!

– Sėskit! – suriaumojo Havelas. – Ką turite omenyje, pone Ferati?

– Irena Bek paliudijo, kad jos buvęs sutuoktinis – kaltinamasis – yra trenkęs jai mažiausiai du kartus.

– Tai įvyko tuomet, kai skyrėmės. Ji sudavė man, o aš trenkiau jai atgal. Dievaži, juk ji tikrai nesako, kad...

– Tai jūs prisipažįstate ar neprisipažįstate, kad mušėte buvusią žmoną?

Miteris tylėjo. Riugeris vėl pašoko ant kojų.

– Milorde, kodėl leidžiate prokurorui skleisti šmeižikiškas užuominas apie su byla nesusijusius dalykus?

Dabar Havelo veidas nusidažė rausvai ruda spalva.

– Esu priverstas griežtai pareikalauti savo gerbiamo kolegos atsisėsti ir susilaikyti nuo pertraukinėjimų! Ir dar norėčiau, kad prokuroras malonėtų paaiškinti, kur, jo manymu, nuves tokie klausimai.

Feratis ir vėl nusišypsojo. Susidarė įspūdis, kad prokuroras visuomet šypsodavosi žiūrėdamas į teisėją.

– Aš tik stengiuosi atskleisti, kokiu mastu kaltinamasis linkęs griebtis smurto.

Havelas, atrodo, susimąstė.

– Ar galėčiau paprašyti kaltinamojo atsakyti į klausimą? – galiausiai prabilo teisėjas.

– Kokį klausimą?

– Mušėte ar nemušėte buvusią žmoną?

Prieš atsakydamas, Miteris keletą akimirkų luktelėjo.

– Per trylika metų pliaukštelėjau dukart. Akivaizdu, kad tai nepasitaikydavo itin dažnai.

Po šio atsakymo per žiūrovų galeriją nuvilnijo murmesys, tačiau pakako tik Havelo žvilgsnio, kad salėje vėl įsivyrautų įprasta tvarka. Per tą laiką prie Feračio priėjęs padėjėjas kažką pašnibždėjo jam į ausį. Šis pritariamai linktelėjo ir savo ruožtu žengtelėjo teisėjo link norėdamas jam pašnibždėti kažką, ko Miteris neišgirstų. Susidarė įspūdis, kad Havelas dvejoja, tačiau galiausiai linktelėjo.

Feratis tęsė:

– Ar kada nors smurtavote prieš mokinius, pone Miteri?

– Prieštarauju! – suriko pasipiktinęs Riugeris.

– Atmesta! – suriaumojo Havelas. – Atsakykite į klausimą!

– Niekuomet, – tarė Miteris.

– Argi ne tiesa, kad būta skundo, jog trenkėte mokiniui? Sprendžiant iš mano turimos informacijos, tai įvyko 1983 metų kovą.

Feratis atrodė patenkintas savimi. Miteris nieko neatsakė.

– Ar ketinate atsakyti? O gal neprisimenate?

– Buvo toks skundas, taip.

– Tačiau vis tiek teigiate, kad niekuomet nesmurtavote prieš mokinius?

– Buvau neteisingai apkaltintas. Viešai paskelbta, kad buvau neteisėtai pripažintas kaltu, kaip įvyks ir šį kartą.

Šie žodžiai sukėlė gerokai didesnę žiūrovų galerijos reakciją. Šį kartą tokią garsią, kad Havelui teko griebtis plaktuko.

– Privalau žiūrovų paprašyti per teismą laikytis tylos... ir paprašyti kaltinamojo atsakyti į jam užduodamus klausimus. Daugiau nieko!

Riugeris kuo puikiausiai pajuto, kad dabar pats metas ryžtingai įsikišti.

– Milorde, iš tiesų esu priverstas griežtai pareikalauti tokią apklausą nutraukti. Mano gerbiamas kolega prokuroras gerokai per ilgai klausinėja su byla nesusijusių dalykų. Jo tikslas aiškus: ketinama apšmeižti mano klientą, nes pateikdamas kaltinimą prokuroras neturi svarių įrodymų. Jeigu jam bus leista tęsti apklausą, privalėsiu primygtinai pareikalauti, kad klausimai būtų susiję su nagrinėjama byla!

Akimirką atrodė, kad Havelas ketina plaktuku tvoti Riugeriui per makaulę, tačiau iš tikrųjų teisėjas kreipėsi į Feratį:

– Ar galiu paprašyti savo gerbiamo kolegos eiti prie esmės?

– Žinoma.

Dar kartą nutaisęs draugišką šypseną, šįkart Feratis ją skyrė prisiekusiesiems. Tik abi prisiekusiosios moterys buvo nusiteikusios atsakyti šypsena.

– Pone Miteri, ar nuskandinote žmoną?

– Ne.

– Iš kur žinote?

– Nes... nes aš to nepadariau.

– Norite pasakyti, kad žmonos nenužudėte, nes nenužudėte?

Prieš atsakydamas Miteris leido sau kelias akimirkas pagalvoti. Tada ramiu prislopintu balsu tarė:

– Ne, *žinau,* kad jos nenužudžiau, nes nenužudžiau jos. Lygiai taip pat kaip ir jūs *žinote,* jog šiandien nedėvite parauktomis juostelėmis apsiuvinėtų moteriškų kelnaičių, nes nedėvite. Ne šiandien.

Žiūrovai pratrūko. Feratis atsisėdo. Havelas plaktuku trenkė į stalą. Riugeris papurtė galvą, o Miteris, kiek pastovėjęs teisiamųjų suole, kukliai nusilenkė ir taip padėkojo žiūrovams už plojimus.

Dabar jis buvo puikiai nusiteikęs, nors ir mirtinai troško cigaretės. Tačiau kita jo ištarta pastaba nustebino net ir jį patį, jau nekalbant apie visus kitus.

– Prisipažįstu dėl visko! – suriko jis. – Jei tik kas nors duos man cigaretę!

Pagaliau pasiekęs, kad jo balsas vėl būtų išgirstas, teisėjas Havelas paskelbė:

– Teismas daro dvidešimties minučių pertrauką! Kaltintoją ir gynėją kviečiu tučtuojau ateiti į mano kabinetą!

Ir skardžiu plaktuko trinktelėjimu kuriam laikui nutraukė teismo procesą.

12

– Atsiprašau.

Alkūnėmis nustūmęs du reporterius, Van Vėterenas prasibrovė į telefono būdelę. Kad negirdėtų jį palydėjusių keiksmų ir protestų, užtrenkė paskui save duris... Kas jie mano tokie esą? Policija juk, žinoma, viršesnė už spaudą?

Laukdamas, kol atsilieps pašnekovas, Van Vėterenas stebėjo blizgiame telefono paviršiuje atsispindintį grotesko iškreiptą veidą, rūsčiai dėbsantį į jį. Po kelių akimirkų į galvą šovė mintis, kad mato savo paties atspindį. Kažkas jam pasirodė labai keista, tačiau prireikė dar kelių akimirkų, kol suvokė, kas ne taip.

Jis šypsojosi.

Kilstelėję burnos kampučiai suteikė veidui geraširdišką nepakaltinamojo išraišką.

„Panašus į pozuojantį gorilos patiną“, – šmėstelėjo niūri mintis, tačiau ji nelabai pagelbėjo. Šypsena neišnyko, ir giliai savyje pajutęs virpesius, kažkokį prislopintą parpimą, Van Vėterenas suvokė, kad visa tai tikriausiai ir susilieja į tą pasitenkinimo kupiną veido išraišką. Šilto, dėkingumu alsuojančio pasitenkinimo.

Van Vėterenui nepavyko prisiminti kada nors patirtą keistesnį jausmą, net ir tuomet, kai ankstesnis policijos viršininkas pėsčiųjų perėjoje partrenkė jo žmoną – niekada gyvenime neteko išgyventi nieko panašaus. Parauktomis juostelėmis apsiuvinėtomis moteriškomis kelnaitėmis vilkinčio prokuroro Feračio vaizdinį galima nukišti į tolimiausią atminties kertelę ir prireikus atsikasti visą likusį gyvenimą. Prisiminus pamąstyti ir pasimėgauti.

Jau nekalbant apie begalinį malonumą, kurį bus galima patirti pirmadienio rytais įžengus į Feračio kabinetą ir pasiteiravus:

– Sveiki! Kokios spalvos šiandien jūsų kelnaitės?

Nepakartojama. Stovint ir piktai spoksant į tą gorilą, staiga į galvą šovė mintis, kad dabartinė jo padėtis primena savotišką laimės būseną.

Bent jau pamatuojamą pagal jo paties nusistatytus standartus.

Kad ir kaip būtų gaila, tai tęsėsi neilgai, tačiau bent jau buvo tikra.

Tačiau tuo metu daugiausia keblumų pridarė Miunsteris. Popietę numatytas badmintono rungtynes teks atidėti. Van Vėterenas turės visą bėdą suversti pėdai.

– Tas prakeiktas bjaurus oras. Nemanau, kad pėda jau pakankamai stabili. Apgailestauju, tačiau dar kaip reikiant nefunkcionuoja.

Miunsteris viską kuo puikiausiai suprato. Viskas gerai. Vietoj jo galėtų pasikviesti policininką Neldę. Vyriausiajam inspektoriui nėra reikalo nerimauti.

„Nerimauti? – pamanė Van Vėterenas. – Kodėl, po velnių, turėčiau nerimauti? Kas jis toks manosi esąs?“

Tačiau tuomet Van Vėterenas sutelkė mintis į tikrąją priežastį.

Reikalas tas, kad jis visiškai netryško noru išeiti iš teismo ir traukti į sporto salę. Dar ne.

Miteris.

Tas prakeiktasis Miteris.

Ir vėl tie virpesiai. Bet Van Vėterenas juos užgniaužė. Toji byla. Šįryt atvažiavo čionai, nes visiškai nesinorėjo imtis nieko naujo. Ant darbo stalo tykoja padegėjas – tą jis puikiausiai žino; ir jeigu ko nors gyvenime neapkenčia, tai pirmiausia būtent padegėjų.

Van Vėterenas sumanė kokią valandą padykinėti. Tiesiog knietėjo pažiūrėti, kaip mokytojas tvardosi teisiamųjų suole ir kaip jam sekasi su Feračiu. Užsuko neilgam, kokiai valandai, gal porai, kol ateis laikas žaisti badmintoną ir valgyti priešpiečius.

Tačiau dabar Van Vėterenas „užsikabino". Niekaip neprisivertė išeiti. Dar ne. Ir ne sakinys apie Feračio kelnaites privertė jį čia pasilikti; kita vertus, iš paprasčiausio mandagumo nusprendęs kurį laiką paslampinėti, iš tiesų džiaugėsi turėjęs galimybę būti salėje kaip tik tą akimirką. Ne, pasilikti vertė kai kas kita. Jau prieš tuos paikus plepalus ir pertrauką pasidarė aišku, kad teks pasilikti ir stebėti bylos nagrinėjimo eigą – ne todėl, jog manė, kad ilgainiui Miteris neturės jokių šansų. Esmė ne čia. Van Vėterenas nė kiek neabejojo, kad galiausiai Miteris bus pripažintas esąs kaltas.

Bet ar čia tikrai jo darbas?

Ar šis pamišėlis mokytojas iš tiesų įgrūdo žmonos galvą į vandenį ir laikė ją tol, kol moteris numirė?

Dvi minutes? Ne, tiek nebūtų pakakę. Tris, tris su puse?

Van Vėterenas tuo suabejojo. O dvejonės jam nepatinka.

Ar Miteris sveiko proto?

Žinoma, tikrai buvo tą akimirką, kai įvyko žmogžudystė.

Tačiau dabar?

Jūs šiandien nedėvite parauktomis juostelėmis apsiuvinėtų moteriškų kelnaičių. Ne šiandien!

Prisipažinsiu dėl visko, jeigu kas nors duos man cigaretę!

Teisme. Nuostabu.

O tada, kai viskas pasakyta ir padaryta: jeigu Miteris nenužudė savo žmonos, tai kas tuomet?

Van Vėterenas prisiminė kartą Reinhartą sakant, kad jokios kitos dvi profesijos neturi tiek panašumų kaip mokytojo ir aktoriaus.

„Jeigu Reinhartas suklydo, tuomet laureatais turėtų tapti policijos pareigūnai ir purvo imtynių meistrai", – pamanė Van Vėterenas ir ėmė alkūnėmis irtis kelią savo vietos žiūrovų galerijoje link.

13

– Prašau papasakoti viską, ką prisimenate apie tą vakarą ir naktį iš spalio 4-osios į 5-ąją.

Pradėdamas teismo posėdį Havelas įspėjo visus suinteresuotuosius: naujos pertraukos ir kiti procesiniai veiksmai vyks už užrakintų durų, jeigu ir toliau bus trukdoma bei nesilaikoma drausmės. Tačiau belaukdami Miterio atsakymo žiūrovai vis tiek sumurmėjo.

– Nuo ko, jūsų nuomone, turėčiau pradėti?

– Nuo to momento, kai išėjote iš mokyklos.

– Žinoma, – Miteris kostelėjo. – Baigiau darbą pusę keturių. Eva pamokų turėjo tik ryte, todėl į namus grįžome atskirai. Buvau su mašina. Užsukęs į Kyno vyninę nupirkau šlakelį vyno.

– Kiek vyno?

– Kiek? Dėžę. Dvylika butelių.

– Ačiū. Prašau tęsti.

– Į namus parsiradau pusę penkių arba maždaug tokiu metu. Eva buvo pradėjusi ruošti vakarienę – troškinį, kurį ketinome valgyti vėliau. Man parėjus, ji padarė nedidelę pertraukėlę, išgė-

rėme po taurę vyno ir balkone sutraukėme po cigaretę. Oras buvo labai malonus, todėl, manau, lauke prasėdėjome kokią valandą, o gal ir ilgiau.

– Apie ką kalbėjotės?

– Nieko ypatingo. Apie mokyklą, knygas...

– Niekas nebuvo užsukęs į svečius?

– Ne.

– Niekas neskambino?

– Tik vienas žmogus, Bendiksenas.

– Kas toks yra Bendiksenas?

– Geras mano bičiulis. Tą sekmadienį buvome nusprendę leistis į žvejybą. Paskambino dėl kažkokių smulkmenų.

– Būtent dėl ko?

– Tiksliai neprisimenu. Atrodo, teiravosi, kokiu laiku turėtume išvykti.

– Jokių kitų skambučių?

– Ne.

– O svečių?

– Ne.

– Kiek pamenate?

Feratis nusišypsojo.

– Taip. Kiek prisimenu.

– Gerai. Vadinasi, sėdėjote balkone iki maždaug... pusės šešių. Ar taip?

– Apytikriai.

– Kiek išgėrėte?

– Nežinau. Galbūt butelį.

– Kiekvienas?

– Ne, dviese.

– Ne daugiau?

– Na, galbūt.

– O tada? Prašau tęsti.

– Grįžome į vidų ir baigėme ruošti troškinį. Tada nusiprausėme po dušu.

– Atskirai ar?..

– Ne, kartu.

– Tęskite!

– Kurį laiką žiūrėjome televizorių.

– Kokią laidą?

– Žinias, o paskui filmą.

– Kokį filmą?

– Neprisimenu. Manau, prancūzišką, septintojo dešimtmečio. Išjungėme jį.

– O tuomet?

– Nuėjome į virtuvę ir ėmėme valgyti.

– Kiek tuomet buvo valandų?

– Nežinau. Turbūt maždaug pusė devynių... gal devinta... maždaug toks laikas.

– Kodėl spėjate, kad tokiu metu?

– Policija man parodė to vakaro televizijos programą. Prancūzų filmas prasidėjo aštuntą.

– Bet pats neprisimenate?

– Ne.

– Dėkoju. Tarkime, kad tai vis dėlto tikslu. Judu su žmona maždaug apie devintą valandą sėdite virtuvėje ir valgote. Kas vyksta vėliau?

– Nežinau.

– Nežinote?

– Ne. Atmintyje neišliko, kas įvyko vėliau.

– Daugiau nieko neprisimenate iš viso vakaro?

– Ne.

– Bet policijai pasakėte, kad dar ir lytiškai santykiavote su žmona...

– Taip.

– Tai tiesa?

– Taip, bet tai vyko tuo pačiu metu.

– Ką norite pasakyti?

– Tai įvyko tuo pačiu metu, vakarieniaujant.

– Santykiavote vakarieniaudami?

Kažkas iš žiūrovų atsiduso. Feratis pasuko galvą.

– Taip. Daugiau ar mažiau tuo pačiu metu.

Žiūrovams pradėjus labiau niurnėti, Havelas paėmė plaktuką, tačiau šįkart jo net neprireikė pakelti. Buvo aišku, kad jis puikiai kontroliuoja situaciją.

– Ką dar prisimenate iš to vakaro? – paklausė Feratis.

– Nieko, kaip ir sakiau.

– Nieko?

– Ne.

– Neprimenate, kaip nusirengėte ir nuėjote į lovą? Arba kaip žmona maudėsi vonioje?

– Ne. Gal malonėtumėte nebeuždavinėti to paties klausimo!

– Dabar pakalbėkime tiesiai šviesiai, pone Miteri. Esate kaltinamas žmogžudyste. Mano nuomone, turėtumėte būti suinteresuotas pateikti kiek tikslesnę informaciją. Ir dar vienas dalykas,

prieš pradedant kalbėti apie kitos dienos rytą: kiek išgėrėte per visą tą vakarą?

– Nežinau. Kokius šešis ar septynis butelius. Galbūt. Dviese, taip sakant.

– Vyno?

– Taip.

– Bet, žinoma, dar nebuvote spėję ištuštinti visų tų šešių vyno butelių, kai vyko jūsų, hm, santykių vakarienė?

Kažkas sukikeno, o Riugeris užprotestavo.

– Atmesta! – suriaumojo Havelas. – Atsakykite į klausimą!

– Ne... nemanau.

– Vadinasi, galiu daryti išvadą, kad nenuėjote miegoti apie devintą valandą?

– Taip, sakykime, kad ne.

– Vienaip ar kitaip, veikiausiai buvote gerokai įkaušęs. Kaip manote, pone Miteri?

– Taip.

– Negirdžiu jūsų, – sumaurojo Havelas.

– Taip. Buvau girtas.

– Ar buvusiai žmonai porą kartų užtvojote irgi būdamas girtas?

– Kodėl to klausiate?

– Ko gero, turėtumėte suprasti, kodėl, – šypsodamasis atsakė Feratis.

– Prieštarauju, – sušuko Riugeris, tačiau veltui.

– Taip, tuomet irgi buvau girtas, – prisipažino Miteris. – Tikiuosi, girtumas nėra nusikaltimas.

– Žinoma, ne, – geraširdiškai atsakė Feratis. – O jūsų žmona – Eva Ringmar – ar ji irgi buvo girta?

– Taip.

– Ar jums būdavo įprasta gerti tokiais kiekiais, pone Miteri? Jūsų žmonos kraujyje rasta daugiau negu trys promilės alkoholio.

– Pasitaikydavo.

– Ar tiesa, kad jūsų žmona turėjo bėdų dėl gėrimo?

– Prieštarauju, – dar kartą sušuko Riugeris.

– Prašau perfrazuoti klausimą! – pareikalavo Havelas.

– Ar jūsų žmona kliniškai gydyta nuo alkoholizmo? – paklausė Feratis.

– Taip. Prieš šešerius metus. Gydyta savo pačios prašymu. Manau, tai susiję su tam tikrais tragiškais įvykiais...

– Dėkoju, pakaks. Detalės mums žinomos. Ką dar prisimenate?

– Atsiprašau?

– Koks kitas prisiminimas išnyra atmintyje po troškinio ir lytinių santykių?

– Pabudimas.

– Kuriuo metu?

– Dvidešimt minučių po aštuntos. Kitą rytą.

– Papasakokite, ką darėte!

– Atsikėliau... ir radau Evą vonioje.

– O kokia buvo durų padėtis? Tiksliau tariant, vonios durų.

– Užrakintos. Atidariau jas su atsuktuvu.

– Ar sunkiai sekėsi atidaryti?

– Ne, visiškai ne.

– Taigi be problemų iš laukinės pusės atvėrėte užrakintas duris. Gal būtų pavykę jas lygiai taip pat užrakinti ir iš lauko?

– Prieštarauju! Mano gerbiamas kolega verčia mano kli...

– Atmesta! – suriaumojo Havelas. – Atsakykite į klausimą!

– Aš... aš manau, taip.

– Galbūt nuskandinote žmoną vonioje ir tuomet užrakinote duris iš lauko pusės. Ar taip?

Riugeris jau ruošėsis stotis, tačiau Havelas kilstelėjo pirštą ir pagrasino.

– Prašau kaltinamąjį atsakyti į kaltintojo klausimą!

Miteris sudrėkino lūpas.

– Žinoma, – ramiai atsakė jis. – Bet šito aš nepadariau.

Keletą sekundžių Feratis stovėjo nepratardamas nė žodžio. Tada atgręžė nugarą į Miterį tarsi nebegalėdamas ilgiau į jį žiūrėti. Kai vėl prabilo, prokuroro balsas skambėjo pusę oktavos žemiau, jis šnekėjo lėtai, tarsi kreiptųsi į vaiką ir bandytų padėti jam suvokti esmę.

– Pone Miteri, visiškai neprisimenate anos nakties, tačiau vis tiek teigiate, kad nenužudėte žmonos. Turėjote mėnesį apmąstymams, ir, reikia pasakyti, iš filosofijos mokytojo tikėjausi didesnės logikos. Kodėl pagaliau negalite prisipažinti, kad neatsimenate, ar nužudėte žmoną, ar ne?

– Tokio dalyko nebūčiau pamiršęs.

– Atsiprašau?

– Nebūčiau pamiršęs, jog nuskandinau žmoną. Neatsimenu, kad būčiau ją žudęs.... vadinasi, nenužudžiau.

Riugeris išsišnypštė nosį. Galbūt šitaip bandydamas nukreipti dėmesį nuo paskutinių Miterio žodžių. Jeigu taip, tuomet sumanymas nepavyko, nes Feratis juos pakartojo. Stovėdamas vos per rankos atstumą priešais prisiekusiuosius, jis prabilo monotoniškų balsu:

– Neprisimenu, todėl nenužudžiau! Gal galėčiau paprašyti, gerbiami prisiekusieji, atidžiai apsvarstyti šiuos žodžius ir gerai pasverti jų svarbą. Kokia jūsų išvada? Matau, jau žinote atsakymą – jų svoris mažesnis negu oro! Tas pats pasakytina ir apie visą gynybą! Tuščios kalbos, vieni plepalai!

Jis vėl atsigręžė į Miterį.

– Pone Miteri, paskutinį kartą... Kodėl neprisipažįstate paskandinęs savo žmoną, Evą Ringmar, vonioje? Kam tas atkaklus užsispyrimas?

– Norėčiau atkreipti dėmesį, kad jau prisipažinau, prieš pertrauką, – tarė Miteris. – Kuris čia užsispyręs?

Atsakymas sukėlė nemenkas žiūrovų aistras, todėl Havelui teko griebtis plaktuko. Prieš stodamas į naują kovą su Miteriu, Feratis pasinaudojo galimybe pasitarti su padėjėju.

– Papasakokite, ką veikėte laukdamas policijos.

– Aš... truputį apsitvarkiau.

– Ką padarėte su drabužiais, kuriais vakare vilkėjote jūs ir jūsų žmona?

– Išskalbiau.

– Kur?

– Skalbyklėje.

Feratis nusiėmė akinius ir įsikišo juos į kišenę.

– Žmona guli negyva vonioje, o jūs laukiate atvykstančios policijos ir pasinaudojęs ta proga skalbiate drabužius?

– Taip.

Nauja pauzė.

– Kodėl, pone Miteri, kodėl?

– Nežinau.

Feratis gūžtelėjo pečiais. Sugrįžęs atsistojo už savo kėdės ir plačiai išskėtė abi rankas.

– Jūsų prakilnybe, kaltinamajam daugiau klausimų neturiu.

Havelas pažvelgė į laikrodį.

– Turime pusvalandį iki priešpiečių. Kiek laiko prašo mano gerbiamas kolega?

Riugeris atsistojo ir ėmė kalbėti.

– Pakaks. Mano klientas išgyvena didžiulę psichologinę įtampą, todėl kalbėsiu trumpai. Pone Miteri, ką galite pasakyti apie savo buto duris? Ar tą vakarą ir naktį jos buvo užrakintos ar neužrakintos?

– Neužrakintos. Niekada neužrakiname... hm, niekada neužrakindavome durų būdami namuose.

– Net ir naktį?

– Ne, niekuomet.

– O kaip įėjimas į jūsų daugiabutį, laukujės durys?

– Turėtų būti užrakintos, bet visą laiką, kiek ten gyvenu, neteko rasti jų užrakintų.

Pasisukęs į Havelą, Riugeris iškėlė popieriaus lapą.

– Turiu šeimininko pasirašytą raštą, patvirtinantį, kad tą naktį laukujės durys buvo neužrakintos. Pone Miteri, ar galima teigti, kad spalio 4-osios naktį bet koks asmuo galėjo įeiti į jūsų butą ir nužudyti žmoną?

– Taip, manyčiau, galima taip teigti.

– Jeigu užmigote, sakykime, dešimtą valandą arba maždaug tokiu laiku, ar galime daryti prielaidą, kad žmona galėjo išeiti iš buto...

– Visiškas spėliojimas! – pareiškė protestą Feratis, bet Havelas tik dėbtelėjo jo pusėn.

– ...išeiti iš buto jums nežinant? – paklausė Riugeris.

– Nemanau, kad ji šitaip pasielgė, – atsakė Miteris.

– Ne, tačiau juk tai nėra neįmanoma, tiesa?

– Taip.

– Su kokiais kitais vyriškiais draugavo jūsų žmona?

– Ką turite omenyje?

– Na, be jokios abejonės, jos gyvenime turėjo būti ir kitų vyrų, ne tik jūs. Noriu pasakyti, judu buvote drauge tik šešis mėnesius. Prieš šešerius metus ji išsiskyrė su buvusiu sutuoktiniu, Andreasu Bergeriu. Ar ką nors žinote apie tuo laikotarpiu puoselėtus santykius?

– Visiškai jokių, – atžariai atrėžė Miteris.

Riugeris atrodė nustebęs.

– Iš kur žinote?

– Nes ji šitaip sakė.

– Ar teisingau suprantu? Ar teigiate, kad žmona šešerius metus nebuvo užmezgusi šiltų santykių su kitu vyriškiu?

– Tikrai taip.

– Ji buvo graži moteris, pone Miteri. Ar tai įmanoma? Šešerius metus!

– Ji neturėjo jokių kitų vyrų. Ar šitą įsikalėte į galvą? Maniau, turėtumėte būti mano advokatas. Milorde, ar turiu teisę nutraukti šitą klausinėjimą?

Teisėjas atrodė kiek sutrikęs, bet jam dar nespėjus priimti sprendimo, vėl prakalbo Riugeris.

– Atsiprašau, pone Miteri. Aš tik noriu, kad šis reikalas nekeltų abejonių ir prisiekusiesiems. Leiskite pažvelgti kitu kampu.

Visi pritaria nuomonei, kad jūsų žmona, Eva Ringmar, buvo graži ir akį traukianti moteris. Net jeigu ji ir nenorėjo užmegzti artimų santykių, veikiausiai turėjo būti kitų vyrų, kurie... hm, reikšdavo susidomėjimą?

Miteris nieko neatsakė.

– Bent jau prieš pasirodant jums. Kaip, pavyzdžiui, būdavo jūsų mokykloje?

Tačiau Miteris netryško noru atsakyti. Dėl to abejonių nekilo. Jis atsilošė ir sunėrė rankas.

– Apie tai teks pasiteirauti ko nors kito, mano gerbiamas kolega. Neturiu ką pridurti.

Prieš užduodamas kitą klausimą, Riugeris akimirką sudvejojo.

– Jūsų kivirčas „Mefisto" restorane, kurį paminėjo prokuroras... Ar jis kaip nors atsitiktinai nesusijęs su kitu vyriškiu?

– Ne.

– Esate tvirtai įsitikinęs?

– Žinoma.

Staiga įsikišo Feratis.

– Ar esate pavydus, pone Miteri?

– Liaukitės! – suriaumojo Havelas. – Anuliuokite tą klausimą! Šiame etape neturite teisės įsikišti, taigi...

– Tačiau vis tiek galiu atsakyti, – tvirtai tarė Miteris, ir Havelas nutilo. – Ne, nesu pavydesnis už kitus. Eva irgi nepavyduliaudavo. Be to, nė vienam nebuvo reikalo. Nesuprantu, kur link suka mano advokatas.

Havelas atsiduso ir pažvelgė į laikrodį.

– Jei dar ko nors norite paklausti, prašau kalbėti trumpai, – atsigręžęs į Riugerį, tarė teisėjas.

Riugeris linktelėjo.

– Žinoma. Tik dar vienas klausimėlis, pone Miteri: ar esate visiškai tikras, kad žmona jums nemelavo?

Norėdamas padaryti didesnį įspūdį, Miteris padarė pauzę.

– Šimtu procentų įsitikinęs, – atsakė Miteris.

Riugeris gūžtelėjo pečiais.

– Dėkoju. Daugiau jokių klausimų.

„Jis meluoja, – pagalvojo Van Vėterenas. – Tas vyras sėdi ir melu kloja sau kelią į kalėjimą."

Arba... arba gal leidžia daryti prielaidą, kad tiesos sakymas veda į absurdą?

Teisybę žino tik vienas Dievas. Bet kodėl? Jeigu jos nesiilgi, kodėl ją taip gina, tarsi ši būtų abatė?

Irdamasis alkūnėmis per susispietusių reporterių minią, Van Vėterenas nusprendė leisti tam piromanui dar pusdienį ramiai pagulėti ant rašomojo stalo.

14

Kodėl motina?

Jis ir pats nežinojo atsakymo į šį klausimą. Galbūt šis klausimas geografinis. Ponia Ringmar gyvena Liovene, viename iš senųjų pakrantės žvejybos uostų. Tai reiškia valandos kelionę automobiliu per polderius. Galbūt to jam dabar labiausiai ir reikia. Padangės platybių ir mažyčių žemės lopinėlių.

Jis atvažiavo kaip tik tuo metu, kai laikrodis ant miestelio rotušės pastato mušė trečią valandą. Pasistatęs mašiną aikštėje, pasiteiravo žmonių, kaip nueiti į ponios Ringmar namus.

Oras dvelkė jūra.

Jūra, vėjas ir druska. Panorėjęs galėtų leistis į vaikystės vasarų prisiminimus, tačiau tam nėra jokios priežasties.

Mažytis baltas nameliūkštis. Įsispraudęs tarp daugybės lūšnelių, pašiūrių, tvorų ir žiogrių tinklams sukabinti. Įdomu, ar tokioje vietoje gali atsirasti erdvės padorumui. Žmonės gyvena vieni kitų virtuvėse, o kiekvieną miegamąjį veikiausiai supa daugybė suklususių ausų.

„Kuo aukštesnis dangus, tuo žemiau puolę žmonės, – pamanė, spausdamas durų skambutį. – Visokių žmonių yra šiam pasauly...“

Moteris, įdėmiai pažvelgusi pro vos pravertų durų plyšį, buvo neaukšta ir smulkaus sudėjimo. Jos trumpi tiesūs plaukai buvo visiškai pražilę, o žiūrint į veidą susidarė įspūdis, kad nėra linkusi atlapaširdžiauti. Ši mina Van Vėterenui pažįstama iš daugybės kitų senyvo amžiaus veidų ir veikiausiai bus kaip nors susijusi su tuo, kad šie žmonės nešioja dantų protezus... „Tarsi prieš trisdešimt metų būtų į kažką suleidę dantis ir nuo to laiko užsispyrėliškai nepaleidžia“, – pagalvojo jis.

O gal toji moteris slepia kai ką daugiau?

– Taip?

– Ponia Ringmar?

– Taip.

– Mano pavardė – Van Vėterenas. Tai aš jums skambinau.

– Prašau užeiti.

Moteris pradarė duris, tačiau tik tiek, kad inspektoriui vos pavyko prasisprausti.

Ponia Ringmar palydėjo atvykėlį į svetainę ir parodė į kampe stovinčią sofą. Van Vėterenas atsisėdo.

– Užkaičiau kavos. Manau, norėtumėte išgerti kavos?

Van Vėterenas linktelėjo.

– Taip. Būtų malonu. Jeigu nepridarysiu pernelyg daug vargo.

Moteriai išėjus iš kambario, Van Vėterenas ėmė dairytis aplinkui. Tvarkingas gražus kambarys. Žemos lubos ir šioks toks

nepavaldumas laikui. Jam tai patiko. Išskyrus televizorių, didžiuma daiktų mena šeštąjį dešimtmetį. Sofa, stalas, krėslai – viskas iš tikmedžio. Indauja, nedidelė knygų spinta. Palangė nustatyta vazoninėmis gėlėmis – ko gero, tam, kad apsisaugotų nuo pašalinių akių. Keli tapyti jūros peizažai, kelios šeimos fotografijos. Jaunavedžių pora. Du vaikai, nufotografuoti įvairiais amžiaus tarpsniais. Berniukas ir mergaitė. Juodu atrodo panašaus amžiaus. Mergaitė veikiausiai bus Eva.

Ji sugrįžo nešina kavos padėklu.

– Prašau priimti mano užuojautą, ponia Ringmar.

Linktelėjusi ji dar stipriau sukando dantis. Žiūrint į šį vaizdą Van Vėtereno galvoje šmėstelėjo mintis apie vėjų gairinamą skurdžią pušelę.

– Čia jau apsilankė policijos pareigūnas.

– Žinau. Mano kolega, inspektorius Miunsteris. Nenoriu sukelti nepatogumų, tačiau norėčiau užduoti keletą klausimų. Tik tam, kad susidaryčiau tikslesnį vaizdą.

– Pradėkit. Esu prie to pripratusi.

Išpilsčiusi kavą, ji pastūmė sausaininę arčiau Van Vėtereno.

– Ką norite sužinoti?

– Truputį apie... ištakas, kaip viskas buvo.

– Kodėl?

– Niekada nežinai, ponia Ringmar.

Moteris kažkodėl atrodė patenkinta tokiu atsakymu ir neraginama pradėjo kalbėti.

– Žinote, dabar likau viena. Ar jūs – vyriausiasis inspektorius?

Van Vėterenas linktelėjo.

– Nežinau, ar jums tai suprantama, tačiau man atrodo, kad visuomet jaučiau, jog taip nutiks. Niekuomet neapleido nuojauta, kad būsiu paskutinė.

– Jūsų vyras?

– Mirė 1969-aisiais. Taip geriau. Jis buvo... paskutiniais metais buvo kaip nesavas. Vyras daug gėrė, tačiau jo gyvybę pasiglemžė vėžys.

Van Vėterenas įsidėjo į burną nedidelį blankios spalvos sausainėlį.

– Vaikai jo nepasigedo, tačiau jis norėjo gero. Tik pristigo jėgų atlikti tai, ką turėtų. Juk pasitaiko tokių žmonių, ar ne, vyriausiasis inspektoriau?

– Kokio amžiaus tuomet buvo vaikai? Ar teisingai galvoju, kad šeimoje augo Eva ir sūnus?

– Penkiolikos. Juodu – dvyniai... buvo dvyniai, ar kaip čia dabar pasakius.

Iš prijuostės kišenės išsitraukusi nosinę, moteris išsišnypštė nosį.

– Rolfas ir Eva. Na, taip, gerai, kad juodu turėjo vienas kitą.

– Kodėl gi?

Ji sudvejojo.

– Valteris, galima sakyti, buvo senoviško kirpimo ir turėjo savotišką supratimą apie vaikų auklėjimą.

– Suprantu. Norite pasakyti, mušdavo juos?

Ji linktelėjo. Van Vėterenas pažvelgė pro langą. Nebereikėjo uždavinėti daugiau klausimų. Jis puikiausiai suprato potekstę; beliko tik prisiminti savo paties vaikystę.

Užrakintas palėpėje. Sunkūs žingsniai laiptinėje. Tas sausas kosulys.

– Kas nutiko sūnui? Rolfui?

– Emigravo. Devyniolikos užsiregistravo į laivą. Veikiausiai dėl merginos, bet niekada nieko apie tai nepasakojo. Jis irgi intravertas, truputį panašus į tėvą. Tikiuosi, kad iš to išaugo.

Kažkas jos balse leido manyti... Na, ką gi leido manyti? Van Vėterenas klausė savęs. Kad toji moteris jau visiškai nuleidusi rankas, tačiau vis tiek pasiryžusi nugyventi gyvenimą iki galo?

– Ar vaikštote į bažnyčią, ponia Ringmar?

– Niekuomet. Kodėl klausiate?

– Nesvarbu. Kas nutiko Rolfui?

– Įsikūrė Kanadoje. Aš... niekada nemačiau jo nuo to vakaro, kai išvyko.

Nors ponia Ringmar ilgą laiką gyveno žinodama šią tiesą, buvo akivaizdu, kad moteriai sunku ištarti tuos žodžius.

– Turbūt rašė laiškus?

– Du. Vienas atkeliavo 1973-iaisias, tais metais, kai išvyko. Kitas atėjo po dvejų metų. Manau...

– Taip?

– Manau, kad jis gėdijosi. Galimas daiktas, kad rašė Evai. Dukra bent jau tvirtino, kad rašo, bet niekada man nieko neparodė. Galbūt išsigalvojo, kad geriau jausčiausi.

Kurį laiką juodu sėdėjo paskendę tyloje. Van Vėterenas gurkšnojo kavą, o ponia Ringmar stumtelėjo sausaininę į jo pusę.

– Kada namus paliko Eva?

– Šešiais mėnesiais vėliau už Rolfą. Puikiai išlaikiusi mokyklos baigiamuosius egzaminus, ji gavo vietą Karpaco universitete. Šeimoje ji buvo gabiausia, nežinau, iš ko paveldėjo tas savybes. Eva studijavo šiuolaikines kalbas ir įgijo mokytojos profesiją, dėstė prancūzų ir anglų kalbas, bet šitą jūs, be abejo, žinote.

Van Vėterenas pritariamai linktelėjo.

– O tada Eva ištekėjo už to vyro, Bergerio. Galbūt, nepaisant visko, visai neblogai būtų susiklostęs jųdviejų gyvenimas. Po kelerių metų jie susilaukė kūdikio. Vilio. Mano galva, tai buvo laimingiausi jų gyvenimo metai, tačiau tuomet atsėlino nelaimė. Jis nuskendo. Mūsų šeima prakeikta, pone Van Vėterenai, manau, kad tą žinojau visą gyvenimą. Taip jau nutinka kai kuriems žmonėms... Ir nieko negali padaryti... Argi ne taip manote ir jūs?

Van Vėterenas baigė gerti likusią kavą. Galvą trumpam užplūdo mintys apie savo paties sūnų.

– Taip, iš tiesų, ponia Ringmar, – tarė jis. – Manau, esate visiškai teisi.

Ji blausiai nusišypsojo. Van Vėterenas suvokė, kad ponia Ringmar – iš tų žmonių, išmokusių surasti menkutį šviesos spindulėlį net ir baisiausiose negandose.

Kažką tokio: na, ir ką gi aš Tau sakiau, Dieve! Žinojau, kad nuo pačių pradžių vedei mane už rankos sodo takeliu!..

– Kiek suprantu, po nelaimės jie išsiskyrė?

– Taip, tas atsitikimas palaužė Evą, o Andreasas viso to neištvėrė.

– Ką norite tuo pasakyti?

– Na, netekus Vilio ir Evai ėmus nepaliaujamai gerti... Ji nekėlė kojos iš namų... šešis mėnesius – manau, apie tai žinote.

Van Vėterenas pritariamai linktelėjo.

– Na štai, kaip viskas susiklostė.

Ponia Ringmar atsiduso. Tačiau šis atodūsis nereiškė visiškos nevilties. Tik susitaikymą su likimu, veide atsispindėjo savotiška stoiška ramybė, su kuria pasitinkama bjauri gyvenimo tikrovė.

Van Vėterenas suprato jaučiąs kažką, ką tikriausiai galima pavadinti užuojauta šiai nedidukei ilgų kančių kamuojamai moteriai. Nuoširdžią užuojautą. Ne tokią emociją, kurią paprastai pajunta. Kažką visiškai netikėto. Po ilgokos tylos Van Vėterenas uždavė dar vieną klausimą.

– Bet ji, jūsų dukra, vėl atsistojo ant kojų?

– O, taip. Tikrai galima šitaip sakyti. Maniau, vyras galėjo labiau padėti, bet ji išsikapstė. O, taip.

– Ar glaudžiai bendravote su dukra, ponia Ringmar?

– Ne, niekuomet nebuvome artimos. Nežinau, kodėl, tačiau ji gyveno savo gyvenimą. Nesikreipdavo į mane pagalbos, net ir tuomet. Manau...

Ji nutilo. Atrodė, kad kramtydama sausainį rausiasi atmintyje.

– Apie ką susimąstėte, ponia Ringmar?

– Manau, galvojo, kad apleidau ją bėdoje. Kaip ir Rolfas.

– Kokiu būdu?

– Kad galėjau labiau juos apsaugoti nuo Valterio.

– Argi to nedarėte?

– Sakyčiau, mėginau, bet galbūt nepakankamai. Nežinau, vyriausiasis inspektoriau. Sunku supaisyti tokius dalykus.

Po šių žodžių abu trumpam nutilo. Van Vėterenas rūpestingai nubraukė kelis trupinius ant grindų. Buvo likę vos du klausimai – tie, kurių iš esmės ir atvyko užduoti.

– Gal žinote, ar Eva buvo susipažinusi su kitu vyru? Tai yra, prieš Janeką Miterį.

Ponia Ringmar papurtė galvą.

– Nežinau, bet nemanau. Apie nieką panašaus nėra užsiminusi, tačiau, kita vertus, to niekuomet ir nedarydavo. Keletą metų

Eva gyveno Gimsene, turėjo darbą katalikiškoje mergaičių mokykloje. Paskambindavau jai kartą per savaitę, bet mudvi niekuomet nesusitikdavome.

– Kodėl dukra persikėlė į Mardamą?

– Nežinau. Ko gero, dėl darbo. Nemanau, kad Evai patiko mokyti vien mergaites. Įsivaizduoju, kad tenykštė atmosfera šiek kiek priminė moterų vienuolyną.

– Suprantama. O Janekas Miteris – ką manote apie jį?

– Nieko. Niekuomet nebuvome susitikę. Iš Graikijos dukra atsiuntė atviruką, kuriame pranešė, jog antrąkart ištekėjo.

– Nustebote?

– Taip. Manau, taip. Ir kartu apsidžiaugiau. Bet vėliau viskas susiklostė taip, kaip susiklostė...

Ji vėl gūžtelėjo pačiais.

„Tarsi gyvenimas neturėtų jokių sąsajų su ja, – pamanė Van Vėterenas. – Gal šitoks požiūris ir visai nekvailas."

– Vadinasi, nieko nežinote apie jųdviejų santykius? Eva nieko nepasakojo?

– Ne. Manau, dukrai sugrįžus iš Graikijos, telefonu kalbėjomės gal kokius du kartus. Ak, tiesa, vieną iš tų kartų atsiliepė Miteris. Man jo balsas pasirodė malonus.

Van Vėterenui atėjus į aikštę, vėl pradėjo lynoti. Keli gatvės prekystalių savininkai kaip įmanydami plastiku dangstė savo prekes: daržoves, daugybę įvairiausios žuvies ir kažkokius stiklainius, kurių turinys priminė namuose pagamintus gardumynus. Van Vėterenui einant pro šalį, šie linktelėjo, tačiau tuo jų bendravimas ir apsiribojo.

Pasistatęs apykaklę, Van Vėterenas susigrūdo rankas į kišenes. Svarstydamas, ką daryti toliau, kurį laiką stoviniavo prie mašinos. Lietus nemerkė, tik nežymiai krapnojo, maži lašeliukai sklandė vėjyje tarytum kokia drėgna marška. Tarytum rūpestinga ir jautri ranka, glostanti žemus namų stogus ir nubalintą miestelio rotušę, glamonėjanti vienišą bažnyčios smailę – vienintelę išsišokėlę, išdrįsusią mesti iššūkį visaapimančiai dangaus galybei.

Susitikimas su ponia Ringmar nevisiškai pateisino jo lūkesčius. Nelengva konkrečiai įvardyti, ko tikėjosi, tačiau Van Vėterenas iš tiesų puoselėjo tam tikrus lūkesčius...

Paleidęs iš rankos mašinos raktelius, Van Vėterenas pažvelgė į miesto laikrodį ir patraukė jūros link. Nužingsniavo iki vieno molo pabaigos ir, atsistojęs ant paties šio įrenginio galo, stebėjo, kaip vėjo gūsių atbloškiamos bangos sugūra į betono pagrindą. Ore maišėsi lietaus drėgmė, druskos skonis ir kirų klyksmas. Staiga Van Vėterenas pajuto lauke tvyrantį ledinį šaltį.

„Čia kažkas yra, – Van Vėterenui nedavė ramybės mintis. – Kažkas tokio, verčiančio mane pasilikti."

Tada, dar giliau susigrūdęs rankas į kišenes, patraukė atgal sausumos link.

15

Paprašęs popieriaus, gavo jo visą šūsnį.

Pačiame viršuje – jos vardas ir pavardė, o toliau – viena vienintelė eilutė. Nieko daugiau. Viena eilutė. Jis įdėmiai žvelgė į ją.

Kaip aš jos *ne*siilgiu?

Keista formuluotė. Jis pabraukė žodį „kaip“. *Kaip* aš jos *ne*siilgiu?

Ir dar pabraukė „ne“.

Kaip aš jos *ne*siilgiu?

Apėmė dar keistesnis jausmas. Kuo ilgiau spoksojo į tą klausimą, tuo iškalbingesnės darėsi užuominos; ne atvirkščiai, kas būtų suprantamiau. Jis nusišypsojo, susikaupė ir nė sekundės neleido sau atsipalaiduoti: nei akims, nei mintims. Giliai pasąmonėje jau ėmė rastis atsakymai.

Lygiai taip, kaip nepasiilgstu praeities.

Lygiai taip, kaip nenoriu praeities įvykių atsikartojimo.

„Kai bus nustatyta, kad esu nekaltas, arba kai būsiu paleistas lygtinai, – mąstė jis, – nueisiu pasėdėti prie jos kapo. Sėdėsiu, rūkysiu ir gurkšnosiu vyną.“

Kaltė, bausmė, malonė. Kaltė, bausmė, malonė. Ką tai reikštų, jei būtum nubaustas už ką nors kitką?

Nuteiskite mane! Nuteiskite griežtai, tačiau paskubėkite!

Jis nusviedė rašiklį. Pritraukęs kelius ir pasikišęs rankas po savimi, vėl susirangė lovoje, visai kaip mažas vaikas. Užsimerkus galvoje ėmė plaukti vaizdiniai.

Birželio 29-oji, eilinis ketvirtadienis.

– Ar žinai, kas man šiandien nutiko, Janekai? – paklausė ji. – Man pasipiršo.

Jo gyslose sustojo kraujas. Šypsena sustingo tarytum cementas.

– Taip, belaukiant autobuso prie manęs priėjo nepažįstamas vyriškis ir paprašė už jo tekėti. Kai kurie žmonės iš tiesų sugeba pasinaudoti proga.

– Ką pasakei?

– Kad pagalvosiu.

Ji irgi nusišypsojo, tačiau jis suprato, kad jos gimda plačiai praverta naujai gyvybei, o burna alsuoja geismu.

– Susituokime, Eva.

Štai ir viskas.

Jis prispaudė kaktą prie sienos. Gera šitaip pabūti. Bet kurią akimirką jis gali nuspręsti tapti visiškai normaliu žmogumi – tereikia tik prisiversti ir nieko daugiau: išsirinkti pačias ploniausias, pačias tvirčiausias ir niūriausias minties gijas ir tvirtai įsikibus jų laikytis tarsi būtum koks kunigas neregys.

Kaip jis jos nesiilgi?

Taip, kaip nesiilgima to, kas nepakeliama.

Panašiai kaip tigriukas, nepasigendantis savo žūties.

Tas vyras.

Kuris egzistavo. Kuris neegzistavo.

Kuris skambindavo, bet padėdavo ragelį atsiliepus Miteriui. Vėl ir vėl.

Su kuriuo kalbėdavosi, kai Miterio nebūdavo namie.

Kuris neegzistavo ir kurį regėdavo savo košmariškuose sapnuose. Kuris privertė ją pasakyti:

„Atleisk man, Janekai, jeigu netrukus mirsiu. Atleisk man, atleisk man!“

Kurio vėl ir vėl atsižadėdavo.

„Nėra jokio vyro. *Nėra* jokio vyro. Esame tik tu ir aš, Janekai. Tikėk manimi, tikėk manimi, tikėk manimi!“

Viskas taip velniškai teatrališka, kad veikiausiai bus tiesa. Nes tas kraujas, tas skausmas ir jos mirtis – tiesa... ne melas. Ir kai džiugiai pasitikdavo jį praskėstomis kojomis, tai irgi turėjo būti ne kas kita, o tiesa. Klausimų nekilo. Tai privalo būti jėga, ne silpnumas. Čia nėra vietos kaltei, bausmei ir malonei, jie čia neturi vardų.

Užmiršk mane! Užmirškime vienas kitą, kai mūsų nebebus! Ar galėtume kada mylėtis, jeigu nebūtų tokio dalyko kaip mirtis?

Dėl ko susikivirčijote?

Apie ką kalbėjotės išėję į balkoną?

Jis trinktelėjo galva į sieną. Tada prapliupo kvatoti ir balsu raudoti.

16

– Pilnas vardas ir pavardė?

– Gudrun Elizabeta Traut.

– Užsiėmimas?

– Bungės gimnazijos vokiečių ar anglų kalbų mokytoja.

– Ar tiesa, kad esate Janeko Miterio ir Evos Ringmar kolegė?

– Na... Esu Miterio kolegė. Buvau Evos Ringmar kolegė.

– Žinoma. Ar esate... ar buvote... artimai pažįstama su kuriuo nors iš jų?

– Ne, to nepasakyčiau. Mokykloje dirbu maždaug tiek pat laiko kaip ir Miteris, bet mes mokome skirtingų dalykų. Niekada neturėdavome daug bendrų reikalų.

– O su Eva Ringmar?

– Į mūsų gretas ji įsiliejo prieš dvejus metus, į pensiją išėjus ponui Monsenui. Abi dirbome šiuolaikinių kalbų skyriuje.

– Ar buvote artimos draugės?

– Ne, tikrai ne. Susirinkimuose kartu rengdavome planus, drauge ruošdavome kai kuriuos egzaminus, pavaduodavome viena kitą ligos atveju – darėme kalbų skyriuje įprastus darbus.

– Bet laisvalaikiu nebendraudavote?

– Su Eva Ringmar?

– Taip.

– Ne, niekuomet.

– Gal žinote, ar Eva Ringmar palaikė ryšius su kitais mokytojais, tiksliau tariant, ar bendraudavo ne darbo valandomis?

– Ne, nemanau, kad bendraudavo su kuo nors, išskyrus, žinoma, Miterį.

– Savaime suprantama. Panele Traut, norėčiau, kad informuotumėte apie tą atsitikimą, įvykusį rugsėjo 30 d., likus penkioms dienoms iki Evos Ringmar nužudymo. Apie tą įvykį, apie kurį papasakojote policijai.

– Turite galvoje tą epizodą personalo darbo kambaryje?

– Taip.

– Žinoma, papasakosiu. Tai nutiko po paskutinės pamokos, baigiantis darbo dienai. Antrokams buvau skyrusi kontrolinį darbą iš vokiečių kalbos, todėl mūsų pamoka truputį užsitęsė. Kai atėjau į kalbų mokytojų kambarį, kur stovi mūsų rašomieji stalai, buvo gal penkiolika po keturių. Pamaniau, būsiu pati paskutinė, tačiau nustebau išvydusi prie stalo sėdinčią Evą Ringmar. Paprastai po paskutinės pamokos ilgai neužsisėdime. Po šešių ar septynių pamokų jautiesi toks pavargęs, kad paprasčiausiai nebėra energijos dar kokiam nors darbui; geriau jau parsinešti į namus viską, ką reikia ištaisyti, ir prie tų darbų prasėdėti pusę nakties. Tokia jau ta mokytojų dalia...

– Suprantu. Tačiau tą konkrečią dieną Eva Ringmar dar buvo darbe?

– Taip, bet ji nedirbo. Sėdėjo rankomis susiėmusi galvą ir žiūrėjo pro langą.

– Ar užkalbinote ją?

– Taip, žinoma. Pasiteiravau, ar nemano eiti namo.

– Ką ji atsakė?

– Iš pradžių krūptelėjo, tarsi nebūtų pastebėjusi manęs įeinančios. Tuomet pasakė... nepažvelgusi į mane... ji tebespoksojo pro langą... pasakė esanti įbauginta.

– Įbauginta?

– Taip.

– Ar galite tiksliai prisiminti jos žodžius?

– Žinoma. Ji pasakė: „A, čia tik jūs, ar ne, panele Traut? Dėkui Dievui. Matote, aš šiandien tokia įbauginta."

– Ar esate tikra, kad ji pavartojo būtent tokius žodžius?

– Taip.

– Ar dar ką nors pasakėte?

– Taip, pasiteiravau, ar bijo eiti į namus.

– Ir ką gi ji atsakė?

– Neatsakė. Paprasčiausiai tarstelėjo: „Ne, niekis." Tada pasiėmė rankinę ir išėjo.

– Panele Traut, kokias išvadas padarėte iš to, ką ji pasakė? Koks buvo jūsų pirmasis įspūdis?

– Nežinau... Gal, kad iš esmės jos balse nuskambėjo daugiau nuolankumo negu baimės.

– Ar susidarė įspūdis, kad Eva labiau tikėjosi išvysti ne jus, o kažką kitą? Iš to, ką ji pasakė, peršasi tokia mintis.

– Taip, manau, kaip tik taip.

– Ar supratote, kad Eva buvo labiau patenkinta išvydusi jus, o ne kitą bendradarbį?

– Taip, jos balse nuskambėjo tokios gaidelės.

– Kas tai galėjo būti?

– Ar gali būti daugiau negu viena galimybė?

– Turite omenyje kaltinamąjį?

– Taip.

Riugeris tik dabar pareiškė protestą.

– Primygtinai reikalauju paskutinius penkis klausimus ir atsakymus pašalinti iš protokolo! Mano gerbiamas kolega skatina liudytoją spėlioti! Spekuliuoti dalykais, apie kuriuos ši neturi žalio supratimo...

– Prieštaravimas atmestas! – pareiškė Havelas. – Tačiau prisiekusieji turėtų nepamiršti, kad liudytoja padarė išvadas remdamasi ribotais pastebėjimais. Ar mano gerbiamas kolega turi daugiau klausimų liudytojai?

– Du, milorde. Panele Traut, ar jums žinoma, kad, išskyrus visiškai profesinius santykius, Eva Ringmar būtų artimai bendravusi su kuriuo nors bendradarbiu? Žinoma, neskaitant Janeko Miterio.

– Ne.

– Ar per pastaruosius dvejus metus dirbdama šalia Evos pastebėjote, o gal girdėjote, kad kuris nors kitas vyriškis, išskyrus Miterį, būtų kaip nors susijęs su Eva Ringmar?

– Ne.

– Dėkoju, panele Traut. Daugiau klausimų neturiu.

Riugeris net nesivargino atsistoti.

– Panele Traut, ar apskritai ką nors žinote apie asmeninį Evos Ringmar gyvenimą?

– Ne, nebuvo jokio...

– Dėkoju. Ar jums kas žinoma apie Ringmar ir Miterio santykius?

– Ne.

– Jeigu Evos Ringmar gyvenime buvo kitų vyrų, ar yra priežasčių, ar apskritai esama kokių nors priežasčių, kodėl turėtumėte ką nors apie tai žinoti?

– Hm, ne.

– Dėkoju. Daugiau klausimų neturiu.

– Pilnas vardas, pavardė ir užsiėmimas?

– Beatė Kristinė Lingen. Dirbu kosmetologe Mètre institute Krovice, bet gyvenu čia, Mardame.

– Kas jus sieja su velione Eva Ringmar?

– Manau, galėčiau teigti, kad buvau jos draugė, nors labai dažnai ir nesusitikdavome.

– Kaip susipažinote su Eva Ringmar?

– Mokėmės toje pačioje gimnazijos klasėje. Mulbodene. Mokyklą baigėme tais pačiais metais. Vėliau kurį laiką dar irgi retkarčiais susitikdavome.

– O paskui?

– Paskui ryšiai nutrūko. Išsikraustėme į skirtingus miestus, ištekėjome ir taip toliau.

– Ar šiuo metu esate ištekėjusi?

– Ne, penkerius metus gyvenu išsiskyrusi.

– Supratau. Kada vėl pradėjote bendrauti su Eva Ringmar?

– Tik jai persikraustius čia. Prieš dvejus metus, daugiau ar mažiau prieš dvejus. Netyčia susitikusios gatvėje nusprendėme susi-

tikti – buvome nesimačiusios daugiau nei penkiolika metų. Na, vėliau retkarčiais susitikdavome, bet ne taip ir dažnai.

– Kaip dažnai?

– Na, sakyčiau, tikriausiai kokį kartą per mėnesį, maždaug. Ne, gal ir ne taip dažnai. Veikiausiai kokius dešimt ar dvylika kartų per pastaruosius dvejus metus.

– Ką veikdavote?

– Susitikusios? Hm, kaip kada. Kartais paprasčiausiai sėdėdavome jos arba mano namuose, kartais kur nors nueidavome: į kiną ar į restoraną.

– Eidavote pašokti?

– Ne, niekuomet.

– Ar jūs, sakykime, artimai bendravote?

– Taip, manyčiau, galėtume taip teigti. Tačiau gal nevisiškai.

– Gal žinote, ar Eva turėjo kitų draugių, arba gal dar kokią draugę, su kuria artimai bendraudavo?

– Ne, esu visiškai tikra, kad neturėjo. Eva mėgdavo vienatvę.

– Kodėl?

– Manau, tai susiję su ankstesne jos gyvenimo patirtimi. Su sūnaus nelaime – tikiuosi, tai jums žinoma?

– Taip. Norite pasakyti, kad Eva pati pasirinko gana atsiskyrėlišką gyvenimo būdą?

– Gal ne atsiskyrėlišką, tačiau susidarydavo įspūdis, kad jai nereikėdavo kitų žmonių. Na, užuominomis duodavo tai suprasti, mudvi apie daug ką kalbėdavomės.

– O kokie buvo jos santykiai su vyrais?

– Nemanau, kad su kuo nors bendravo. Tai yra, kol nesutiko Miterio.

– Jūs taip manote?

– Esu beveik įsitikinusi.

– Niekada nėra apie ką nors užsiminusi?

– Ne.

– Bet judvi kalbėdavotės apie vyrus?

– Kartais. Žinote, esama įdomių temų.

– Iš tiesų? Šiaip ar taip... tuomet, kai judvi susitikinėjote, per tuos dešimt ar dvylika susitikimų, ar pastebėjote ką nors tokio, leidžiančio manyti, kad ji artimai bendrauja su vyriškiu?

– Ne.

– Manote, būtumėte pastebėjusi, jeigu taip būtų buvę?

– Taip. Be to, Eva būtų man papasakojusi.

– Tikrai?

– Taip. Bet kuriuo atveju, papasakojo apie Miterį.

– Kada tai įvyko?

– Gegužę. Apie dešimtą, jei teisingai prisimenu. Paskambinau paklausti, ar norėtų eiti į kiną, bet ji atsakė neturinti laiko. Pasakė, kad susipažino su vyriškiu.

– Ar pasakė, kas jis?

– Taip, žinoma.

– Ar po to buvote dar kartą susitikusios? O gal kalbėjotės?

– Taip, paskambino rugsėjo vidury. Pasakė, kad ištekėjo, ir pasiteiravo, ar galėtume susitikti.

– Ką nusprendėte?

– Buvau beišvažiuojanti į Lincą, į dviejų savaičių trukmės kursus, bet pasakiau, kad susisieksime, kai sugrįšiu.

– Bet tuomet buvo per vėlu?

– Taip.

– Kaip, jūsų nuomone, skambėjo jos balsas, kai kalbėjotės rugsėjį?

– Kaip skambėjo jos balsas?

– Taip, gal pastebėjote ką nors ypatingo? Gal susidarė įspūdis, kad ji laiminga, susirūpinusi, o gal dar kokia nors?

– Ne, nieko neįprasto nepastebėjau.

– Ar nustebote, kad Eva ištekėjo?

– Taip, manyčiau, taip.

Visi trumpam nuščiuvo. Feratis sklaidė savo popierius. Nubudo keturias dienas miegojusi mėsinė musė. Ji pazvimbė skraidydama po teismo salę, tačiau nesuradusi nieko įdomaus dar kartą nutūpė ant lubų. Kurį laiką, šluostydamasis sprandą spalvota nosine, teisėjas sekė musę akimis.

– Panele Lingen, – galiausiai tarė Feratis, – ar per tuos dvejus metus, draugaudama su Eva Ringmar, turėjote pagrindo įtarti, kad, be Janeko Miterio, ji palaiko artimus ryšius su kitu vyriškiu?

– Ne.

– Ar turėjo kokių nors... priešų?

– Priešų? Ne, kuriems galams jai priešai?

– Dėkoju, panele Lingen. Daugiau klausimų neturiu.

Riugeris ir šį kartą liko sėdėti savo vietoje.

– Panele Lingen, ar Eduardo Kano vardas ir pavardė jums ką nors sako?

– Ne.

– Nieko?

– Ne, visiškai nieko.

– Esate tikra?

– Taip.

Riugeris atsistojo, iš vidinės kišenės išsitraukė sulankstytą popieriaus lapą ir padavė jį Havelui.

– Milorde, ar galiu teismui pateikti sąrašą dienų, kuriomis nuo 1990 metų spalio 15-osios iki 1992 metų vasario 20-osios Eva Ringmar buvo susitikusi su Eduardu Kanu. Iš viso keturiolika susitikimų. Datos pateiktos chronologine tvarka, jas patvirtino pats ponas Kanas. Daugiau klausimų neturiu.

17

Jis pabudo, kai laikrodžio rodyklės rodė dvidešimt po penkių. Kurį laiką liko gulėti lovoje ir mėgino vėl panirti į miegą, tačiau to padaryti nepavyko. Sąmonę užtvindė seni vaizdiniai ir kiekvienos įmanomos progos prisiminimai, todėl po pusvalandžio atsikėlė iš lovos. Ant pižamos užsivilkęs kelnes ir džemperį, nuėjo į virtuvę. Pažvelgęs pro langą ir pamatęs, kad skvere stovintis spaudos kioskas dar neatidarytas, atsisėdo prie stalo ir ėmė laukti.

Atvėrus langines, jis jau stovėjo prie kiosko, pasiruošęs. Jokio pavojaus. Kioskininkė jį atpažino: ne pirmas kartas, kai ateina šitaip anksti.

Po pažastimi pasikišęs *Neuwe Blatt,* liuoksėdamas iškart per kelias pakopas, užlėkė laiptais. Įlėkęs vidun, užrakino duris ir išskleidė laikraštį ant virtuvinio stalo. Akimis ėmė ieškoti.

Pranešimas užėmė visą puslapį. Tą straipsnį jis perskaitė du kartus. Sulankstęs laikraštį pasirėmė rankomis galvą ir paniro į apmąstymus.

Atminties praradimas?

Iš visų galimybių, kurias svarstė per pastarąsias kelias savaites, šitoji niekada nešovė į galvą.

Atminties praradimas?

Po kurio laiko priėjo išvadą, kad tai yra vienintelis atsakymas.

Vienintelis ir teisingas. Miteris jį pamiršo. Buvo taip nusigėręs, kad visiškai neprisiminė.

Jis juto, kaip trūkčioja burnos kraštеliai. Šitaip anksti pakirdęs iš patalo, dabar pasijuto apsnūdęs. Tačiau abejonių nekilo: tai – pranašiškas ženklas. Dar vienas signalas, bylojantis, jog einama teisingu keliu. Dabar jis jautėsi laisvas ir stiprus. Tereikia tik žvelgti pirmyn. Nėra ko baimintis. Liūtas.

Tačiau giliai viduje kažkas nedavė ramybės.

Baimė?

Ar gali taip nutikti, jog Miteris atsimins?

Jis nusiraugėjo. Burna prisipildė rūgštaus skonio.

Norėdamas numaldyti skrandžio sopulį, išgėrė dvi tabletes. Nurijo užsigerdamas sodos vandeniu. Ir vėl nuėjo miegoti.

Galvoje jau sukosi sumanymas, tačiau nesivargino atidžiau jo nagrinėti. Tam dar nebuvo jokio reikalo. Niekas nevertė skubėti. Žinoma, sulauktų patarimo luktelti ir pažiūrėti, kaip viskas susiklostys. Knietėjo tuoj pat ką nors veikti, tačiau jis užgniaužė šį norą. Be abejo, nestigo nei jėgų, nei ryžto; tačiau dar per anksti. Dabar galima imtis kitų reikalų. Kitų ramybės neduodančių knietulių.

Liza. Jis užsikišo ranką už kelnių juosmens. Štai, ko reikia laukti. Nevykę praeities nuotykiai dabar jau nugrimzdo į nebūtį. Trečiadienį. Ir tai bus Liza. Jo moteris.

Ji sugundys jį; tą perskaitė moters akyse. Leis jai viską daryti savaip. Iki pačios paskutinės akimirkos leis elgtis kaip tinkamai, o tada paskutiniu momentu viską padarys savaip: įsiskverbęs vidun, privers ją spiegti pagautą ekstazės. Iš užpakalio, iš priekio ir iš šono.

Evos nebėra. Dabar – Liza. Trečiadienį.

18

– Kodėl, po paraliais, mes nieko nežinome apie šitą Kaną?

Van Vėterenas pradėjo kalbėti Miunsteriui net nespėjus užverti durų. Šis klestelėjo ant kėdės savo įprastoje vietoje tarp kartotekos spintelių ir į burną įsikišo dvi tabletes nuo gerklės skausmo.

– Na?

– Mums pasakyta, kad nėra reikalo raustis po visą jos praeitį. Nesuprantu, kodėl jūs vis dar taip atkakliai laikotės įsikibęs tos bylos. Ką tik bufete šnektelėjau su policijos viršininku, šis pasakė, kad metas rimtai užsiimti tais padegimais.

– Miunsteri, man nusišvilpt į Hilerio nuomonę, ką turėtume veikti. Jeigu įdomu, tai to tavo piromano pavardė – Garaninas. Jis – rusas, ir pakaks jam priskirti žmogų nuo kito mėnesio dvyliktos dienos.

– Kodėl?

– To vyro psichiką veikia mėnulis, gaisrus jis sukelia tik per pilnatį. Šįryt patikrinau medžiagą. Turiu ir jo adresą, tačiau būtų geriausia sučiupti įvykio vietoje. O dabar esame sutelkę dėmesį į Kaną. Ką sužinojai?

Miunsteris kostelėjo.

– Asmeniškai su juo nekalbėjau: šįryt išsiunčiau faksą. Atsakymo turėtume sulaukti šįvakar – ten žmonės gyvena kitu laiku negu mes čionai.

– Tikrai?

– Taip. Be to, nuėjau pasikalbėti su Riugeriu. Jis, žinoma, nieko nenorėjo pasakoti, todėl mestelėjau jam keletą užuominų apie Hendersono bylą.

– Valio, Miunsteri! Tęsk!

– Na, Kanas buvo jos psichoterapeutas. Eva jis rūpinosi Raimershuse, o paskui, kai ją iš tenai išleido, jie irgi palaikė ryšius. Iš esmės Riugeris turi ne ką daugiau informacijos, negu jų susitikimų datas. Anot Riugerio, jam labiausiai norėjosi pažaboti tą liudytoją, kuris teigė žinantis viską, ką galima žinoti apie Evą Ringmar.

– Tai viskas?

– Riugeris keletą kartų kalbėjosi su Kanu telefonu, tačiau nemano, kad esama sąsajų su byla. Esu linkęs jam pritarti.

– Leisk man nuspręsti, kas svarbu, o kas ne, Miunsteri! Ką dar žinai?

– Šių metų kovą jis persikėlė į Australiją. Dėl to jie liovėsi susitikinėję. Kanas turi privačią kliniką Melburne. Jo žmona kilusi iš tų vietų, todėl manytina, kad dėl to...

– Ką jis papasakojo apie Evą Ringmar?

– Matyt, nedaug, tačiau nemanau, kad Riugeris būtų jį smarkiai spaudęs.

Pieštuku pasikasęs sprandą, Van Vėterenas susimąstė.

– Riugeris? Ne, ko gero, ne. Ką parašei fakse?

Miunsteris nerimastingai sukrutėjo.

„Vėl iškrėtė kokią nesąmonę, – pamanė Van Vėterenas. – Jeigu bus viską sujaukęs, iš jo žarnų padarysiu keliaraiščius!“

– Hm, paprašiau patvirtinti datas ir būti pasiekiamam – pasakiau, kad norėsite su juo pasikalbėti. Jeigu atsakys į faksą, galėsite jam rytoj ryte paskambinti.

Išsitraukęs dantų krapštuką, Van Vėterenas keletą akimirkų mąstė.

– Puikiai padirbėta, Miunsteri.

Miunsterį išpylė raudonis.

„Keturiasdešimtmetis vyras turėtų liautis raudonavęs, – pagalvojo Van Vėterenas. – Ypač būdamas policijos pareigūnu.“

Bet tiek jau to. Van Vėterenas atsistojo.

– O dabar eime pažaisti badmintono!

Keletą kartų jam puikiai pavyko smogti į plunksninuką.

– Manęs neapleidžia nuojauta, kad šiandien sumalsiu tave į miltus, inspektoriau.

– Bet...

– Jokių bet! Įkišk savo knyslę pro Hilerio duris ir pasakyk, jog prie padegimo bylos dirbame taip, kad net šiknos virpa. Ak, taip, pirmiausia turėsime trumpam užsukti į mano namus. Turiu sutvarkyti tą nelemtą šunį...

Miunsteris diskretiškai atsiduso. Kai vyriausiasis inspektorius nusiteikęs juokauti, gali tikėtis beveik visko, tačiau aišku viena: jam nepatinka, kai priešgyniaujama.

– Kokį įspūdį paliko Andreasas Bergeris? – Van Vėterenas pasiteiravo Miunsterio, jam bandant išsigauti iš labirinto, kuriuo galima pavadinti policijos centrinės būstinės garažą.

– Nekaltas, be jokios abejonės.

– Kodėl?

– Jis turi alibi visai nakčiai. Bergeris gyvena pačiame Karpace su savo naująja žmona, pora vaikų ir trečiuoju pakeliui. Labai malonus žmogus, kaip ir jo žmona. Po tragedijos jis bandė padėti Evai atsistoti ant kojų, norėjo, kad jie dar kartą pamėgintų, tačiau būtent Eva paprašė skyrybų.

– Taip, žinau. Vadinasi, ten nebuvo nieko bjauraus?

– Bjauraus?

– Ne. Danijos valstybėje*. Tikiuosi, nebandė pripūsti miglos į akis.

Keletą akimirkų Miunsteris nepratarė nė žodžio.

– Argi neišklausėte įrašo?

– Taip... Taip, žinoma, išklausiau. Tik norėjau įsitikinti, kad užčiuopiau teisingą siūlo galą...

– Vadinasi, negalite labiau mane apšviesti, kodėl vis dar knaisiojamės toje byloje? Maniau, seniausiai nusprendėte, kad čia Miterio darbas.

– Tik karvių nuomonė niekuomet nesikeičia, Miunsteri. Šioje byloje viskas teka reikiama vaga; štai, kur bėda. Nemėgstu teismo procesų, tekančių reikiama vaga. Dievaži, net ir pačios gynybos liudytojai sugebėjo mesti ant jo šešėlį. Vaisas ir... kuo jis ten vardu?

– Sigurdsenas.

– Taip, Sigurdsenas. Ir tas blyškiaveidis mokyklos direktoriaus pavaduotojas. Penkiolika metų būdami kolegos tesugebėjo pasa-

* Kažkas negerai Danijos valstybėje – aliuzija į V. Šekspyro dramą „Hamletas" (orig.: *something is rotten in the state of Denmark*). Tuo norima pabrėžti, kad žuvis pradeda gesti nuo galvos, tiksliau tariant, kažkas negerai nuo pačių viršūnių iki apačios, todėl yra pagrindo abejonėms. – *Vert. past.*

kyti nepastebėję polinkio smurtauti! Ką? Mes nieko nematėm! Kai turi tokių draugų, ar bereikia priešų? Tegul mane skradžiai, jeigu šitie mokytojai ne tokie pat nevykėliai kaip ir anais laikais mus toje pačioje mokykloje mokę lepšiai. Žinoma, kai kurie jų vis dar tenai.

– Na, o kaip Bendiksenas?

– Truputį geresnis. Bet, atrodo, net ir jis neatmeta galimybės, kad čia Miterio darbas. Štai, kur esmė, Miunsteri. Kiekvienas šunsnukis, įskaitant ir patį Miterį, linksta prie to paties – galvoja, kad tai jo darbas. Bet jo dokumentai beveik be dėmelės. Pora pliaukštelėjimų buvusiai žmonai, kurių ji, be abejo, nusipelnė, ir dar kažkoks suknistas mokyklinis vakarėlis, kur jis per klastą paverstas atpirkimo ožiu. Galiu lažintis, kad tavo paties kriminalinė istorija dešimteriopai prastesnė, Miunsteri!

– Nekalbėkite šitaip, pone. Aš bent jau nebuvau sulaikytas.

Van Vėterenas suprunkštė.

– Turėčiau tą puikiausiai žinoti! Šiaip ar taip, esi policijos pareigūnas. Policijos pareigūnai nebūna sulaikomi.

Kurį laiką Van Vėterenas sėdėjo ir tylėjo, užsiėmęs dantų krapštuku.

– Šiaip ar tai, – galiausiai prakalbo, – nėra nė menkiausio įrodymo, leidžiančio daryti prielaidą, kad tai padarė Miteris. O tai reiškia, kad bus nuspręsta, jog jis kaltas. Tada jie galės sėdėti ir postringauti apie įrodymų naštą čia ir įrodymų naštą ten, kol iš burnų pabirs pelėsiai. Visa tai neturi ryšio su šia byla. Kaltintojai visiškai nieko neįrodė, tačiau Miteris vis tiek bus pripažintas kaltu.

– Dėl nužudymo?

– Nenustebčiau. Taip, jaučiu, nuosprendis toks ir bus. Bet jokio skirtumo net ir nusiuntus jį į psichiatrinę. Vargšeliui veikiausiai visiems laikams pasimaišė protas. Gaila. Iš esmės, jis atrodo visai įdomus tipelis. Stok! Kodėl nevažiuoji tiesiai, Miunsteri? Pirmiausia užsuksime pas mane!

– Vienos kryties eismas, pone.

– O Dieve! – atsiduso Van Vėterenas. – Deja, turiu pripažinti, kad žvelgdamas į savo nuodėmių katalogą nedaug kuo galėtum pasigirti.

Miunsteris atsiduso ir padidino greitį. Vyriausiasis inspektorius skendėjo savo mintyse. Privažiavus Keimero bažnyčią, iš vidinės kišenės išsitraukė ploną cigarilę ir akies kraštelių pažvelgė į Miunsterį. Van Vėterenas nebuvo didelis rūkalius, tačiau puikiai žinojo, kad aitrūs šitos juodosios gražuolės dūmai labiau pakenks oponento, o ne jo paties fizinei būklei. Ypač, jeigu pasistengs giliai neįkvėpti dūmų. O jeigu ne, tuomet prieš artėjantį mačą bent jau bus žengtas psichologiškai svarbus taktinis žingsnis.

Miunsteris sustojo ties Klagenburgo gatvės 4-uoju numeriu pažymėtu namu. Atsargiai padėjęs smilkstančią cigarilę į peleninę, Van Vėterenas išsiropštė iš mašinos.

– Gali palaukti. Grįšiu už penkių minučių.

Užgesinęs variklį, Miunsteris nuleido automobilio langą ir stebėjo ristele laiptais pasileidusį vyriausiąjį inspektorių.

„Po dešimtmečio išeis į pensiją, – pagalvojo. – Dešimt metų... Kiek gi galima turėti jėgų toliau žaisti badmintoną?“

Atmintyje atgijo vaizdai, kaip salėje straksi gerokai septyniasdešimtmetį perkopę senoliai. Miunsteriui labiau patinka mąstyti apie kitokius dalykus.

Pavyzdžiui, apie Sin. Savo gražiąją žmoną, norėjusią, kad šiemet vykdami žiemos atostogų jie pasiimtų ir vaikus. Dvi savaites gruodį, kainoms pasiekus dugną – štai, ką ji turėjo omenyje, jeigu pavyko teisingai suprasti žmoną. Į kokią nors salą, toli prie žydros jūros, kur šlama palmės ir paplūdimyje veikia baras.

Ir kaip geriausia paprašyti Hilerio, kad šis išleistų iš darbo? Pritaupyta gyva galybė laisvadienių – bet dvi savaites?

„Dvi savaites? – iš nuostabos aiktels Hileris, tarsi paprašytas nuogas pozuoti policijos žurnalui. – Dvi savaites?“

O dabar ir vėl plieks badmintoną darbo metu.

19

Kažkas jam atsiuntė kunigą.

Nežinia, kas. Riugeris arba policijos viršininkas, o gal tas nukaršęs teisėjas – sunku pasakyti. Galbūt atėjo savo noru; Miterio nuomone, tarpininkas nebūtinas. Tiesiog Dievas Tėvas.

Vikaras šypsojosi ašaringa šypsena ir nuolatos šluostėsi akis. Suvertė kaltę sausam orui ir kondicionieriui.

– Praleidau daugybę laiko klausydamasis oro kondicionieriaus, – tarė Miteris. – Manau, jis ir galėtų būti Dievo balsas.

Vikaras pritariamai linktelėjo. Atrodo, Miterio žodžiai jį sudomino.

– Iš tiesų?

– Manau, jums pažįstamas Dievo balsas.

– Taip...

– Gana monotoniškas, kaip manot?

– Darau prielaidą, kad kiekvieno žmogaus ausiai Dievo balsas skamba skirtingai.

– Kas čia per nelemtas reliatyvizmas? – nustebo Miteris.

– Ak... aš tik...

– Ar norite pasakyti, kad Viešpats Dievas tėra tik fenomenologinė apraiška? Verčiau jau užmesiu akį į jūsų asmens tapatybės kortelę, jeigu neprieštarausite.

Vikaras blausiai šyptelėjo, tačiau ant blizgios kunigo kaktos šmėstelėjo abejonių kupina surauktų antakių mina.

– Jeigu nesugebėsite pateikti ontologinio Dievo egzistavimo įrodymo, nieko nelaukus teks jus išmesti!

Vikaras nusišluostė akis.

– Gal verčiau sugrįšiu kitą kartą. Matau, jus erzina mano buvimas.

Paskambinęs policijos apsauginininkui, po poros minučių Miteris kameroje vėl liko vienas.

Taip pat jam atsiuntė socialinę darbuotoją.

Į kamerą atėjo į ketvirtą dešimtį įkopusi moteris, todėl apsauginininkas liko visą laiką stovėti už durų.

– Jūs danė? – pasiteiravo Miteris.

Moteris buvo šviesiaplaukė, ilgu kaklu, todėl toks klausimas atrodė visiškai logiškas. Ji papurtė galvą.

– Esu Diotima, – tarė ji. – Gal galiu su jumis valandėlę pasikalbėti?

– Koks gražus ir neįprastas vardas, – nustebo Miteris. – Galite čia būti kiek norite.

– Jums bus atliekamas psichinės sveikatos patikrinimas, – tarė Diotima. – Nepriklausomai nuo to, koks bus nuosprendis.

– Malonu tai girdėti, – atsakė Miteris. – Šiaip jau neketinau tuoj pat vėl mokytojauti.

Diotima linktelėjo. Kaskart jai pajudinus galvą, į uodegą surišti plaukai susiūbuodavo tai pirmyn, tai atgal. Miteriui norėjosi žengti pirmyn ir priėjus uždėti ranką jai ant sprando, tačiau tam jis nesijautė esąs pakankamai švarus. Diotima neabejotinai švytėjo mergaitišku skaistumu; paslėpęs rankas tarp kelių, Miteris bandė nukreipti mintis kita linkme.

– Kaip jaučiatės? – pasidomėjo ji.

Miteris susimąstė, tačiau nesugebėjo sugalvoti tinkamo atsakymo.

– Buvo kankinamai sunku...

Baigdama kalbėti moteris nuleido balsą, todėl Miteriui nepavyko nuspręsti, ar čia klausimas, ar teiginys. Ar šie žodžiai skirti jam, ar jai pačiai.

– Jeigu vėl norite jaustis sveikas, čia ne toji vieta, kurioje reikėtų būti, – tarė ji.

Jis nusišypsojo.

– Ar žinote, kiek laiko čia praleidote?

Jis linktelėjo.

– Kokia šiandien diena?

– Trečiadienis.

– Taip. Jūsų nuosprendis bus skelbiamas šiandien po pietų. Kodėl nusprendėte nedalyvauti?

Jis gūžtelėjo pečiais.

– Norėtumėte cigaretės?

– Taip. Ačiū.

Iš rankinės Diotima ištraukė pakelį ir padėjo ant stalo tarp jųdviejų. Atleidęs dešinę ranką, Miteris paėmė cigaretę ir ją prisidegė. Silpna mėtinė, kokias paprastai rūko moterys, tačiau Miteris buvo dėkingas už galimybę sutraukti ją iki filtro.

Šiaip ar taip, tokios cigaretės rūkymas pareikalavo didesnės koncentracijos negu paprastai, todėl, kol buvo užsiėmęs rūkymu, Miteris nelabai susigaudė, ko klausiama. Vienaip ar kitaip, jis nieko neatsakė.

Kai užspaudė cigaretę į kriauklės kraštą ir kai Diotima atsistojo, Miteris suvokė, kad ji ruošiasi išeiti. Gerklę užspaudęs gumulas nemaloniai susimaišė su prėsku šaltų dūmų skoniu. Ko gero, pastebėjusi tą nepatogumą, moteris žengtelėjo porą žingsnių artyn ir akimirkai uždėjo delną jam ant rankos.

– Sugrįšiu, pone Miteri, – pažadėjo ji. – Kad ir kas nutiktų, jums nereikės likti čia užrakintam.

– Janekas, – pasakė jis. – Mano vardas – Janekas. Nenoriu, kad vadintumėte mane ponu Miteriu.

– Dėkoju. Mano vardas – Diotima.

– Žinau. Jau sakėte.

Moteris nusišypsojo. Jos dantys – baltutėliai. Ir nepriekaištingi. Jis atsiduso.

– Ar esate įsitikinusi, kad nekilusi iš Danijos?

– Mano močiutė iš Kopenhagos.

– Štai taip, matote! Iš karto pastebėjau!

– Sudie, Janekai.

– Sudie, Diotima.

Praėjus valandai po pietų, Riugeris atėjo informuoti apie nuosprendį. Jis atrodė dar labiau susikūprinęs negu paprastai. Prieš pradėdamas kalbėti, du kartus išsišnypštė nosį.

– Mums nepavyko, – tarė jis.

– Nejaugi? – atsakė Miteris. – Mums nepavyko.

– Ne. Bet nuspręsta, kad nužudymas netyčinis. Prisiekusieji buvo vieningi. Šešeri metai.

– Šešeri metai?

– Taip. Jeigu gerai elgsitės, į laisvę galėsite išeiti po penkerių.

– Būčiau nieko prieš, – tarstelėjo Miteris.

Riugeris trumpam nutilo, o tada pridūrė:

– Jums turės būti atliktas nedidelis psichinės sveikatos patikrinimas. Deja, viskas susiję su jūsų dabartine psichinės sveikatos būkle. Galbūt mums reikėjo laikytis kitos pozicijos, tačiau niekas nemano, kad nusikaltimo metu nebuvote atsakingas už savo veiksmus.

– Suprantu, – atsakė Miteris. Dabar jis pasijuto išties labai pavargęs. – Prašau kuo trumpiau pasakyti tai, ką turite pasakyti. Manau, turiu atsigriebti už nemigą.

– Jeigu išlaikysite testą, pateksite į valstybinį kalėjimą. Jei ne, bus patikimai saugoma įstaiga Greifene arba Majurnoje.

– Majurnoje?

– Taip, Vilemsburge. Ar žinote tą vietą? Sena pamišėlių priglauda, veikianti nuo devynioliktojo amžiaus. Greifenas, ko gero, būtų geriau.

– Hm, nemanau, kad yra didelis skirtumas.

– Jeigu psichiatrinėje įstaigoje jūsų psichinė sveikata pagerės, tučtuojau būsite perkeltas į kalėjimą, tačiau šioje įstaigoje praleistas laikas bus įskaitytas į bausmės atlikimą. Štai, kaip viskas atrodo. Jaučiatės pavargęs?

Miteris pritariamai linktelėjo.

– Rytoj jus iš čia iškels. Šiaip ar taip, tikiuosi, kad naktį gerai išsimiegosite.

Advokatas ištiesė ranką. Miteris ją paspaudė.

– Apgailestauju, kad mums nepavyko. Iš tiesų apgailestauju...

– Nesvarbu, – atsakė Miteris. – Dabar palikite mane ramybėje. Neabejoju, kad turėsime galimybę pasikalbėti kitą kartą.

– Žinoma, – tarė Riugeris ir paskutinį kartą išsišnypštė nosį. – Sudie. Sėkmės rytoj, pone Miteri.

– Sudie.

„Tam vyrui – verbalinė diarėja, – pamanė Miteris advokatui uždarius duris. – Turiu pasistengti, kad kitą kartą jis kalbėtų trumpai ir į temą."

20

– Na, – tarė Miunsteris. – Vadinasi, viskas.

– Iš tiesų? – nustebo Van Vėterenas.

– Kur jį išsiuntė?

Van Vėterenas suprunkštė.

– Į Majurną. Ar Kanas dar neatsakė?

– Ne, bet turime pasirūpinti daugybe kitų dalykų.

– Štai kaip? Kuo, pavyzdžiui?

– Pirmiausia šituo, – pasakė Miunsteris ir padavė laikraštį.

Po to atvejo, kai prašmatniame Dikeno priemiestyje buvo rasta prie kryžiaus prikalta juodaodė prostitutė, Van Vėterenas ir Miunsteris be perstojo plušo trisdešimt šešias valandas. Paskui viena neonacių organizacija prisiėmė atsakomybę ir visas reikalas buvo perduotas Nacionaliniam antiteroristiniam padaliniui.

Sugrįžęs į namus, Miunsteris miegojo šešiolika valandų. Ir Van Vėterenas būtų padaręs tą patį, jeigu ne Bismarkė. Dabar šuns būklė taip smarkiai pablogėjo, kad teliko viena išeitis – užmigdyti.

Paskambinus Džesei ir paaiškinus situaciją, dukrą staiga užplūdo sentimentai ir ji maldavo tėvo palaikyti šuns gyvybę dar porą dienų, kad galėtų dalyvauti numarinant gyvūną.

Šiaip ar taip, juk tai jos šuo.

Tas dvi dienas mentele kišdamas skystą avižinę košę pro vieną šuns galą ir šlapiu rankšluosčiu šluostydamas ją išbėgusią pro kitą galą, Van Vėterenas jautėsi toks išsekęs, kad beveik prarado sveiką nuovoką. Pagaliau pasirodžiusi Džesė išvydo iš pykčio pažaliavusį ir iš nuovargio vos kojas pavelkantį tėvą. Dėkinga dukra priminė tėvui penktąjį Dievo įsakymą.

– Ach, tėveli, – tarė ji pabučiavusi tėvą. – Argi nebūtų gerai ir tave ten nusivežti, kai tai įvyks?

Po šių žodžių Van Vėterenas užriaumojo taip garsiai, kad ponia Liovė, aukštu žemiau gyvenanti našlė, pajuto pareigą paskambinti policijai. Budėtojas, jaunas ir perspektyvus policininkas Vidmaras Krauzė, atpažino adresą ir blaiviai įvertino aplinkybes. Nors ir pažadėjęs pasiskundusiai moteriškei tinkamai reaguoti, priėmė vienašališką sprendimą atšaukti policijos reagavimą.

Perėmusi Bismarkę, Džesė nuvažiavo pas veterinarą ir po kelių valandų, gulėdamas ant merginos kelių, gyvūnas iškvėpė paskutinį atodūsį.

Nusiprausęs po dušu ir pagautas nepaprastai pakilios nuotaikos, Van Vėterenas paskambino Miunsteriui.

– Ar Kanas atsakė? – suriaumojo į ragelį.

– Ne, – atsiliepė Miunsteris.

– Po velnių, kodėl ne?

– Kaip gyvena Bismarkė? – pasiteiravo pailsėjęs ir jėgas atgavęs Miunsteris.

– Prikąsk liežuvį! – užriko Van Vėterenas. – Atsakyk į mano klausimą!

– Neturiu žalio supratimo. Kokia, jūsų įsitikinimu, galėtų būti priežastis?

– Tikėjimas bažnyčioje, o Dievas miręs! Tučtuojau duok man jo telefono numerį. Ir sukišk faksą Hileriui į šikną!

Miunsteris surado numerį, ir po pusvalandžio Van Vėterenas prisiskambino Kanui.

– Kanas.

– Eduardas Kanas?

– Taip.

– Esu detektyvas vyriausiasis inspektorius Van Vėterenas. Skambinu iš Mardamo, iš Senojo Pasaulio.

– Taip?

– Norėčiau užduoti keletą klausimų. Apgailestauju, kad mus skiria toks didžiulis atstumas.

– Apie ką?

– Apie Evą Ringmar. Manau, ši pavardė jums žinoma.

Keletą sekundžių tvyrojo tyla.

– Na?

– Norėčiau jums priminti savo profesinės paslapties priesaiką...

– Ir aš taip pat. Norėčiau jums priminti, kad panorėjęs turiu įgaliojimus pasikviesti jus į Europą apklausai.

– Suprantu. Tuomet gerai. Ką norite sužinoti?

– Keletą smulkmenų. Pirmiausia, ar turėjote su ja meilės romaną?

– Žinoma, ne. Niekuomet nesu turėjęs meilės romano nė su viena kliente.

– Vadinasi, ne dėl to emigravote į Australiją?

– Nekvailiokit, inspektoriau! Iš tiesų neketinu atsakinėti į tokią...

Tą akimirką ryšys nutrūko. Van Vėterenas kelis kartus trinktelėjo ragelį į rašomąjį stalą ir po intermezzo japonų kalba vėl išgirdo Kaną.

– Į tokią ką? – paklausė Van Vėterenas.

– Insinuaciją, – atsakė Kanas.

– Ieškau žmogžudžio, – ramiai atsakė Van Vėterenas. – Vyro. Gal galite pateikti kokių nors užuominų?

Pašnekovas susimąstė.

– Ne... – neryžtingai atsakė Kanas. – Ne, nemanau, kad galiu. Beje, ar galiu jumis pasikliauti, inspektoriau?

– Žinoma.

– Tiesą sakant, nieko su ja nenuveikiau, tačiau ji vis tiek pasijuto geriau. Į mane kreipėsi dėl problemų, kilusių po sūnaus mirties... tačiau buvo kažkas...

„Jo balsas skamba taip, tarsi pasvertų kiekvieną žodį, – pamanė Van Vėterenas. – Ar jis bent nutuokia, kiek kainuoja skambutis į kitą Žemės rutulio pusę?“

– Kas?

– Nežinau. Jį kažką slėpė. Noriu pasakyti, neapsimetinėjo, kad nieko nėra. Gal ir nebuvo įmanoma nuslėpti. Buvo dar kažkas, ko nepasakojo, bet gana atvirai leido suprasti. Ar girdite mane? Nelengva tokį dalyką paaiškinti telefonu.

– Ji turėjo paslaptį?

– Paprastai šnekant, taip.

– Vyriškį?

– Nenutuokiu, inspektoriau. Neturiu nė menkiausio supratimo.

– Duokite užuominą, už kurios galėčiau užsikabinti.

– Nėra nieko daugiau, ką galėčiau papasakoti. Patikėkite manimi.

– Apie ką, po velnių, judu kalbėdavotės?

– Apie Vilį. Jos sūnų. Taip, kalbėdavomės beveik vien tik apie Vilį. Ji naudodavo mane kaip priemonę, padedančią prisiminti sūnų. Aš pats irgi turiu sūnų, maždaug tokio paties amžiaus, todėl ji mėgdavo lyginti... Dažnai apsimesdavome, kad Vilis dar gyvas, kalbėdavomės apie savo vaikus ir jų ateitį. Tokios buvo mūsų kalbos.

– Suprantu... Ir ji pasijuto geriau?

– Taip, jai pagerėjo. Šie Mardame vykę susitikimai visiškai niekiniai psichoterapiniu požiūriu, tačiau Eva atkakliai laikėsi savo. Aš pamėgau ją, o ji sumokėdavo man atlygį. Tad kodėl turėjau ją išvaryti?

– Iš tikrųjų, kodėl, pone Kanai? Kokį įspūdį jums paliko moters sutuoktinis, Andreasas Bergeris?

– Visiškai menką. Niekuomet nebuvome susitikę, o ji nedaug pasakodavo apie vyrą. Tai ji panoro skirtis... Nekyla abejonių, kad įvyko nelaimingas atsitikimas; tačiau neklauskite, kaip jis įvyko. Mano galva, Andreasas Bergeris norėjo likti su žmona, net ir išryškėjus pačioms blogiausioms jos savybėms.

Po šių žodžių Van Vėterenas susimąstė.

– Maniau, sulaikėte įtariamąjį – tarė Kanas.

– Teismas išnagrinėjo bylą ir paskelbė nuosprendį, – atsakė Van Vėterenas.

– Paskelbė nuosprendį? Jis prisipažino? Tuomet kodėl jūs vis dar...

– Nes jis to nepadarė, – pertraukė Van Vėterenas. – Ar galiu paprašyti paslaugos?

– Žinoma.

– Jeigu kas nors šautų į galvą, kad ir kokia nereikšminga smulkmena tai atrodytų, susisiekite su manimi ir papasakokite. Kaip suprantu, mano telefono numerį turite?

– Ne, nemanau, kad turiu.

– Argi negavote mūsų fakso?

– Jūsų fakso? Labai gaila, bet kokią savaitę, o gal ir ilgiau, netikrinau fakso aparato. Matote, aš atostogauju.

– Atostogaujate lapkritį?

– Taip, čia pati vasaros pradžia. Dvidešimt penki laipsniai, žydi citrinmedžiai...

– Na, taip, galiu lažintis, kad žydi, – tarstelėjo Van Vėterenas.

21

Sekmadienio, lapkričio 17-osios, rytą nubudusi Lotė Krečmer beveik tučtuojau nusprendė padėti tašką meilės romane su savo vaikinu Vaigandu, dvidešimt vienerių metų elektriku iš Suslingeno. Sprendimas merginos viduje brendo jau keletą savaičių, tačiau kaip tik tuomet atėjo laikas žengti šį žingsnį. Kaip paprastai, plačiai pravėręs burną, Vaigandas kietai miegojo Lotės pašonėje. Nenorėdama, kad vaikinas keletą dienų slampinėtų nieko nežinodamas apie tokį svarbų apsisprendimą, gerokai papurčiusi Lotė pažadino Vaigandą ir paaiškino visą teisybę.

Jie draugavo aštuonis mėnesius, tačiau mergina nė nenumanė, kad įsiplieks šitoks ginčas ir pasipils tokia kaltinimų lavina, jog ašaras teks lieti kiaurą dieną.

Kai maždaug septintą valandą vakaro Lotė pagaliau susiruošė į darbą, už viską labiausiai pasaulyje jai norėjosi dvylikos valandų saldaus miego. Tačiau vietoj miego laukė dvylikos valandų naktinis budėjimas.

Šis pasakojimas – veikiau paaiškinimas, o ne pateisinimas.

Tačiau devintą valandą, atėjus laikui išdalyti vakarinius vaistus, Janekui Miteriui – kaip ir dar keliems pacientams – buvo

paduoti ne įprasti silpno poveikio raminamieji antidepresantai; vietoj jų buvo pareikalauta praryti dvi multivitaminų tabletes, papildytas dešimčia mineralų ir seleno.

Ir vienos, ir kitos tabletės buvo blyškiai gelsvos spalvos, apvalios, padengtos cukraus apvalkalu ir laikomos toje pačioje spintelėje.

Tai – irgi ne pateisinimas.

Atgarsių nestigo. Miteris stebėjosi, kad užuot miegojęs giliai ir be jokio sapno, niekaip negali sudėti bluosto, priverstas savo geležinėje lovoje tįsoti plačiai atmerktomis akimis ir pro langą spoksoti į dangų, taip gausiai nusėtą žvaigždėmis kaip ir tąnakt Levkese. Miteris prisiminė, kad lapkričio mėnuo idealiai tinka astronomams ir kad jo gimtadienis veikiausiai jau bus atėjęs ir praėjęs, nes būtent tada, kai jam sukako keturiolika, tėvas padovanojo teleskopą.

Kur jis dabar?

Prireikė laiko, kol susigaudė, bet vis dėlto pavyko. Žinoma, dabar teleskopas pas Jurgą. Gyvendamas pas tėvą, Jurgas laikydavo jį savo kambaryje, o paskui, išsikraustęs į Šadovą, pasiėmė su savimi.

Taigi, jis vis dar geba kai ką prisiminti.

Gulint lovoje, vaizduotėje tai iškildavo, tai išblėsdavo įvairiausios smulkmenos: vienos atkeliaudavo iš tolimos praeities... atgaivindavo vaikystės ir jaunystės prisiminimus; kitos primindavo ne tokius senus įvykius... Ireną ir vaikus, linksmus nutikimus mokykloje ir išvykas su Bendiksenu, bet visa tai vyko iš vakaro, nakčiai dar neįsismelkus vaizduotėn...

Štai sėdi jis ant kampinės sofos. Apsirengęs. Kur ne kur plevena žvakės. Aplinkui vaikšto Eva. Ji užsimetusi kimono ir kažką dainuoja – sunkoka nepaleisti jos iš akių. Rankoje taurė, ir jis prisimena, kaip nepaprastai svarbu... kaip gyvybiškai svarbu daugiau negerti nė lašelio. Jis pasuka galvą, kambarys susiūbuoja pirmyn ir atgal... daugiau nė lašo.

Gurkšteli šlakelį. Geras vynas – pajuto to gėrimo skonį nepaisant visų surūkytų cigarečių: sausas ir stiprus. Tuomet sučirškia durų skambutis. Kas, po velnių?..

Kažką sušukusi, Eva dingsta. Jis supranta, kad žmona nuėjo atidaryti svečiui durų, tačiau nuo jo sėdimosios vietos prieškambario nesimato. Jis išsišiepia iki ausų.

Taip, prisimena, kaip vaipėsi, jog yra toks girtas, kad net nesugeba dirstelėti per petį. Tuomet Eva sugrįžo į kambarį kartu su svečiu, svečias žengė pirma jos. Miteris neįžvelgė to vyro veido, nes šis buvo pernelyg aukštai, o atlikti reikiamą judesį, kad jį išvystum, – neįmanoma. Prieš prisėsdamas svečias ilgokai stoviniavo, o Eva buvo išėjusi kažkur kitur; žmona kažką šūktelėjo, tačiau tas vyras vis tiek jau sėdėjo kambaryje; Miteris matė jo liemenį ir rankas – tik apatines rankų dalis, atraitotas marškinių rankoves... Jis rūkė, Miteris irgi pasiėmė cigaretę, ir nikotinas jį apsvaigino. Dūmas buvo karštas ir gerklėje kėlė šleikštulį; netrukus vyrai užmezgė pokalbį. Po kurio laiko svečias pasilenkė nuo cigaretės nukratyti pelenų, ir Miteris pamatė, kas jis.

Atmerkus akis Miterio sąmonėje ėmė klaidžioti miriadai žvaigždžių, nuo kurių ėmė suktis galva.

„Ir vėl pamiršiu, – pamanė Miteris. – Atėjo į galvą akimirkai, bet rytoj bus išblėsę."

Jis pabandė apgraibomis užčiuopti pieštuką, gulintį ant šalia lovos pastatyto stalelio. Nedrąsiai persisvėręs per lovos kraštą ėmė tamsoje grabinėti ant šaltų akmeninių plytelių, kol pagaliau surado.

„Kur? – svarstė jis. – Kur?"

Tada iš stalčiaus išsitraukė Bibliją. Atvertęs ją maždaug toje vietoje, kur prasideda Evangelija pagal Morkų, užsirašė svečio vardą ir užvertė Bibliją.

Grąžinęs ją į vietą, stalčių uždarė. Išsekęs nugriuvo atgal ant pagalvių ir staiga pajuto... pajuto, kad viduje kažkas ima virpčioti.

Liepsnelė. Apgailėtinai maža žvakės liepsnelė, kurią kažkas bus uždegęs ir dabar, be abejo, reikia ją prižiūrėti. Laikyti uždegtą.

Jis išsikraustė iš proto, tačiau bent jau suvokė šitų prisiminimų potekstę.

Ir dėl tos blyškios žvakės švieselės skyrė sau užduotį: išaušus rytui su viskuo susitaikyti.

Parašyti laišką tam svečiui.

Vos vieną eilutę.

Jis užmigo. Tačiau ir vėl nubudo.

Gal dar vertėtų ir paskambinti.

Tam atgrasiam žmogui... kurio vardas tą akimirką buvo iškritęs iš atminties.

Kol neužgeso liepsnelė.

22

Likus vos kelioms minutėms iki darbo pabaigos, budėtojui iš komutatoriaus nukreipė telefono skambutį.

Tiesą sakant, pareigūnas turėjo būti paleistas prieš kelias valandas, tačiau ankstyvą rytmetį Vidmaro Krauzės žmona pajuto gimdymo skausmus, o moteriai – pirmasis nėštumas. Neturėdamas kito pasirinkimo, Erikas Klempjė liko budėti. Pamainą jis buvo pradėjęs seniai: devintą valandą vakaro, bet argi ne tam ir yra kolegos?..

Budėtojas ketino likti poste tik tol, kol praeis bėda.

Nekilo abejonių, kad moteris dar nesiruošia gimdyti, tačiau teko vykti į ligoninę ir laukti, o po apžiūros vėl vykti į namus, tad viskam reikia laiko.

Budėtojas automatiškai užfiksavo skambutį juodajame segtuve.

11.56 val. gautas skambutis iš Majurnos.

„Policija. Seržantas Klempjė. Kuo galiu jums padėti?“

Ir kaip tik tą pačią akimirką, plačiai atsilapojus durims, įvirto du policininkai, Juensu ir Kelermanas. Iš Pergalės aikštės jie atsitempė kažkokią kekšę, smarkiai apsvaigusią nuo narkotikų.

– Su manimi galite dulkintis tik po vieną! – rėkė ji. – O šitiems suknistiems policijos šunsnukiams kaina dviguba!

Nors kekšė ir nedidukė, o bendras Juensu ir Kelermano svoris veikiausiai gerokai viršijo porą šimtų kilogramų, vyrams sunkiai sekėsi grūsti ją į kamerą. Iš subraižyto Kelermano skruosto upeliais žliaugė kraujas, o Klempjė kilo įtarimas, kad kekšė liktų visiškai nepažymėta dokumentuose, jeigu tik ją pavyktų nukišti į kokį nors tamsų kampą.

– Pabučiuokit man į subinę! Bet pirma išsivalykit dantis! – spiegė ji ir taikliai keliu smogė Juensu į tarpukojį.

Nusikeikęs Juensu susirietė į kamuolį. Atsiduseś Klempjė uždėjo ranką ant telefono ragelio.

Į pagalbą šoko du ataskaitas rašę stažuotojai, ir netrukus visa kompanija dingo iš akių.

„Dievaži, – pamanė Klempjė. – Jeigu artimiausiu metu negausiu pamiegoti, apsiverksiu."

Jis pratęsė pokalbį telefonu.

– Taip, ko norite?

– Čia JM iš Majurnos. Čia JM iš Majurnos.

„O, ne!" – pagalvojo Klempjė.

– Taip, užrašiau. Dėl ko skambinate?

– Norėčiau pakalbėti su... Norėčiau pakalbėti su...

Tyla. Klempjė papurtė galvą. Balsas ragelyje atrodė monotoniškas, bet įsitempęs. Žodžiai skambėjo taip, tarsi vyras sakytų atmintinai išmoktą tekstą.

– Taip?

– Norėčiau pakalbėti su...

– Su kuo norite pakalbėti? Čia policija.

– Žinau, – atsakė balsas. – Noriu pakalbėti su tuo nemaloniuoju tipu.

– Su tuo nemaloniuoju tipu?

– Taip.

– Kas tas nemalonusis tipas? Čia knibždėte knibžda nemalonių policijos pareigūnų, – atsakė Klempjė, apimtas nelojalumo protrūkio savo kolegų atžvilgiu.

– Pats baisiausias iš visų... Stambus, tamsiai raudonu veidu ir keikiasi. Noriu su juo pakalbėti.

– Puiku. Užrašysiu.

– Ar jis yra?

– Ne.

– Dėkoju.

Skambintojas padėjo ragelį. Keletą sekundžių Klempjė sėdėjo rankoje tebelaikydamas ragelį. Tada irgi padėjo ragelį ir sugrįžo prie kryžiažodžio.

Po dviejų minučių pasirodė Krauzė.

– Ačiū Dievui, – atsiduso Klempjė. – Na?

– Nieko, – atsakė Krauzė. – Bereikalingas aliarmas.

– Manau, jeigu skauda, tai skauda.

– Klempjė, kalbai pakrypus apie nėščias moteris, esi visiškas geltonsnapis.

– Jei nori, gali vadinti mane kad ir buivolu, jeigu tik dabar gausiu numigti.

– Kas nors ypatingo?

Klempjė akimirką susimąstė.

– Ne. Vos prieš porą minučių iš Majurnos paskambino kažkoks beprotis. Norėjo pakalbėti su, jo žodžiais tariant, nemaloniuoju tipu. Juokinga, a? Kas, tavo manymu, tai galėtų būti?

– VV?

– Kas dar?

– Ką jis šnekėjo?

– Nenutuokiu. Padėjo ragelį. O Juensu ir Kelermanas kameroje galynėjasi su kekše, kuri jaučiasi kaip devintame danguje. Po velnių, koks žavus tas mūsų gyvenimas.

Klempjė išsvirduliavo laukan, o Krauzė užėmė jo vietą stiklinėje būdelėje.

„Nemalonusis tipas? – susimąstė Krauzė. – Majurna?"

Akimirką pagalvojęs paskambino į ketvirtą aukštą.

Niekas neatsiliepė.

Pabandė susisiekti su Miunsteriu.

Šis irgi neatsakė.

„Ir kas per velnias?" – susimąstė Krauzė ir iš kišenės išsitraukė knygą plonais viršeliais. „Vaikų auklėjimas šeimoje".

23

Laiškas atkeliavo atnešus popietinį paštą.

Nė akimirkos nesusimąstęs jis įsikišo laišką į kišenę; laukė keletas neatidėliotinų reikalų, todėl perskaitys parėjęs į namus. Trumpam gal ir šmėstelėjo mintis, kas čia galėtų būti: darbe nedažnai sulaukdavo laiškų, o šis, atrodo, asmeninis.

Žinoma, paskui tas laiškas visiškai iškrito iš galvos ir užtiko jį tik tuomet, kai švarko kišenėse pabandė užčiuopti skalbyklos žetonų. Užkišęs automatinį pieštuką, atplėšė voką ir ištraukė dukart perlenktą popieriaus lapą.

Jame rado parašytą tik vieną vienintelę eilutę. Bet pakankamai aiškią.

Pirmąsias keletą sekundžių galva atrodė visiškai tuščia. Palinkęs virš rašomojo stalo stovėjo kaip įbestas, akis įsmeigęs į laiške parašytus žodžius.

Po kurio laiko lėtai ir metodiškai ėmė veikti smegenys. Tačiau jis ir vėl nustebino pats save: kaip galima būti tokiam susinervi-

nusiam ir kartu išlikti tokiam ramiam. Kaip galima vienu metu justi pykčiu kunkuliuojantį kraują ir kartu leisti mintims šaltai ir objektyviai rankioti už laiško žodžių slypinčius tikrovės faktus.

Jis atidžiai apžiūrėjo pašto antspaudą. Vakarykštė data.

Pažvelgė dar įdėmiau. Kelios raidės neįskaitomos, bet veikiausiai bus Vilemsburgas.

Tai atitinka tikrovę. Būtent ten jis įkalintas. Visi tai žino. Kai kas net buvo nuvažiavęs jo aplankyti.

Išsitiesęs ant lovos, išjungė šviesą. Juto dieglius pilve, tačiau skausmą nesunkiai pavyko suvaldyti. Kyla klausimas?..

Klausimą suformulavo taip lengvai, kad ir pats beveik sutriko.

Ar esama daugiau laiškų?

Ar esama daugiau laiškų?

Nuėjęs į virtuvę, atsikimšo butelį alaus ir atsisėdo prie lango. Patraukė keletą didžiulių gurkšnių ir mirksėdamas išvaikė ryjant iššokusias ašaras.

Ir pats nelabai tuo tikėdamas, sugalvojo atsakymą.

Ne, daugiau laiškų nėra.

Jau trys valandos, kai jis namie. Niekas neskambino. Toks ilgas delsimas būtų nesuvokiamas. Ne, daugiau laiškų nėra.

Jis pirštais pabarbeno į butelį.

Yra ir dar viena galimybė... Dabar jo smegenys veikė žaibiškai... galimybė, kad laiškų pristatymas į policijos būstinę užtrunka ilgiau. Gali būti, kad policija laišką gaus rytoj. Negalima atmesti tokios galimybės. Todėl reikia būti pasiruošusiam.

Jis maktelėjo dar vieną gurkšnį. Už lango kranksėjo kuosos. Mintys jį nunešė pas Hičkoką bei jo „Paukščius“, ir tuose prisimi-

nimuose slypėjo kažkas gražaus, kažkas jam patrauklaus, tačiau dabar tikriausiai ne laikas apie tai galvoti.

Bet jeigu... Jeigu yra dar vienas laiškas, jau parašytas ir išsiųstas... Neatšaukiamas... Jis turi ateiti vėliausiai iki rytojaus.

Rytoj. Jeigu iki rytojaus popietės nesulauks jokių žinių, tuomet pavojus netyko.

Štai koks atsakymas. Prie lūpų pakėlęs butelį, ištuštino jį. Pažvelgė į viršum stogų matomą dangų. Sparčiai temo. Jokių abejonių: šiąnakt dangus vėl bus nusėtas žvaigždėmis. Trumpam galvoje šmėstelėjo mintis: įdomu, ar tai išeis į gera, ar į bloga.

Tačiau vis tiek galutinis atsakymas jau visai netoli. Jis laukė apsišarvavęs kantrybe. Laukė tinkamos progos.

Giliai įkvėpė oro. Dabar jau smarkiai diegė pilvą. Malonus pojūtis. Beveik erotinis.

Jau metas.

24

Pabudęs jis nebeprisiminė savo vardo.

Kažkada taip jau buvo nutikę – dėl to nekilo nė menkiausių abejonių. Atmintyje išniro kito ryto prisiminimai.

Bet dabar – naktis. Blankus mėnesienos stulpas gaubė lovos kojūgalį ir supo tenai stovinčio žmogaus siluetą.

Moters. Be jokios abejonės. Jos kūno kontūrai aiškiai išryškėjo palei langą, tačiau veidas skendėjo tamsoje.

– Diotima? – staiga sušnibždėjo, nė pats nežinodamas kodėl. Tas vardas tiesiog išniro ant užmaršties šulinio paviršiaus. Žmogaus, kurio ilgėjosi.

Bet ne, juk ten tikrai ne ji?

Ji žengė artyn. Artėjo palei lovos galvūgalį, priėjo prie dešiniojo šono. Pakėlė ranką ir kažkas joje suspindo...

Miteris... Janekas Matijasas Miteris... prisiminė skausmui plėšiant perpus.

Bet šauksmui dar nespėjus išsiveržti iš burnos, veidą prispaudė pagalvė. Jis grabinėjo rankomis ir veltui bandė pagriebti lanky-

toją už riešų... Pristigo jėgų, o skausmas leido iš krūtinės ir pilvo išsiveržti iki baltumo įkaitusioms bangoms.

„Esu niekas, – dingtelėjo mintis. – Niekas daugiau, tik begalinis skausmas."

Paskutinis į galvą atėjęs dalykas – meninis vaizdinys.

Senas paveikslas, kadaise galbūt paties nutapytas. Arba paimtas iš kokios nors knygos.

Mirties vaizdinys. Ir labai asmeniška tiesa.

Jautis.

Ir liūnas.

Tame paveiksle pavaizduotas jo paties gyvenimas. Jautis, įsmukęs į liūną.

Palengva skęstantis dumble. Iš lėto nyrantis į mirties gelmes.

Atėjus nakčiai, ramiai žvaigždėtai nakčiai, iš klampynės kyšojo tik galva ir paskutinis dalykas... pats paskutinis nebūtin paniręs dalykas – jaučio akis, kupina nuostabos, spoksanti į milijonus žvaigždžių.

Tai – paskutinis vaizdinys.

Akis apgaubus nakčiai, viskas pavirto į nieką.

ANTRA DALIS

Lapkričio 22-oji, penktadienis – gruodžio 1-oji, sekmadienis

25

– Rutai, gal galėtum paprašyti panelės Kac atnešti keletą butelių sodos vandens?

Numetęs plaukų pluoštą nuo švarko apykaklės, Hileris įsmeigė akis į susirinkusius policijos pareigūnus.

– O kur Van Vėterenas? Argi nesakiau visiems būti čia penktą? Dabar trys po penkių. Spaudos konferencija lygiai šeštą, iki to laiko privalome tiksliai žinoti savo padėtį. Dar niekada neteko regėti tokios mėšlinos situacijos.

Reinhartas atsistojo.

– Einu jo pakviesti. Van Vėterenas užsiėmęs vieno psichiatro gąsdinimu.

Miunsteris atsilošė mėgindamas pažvelgti pro langą. Policijos viršininko kabinetas įrengtas penktame aukšte ir paprastai vadinamas arba „penktąja kolona", arba „oranžerija". Pirmoji konotacija byloja apie mumyse tūnantį vidinį priešą, o antroji – apie šeimininko silpnybę vazoninėms gėlėms. Didžiulis į pietinę miesto dalį žvelgiantis langas taip dosniai pripildo kabinetą šviesios šilumos, kad gausybė eilėmis išrikiuotų azalijų, bugenvilijų ir pačių

įvairiausių palmių atmainų čia veši taip sėkmingai, jog numatytą panoraminį vaizdą jau seniai pakeitė beveik neperregima žaliosios lapijos siena.

Miunsteris atsiduso ir įdėmiai stebėjo, ką veikia policijos viršininkas. Šis, patogiai įsitaisęs biuro kėdėje, sukiojosi pirmyn ir atgal. Kilnojo popierius, taisėsi kaklaraištį, purtė dulkes nuo vidurnakčio mėlynumo spalvos kostiumo... Visi ženklai atrodė labai iškalbingi: spaudos konferencija! Į ją sugužės ne vien tik smulkmenų ištroškę laikraščių reporteriai ir fotografai, bet ir radijo bei televizijos naujienų medžiotojai. Miunsteris matė, kaip maždaug prieš kokį pusvalandį kieme sustojo kilnojamosios televizijos stoties mašina. Dabar jie veikiausiai pluša tempdami kabelius ir ruošdami apšvietimą konferencijų salėje. Hileris, be abejo, sakė teisybę.

Padėtis iš tiesų mėšlina.

– Van Vėterenai, gal gali pateikti naujausią informaciją apie dabartinę situaciją, – nurodė Hileris, kai pagaliau visi susirinko. – Už keturiasdešimties minučių susitinku su spauda...

– Ne, – atsakė Van Vėterenas. – Man skauda galvą. Tą gali padaryti Miunsteris.

– Na, gerai, – tarė Miunsteris ir išsitraukė bloknotą. – Nuo pradžių ar?..

Policijos viršininkas linktelėjo. Miunsteris atsikosėjo.

– Na, 7.10 val. paskambino iš Majurnos, iš Vilemsburge veikiančios psichiatrinės ligoninės, ir pranešė apie nelaimę.

– Tą žinome, – tarstelėjo Hileris.

– Mudu su Reinhartu tenai nuvykome 7.35 val. Kartu važiavo Jungas ir de Bri. Auka gulėjo savo lovoje 26B numeriu pažymėtoje palatoje. Mes tą patalpą, žinoma, atitvėrėme. Antrasis ligonis jau buvo iškeltas į kitą patalpą.

– Labai nuovoku, – sumurmėjo Van Vėterenas.

– Bet kuriuo atveju, negyvėlis – Janekas Miteris; abu jį atpažinome ir niekam nekilo abejonių dėl to, kas įvyko. Visa lova buvo paplūdusi krauju, o grindys irgi smarkiai pritaškytos.

Miunsteris sklaidė bloknotą.

– Pasak dešimčia minučių vėliau atvykusio Miuso, mirties priežastis – vidiniai sužalojimai ir nukraujavimas, įvykęs dėl trijų gilių durtinių žaizdų; vienu dūriu pataikyta tiesiai į aortą ir ši perpjauta. Mirtis turėjo ištikti daugiau ar mažiau žaibiškai, vėliausiai po kelių sekundžių; Miuso nustatytas mirties laikas – maždaug tarp trečios valandos ir pusės keturių.

– Vilko valanda, – pastebėjo Van Vėterenas. – Mirčių ir košmarų laikas.

– Kaip atsitiko, kad spauda įvykio vietoje atsidūrė anksčiau už mus? – paklausė Hileris ir dar pridūrė: – Eilinį sykį.

– Informacija nutekėjo iš personalo, – pastebėjo Reinhartas. – Pas vieną slaugą lankėsi mergina – samdoma *Neuwe Blatt* rašeiva. Jie visą naktį dulkinosi jo tarnybiniame bute, todėl žurnalistė atsidūrė vos už trijų minučių kelio. Ganėtinai atsitiktinai...

– Hm, – tarstelėjo Hileris. – Tęsk!

– Rutas ir Van Vėterenas atvyko po pusvalandžio, – tęsė pasakojimą Miunsteris. – Kartu su teismo medicinos komanda. Žinoma, jie kruopščiai iššukavo tą vietą, tačiau nedaug ką pavyko rasti.

– Tikrai?

– Išskyrus tai, kas akivaizdu. Žudikas įėjo į palatą, nužudė auką grėsmingu peiliu, matyt, dviašmeniu, kažkokiu medžiokliniu – šiais laikais apstu pačių įvairiausių tokios paskirties daiktų. Šiaip ar taip, žudikas išlipo pro langą ir nusileido lietvamzdžiu...

– Maniau, visi ligoniai užrakinti, – tarstelėjo Hileris.

– Nebūtinai, – paaiškino Rutas. – Ne šiais laikais, kai pasitelkiami tokie stiprūs vaistai. Nors ant pirmo ir antro aukšto langų uždėtos grotos. Šįkart lietvamzdis atlaikė, bet, kai pabandys lipti kas nors kitas, veikiausiai užsimuš: trys iš keturių laikiklių išsiklibinę.

– Vertėtų informuoti žudiką, – pastebėjo Reinhartas. – Negalime leisti jam nukristi ir susižeisti.

– O pirštų atspaudai? – paklausė Hileris.

– Jokių žymių ir jokių pėdsakų ten, kur nusileido. Būtent toje vietoje takas išklotas plytelėmis.

– Ar mums leidžiama rūkyti? – pasiteiravo Reinhartas.

– Sėsk prie lango, – liepė Hileris.

Pasikeitęs su Rutu vietomis, Reinhartas iškratė pypkės pelenus į gėlių vazoną. Van Vėterenas pritariamai linktelėjo.

– Tęsk! – paragino Hileris.

Miunsteris vėl užvertė bloknotą.

– Naktinėje pamainoje budėjo keturi žmonės – tai yra, 26-oje palatoje. Toji palata sudaryta iš keturių kambarių. Ta pati tvarka galioja ir pirmame, ir antrame aukštuose.

– 24-ta, 25-ta ir 26-ta palatos įrengtos skirtinguose aukštuose, – paaiškino Rutas. Kiekvienoje jų raidėmis A, B, C ir D pažymėti kambariai. Iš viso pastate įrengta dvylika kambarių, kuriuose stovi po dvi lovas. Kiekvienoje palatoje yra aštuonios lovos, bet kai

kurios buvo tuščios. Retkarčiais taip pasitaiko, maždaug kartą per kelerius metus: kam nors pagijus arba numirus, atsilaisvina vieta.

– Bet galybė pamišėlių laukia eilėje, – pastebėjo Reinhartas, pagaliau įkūręs pypkę.

– Vadinasi, naktį budėjo dvylika darbuotojų? – pasitikslino Hileris.

– Taip, – atsakė Miunsteris. – Po du nemiegančius ir du miegančius kiekvienoje palatoje. Apklausėme visus dvylika ir, žinoma, ypač tuos iš 26-osios. Ir... na, atrodo, visiškai aišku, kas atsitiko.

– Iš tiesų? – paklausė Hileris, pagaliau liovęsis sukioti laikrodį aplink riešą.

– Žinoma, prireikė šiek tiek laiko, kol supratome. Taip pat reikėjo patikrinti dieninį personalą, tačiau, atrodo, visi laikosi tos pačios nuomonės. Būta lankytojos, kuri pasiliko palatoje darbuotojams išėjus.

– Pasiliko? – nustebo Hileris.

– Taip, ji atėjo apie penktą – lankymo valandos tęsiasi iki pusės septynių. Bet toji moteris pasiliko, ir visi ją pamiršo.

– Moteris? – stebėjosi Hileris.

– Taip, būtent taip šnekama, – pasakė Reinhartas ir išpūtė dūmų ratilą, lėtai nuvilnijusį į policijos viršininko pusę. – Bet, žinoma, galėjo būti ir vyras.

– Hm, po velnių, ir kas ten per tvarka? – pasipiktino Hileris, vaikydamas dūmų ratilą. – Ar turime jų darbo tvarkos aprašą?

– Aštuonis, – tarė Miunsteris. – Jie laikosi daugiau ar mažiau tos pačios nuomonės. Aukštoka moteris vešliais tamsiais plaukais, su akiniais. Apsivilkusi laisvą vilnonį bajaus paltą ir užsitempusi džinsus. Tik trys kalbėjosi su ta moterimi, o kiti penki ją matė.

Įskaitant ir vieną pacientą. Jis pasiryžęs prisiekti, kad tai buvo moterimi persirengęs vyras. Likusieji nėra taip tvirtai įsitikinę.

– Van Vėterenai, ką tu manai? – paklausė Hileris.

– Pritariu tam psichui, – atsakė Van Vėterenas. – Tačiau prisiekti jis turės pats.

Hileris sunėrė rankas.

– Tai tas... asmuo... pasiliko tūnoti pastate iki... trečios, o gal pusės keturių ryto. Tada nužudė Miterį ir išlipo pro langą? Veikiausiai pritarsite, kad tai atrodo ganėtinai šaltakraujiška, ar ne, ponai?

– Tikra tiesa, – pritarė Reinhartas.

– Siaubingai bešir diška, – paantrino Rutas. – Tarsi kokiame bjauriame B kategorijos filme*, ne kitaip...

– O antrasis pacientas, – įsiterpė Hileris, – kambario kaimynas, ką jis galėjo pasakyti?

– Nieko, – atsakė Miunsteris. – Miegojo tarsi užmuštas, nemanau, kad bent pabudo nešamas lauk.

– Šiais laikais vaistai labai įmantrūs, – pastebėjo Rutas.

– Prisimenate „Skrydį virš gegutės lizdo"**? – paklausė Reinhartas.

Hileris dirstelėjo į laikrodį.

– Turime penkiolika minučių, – informavo susirinkusius.

– Argi tie rašeivos negali valandėlę jūsų palūkėti? – paklausė Reinhartas.

---

* B kategorijos filmai – XX a. trečiajame dešimtmetyje pradėti kurti menko biudžeto filmai. – *Vert. past.*

** angl. *„One Flew Over the Cuckoo's Nest" – apie psichiatrinę ligoninę pasakojantis Milošo Formano filmas, laimėjęs visus penkis JAV Kino meno ir mokslo akademijos apdovanojimus – Vert. past.*

– Jei nesugebame nuveikti nieko daugiau, tai bent jau parodykime, kad esame punktualūs, – tarė Hileris, dėbtelėjęs į Reinharto pypkę. – Be to, veikiausiai tai tiesioginė transliacija.

– Prakeikimas, – tarstelėjo Rutas.

– Gerai, – tęsė Hileris. – Van Vėterenai, kokių įkalčių turime? Kokias teorijas narplioji? Tavo galvos sopulys man rūpi mažiausiai.

Van Vėterenas iš burnos išsitraukė dantų krapštuką ir, perlaužęs jį perpus, pasidėjo ant nublizginto stalo.

– Ar norite sužinoti, ką turėtumėte pasakyti, ar ką aš manau?

– Ir viena, ir kita. Tačiau galbūt galėtume tavo asmenines mintis išklausyti vėliau. Pažerk kokių nors perliukų, kuriuos galėčiau mestelti tiems neišmanėliams.

– Kaip pageidaujate, – atsakė Van Vėterenas. – Nežinomas asmuo pateko į Majurną ir nužudė Janeką Matijasą Miterį, žmogų, prieš kelias savaites pripažintą kaltu nužudžius savo žmoną. Dėl silpnos psichinės būklės šis vyras buvo prižiūrimas Majurnoje. Nėra nieko, kas leistų daryti prielaidą, kad abi mirtys kaip nors tarpusavyje susijusios.

– Dievaži, juk negaliu šitaip pasakyti! – šluostydamasis kaktą, nervingai suriaumojo Hileris.

– Tuomet pasakykit, kad esama tam tikrų sąsajų, – patarė Van Vėterenas. – Man jokio skirtumo.

Kelioms sekundėms įsivyravo tyla. Garsus skleidė tik Reinharto pypkė ir ant riešo sukiojamas policijos viršininko laikrodis.

– Tuomet galima teigti, kad Miteris buvo nekaltas? – pasiteiravo Rutas.

Niekas nieko neatsakė.

– Vadinasi, abi žmogžudystes įvykdė tas pats asmuo? – bandė suprasti Rutas.

Van Vėterenas atsilošė ir įsispoksojo į lubas.

– Turiu pripažinti, tas vyrukas iš tiesų buvo velniškai įdomus, – galiausiai tarė. – Mane stebina tik viena: kodėl nebandė susisiekti su mumis, jeigu ką nors prisiminė.

– Ką nori tuo pasakyti? – paklausė Hileris.

– Norite pasakyti... – samprotavo Reinhartas.

Van Vėterenas lėtai linktelėjo.

– ...kad Miteris įspėjo žudiką? – tarė Miunsteris. – Tačiau ne mus?

Van Vėterenas nieko neatsakė.

– Ir kaipgi galima elgtis šitaip velniškai kvailai? – stebėjosi Reinhartas.

– Pabandyk pats kurį laiką pagyventi beprotnamyje, kur esi prifarširuojamas vaistų, ir pamatysi, koks protingas pasijusi po savaitės, – kalbėjo Rutas. – Jeigu yra taip, kaip sako VV, ir jeigu Miteriui pavyko pralaužti savo atminties praradimą, kokius tuomet, velniai rautų, žaidimus jis manė žaidžiąs? Tiesą sakant, mano dvejonės neišsisklaidė.

– Taip, yra kaip sakau, – žiovaudamas tarė Van Vėterenas. – Bet nėra reikalo dėl to pyktis. Ilgainiui pamatysite patys.

Hileris atsistojo.

– Laikas. Van Vėterenai, paskui norėsiu šnektelti su tavimi.

– Būtinai. Rasite mane bufete. Per *teliką* rodo laidą, kurios nenoriu praleisti...

Pasitaisęs kaklaraištį, Hileris išskubėjo pro duris.

– Kaip reta mėšlina situacija, tokios dar nemačiau, – sumurmėjo jis.

26

Pabeldęs į duris, Miunsteris žengė vidun.

– Prisėsk, – pakvietė Van Vėterenas ir parodė į kėdę tarp segtuvų prikrautų spintelių.

Sudribęs ant kėdės, Miunsteris nugara atsirėmė į sieną.

– Dabar vienuolikta valanda, – tarė jis. – Gal grįžkime į namus ir numigę pratęskime darbą rytoj?

Van Vėterenas susinėrė rankas.

– Naktį į galvą šauna geresnių minčių. Pernelyg ilgai miegodamas sustorėsi. Jau dabar prie tinklo pradėjai judėti lėčiau. Žudikas laisvėje. Ar dar reikia daugiau paaiškinimų?

„Ak, užsičiaupk", – pamanė Miunsteris, tačiau šių žodžių neištarė.

– Kavos? – draugiškai paklausė Van Vėterenas.

– Taip, mielai, – atsakė Miunsteris. – Būčiau dėkingas. Kol kas šiandien išgėriau tik vienuolika puodelių.

Iš murzino termoso įpylęs kažkokio rudo dvokiančio skysčio, Van Vėterenas padavė Miunsteriui popierinį puodelį.

– Dabar atidžiai paklausyk, inspektoriau. Rimtai susikaupk, nes priešingu atveju gali čia prasėdėti visą naktį. Didysis darbas

prasideda rytoj, todėl būtų neblogai, jeigu nors bent kiek nutuoktume, ko, po galais, reikėtų imtis. Ar nori paskambinti žmonai?

Miunsteris papurtė galvą.

– Jau padaryta. Ji per televiziją matė, kad...

– Puiku. Na, tai kas tas mūsų nusikaltėlis? Mūsų žudikas?

Miunsteris siurbčiojo drungną kavą. Gurkšnodamas raukėsi ir mintyse spėliojo, kad kava, ko gero, bus išvirta prieš dvylika ar aštuoniolika valandų.

– Ar tai reiškia, jog nežinai? – paklausė Van Vėterenas.

Miunsteris linktelėjo.

– Tai reiškia: ne, nežinau, – patvirtino Miunsteris.

– Aš taip pat, – pritarė Van Vėterenas. – Ir turiu prisipažinti, kad taip pat neįžvelgiu nė menkiausio įtarimo šešėlio. Štai kodėl turėsi pasiraitoti rankoves. Pradėkime nuo antrojo numerio!

– Ką?

– Nuo antrosios žmogžudystės, nuo Miterio nužudymo. Koks klausimas pats svarbiausias?

– Kodėl! – atsakė Miunsteris.

– Teisingai! Kol kas galime nepaisyti, kada, kaip ir ar apskritai auka išsituštino per paskutiniąsias aštuonias valandas. Dabar iš tiesų reikia sutelkti visas mintis į klausimą kodėl. Kodėl nužudytas Miteris?

– Darome prielaidą, kad pasidarbavo tas pats žudikas?

– Taip, – atsakė Van Vėterenas. – Jeigu žudikas ne tas pats, tuomet jau visai kitas reikalas. Atvejis, kurio neišaiškinsime labai ilgai, bent jau naudodami įprastus metodus. Ne, velniai rautų, čia tas pats žmogus, žinau, kad tas pats. Bet kodėl? Ir kodėl būtent dabar?

– Jis buvo įspėtas?

– Tikrai taip manai?

– Bet, pone, jūs sakėte...

– Po dešimtos valandos gali pamiršti „poną".

– Sakėte, žudiką turbūt įspėjo pats Miteris. Kad Miteris veikiausiai prisiminė ką nors, susijusio su pirmąja žmogžudyste.

– Sakykime, esu tuo tikras. Miteris informavo žudiką, kad prisiminė, kas jis.

– Arba ji.

– Argi tai tikėtina?

– Ne.

– Darome prielaidą, kad žudikas yra vyras. Kitas klausimas, Miunsteri?

Miunsteris pasikasė pakaušį.

– Kaip? – atsakė jis. – Kaip jis pranešė žudikui?

– Ir vėl teisingai! Esi pačios puikiausios formos, Miunsteri!

– Ir kodėl jis nieko nepasakė policijai?

– Tuo užsiimsime vėliau, – atsakė Van Vėterenas. – Pirmiausia tai, kas svarbiausia. Kaip? Ką manai?

– Aš... jis paskambino arba parašė laišką. Nemanau, kad būtų pasiuntęs faksą.

Nudribę Van Vėtereno skruostai sutrūkčiojo tarsi mėgindami išgauti kažką panašaus į šypseną. Bet ji šmėstelėjo taip trumpai, kad Miunsteris net nespėjo tuo įsitikinti.

– Jis parašė, – patikino Van Vėterenas.

– Iš kur žinote?

– Nes patikrinau. Įdėmiai klausykis, paaiškinsiu. Miteris parašė laišką praėjusį pirmadienį... aštuonioliktą dieną.... Jis išsiųstas

tą pačią dieną. Iš personalo gavo voką, popieriaus ir rašiklį. Matyt, jie viską laiko užrakinę ir duoda pacientams, kai šie paprašo. Tai yra, jeigu gerai elgiasi. Atrodo, toje vietoje viskas užrakinta – išskyrus ligonius, bet, šie, žinoma, gauna tablečių. Šiaip ar taip, aišku, kad laiškas išsiųstas praėjusį pirmadienį. Jeigu darytume prielaidą, kad žudikas gyvena čionai, Mardame, arba bent jau jo apylinkėse, tuomet laišką jis tikriausiai gavo antradienį. Laukia visą trečiadienį ir tuomet smogia ketvirtadienio vakarą. Persirengia, sugalvoja, kaip patekti į palatą, ir ramiai sau lūkuriuoja. Slapstosi aštuonias ar devynias valandas – tik įsivaizduok, Miunsteri. Tas niekšas pratūno aštuonias ar devynias valandas, kol ateina laikas – štai, kas palieka didžiausią įspūdį. Turime reikalą ne šiaip su bet kuo, manau, vertėtų sau aiškiai tą pasakyti.

Miunsteris pritarė galvos linktelėjimu. Dabar jo nuovargis sklaidėsi, pamažu blėso, kol pagaliau užleido vietą susikaupimui. Jis pažvelgė pro langą. Nakties dangaus fone aiškiai įžiūrėjo katedrą ir palei Karlo aikštę iškilusių dangoraižių siluetus. Pamažėle ėmė smelktis tas jausmas, toji jausena, kuri anksčiau ar vėliau aplanko atliekant kiekvieną tyrimą: tuomet guli lovoje ir negali sudėti bluosto, nors esi taip klaikiai nusivaręs nuo kojų, kad, rodos, tuoj griūsi iš nuovargio. Štai tas iššūkis, štai, kur tokio darbo esmė. Žudikas – kažkur tenai. Vienas iš 300 000 šio miesto gyventojų nusprendė atimti dviejų tokių pat žmonių gyvybes, todėl jo, Van Vėtereno ir visų kitų užduotis – sučiupti tą vyrą. Arba moterį. Tiesą sakant, laukia pragariškas darbas. Kol byla bus baigta, teks dirbti tūkstančius valandų, ir kai pagaliau bus surasti atsakymai į visus klausimus, paaiškės, kad beveik viskas, ko imtasi, tebuvo tuščias laiko švaistymas. Tada suvoks, kad viską būtų išnarplioję

per dvi dienas, o ne per du mėnesius, jeigu iš karto būtų žengę vieną ar kitą žingsnį.

Bet tai – tik pradžia. Kol kas iš esmės juodu nežino nieko. Kol kas, užsidarę apšnerkštame kabinete, užsivertę klausimais, atsakymais ir spėlionėmis, lėtai, bet atkakliai ieško teisingo kelio. Jeigu jo neras, jeigu iš pat pradžių pasuks klaidingu keliu, na, tuomet galbūt teks porą mėnesių prasėdėti tame kabinete ir, iššvaisčius tūkstančius valandų, nesurasti žudiko. Štai toji po kaklu parišta girnapusė: abu jaučiasi atsidūrę tolimajame akligatvio gale ir puikiausiai supranta, kad norint sugrįžti teks įveikti visą kelią. Ir visuomet yra pirmasis, pats svarbiausias, posūkis.

– Padarėme klaidą, – pareiškė Van Vėterenas, tarsi mokėdamas skaityti Miunsterio mintis. – Įkišome Miterį į kalėjimą, o dabar jis negyvas. Mažiausia, ką galime dėl jo padaryti – šįkart surasti tikrąjį kaltininką.

– Mane stebina vienas dalykas, – tarė Miunsteris. – Abi žmogžudystės labai skirtingos, darant prielaidą, kad žudikas – tas pats asmuo. Antroji žymiai labiau... profesionalesnė negu pirmoji. Galbūt pirmąją Miteris netgi regėjo savo akimis. Ji atrodo nesuplanuota... atsitiktinė. Antroji tokia žymiai labiau... šaltakraujiška.

Van Vėterenas pritarė galvos linktelėjimu.

– Taip, žinau. Žudikas pajuto kraujo skonį, kai ko išmoko. Tačiau sugrįžkime prie to laiško. Ar seki mano mintį?

– Žinoma.

– Miteris parašo laišką žudikui, žmogui, kurį įtaria kažkaip susijusį su žmonos mirtimi...

– Sustokite! – tarė Miunsteris. – Iš kur žinote, kad tikrai parašė žudikui? Kodėl paprasčiausiai negalėjo nusiųsti laiško... draugui?

– Pradėjome tikrinti, – atsakė Van Vėterenas ir į burną įsikišo dar vieną dantų krapštuką. – Tačiau tyrimas dar nevisiškai baigtas. Nė vienas jam artimas žmogus negavo laiško: nei buvusi žmona, nei vaikai, nei geri draugai. Yra dar keletas žmonių, su kuriais kol kas nepavyko susisiekti. Tuo užsiima Petersenas ir Štaufas. Tačiau nemanau, kad jie ką nors suras.

– Bet ar tai negalėtų reikšti...

– Taip, žinoma, galimas daiktas, kad žudikas – vienas iš jų; tačiau nemanau, jog kils bėdų, jeigu žudikas sužinos, kad mes – ne saujelė kvailių. Jeigu po savaitės ar dviejų jį pričiupsime, teliks suimti. Nėra nieko geriau kaip priversti žudiką kurį laiką pasikankinti nežinioje.

Miunsteris linktelėjo.

– Grįžkime prie to laiško, – paragino Van Vėterenas. – Sakykime, jog iš esmės tai laiškas, kuriuo norima kažką pranešti žudikui. Klausimai, Miunsteri!

– Na, žinoma, adresas. Gal kas nors patikrino adresą? Bet nemanau...

– Visiška teisybė! Tie akli bukapročiai, vadovaujantys Majurnai, visiškai nieko nematė. Nė vieno laiško! Nors kažkas stovėjo šalia Miterio, kai šis rašė, kažkas jį stebėjo.

– Kodėl?

– Nežinau. Arba jie reguliariai tikrina laiškus saugumo sumetimais, arba tenai koks nors keistuolis rašo disertaciją – apie ryšį tarp šizofrenijos ir kairiarankiškumo, ir niekam nė motais! Svarbu štai kas – prašau išklausyti atidžiai, inspektoriau, nes čia ir slypi visa esmė – slaugytojas duoda Miteriui popieriaus, rašiklį, voką ir pašto ženklą, šis atsisėda aktų salėje – taip, būtent taip vadinama

toji patalpa – ir parašo laišką. Užtrukęs ne ilgiau kaip dešimt minučių, Miteris paduoda laišką slaugytojui, kuris po dvicjų valandų eidamas namo prie įėjimo įmeta jį į pašto dėžę. Iki tol slaugytojas nešiojasi laišką darbinio švarko kišenėje. Ar visa tai aišku?

– Žinoma.

– Kas tave labiausiai stebina?

Miunsteris užsimerkė, atsilošęs atrėmė galvą į sieną ir susimąstė.

– Nežinau...

– Adresas.

– Ką turite galvoje?

– Dėl Dievo, mąstyk, Miunsteri! Jeigu nesugebėsi to išnarplioti, niekuomet neremsiu tavo prašymo paskirti į aukštesnes pareigas!

– Žinoma, kaip jis sužinojo adresą?

– Žudiko, taip.

– Iš adresų knygos?

– Ne. Jis neturėjo adresų knygos. Tokios ligoninėje nėra.

– Iš telefonų abonentų knygos?

– Jos nėra aktų salėje.

– O jis ten buvo visą laiką?

– Slaugytojas stovėjo prie salės ir nenuleido nuo jo akių. Niekuomet neišleido Miterio iš akių – neklausk manęs kodėl. Kambarius skiria stiklinės durys, slaugytojas sakė surūkęs dvi cigaretes. Matyt, tokias, kurias galima sutraukti per penkias minutes...

– Jeigu slaugytojas toks rūpestingas, tai visai galimas daiktas, kad apžiūrėjo ir laišką.

Van Vėterenas suniurnėjo.

– Manai, kad jam to nepaaiškinau? Atmink: visiškai neaišku, ar iš to būtume turėję kokios nors naudos – susidarė įspūdis, kad jam ne itin sekasi skaityti. Jis labiau primena vyrą-ąžuolą, galintį nuo bėgių nuversti garvežį, bet nežinantį, už kurio galo paimti rašiklį.

Miunsteris paklusniai nusišypsojo.

– Gana šito, – pareiškė Van Vėterenas. – Niekas nematė, ką Miteris užrašė ant voko. Jis nesinaudojo adresų knyga, telefono abonentų knyga ar dar kuo nors. Vadinasi, tai reiškia...

– Kad adresą mokėjo mintinai. Po perkūnais...

– Man irgi peršasi tokia pat mintis, nors, reikia pasakyti, priėjau prie jos truputį greičiau. Kiek adresų moki mintinai, Miunsteri?

Miunsteris susimąstė.

– Suskaičiuok! – liepė Van Vėterenas.

– Savo paties, – ėmė vardyti Miunsteris.

– Valio! – pagyrė Van Vėterenas.

– Tėvų...

– Ir?

– Savo vaikystės adresą Vilbyje...

– Per senas.

Miunsteris užsikirto.

– Savo sesers Hesene... manau.

Miunsteris padarė pauzę.

– Ak, na, ir, žinoma, policijos centrinės būstinės, – galiausiai pridūrė.

Van Vėterenas bandė užčiuopti naują dantų krapštuką, tačiau galiausiai paaiškėjo, kad visi išnaudoti.

– Baigei? – paklausė.

Miunsteris linktelėjo.

– Tau keturiasdešimt dveji ir mintinai moki keturis adresus. Puikiai padirbėta, inspektoriau. Aš įstengiau tik tris. Kokią iš to darai išvadą?

– Rašė kažkam... labai artimam žmogui.

– Arba?

– Sau pačiam?

– Kvailys, – sumurmėjo Van Vėterenas. – Arba?

– Savo darbovietei.

Sunėręs rankas už galvos, Van Vėterenas išsitiesė biuro kėdėje.

– Bungės gimnazijai, – tarė jis. – Gal alaus?

Miunsteris ir vėl pritariamai linktelėjo. Van Vėterenas dirstelėjo į laikrodį.

– Jeigu pamėtėsi iki namų, pakeliui galėsi nupirkti man bokalą alaus. Manau, geriausia „Krauso".

Miunsteris įsispraudė į striukę.

„Tikriausiai mano daraș man paslaugą", – pagalvojo jis.

– Po perkūnais, jau penktadienis! – nusikeikė Van Vėterenas, jiedviem alkūnėmis skinantis kelią baro link.

Nešinas dviem bokalais putojančio alaus, Van Vėterenas įsispraudė į beveik neegzistuojančią erdvę ant suolo tarp dviejų jaunų moterų. Jis prisidegė cigarilę, o po kelių minučių atsirado vietos ir Miunsteriui.

– Bungei arba senam draugui, – samprotavo Van Vėterenas. – Ir jokiu būdu negalima pamiršti gerų draugų. Ar galėtų kilti kokių nors kliuvinių?

– Taip, – atsakė Miunsteris. – Mažiausiai vienas. Neįprasta pavardė.

– Ką turi galvoje?

– Jeigu pavardė neįprasta, kad ir kas nutiktų, laiškai visuomet ateis. Dalmatinenvinkel ar kažkas panašaus...

– Po velnių, apie ką čia šneki?

– Apie Dalmatinenvinkel. Kartą turėjau merginą tokia pavarde. Pakakdavo užrašyti tik jos pavardę ir miestelį, gatvės pavadinimo neprireikdavo.

– Gerai, kad jos nevedei, – tarstelėjo Van Vėterenas. – Bet, manau, tavo teisybė. Verčiau nusiųskime ką nors į paštą patikrinti.

Jis godžiai gėrė alų ir džiugiai čepsėjo lūpomis.

– Kaip su tuo dorosimės? – pasiteiravo Miunsteris. Staiga vėl pajuto, kaip kūną apleidžia paskutinės jėgos. Sėdėjo sudribęs kampe ant suolo, o dūmai skaudžiai graužė akis. Laikrodis rodė pusę antros. Suskaičiavus, kiek užtruks išgerti alų, o tuomet parvežti VV namo, sugrįžti į savo priemiestį, nusirengti ir palįsti po dušu, paaiškėtų, kad anksčiausiai trečią valandą pavyks švelniai priglusti prie Sin šono...

Jis giliai atsiduso. Šią akimirką į galvą daug atkakliau lindo mintys apie Sin negu apie žudiko gaudynes. Be abejonės, tai vis dėlto geras ženklas.

– Galite imtis Bungės, – pasakė Van Vėterenas. – Tu su Reinhartu. Jaučiu, kad be pirmadienio judviem nepavyks kibti į darbą.

Miunsteris su dėkingumu linktelėjo.

– Žinoma, pirmiausia – laiškas. Akivaizdu, kad galbūt visiškai nepavyks nustatyti jo maršruto, bet smarkiai nusišypsojus laimei... Na, jeigu kas nors tą laišką prisimins, mes sužinosime. Sučiupsime jį, Miunsteri, ir štai tuomet viskas bus baigta!

Miunsteris nepratarė nė žodžio.

– Aš manau, kad mums smarkiai nusišypsos laimė, jaučiu tai visu kūnu. Vienaip ar kitaip, mokykloje patikrink visas pašto procedūras: kas tvarko atnešamą paštą, ar jis išdėliojamas į atskirus skyrelius ir panašius dalykus. Žinoma, gausi iš Majurnos siųstą voką, kurį galėsi nusinešti, bet, deja, jame nieko ypatingo. Jis atrodo taip pat kaip ir bet kuris kitas suknistas vokas. Būk atsargus – ne visiems, kas gyvi, būtina žinoti apie šį laišką.

– Kiek ten mokytojų? – paklausė Miunsteris.

Van Vėtereno veidą iškreipė grimasa.

– Gal septyniasdešimt. Ir tie šunsnukiai kiekvieną savaitę gauna po pustonį laiškų.

Miunsteris nesuprato, ar Van Vėterenas išpūtė tą skaičių, ar ne.

– O mokinių?

– Septyni šimtai, – atsiduso Van Vėterenas. – Nemanau, kad mokykloje jie sulaukia daugybės laiškų, bet vis dėlto: septyni šimtai. Tikra velniava!

– Kartą skaičiau detektyvą apie mokinį, vykdžiusį egzekucijas savo mokytojams. Kol buvo sučiuptas, nužudė devynis.

– Pažįstamas jausmas, – atsakė Van Vėterenas. – Besimokant toje mokykloje ir man buvo kilusi tokia pagunda.

– Ką darysime toliau? Alibi?

– Taip. Apklausk tuos šunsnukius visus iki vieno. Liepk Reinhartui elgtis su jais griežtai. Kalbame apie konkretų laiką: nuo ketvirtadienio popietės iki penktadienio ryto. Šio ryto. Visi, kurie nesugebės paaiškinti, ką tuo metu veikė, bus uždaryti.

– Ir dėl Evos Ringmar? O gal ir be jos visko turime užtektinai?

– Dar kartą patikrink visus alibi dėl Evos Ringmar, nepakenks. Miunsteri, jeigu rasime ką nors, galimai pasinaudojusį palankia proga abu kartus, prikąsk liežuvį – norėčiau žinoti, kas vyks toliau.

Pakėlęs bokalą, Van Vėterenas galutinai jį ištuštino.

– Puikus alutis, – tarė jis. – Dar vieną?

Miunsteris papurtė galvą.

– Ar tikrai? Na taip, manau, laikas gal ir kiek vėlyvas. Šiaip ar taip, Rutas ir de Bri gali ilgėliau padirbėti Majurnoje ir dar apeiti kaimynus. Manau, galėtų užsukti pas Bendikseną. Anksčiau ar vėliau turime išsiaiškinti, kas nutiko Evai Ringmar.

– O ką pats ketinate daryti, pone?

Nė nesusimąstęs, Miunsteris sugrįžo prie įprastos oficialios mandagumo formos. Kurį laiką Van Vėterenas sėdėjo ir nieko neatsakė.

– Pirmiausia pasikalbėsiu su perukų gamintojais, – galiausiai prabilo. – Ar žinojai, kad šiame mieste veikia vienuolika vietų, kuriose galima nusipirkti arba pasiskolinti peruką?

– Nenutuokiau, – atsakė Miunsteris. – Tik pamanykit.

– Taip, be to, yra ir dar keli palaidi galai, kuriuos ketinu surišti, – tarė Van Vėterenas ir įmetė cigarilę į savo alaus bokalą. – Ar žinai, ką galvoju, Miunsteri?

– Ne.

– Manau, kad tas reikalas šlykštus. Iš tiesų labai bjaurus. Velniai rautų.

27

Jis nusprendė, kad maršrutas turėtų driektis per viržynus. Be abejonės, tokia kelionė pailgės visa valanda, bet būtent to jam šiandien ir norėjosi.

Vienas prie vairo, ausyse aidint Džiulijano Brimo* ir Francisko Taregos** melodijoms, kai skurdus kraštovaizdis tarsi barjeras ir filtras atriboja nuo visos pernelyg skubrios tikrovės. To jis daugiau ar mažiau ir tikėjosi. Mašiną iš policijos automobilių parko irgi rinkosi ganėtinai atidžiai: beveik naują raudonos spalvos „Toyota" pritemdytais stiklais, su padoriais garsiakalbiais priekyje ir gale.

Į kelią leidosi maždaug aštuntą; ūkanotą rytą, kuris laikui bėgant kiek prasigiedrijo, tačiau pilki, drėgmės pritvinkę debesys tądien taip niekados iš tikrųjų ir neišsisklaidė. Užsukus prieš piečių į vieną Moino užeigų, visas kaimas tebeskendėjo tirštame

* Džiulijanas Brimas (Julian Bream) – XX a. anglų gitaristas ir liutninin kas – *Vert. past.*

** Franciskas Tarega (Francisco Tarrega) – XIX a. antrosios pusės ispanų kompozitorius, klasikinės gitaros virtuozas – *Vert. past.*

rūke, kuris, rodos, atsirita nuo viržynų. Jis suvokė, kad tai viena iš tų dienų, kai niekada taip ir nepražvinta. Tamsa niekuomet nebus galutinai įveikta.

Valgydamas vyne troškintą žuvį su daugybe svogūnų, leido savo mintims dar kartą nukeliauti į vakarykštę dieną ir perkratyti pasiektus apgailėtinus rezultatus. Daugiau nei aštuonias valandas kalbinti įvairiausių butikų darbuotojus – nedėkingas ir monotoniškas užsiėmimas, kurį galėjo deleguoti kam nors kitam, tačiau, nepaisydamas savo rango, tos užduoties jis ėmėsi pats. Kai pagaliau įsitaisė prie rašomojo stalo apibendrinti nuveikto darbo, bent jau galėjo drąsiai patvirtinti, kad per pastarąją savaitę nė viename iš vienuolikos butikų neparduotas, neišnuomotas ir nepavogtas nė vienas perukas, panašus į tą, kurį žmogžudystės naktį Majurnoje dėvėjo žudikas.

Kitokio rezultato jis ir nesitikėjo. Kodėl turėtų toks sumanus ir šaltakraujiškas žmogus – o, rodos, būtent su tokiu ir turima reikalų – iškrėsti šitokią kvailystę? Tačiau viską reikėjo patikrinti, ir dabar tas darbas baigtas.

Patologo ir teismo medicinos ekspertų grupės triūsas irgi nepadėjo pasiekti persilaužimo. Miuso pastebėjimai pasitvirtino iki menkiausios detalės, o teismo medicinos vyrukų vadinama dulkių siurbimo operacija atnešė tiek mažai naudos, tarytum nusikaltimas būtų įvykdytas operacinėje, o ne psichiatrinės ligoninės palatoje.

Tačiau vakare suspindo menkutis šviesos spindulėlis, nors ir neturintis nieko bendro su byla. Besirengiant miegoti paskambinusi Renatė vis dėlto pareiškė nemananti, kad sumanymas vėl susieiti esąs geras. Šiaip ar taip, tikrai nereikėtų skubėti. Anot jos,

viskam esąs savas laikas, ir nors kartą jis visiškai pritarė žmonai. Abu baigė pokalbį draugiškai nusiteikę, o Renatė netgi įkalbėjo vyrą pažadėti aplankyti valstybiniame kalėjime kalintį sūnų paklydėlį, kai tam ras laiko.

Po pietų, tamsai vis smarkiau apgaubiant žemę ir tirštėjant rūkui, jis tęsė kelionę siaurais vingiuotais viržynų ir paupio keliukais. Tuomet širdį užliejo ilgai lauktas iliuzinio proveržio jausmas, kai užčiuopi pačią judėjimo esmę, tarpusavyje susirungus vairavimo per kaimus malonumui, ir tam sugaištas laikas, dar sužadinantis ir kitokios judėjimo formos pojūtį. Lydimas klasikinės gitaros garsų, galvoje be menkiausių pastangų nepaliaujamai plaukė įvairiausių minčių, modelių ir dedukcijų srautas.

Tačiau kryptis, kurią įgavo šie didėjantys užmojai, neatsiliko nuo artėjančios tamsos. Toje byloje, tose abiejose žmogžudystėse, slypi kažkas tokio, nuolatos verčiančio viską riedėti žemyn ir paliekančio šleikštulio skonį burnoje. Tas šleikštulio ir bejėgiškumo pojūtis smarkiai primena jausmą, kurį kadaise tekdavo patirti kaskart susidūrus su smurtine mirtimi. Tuomet, kai dar būdamas jaunas policijos pareigūnas tikėjo galįs daug ką pakeisti. Tačiau kasdienės sandūros su tam tikru elgesiu užtektinai atbukino jausmus, kad galėtų tinkamai atlikti savo darbą.

Be šių nuojautų, taip pat neapleido ir baimė, kad žino gerokai daugiau negu supranta. Kad kažkur slypi klausimas, įkaltis, kurį reikėtų atpažinti ir kruopščiau panagrinėti. Kad galbūt kažkur slypi praleista sąsaja, kuri, iškilusi į dienos šviesą, atrakintų visą bylą.

Tačiau tai viso labo tik miglota nuojauta, galbūt niekas kitas, o tik apgaulinga viltis, rusenanti tuomet, kai nebelieka nieko kito; tačiau, kad ir kokia toji tiesa, šią popietę nė kiek nepasistūmėta jos link. Tai tik buvusi ir tebesitęsianti kelionė į nežinią. O giliai viduje tvenkėsi rūpestis – nerimas, kad viskas užsitęs pernelyg ilgai, kad viskas vėl pasuks klaidingu keliu, kad paaiškės, jog blogis žymiai galingesnis negu norisi pripažinti.

Blogis?

Tai ne tas reiškinys, su kuriuo norisi stoti akistaton.

Duris atvėrusi moteris ilgais raudonais plaukais atrodė taip, tarsi būtų pasiruošusi bet kurią akimirką pagimdyti.

– Van Vėterenas, – prisistatė jis. – Skambinau vakar. Jūs tikriausiai ponia Berger?

– Sveiki atvykę, – pasisveikino moteris ir, tarsi gebėdama skaityti Van Vėtereno mintis, pridūrė: – Dėl manęs nesijaudinkit. Dar liko visas mėnuo. Visuomet tokia pasidarau.

Paėmusi svečio paltą, ponia Berger pakvietė jį užeiti vidun. Šeimininkė supažindino Van Vėtereną su vaikais: keturmečiu arba penkiamečiu berniuku ir kokių dvejų ar trejų mergyte – prabėgo nemažai laiko nuo tada, kai inspektorius mokėdavo gana tiksliai nustatyti tokių vaikų amžių.

Ponia Berger šūktelėjo kažkam viršuje, ir atsiliepęs balsas pranešė, kad jau esąs pakeliui. Šeimininkė pasiūlė įsitaisyti viename iš nendrinių krėslų, išrikiuotų priešais degantį židinį, ir atsiprašė paaiškinusi, jog turinti eiti į virtuvę. Vogčiomis paspoksoję į Van Vėtereną, berniukas ir mergytė patraukė mamai įkandin.

Akimirką kambaryje jis liko vienas. Buvo akivaizdu, kad Bergerių šeima nelabai kenčia nuo piniginių nepriteklių. Namas pastatytas saugioje vietoje ir gerokai nutolęs nuo artimiausių kaimynų, nedidelio miestelio pakrašty, iš kur netrukdomai galima gėrėtis puikiu kraštovaizdžiu. Van Vėterenui pristigo laiko susidaryti nuomonę apie namo eksterjerą, tačiau interjeras ir įvairios detalės bylojo apie gerą šeimininkų skonį ir galimybes jį patenkinti.

Gal kokią akimirką Van Vėterenas ir pasigailėjo sutikęs priimti gautą kvietimą. Apklausti šeimininkus per vakarienę – ko gero, ne pati idealiausia situacija. „Nelengva kąsti į ranką, kuri tave maitina, – pagalvojo vyriausiasis inspektorius. – Žymiai lengviau sugluminti žmogų purvinoje kalėjimo kameroje, spoksant iš kitapus iškežusio plaušo plokščių stalo."

Tačiau Van Vėterenui nekilo abejonių, kad viskas bus gerai. Kad ir kaip sunku atsispirti tokiam malonumui, jis neketino rengti kryžminės Andreaso Bergerio apklausos ir atvyko čia tik tam, kad susidarytų bendrą įspūdį – argi dar neaišku, kad daugiau čia nieko nėra? Tačiau net ir visiškai pasitikėdamas Miunsterio įžvalgomis – gerokai labiau negu šis galėtų įsivaizduoti – Van Vėterenas tikėjo, jog visuomet egzistuoja nedidelis šansas, menkutė galimybė, kad jo paties akiai pavyks pastebėti dar ką nors naujo. Ką nors, kam suprasti prireiktų ypatingo šeštojo pojūčio, išvystytos intuicijos arba ypač iškreiptos vaizduotės...

O net ir nieko nenuveikus, vis tiek keturios akys turėtų pamatyti daugiau negu dvi.

Na, pavyzdžiui, tas berniukas. Ar gali būti, jog pagal susiklosčiusias aplinkybes vaiko gyvybė užsimezgė truputėlį per anksti?

Be abejo, atsiradus galimybei, būtų puiku patikrinti datas: jeigu iš tikrųjų naujoji ponia Berger pastojo anksčiau negu iš namų galutinai išsikraustė senoji ponia Berger, tuomet... Gal tokia žinia iš tiesų duotų kokios nors naudos?

Andreasas Bergeris atrodė daugiau ar mažiau taip, kaip Van Vėterenas ir įsivaizdavo. Gerai išsilaikęs nerūpestingas maždaug keturiasdešimties metų vyras; polo marškinėliai, švarkas, velveto kelnės. Ganėtinai intelektuali veido išraiška.

„Pripažinimo sulaukusio žmogaus etalonas, – pamanė Van Vėterenas. – Tiktų bet kuriai į galvą šaunančiai televizijos reklamai. Galėtų reklamuoti viską: pradedant priemonėmis po skutimosi ar dezodorantais ir baigiant šunų ėdalu bei pensijų draudimu. Labai malonus."

Vakarienė užtruko pusantros valandos. Pokalbis mezgėsi lengvai ir sukosi apie paprastus dalykus, o suvalgius desertą žmona su vaikais pasišalino. Abu vyriškiai vėl įsitaisė nendriniuose krėsluose. Bergeris pasiūlė svečiui gausybę įvairiausių gėrimų, tačiau Van Vėterenas tenkinosi taure viskio su vandeniu ir cigarete.

– Turiu sugebėti parsigauti į viešbutį, – pasiaiškindamas atsakė Van Vėterenas.

– Kodėl nakčiai neapsistojus pas mus? Turime galybę vietos.

– Tuo nė akimirką nesudvejojau, – atsakė Van Vėterenas. – Bet jau užsiregistravau viešbutyje ir labiausiai mėgstu miegoti ten, kur padėtas mano dantų šepetėlis.

Bergeris gūžtelėjo pečiais.

– Be to, rytoj ryte reikia gana anksti keltis. Pone Bergeri, jeigu neprieštarautumėte, gal galėtume pereiti prie reikalo.

– Žinoma. Drąsiai klauskite, vyriausiasis inspektoriau. Jeigu nors kiek galėsiu padėti aiškinantis tą baisią tragediją, mielai tai padarysiu.

„Ne, – pamanė Van Vėterenas. – Paprastai nesu kaltinamas baime užduoti klausimus. Pažiūrėkime, ar nepabūgsi į juos atsakinėti."

– Kaip sužinojote, kad Eva neištikima? – pirmiausia pasiteiravo Van Vėterenas.

Tamsoje šūvį paleidęs vyriausiasis inspektorius tučtuojau pastebėjo pataikęs į patį taikinio vidurį. Bergeris sureagavo taip audringai, kad į stiklinę dedamas ledo kubelis atsidūrė ant grindų.

– Velniai rautų, – tarstelėjo grabinėdamas minkštą ilgaplaukį kilimą.

Van Vėterenas ramiai laukė.

– Apie ką, po perkūnais, čia kalbate?

Tie žodžiai nuskambėjo taip neprofesionaliai, kad Van Vėterenui nepavyko sutvardyti šypsenos.

– Išsiaiškinote pats, o gal ji prisipažino?

– Nežinau, apie ką kalbate, inspektoriau.

– O gal kas nors kitas užvedė ant kelio?

Bergeris sudvejojo.

– Kas jums apie tai papasakojo, inspektoriau?

– Deja, pone Bergeri, nors ir pavaišinote gardžia vakariene, turėsime laikytis taisyklių.

– Kokių taisyklių?

– Aš užduodu klausimus, o jūs atsakinėjate.

Bergeris nieko neatsakė. Tik siurbčiojo savo gėrimą.

– Jūs iš tiesų labai svetingi, – tarė Van Vėterenas ir rankos mostu bandė aprėpti ir maistą, ir vyną, ir viskį, ir šiltą židinį, ir

visus kitus Bergerio pasiūlytus dalykus. – Tačiau jūsų galvojimo laikas išseko!

– Gerai, – tarė Bergeris. – Buvo kitas vyras. Štai, kaip viskas susiklostė.

– Nesate įsitikinęs?

– Niekada nebuvo patvirtinta. Ne šimtu procentų.

– Norite pasakyti, ji neprisipažino?

Bergeris nusijuokė.

– Prisipažino? Ne, žinoma, neprisipažino. Eva taip neigė jo buvimą, tarsi nuo to priklausytų jos gyvybė.

„Gal ir priklausė", – pagalvojo Van Vėterenas.

– Gal galite apie tai papasakoti?

Bergeris atsilošė ir užsidegė cigaretę. Prieš atsakydamas į klausimą, kelis kartus giliai įkvėpė. Buvo akivaizdu, kad jam reikia kelių sekundžių pagalvoti, ką pasakyti. Van Vėterenas nusileido jo norams.

– Mačiau juos, – pagaliau prabilo Bergeris. – Tai įvyko 1986 metais, maždaug kovą ar balandį. Mačiau juos dukart ir turiu pagrindo manyti, kad juodu retkarčiais susitikinėdavo – bent jau iki gegužės vidurio. Kažkas tarp jų vyko... Na, žinoma, nusprendžiau stebėdamas ją. Galima sakyti, kad ji nebuvo iš tų moterų, kurios sugeba išsaugoti paslaptį. Tarytum veide būtų parašyta, kad kažkas ne taip. Šiaip ar taip, inspektoriau, manau, suprantate, ką noriu pasakyti?

Van Vėterenas pritariamai linktelėjo.

– Gal galite tiksliai nurodyti, kada viskas prasidėjo?

– Per Velykas. 1986-aisiais. Tą ketvirtadienį prieš pat Velykas. Datos nežinau. Visiškai atsitiktinis atvejis – paskui daug apie tai mąsčiau. Pastebėjau juos mašinoje per pietų pertrauką. Per mies-

to centrą turėjau važiuoti į Irgenau susitikti su tyrėju. Juodu atsidūrė įstrižai priešais mane, kitame automobilyje...

– Esate įsitikinęs, kad tenai sėdėjo jūsų žmona?

– Šimtu procentų.

– O tas vyras?

– Ar norite paklausti, kaip jis atrodė?

– Taip.

– Nežinau. Jis vairavo. Eva sėdėjo šalia; pamačiau jos profilį, kai kalbėdama pasuko galvą; pastebėjau tik to vyro pečius ir sprandą. Pasirengę posūkiui, jie važiavo dešiniąja eismo juosta, o aš turėjau važiuoti tiesiai. Užsidegus žaliai šviesai, jie pasuko į dešinę. Net ir norėdamas nebūčiau galėjęs sekti jiems iš paskos. Manau... buvau truputį nustėręs.

– Nustėręs? Kodėl nusprendėte, kad ji... svetimauja? Galbūt sėdėjo kieno nors automobilyje dėl visiškai nepiktavališkos priežasties?

– Žinoma. Būtent tą ir bandžiau sau pasakyti. Bet pasiteiravus jos reakcija buvo ganėtinai... na, abejonėms vietos nebeliko.

– Ką tai reiškia?

– Ji atrodė ypač prislėgta. Tvirtino visą dieną buvusi namie, o aš, anot jos, arba suklydau, arba meluoju šitaip mėgindamas sugriauti mudviejų santykius. Ir daugybė kitokių panašių dalykų.

– O gal ji sakė teisybę?

– Ne. Savaime suprantama, pradėjau teirautis apie tai, ką mačiau.... Po kelių savaičių vėl viskas pasikartojo. Vienas mano bendradarbis pastebėjo juodu kavinėje. Tai suteikė labai daug skausmo. Eidamas pro šalį juokais užsiminė, tačiau aš, deja, praradau savitvardą.

– Ką šįkart paaiškino Eva?

– Kaip ir anąkart. Tai ir buvo keisčiausia. Ji viską neigė ir atrodė taip pat prislėgta kaip ir aną kartą, sakė, kad mano kolega melagis, tvirtino, niekada nekėlusi kojos į tą kavinę. Visas tas reikalas atrodė baisiai: maniau, jai pernelyg žema meluoti. Vėl ir vėl meluoti. Sakiau, kad žymiai sunkiau ištverti jos melagystes negu neištikimybę. Keisčiausia, kad ji, atrodo, pritarė mano požiūriui.

– Kas nutiko paskui?

Bergeris gūžtelėjo pečiais.

– Mūsų santykiai, žinoma, subyrėjo į šipulius. Galima sakyti, ji tapo svetimu žmogumi. Nesilioviau apie tai galvojęs ir nuolatos klausdavau savęs. Klausinėdavau ir Evos, tačiau ji atsisakydavo leistis į diskusijas. Vos tik pamėgindavau apie ką nors užvesti kalbą, ji kaipmat užsiverdavo tarsi moliuskas. Prasidėjo tikras pragaras, kuris tęsėsi keletą mėnesių. Padėtis ėjo vis blogyn. Tokio dalyko niekada nesitikėjau. Buvome susituokę penkerius metus, dešimtmetį pažįstami, ir niekuomet anksčiau nepatyrėme tokių problemų. Ar jūs vedęs, inspektoriau?

– Lyg ir...

– Hm... Ach, na... Netrukus, atrodo, ėmiau galvoti, kad veikiausiai būsiu pagriebęs ne tą lazdos galą. Pradėjau justi, tarsi viskas vienaip ar kitaip krypsta jos naudai... Lyg ir mane reikėtų dėl visko kaltinti, nes būtent aš žėriau kaltinimus. Prisimenu, galvodavau, kad iš tiesų visas reikalas ima panašėti į tikrą *folie à deux**, jeigu suprantate...

– Nenuvertinkite manęs.

---

* *folie à deux* (pranc.) – dviejų asmenų pamišimas, arba bendra psichozė, kai haliucinacijos vienu metu pasireiškia dviem artimiems žmonėms – *Vert. past.*

– Atsiprašau...

– Sakėte, nutvėrėte ją dar keletą kartų?

– Taip, bet visuomet skirtingose situacijose. Pamatydavau prabėgomis, nugirdau keletą pokalbių telefonu...

– Ar girdėjote, apie ką jie kalbėjosi?

– Ne. Tačiau ir taip buvo gana aišku.

– Suprantu jus.

– Kelis kartus pričiupau meluojant. Tvirtino buvusi namie, nors sugrįžęs per pietų pertrauką į namus radau juos tuščius... Sakė su drauge buvusi kine. Pažiūrėti filmo, kuris nustotas rodyti prieš savaitę.

– Kaip ji reaguodavo į visus tuos dalykus?

– Niekuomet nepateikdavau šių faktų kaip įrodymų. Nežinojau, ką daryti. Manau, aš tiesiog laukiau, kol įvyks kas nors lemtingo. Padėtis atrodė tokia sunkiai suvokiama, kad paprasčiausiai nežinojau, ką daryti.

– Ar apie tai su kuo nors kalbėjotės?

– Ne... Ne, deja, ne. Maniau, praeis, galvojau, jog laikui bėgant patys tarpusavyje kaip nors išsiaiškinsime.

Van Vėterenas linktelėjo.

– Čia Vraismano darbas? – jis parodė į didžiulę akvarelę viršum židinio.

– Taip, jūsų teisybė, – nustebęs atsakė Bergeris. – Tik nesakykite, kad esate ne tik detektyvas vyriausiasis inspektorius, bet dar ir meno žinovas.

– Žinoma, – atsakė Van Vėterenas. – Esu susipažinęs su Rembrantu ir Vraismanu. Vraismanas – mano dėdė. Ar esate visiškai įsitikinęs, pone Bergeri?

– Atsiprašau? Nevisiškai suprantu...

– Įsitikinęs, kad žmona buvo neištikima. Ar tai galėjo būti kas nors kita?

– Pavyzdžiui?

Van Vėterenas skėstelėjo rankomis.

– Neklauskite manęs. Bet tai, ką sužinojote, nelabai kompromituoja. Iš esmės niekuomet neužtikote jų lovoje.

– Nemaniau, kad tai būtina.

– Kodėl to nepapasakojote praėjusį kartą? Kai kalbėjotės su inspektoriumi Miunsteriu?

Bergeris sudvejojo.

– Tai... tai niekada neatėjo į galvą. Ko gero, maniau, jog nesvarbu. Tiesą sakant, ir dabar tebesu tos pačios nuomonės.

Van Vėterenas nieko neatsakė. Bergeris gerokai susierzino. Van Vėterenui beveik norėjosi būti tokioje padėtyje, kad galėtų jį palaikyti per naktį uždarytą policijos kameroje ir turėti galimybę pratęsti apklausą kitą rytą. Tai galėtų palengvinti kitą ėjimą. Bet bemąstant, ko reikėtų imtis toliau, kambaryje pasirodžiusi ponia Berger informavo vyrą, kad jam kažkas skambina telefonu.

„Velnias pasirūpina saviškiais", – pamanė Van Vėterenas. Bergeris nuėjo atsiliepti į telefono skambutį, o Van Vėterenui atsirado proga dešimt minučių paspoksoti į žarijas, židinyje blėstančias melsvas liepsneles ir susimąstyti apie savo paties neištikimybę.

Jų buvo dvi; pati paskutinioji – prieš aštuoniolika metų ir tokia pat katastrofiška kaip ir pirmoji. Santuoka irgi katastrofiška, tačiau ši bent jau nepalietė jokio nekalto asmens.

Gal ir neblogas sumanymas tą patį modelį pritaikyti Andreaso Bergerio ir Evos Ringmar santuokai? Laukdamas kito apklausos

raundo pradžios, Van Vėterenas nusprendė pasivaišinti dar viena taure viskio su vandeniu, tačiau šįkart davė sau pažadą užtrukti gerokai trumpiau negu gerdamas pirmąją. Laikrodis ant židinio atbrailos rodė pusę dešimtos, ir nors paprastai Van Vėterenas nepaisydavo elementaraus padorumo ir etiketo reikalavimų, puikiausiai žinojo, kad esama tam tikrų ribų.

Prisidegęs vieną cigaretę, dar keturias Van Vėterenas įsikišo į krūtinės kišenėlę.

28

– Pone Bergeri, gal galėtumėte truputį papasakoti apie tą nelaimę. Pažadu ilgai jūsų nevarginti.

Bergeris žarstė įkaitusius pelenus. Prieš pradėdamas kalbėti, dar kurį laiką liko sėdėti suspaudęs rankas tarp kelių ir spoksodamas į ugnį.

– Nelaimė įvyko birželio pirmąją. Šeštadienį. Buvome pakviesti pasisvečiuoti mano bendradarbio Molnaro šeimoje. Jie turi namą Marensjoarnos ežerų krašte. Ketinome tenai nakvoti. Atėjus laikui valgyti, supratome, kad dingo Vilis. Jam buvo ketveri, neseniai buvome atšventę jo ketvirtąjį gimtadienį. Molnarų šeimoje augo du keleriais metais vyresni vaikai. Visi vaikai žaidė sode. Vilis pasakė turįs eiti į tualetą. Berniuką suradome tik sekmadienio rytą. Žvejai ištraukė kūną siauroje įlankėlėje – srovė buvo jį nunešusi beveik tris kilometrus.

Bergeris nutilo ir prisidegė cigaretę.

– Koks atstumas tarp namo ir ežero?

– Vos šimtas metrų. Anksčiau buvome nuėję išsimaudyti, tačiau Vilis žinojo, kad vienam ten eiti negalima.

– Ar buvo atliktas išsamus tyrimas?

– Taip, tačiau nedaug ką buvo galima pasakyti. Matyt, Vilis nuėjo ant molo ir įkrito į vandenį. Jis rastas su visais drabužiais, vadinasi, nėjo maudytis vienas. Vyriausiasis inspektoriau, ar mums tikrai reikia visa tai dar kartą perkratyti? Visą istoriją papasakojau jūsų kolegai... Miunsteriui, ar kuo jis ten vardu.

Van Vėterenas linktelėjo.

– Kaip reagavo Eva? Ar galėjote apie tai kalbėtis? Suprantu, kad jums sunku, bet, pone Bergeri, aš ieškau žudiko. Kažkas nužudė Evą, kažkas nužudė Janeką Miterį, vyrą, už kurio ji buvo neseniai ištekėjusi. Tam turi būti priežastis. Todėl, deja, būtina toliau domėtis kiekviena detale.

– Suprantu. Tikiuosi, suvokiate, kokią traumą sukelia vaiko mirtis. Galime susitaikyti su suaugusiųjų mirtimis, net ir tuomet, kai jos ištinka staiga ir netikėtai, bet kai išplėšiamas mažas berniukas, kuriam vos ketveri... Na, gali atrodyti, kad viskas – ir iš tiesų turiu omenyje viską – praranda prasmę. Bet kurią reakciją reikia laikyti normalia.

– Tad Evos reakcija buvo aštriausia?

Bergeris linktelėjo.

– Taip.

Stojo tyla. Bergeris įsipylė šlakelį viskio.

– Ir jums lašelį?

Van Vėterenas papurtė galvą. Žnyplėmis badydamas po dubenį, Bergeris niekaip nesugebėjo pastverti nė vieno ledo kubelio. Padėjęs žnyples ant stalo, ėmėsi darbo pirštais. Įmetęs į stiklinę tris ar keturis pusiau aptirpusius ledukus, nusilaižė pirštus.

„Na ir manieros“, – pagalvojo Van Vėterenas.

– Evos, taip, – atsakė Bergeris. – Tiesą sakant, ji visiškai save paleido.

– Kaip?

– Kaip? Pasidarė isteriška. Susidarė įspūdis, kad išsikraustė iš proto. Buvo neįmanoma atvesti jos į protą ar sulaukti protingos pastabos. Eva norėjo nusižudyti – negalėjome paleisti jos iš akių nei dieną, nei naktį. Ir, žinoma, teko farširuoti ją vaistais.

– Kiek laiko tai tęsėsi?

– Visą vasarą. Tai buvo... Tai buvo grynas pragaras, inspektoriau. Pats neturėjau galimybės sielvartauti; norint išlaikyti Evą gyvą prireikė visų mano jėgų. Būdamas stipresnis, turėjau vilkti visą naštą. Bet taip, manau, ir būna...

Jis nusijuokė.

– 1986-ieji – ne tie metai, kuriuos norėčiau dar kartą nugyventi, inspektoriau. Nieko, kas vyko 1986-aisiais. Gal vertėjo nueiti pas astrologą ir išsiaiškinti, ką lemia žvaigždės. Tikriausiai veikė kokie nors bauginantys žvaigždynai.

– Ar Eva buvo namuose ar ligoninėje?

– Ir ten, ir ten. Iš pradžių dažniausiai ligoninėje. Ją reikėjo nuolatos stebėti. Didžiąją laiko dalį ir aš būdavau tenai. Savaitėms bėgant, vis dažniau ir dažniau parsiveždavau ją į namus, tačiau nedrįsdavau palikti vienos. Iki spalio nedirbau.

– Bet jos būklė pagerėjo?

– Taip. Pasibaigus vasarai, supratau, kad jau nebeketina atimti sau gyvybės.

– Ar kalbėjotės apie nelaimę?

– Niekada. Žinoma, bandžiau, bet kalbėtis apie tai buvo visiškai neįmanoma. Mes niekuomet neminėdavome Vilio, o ji

primygtinai pareikalavo išmesti visus sūnaus daiktus. Sugebėjau kelis pasislėpti sau. Eva elgėsi taip, tarsi Vilio niekuomet nebūtų buvę, tarsi norėtų ištrinti net jo prisiminimus.

– Nuotraukos?

– Tas pats. Kelias nuotraukas daviau pasaugoti geram savo draugui.

– Ar žmonos reakcija jums neatrodė keista?

– Tikrai taip. Kalbėjau su keliais psichologais ir psichiatrais. Buvo akivaizdu, kad Eva elgiasi kaip psichiškai nesveikas žmogus. Tačiau vis tiek jos būklė buvo geresnė palyginti su tuo, kas dėjosi vasarą. Keletą dienų Eva sugebėjo išgyventi beveik nesukeldama jokių problemų.

– Ar ji sulaukdavo pagalbos?

– Turite omenyje psichiatrinę pagalbą? Visą laiką.

– Kada pradėjo gerti?

– Manau, maždaug tuo metu, kai vėl pradėjau dirbti. Galbūt truputį anksčiau. Tačiau padėtis pasidarė nevaldoma, kai liko namuose viena.

– Kodėl ji nėjo į darbą?

– Kalbėjomės apie tai. Nuo tada, kai gimė Vilis, Eva visą laiką buvo namuose. Maniau, jai palengvės, jeigu per dieną turės kuo užsiimti. Manau, ji tam pritarė, tačiau vis atidėliojome. Vienaip ar kitaip, Eva buvo ne visai tokios būklės, kad galėtų atsistoti priešais vaikų pilną klasę.

– Atrodo, paprastai tokie dalykai nesukelia problemų, – tarė Van Vėterenas, ir Bergeris šyptelėjo.

– O gėrimas smarkėjo?

– Taip. Viskas vyko labai sparčiai. Kol spėjome susigaudyti, kas nutiko, Eva pasidarė tarsi kempinė. Kiekvieną mielą dieną

parėjęs namo rasdavau ją mirtinai nusigėrusią. Per dieną ji išmaukdavo keturis ar penkis vyno butelius – buvo baisu. Lapkritį, maždaug tokiu pat laiku kaip dabar, aš ryžtingai nusprendžiau, kad toliau taip gyventi nebegalime. Paskambinau į Raimershusą geram savo bičiuliui ir jie kaipmat pasiėmė Evą. Manau, čia buvo jos išgelbėjimas. Tenai Eva išbuvo iki gegužės, 1987-ųjų gegužės. O išėjusi vėl galėjo imtis darbo.

– Kada išsiskyrėte?

– Balandį. To norėjo Eva. Ji buvo visiškai nepalenkiama. Tvirtai tam pasiryžusi. Nuo pačių pradžių, būdama blogiausios būklės, gana aiškiai pasakė, jog nori skyrybų... Ak, na, velniai rautų.

Palaužtas kartėlio, jo balsas staiga nutilo. „Turbūt laikas", – pamanė Van Vėterenas. Pamėginęs kišenėje užčiuopti dantų krapštuką, joje aptiko tik cigaretę. Prisidegė ją ir laukė, ką toliau pasakys Bergeris. Bet šis tylėjo.

– Tas laikas tikriausiai buvo pragariškas, – galiausiai prabilo Van Vėterenas. – Žmona svetimauja, žūva sūnus, žmona išsikrausto iš proto, išgelbėjęs sugrąžinate ją į gyvenimą. O ji atsidėkodama išsiskiria su jumis...

Bergeris santūriai nusijuokė.

– Mylėjote Evą?

– O kaip manote?

– Kiek laiko?

– Maždaug iki lapkričio. Tas girtavimas, vėmimas, žeminimas – visko pasidarė per daug.

– Suprantu.

– Nedidelė nauja viltis gal ir ėmė rusenti sausį ar vasarį, kai pamačiau ją sveikstančią, bet tuomet...

– Kas?

– Tada jau buvau susipažinęs su Leila.

Van Vėterenas linktelėjo. Kurį laiką sėdėjo ir svarstė, o tada susiruošė atsistoti. Jau pakilęs nuo kėslo, uždavė paskutinį klausimą likusiam sėdėti Bergeriui, rankoje sukinėjančiam viskio stiklinę ir spoksančiam į ugnį.

„Jis kamuojasi, – pamanė Van Vėterenas. – Visas tas reikalas dar gyvas atmintyje, jam tebeskauda."

Ir ačiū Dievui už tai.

– Ar pažįstate tokį psichiatrą Eduardą Kaną?

– Taip, jis Raimershuse rūpinosi Eva. Vėliau, manau, irgi.

– Ką apie jį galvojate?

– Kiek žinau, geras specialistas. Bet buvome susitikę labai trumpam.

– Aišku... O tas vyras, tas, kurį įtariate turėjus romaną su jūsų žmona, ar jis dar kada nors pasirodė?

– Ne... Ne, nepasirodė.

– Ar kada nors apie jį kalbėjotės?

– Ne.

– Ar pažįstate kokių nors kitų vyrų, suvaidinusių tam tikrą vaidmenį Evos gyvenime?

– Prieš išsiskiriant ar vėliau?

– O kodėl ne abiem atvejais?

– Vėliau – nieko. Prieš tai... Na, kai pirmą kartą susitikome, jai tebuvo dvidešimt dveji, beveik skaisti... Ne, deja, čia niekuo negaliu jums padėti, vyriausiasis inspektoriau. Sakykime, nemanau, kad daug jų būta.

Van Vėterenas gūžtelėjo pečiais.

– Na, šiaip ar taip, labai jums dėkoju, – tarė jis. – Jeigu ką nors prisimintumėte, visiškai bet ką, kad ir menkiausią mažmožį, kuris, jūsų nuomone, galėtų būti nors kiek reikšmingas, prašau susisiekti.

Jis padavė savo vizitinę kortelę, kurią Bergeris įsikišo į piniginę. Vyras atsistojo, ir Van Vėterenas pastebėjo, kad yra truputį apsvaigęs. Nebepanašus į pripažinimo sulaukusio žmogaus etaloną. Van Vėterenas nė kiek neabejojo, kad pavyko gerokai pasistūmėti į priekį.

Prieškambaryje vyrai paspaudė vienas kitam rankas, o Bergeris luktelėjo bandydamas sutramdyti emocijas.

– Tikiuosi, sugausite jį, vyriausiasis inspektoriau, – tarė jis. – Viliuosi, sučiupsite tą niekšą ir pasodinsite jį už grotų.

„Aš irgi tikiuosi“, – pamanė Van Vėterenas ir pasistatė apykaklę mėgindamas apsisaugoti nuo drėgno nakties oro.

29

Kai Miunsteris ir Reinhartas pasistatė automobilį gatvėje prie Bungės gimnazijos, buvo kelios minutės po devintos. Pirmieji melsvai pilkšvi brėkštančios aušros spinduliai jau buvo pradėję sruventi ant didingos senovinės pilies sienų; žaidimų aikštelėje – nė gyvos dvasios, išskyrus sargą, tempiantį sulaužytų kėdžių prikrautą karutį. Staiga Miunsteris pasijuto nesmagiai. Sunku įsivaizduoti, kad šiame pastate galėtų būti daugiau negu septyni šimtai žmonių. Kiek akys užmato, kiekvienoje patalpoje degė šviesos, tačiau vis tiek susidarė įspūdis, kad aukštuose blyškiai gelsvuose langų stačiakampiuose – nė menkiausio gyvybės ženklo. Ant stataus stogo palei aukštą bokštą ir kaminus kaskadomis ratus suko krankiančių kuosų būriai.

– Tfu! – pasibaisėjo Reinhartas. – Ar tu lankei šitą mokyklą?

Miunsteris papurtė galvą.

– Aš irgi ne. Ir ačiū Dievui – turėtum jaustis tarsi palaidotas karjere po akmenimis. Diena po dienos. Vargšeliai!

Kol Reinhartas iškrapštė pypkę ir kol buvo sudėlioti visi galutiniai strategijos taškai, abu pareigūnai dar kelias minutes liko sėdėti mašinoje. Visuomet geriau, kai kairė žino, ką daro dešinė.

Tada, pasiryžę stoti prieš vėją, vyrai nuskubėjo per žaidimų aikštelę.

– Ar susimąstei, kad kaip tik dabar vienoje iš šių klasių gali tūnoti žudikas? – paklausė Reinhartas. – Ar žinai, ką turėtume daryti?

Miunsteris nieko neatsakė.

– Čiupę megafoną, turėtume rėkti, kad esame apsupę visą pastatą ir kad žudikas privalo išeiti ir pasiduoti. Tik pagalvok, kiek laiko sutaupytume.

Miunsteris pritariamai linktelėjo.

– Ar pasiėmei megafoną?

– Ne.

– Gaila. Tuomet teks kalbėtis su Surna.

Mokyklos direktorius vilkėjo tamsų kostiumą. Vos pažvelgus į jį buvo aišku, kad pareigūnų jis laukia. Ant stalo jau stovėjo padėklas su kava ir sausainiais, o kiekviena sąvaržėlė ant raudonojo ąžuolo stalo gulėjo tiksliai jai skirtoje vietoje.

– Labas rytas, pone Surna, – pasisveikino Miunsteris. – Mudu jau buvome susitikę. O čia mano kolega, inspektorius Reinhartas.

– Baisus dalykas, – tarė Surna. – Turiu pasakyti, esu labai sukrėstas. Ir sunerimęs.

Rankos mostu direktorius parodė į fotelius, tačiau pats liko stovėti.

– Sugalvojau šiandien į aktų salę sukviesti visus mokinius ir tarti keletą žodžių, tačiau dar nenumačiau tikslaus laiko. Pamaniau, kad jūs tikriausiai irgi norėsite ką nors mokiniams pasakyti. Šiaip ar taip, baisu. Nepaprastai siaubinga.

„Nepaprastai siaubinga, – pamanė Miunsteris. – Tam vyrukui tikriausiai sudėtinga žodžiais išreikšti savo mintis."

– Pone Surna, – tarė Reinhartas. – Norėtume, kad be mūsų pritarimo nesiimtumėte jokių veiksmų, kaip nors susijusių su žmogžudystėmis. Turėtumėte aiškiai suprasti, kad labai tikėtina, jog žudikas yra kažkur šiame pastate.

Surnos veidas išblyško.

– Dabar paprašysime padėti mums nubrėžti tolimesnio darbo gaires. Prireiks maždaug pusės valandos, daugiau ar mažiau. Mes darome prielaidą, kad vis dar norite su mumis bendradarbiauti...

– Žinoma, bet ar esate iš tiesų įsitikinę, jog...

– Netrukus įvyksiantys svarstymai, – Miunsteris pertraukė direktorių, – yra griežtai konfidencialūs. Privalote niekam neprasitarti, apie ką mes netrukus kalbėsime. Visiškai niekam. Ar būtų prieštaravimų?

– Ne... ne, žinoma, ne, bet...

– Šio tyrimo sėkmė priklauso nuo jūsų tylėjimo, – paaiškino Reinhartas.

– Privalome jumis pasikliauti visu šimtu procentų, – toliau aiškino Miunsteris.

– Ir tvirtai žinoti, kad vykdysite visus mūsų nurodymus iki pačios menkiausios smulkmenos, – pridūrė Reinhartas.

Surna atsisėdo ir ėmė nervingai timpčioti kelnių kantą. Akimirką Miunsteris pamanė, ar nepasiteiravus direktoriaus, kur jis leido praėjusio ketvirtadienio vakarą; bet tai jau buvo patikrinta, o Surnos elgesys atrodė pakankamai įtikinamas, tad klausti nebereikėjo.

– Žinoma... Žinoma, darysiu viską, ką liepsite, – atsakė direktorius. – Bet tikriausiai negalvojate, kad... kad tai galėtų būti vienas iš mūsų... Aš tiesiog negaliu patikėti, kad...

– Gerai, – tarė Miunsteris. – Esame dėkingi už bendradarbiavimą. Ar galite pasirūpinti, kad bent trisdešimt minučių mūsų niekas netrukdytų – kad visiškai niekas nesutrukdytų?

– Taip, žinoma.

Surna vėl atsistojo ir, priėjęs prie rašomojo stalo, paspaudė kažkokį mygtuką. Miunsteris nusivilko apsiaustą ir pasiraitojo marškinių rankoves.

– Ar yra kavos? – pasidomėjo Reinhartas.

Pradžia atrodė nebloga.

– Kiek mokytojų čia dirba, pone Surna? – pasidomėjo Miunsteris.

– Turite omenyje, kiek iš viso?

– Visus iki vieno, – paaiškino Reinhartas.

– Priklauso nuo to, kaip skaičiuosi... Sakyčiau, turime penkiasdešimt arba kiek daugiau nuolatinai dirbančių – daugiau ar mažiau tiek etatinių darbuotojų ir penkiolika ar dvidešimt laikinų darbuotojų... Keli dirba ne visu krūviu, jie daugiausia moko nepagrindinių kalbų... suahilių, hindi... suomių...

– Norime rytoj visus apklausti, – tarė Reinhartas. – Pradėsime devintą ir tęsime tol, kol...

– Neįmanoma! – sušuko Surna. – Kaip gi šitaip galima? Aš negaliu...

– Teks, – atsakė Miunsteris. – Mums reikalingas visų darbuotojų sąrašas, rytoj norime susitikti su kiekvienu atskirai. Kokių kitų žmonių dar čia yra?

– Atsiprašau?

– Kiti čia dirbantys žmonės, – paaiškino Reinhartas. – Ne mokytojai, o kiti darbuotojai.

– Ak, suprantu. Na, žinoma, administracijos komanda: aš ir direktoriaus pavaduotojas Egeris... raštinės personalas ir archyvo darbuotojai... mokyklos gydytojas ir mokyklos slaugytoja... sargai ir prižiūrėtojai... mokinių gerovės specialistas, psichologas, karjeros konsultantas...

– Kiek iš viso?

– Na, dvidešimt arba maždaug tiek.

– Vadinasi, iš viso maždaug aštuoniasdešimt penki žmonės? – pasitikslino Miunsteris. – Būsime keturiese, todėl problemų nekils. Prašau rezervuoti keturias atskiras patalpas, pageidautina, kad visos būtų viena šalia kitos.

– Bet pamokos?

– Keturis sąrašus su pavardėmis ir laikais. Dvidešimt minučių vienam žmogui, vienos valandos pietų pertrauka. Būtų dar geriau, jei suorganizuotumėte pietus čia, mokykloje.

– Bet mokiniai?..

– Siūlau suteikti jiems laisvadienį, – patarė Reinhartas. – Darbas namuose, ar kaip tai vadinate. Pamaniau, būtų sudėtinga dirbti pagal tvarkaraštį, bet čia jau jūsų sprendimas. Vienaip ar kitaip, siūlau kuo greičiau sušaukti visų darbuotojų susirinkimą...

– Ir tikrai ne visų mokinių susirinkimą aktų salėje! – pridūrė Miunsteris. – Ar turite klausimų?

– Turiu pasakyti...

– Na, tuomet gerai, – tarė Reinhartas. – Rytoj ryte pradėsime lygiai devintą. Dar kas nors, Miunsteri?

– Paštas.

– Ak, taip. Pone Surna, prašau apibūdinti čionykštę pašto rutiną.

– Pašto rutiną?

– Kuriuo metu pristatomas paštas? Kas už jį atsakingas? Kas išskirsto? Ir taip toliau...

Surna užsimerkė, o Miunsteriui susidarė įspūdis, kad direktorius tuoj nualps. Jo kaktą išmušė maži prakaito lašeliukai, rankomis tvirtai įsikibo į kėdės ranktūrius, tarsi sėdėtų dantų gydytojo kėdėje ar amerikietiškų kalnelių vagonėlyje.

– Pašto rutina? – po kurio laiko priminė Reinhartas.

– Atsiprašau, – pakėlęs akis tarė Surna. – Kartais mane ištinka galvos svaigimo priepuoliai.

„Galvos svaigimo priepuoliai sėdint?“ – mintyse nusistebėjo Miunsteris.

Nusišluostęs kaktą Surna kostelėjo.

– Paštas pristatomas du kartus, – atsakė Surna. – Ryte ir tuojau po pietų: pirmą arba pusę dviejų, maždaug tokiu metu. Kodėl norite tai sužinoti?

– Negalime to atskleisti. Dėl su tyrimu susijusių priežasčių, – paaiškino Miunsteris.

– Ir norėtume, kad apie nieką nešnipšteltumėte nė žodelio, – tarė Reinhartas. – Ar galime jumis pasikliauti? Tai nepaprastai svarbu!

– Taip... Žinoma...

– Kas atsakingas už paštą?

– Hm... panelė Belvju arba prižiūrėtojai. Įvairiai. Tvarkydami tam tikrus administravimo reikalus, stengiamės būti kiek įmanoma lankstesni...

– Ar turite keletą prižiūrėtojų?

– Du.

– Gal galėtumėte sužinoti, kas praėjusį antradienį buvo atsakingas už paštą... Kas jį priėmė ir kas išdalijo.

– Rytinį ar popietinį?

– Ir vieną, ir kitą. Kad ir kas jis, norėtume kuo greičiau su tuo žmogumi pasikalbėti.

Surna atrodė sutrikęs.

– Norite pasakyti... tučtuojau?

– Taip, – atsakė Reinhartas. – Jeigu galėtumėte sukviesti prižiūrėtojus ir panelę... hm...

– Belvju.

– Belvju, taip. Jeigu paprašytumėte jų tučtuojau ateiti, galėtume čia pat išsiaiškinti šį reikalą.

– Nesuprantu, kodėl... – nebaigęs sakinio, Surna atsistojo ir nuėjo prie vidinio ryšio aparato, pastatyto ant direktoriaus rašomojo stalo.

– Panele Belvju, gal galėtumėte skubiai surasti Matiseną ir Fergerį ir atvesti juos į mano kabinetą. Ir su jumis norime pasikalbėti. Kuo greičiau. Labai prašau.

Atsistojęs direktorius pažvelgė į Reinhartą ir Miunsterį. Akivaizdžiai sutrikęs. Reinhartas išsitraukė pypkę ir ėmė ją kimšti.

– Gal galėtumėte trumpam palikti mus vienus, – paprašė Reinhartas ir nubraukė kelis tabako trupinius ant kilimo. – Jeigu leisite naudotis jūsų kabinetu kaip savo centrine būstine...

– Žinoma...

Užsisegęs švarko sagas, Surna dingo pro duris.

Miunsteris nusišypsojo, o Reinhartas prisidegė pypkę.

30

Rutas susitiko su Bendiksenu Centrinės pirties romėniškų pirčių komplekse. Taip pasiūlė Bendiksenas: pirmadienio vakarais jis visuomet keletą valandų praleisdavo pirtyje. O po eilinės darbo dienos Majurnoje Rutas tokiam pasiūlymui neprieštaravo.

Paaiškėjo, kad Bendikseno gyvenimas sustyguotas pagal tam tikras taisykles, kurių griežtai laikomasi. Kaip ir pridera geros reputacijos džentelmenui, daugybę metų būnant viengungiu, susiformavo tam tikras režimas, kurio šis vyras drausmingai laikėsi. Pirmadieniais Bendiksenas maudydavosi pirtyje, bridžą žaisdavo antradieniais ir ketvirtadieniais, o trečiadieniais dalyvaudavo vietos istorijos draugijos susirinkimuose. Savaitgaliais išsiruošdavo pabėgioti ir pabendrauti su draugais, kine apsilankydavo penktadieniais, o į aludę užsukdavo šeštadieniais. Sekmadieniais paprastai leisdavosi į kokią ekskursiją, tvarkydavo namus arba baigdavo skaityti istorinį romaną, pirmadienį pasiimtą iš bibliotekos, kurioje dirba šešiolika metų.

Visa tai Bendiksenas išaiškino Rutui per pirmąsias penkias saunoje praleistas minutes.

„Ir kada gi tu sugebi viską apžioti?“ – pamanė Rutas, kuris irgi gyveno vienas.

– Kokia jūs nuomonė apie Evą Ringmar? – paklausė Rutas, abiem patraukus šaltosios vonios link.

– Nieko nenutuokiu apie moteris, – atsakė Bendiksenas. – Tačiau gana nemažai žinau apie graikų ir helenistinę kultūrą. Taip pat sugebu visai neblogai interpretuoti Kulbertsoną.

– Šaunu, – atsakė Rutas. – Kaip dažnai sutikdavote ją?

– Sunku pasakyti, – atsakė Bendiksenas. – Gal kokius tris ar keturis kartus; bet tik prabėgomis.

– Prabėgomis?

– Taip, galėtumėte pasakyti, iš proto vedančioje minioje. Netyčia susidurdavome mieste, kartą buvome susitikę bibliotekoje. Tiesą sakant, tai ir viskas.

– Maniau, buvote artimas Miterio draugas?

– Taip, galėtumėte šitaip teigti. Susipažinome gimnazijoje ir nuo to laiko retkarčiais susitikdavome. Bet, sakyčiau, tik retsykiais.

– Kaip?

– Ką reiškia jūsų klausimas „Kaip?“, inspektoriau?

– Ką veikdavote susitikę?

– Kartais išlenkdavome vieną kitą taurelę ir paplepėdavome, retsykiais dar ką nors nuveikdavome. Inspektoriau, manau, laikas išsivanoti beržinėmis vantomis.

– Ką dar veikdavote, pone Bendiksenai?

– Vadinkite mane Klausu.

„Jokiu būdu“, – pamanė Rutas.

– Kelis kartus drauge keliavome. Žinoma, po Janeko skyrybų. Žvejodavome. Kurion pusėn lenkiate?

Sauna buvo tuščia. Tuščia ir deginamai karšta. Atsiduseęs Rutas sudribo ant žemiausio gulto.

– Nieko ypatingo, – paaiškino inspektorius. – Mes tik ieškome žudiko. Kas, jūsų nuomone, yra žmogus, nudūręs Miterį?

– Tas pats, kuris nuskandino jo žmoną.

Galvos linktelėjimu Rutas pritarė pašnekovui.

– Mes irgi taip manome. Vadinasi, negalite papasakoti nieko, kas padėtų užvesti ant teisingo kelio?

Bendiksenas pasikasė pažastis.

– Turite suprasti, kad to vyro beveik nebesutikdavau, jam pradėjus draugauti su panele Ringmar. Vieną birželio vakarą abu dalyvavome senų draugų susibūrime Fredžio užeigoje. Susirinkome gal septyni ar aštuoni, bet su Janeku kalbėjausi nedaug. O paskui, maždaug rugpjūčio pradžioje, abu dalyvavome vietos istorijos draugijos susirinkime...

– Koks Miteris jums tuomet pasirodė?

– Kaip visuomet. Bet nedaug ką turėjome vienas kitam pasakyti. Jeigu teisingai atsimenu, persimetėme keliais sakiniais apie megalitines kultūras. Tokia buvo to vakaro tema.

– Vadinasi, scenoje pasirodžius Evai Ringmar, susitikdavote nedažnai? Kodėl?

– Kodėl? Na, sakyčiau, taip jau būna.

– Ką tai reiškia?

– Tokios jau tos moterys. Anot Plinijaus, arba turi draugų, arba moterį. Jeigu neturi draugų, tuomet galima ir vesti. Argi ne taip, inspektoriau?

– Galbūt, – atsakė Rutas. – Bet panagrinėkime keletą detalių... Ar teisingai galvoju, kad tą sekmadienį po Evos Ringmar nužudymo buvote susitarę leistis į žvejybą?

– Taip, jūsų teisybė. Visuomet vieną spalio sekmadienį automobiliu važiuojame į Verhoveno – dar vieno gero mūsų draugo – trobelę. Tas namelis stovi ant Sojmeno ežero kranto, rytinėje pusėje. Tame ežere gausu ešerių ir kiršlių, o kartais, jei pasiseka, galima pagauti ir arktinį šalvį arba syką. Šiaip ar taip, Verhovenas, aš ir gaisrinės viršininkas Langemaras – nežinau, ar jį pažįstate – visa trijulė nuvykome ten, tačiau Janekui, savaime suprantama, kilo šiokių tokių bėdų, sukliudžiusių prisidėti prie mūsų. Turiu pasakyti, inspektoriau, tas reikalas beviltiškas. Ar manote jį sučiupti? Žinoma, turiu omenyje žudiką.

– Būtinai, – atsakė Rutas. – Beje, ką veikėte praėjusio ketvirtadienio vakarą?

– Aš? Ketvirtadienį? Savaime suprantama, buvau bridžo klube. Tikriausiai, nė sekundei neįsivaizduojate, kad aš...

– Aš visiškai nieko neįsivaizduoju, – atsakė Rutas. – Gal galėtume dabar išlenkti po bokalą alaus?

– Dabar? – nustebo Bendiksenas. – Žinoma, ne. Dabar reikia paplaukioti. O paskui turėsime kelioms minutėms sugrįžti į saunną, kad gerai išprakaituotume. Va tada jau galėsime pasilepinti alumi. Ar anksčiau niekuomet neteko būti saunoje, inspektoriau?

Rutas atsiduso. Ištisas dvi dienas jis praleido mėgindamas išspausti informaciją iš dievažin kiek maniakų, katatonikų ir šizofrenikų, o štai dabar galiausiai atsidūrė saunoje su bibliotekininku Bendiksenu.

„Kodėl, po velnių, tapau faru? – paklausė savęs. – Kodėl ne įvairiausiose salėse koncertuojančiu pianistu, kaip to norėjo mama? Arba kunigu. Arba naikintuvo lakūnu?“

„Rytoj pranešiu, kad sergu, – nusprendė Rutas. – Nors man ir laisvadienis, vis tiek pranešiu sergąs.“

„Dėl viso pikto.“

31

– Sankta Katarina – mergaičių mokykla, vyriausiasis inspektoriau. Mūsų mokytojos – moterys, mūsų ūkvedės – moterys, mūsų prižiūrėtojos – moterys, mūsų sodininkė ir virtuvės darbuotojos – moterys. Esu mokyklos direktorė, esu moteris. Taip visuomet buvo nuo pradžių, nuo 1882-ųjų: išimtinai tik moterys. Galvojame, jog tai – mūsų stiprioji pusė, vyriausiasis inspektoriau. Negerai, kai vyrai mergaičių gyvenime pasirodo pernelyg anksti. Tačiau peršasi mintis, kad jūsų ausys mano žodžiams kurčios.

Van Vėterenas linktelėjo ir pasistengė sėdėti tiesiai. Tiesą sakant, kamuojamas veriančio strėnų skausmo, dabar labiausiai už viską pasaulyje jis troško atsigulti ant grindų ir užkelti kojas ant kėdės – paprastai tokia kūno padėtis padeda apmalšinti sopulį. Tačiau kažkas giliai viduje kuždėjo, kad panelei Barbarai di Barbozai nepatinka ant jos kabineto grindų gulintys vyrai. Jau ir taip negerai, kad koją čia teko įkelti vyrui. O tuo labiau – policijos pareigūnui.

Nugara Van Vėtereno gyvenimą pavertė tikru pragaru. Žinoma, viskas dėl tos prakeiktos viešbučio lovos. Rytą atsikėlė sustingęs; padėtis nepasitaisė ir išsėdėjus dvi valandas prie vairo. Galbūt

sugrįžus vertėtų apsilankyti pas chiropraktiką* Ernandesą. Nuo pastarojo apsilankymo prabėgo šeši mėnesiai, todėl ateina laikas vėl ten užsukti. Blogiausia, žinoma, dėl badmintono. Bandymas atremti Miunsterio trumpus kampuotos trajektorijos smūgius gali turėti katastrofiškų padarinių nugarai – tą jis puikiausiai žinojo, tačiau dėl tokios priežasties tikrai nesinorėjo atidėti suplanuotų antradienio vakaro rungtynių. Todėl teks gerai nusiteikti ir su šypsena veide ištverti kančias.

Jis perkėlė kūno svorį nuo dešinės kojos ant kairiosios. Skausmas vargino. Vyras sudejavo.

– Gal negaluojate, vyriausiasis inspektoriau?

– Savijauta gera, ačiū; tik truputėlį sopa nugarą.

– Tikriausiai dėl netinkamos mitybos. Nustebtumėte, jeigu imčiau pasakoti apie įvairių maisto rūšių poveikį raumenims ir raumenų įtempimui.

„Nesistebiu, – pagalvojo Van Vėterenas. – Siaubingai įširsčiau. Gal net kiltų pagunda iškrėsti ką nors tokio, dėl ko privalėčiau pats save areštuoti."

– Įdomu, – tarė jis. – Tik, deja, mažumėlę stokoju laiko, todėl verčiau sutelkime dėmesį į tai, dėl ko čia atvykau.

– Panelė Ringmar?

– Taip.

Atsigręžusi atgal, iš lentynos direktorė pasiėmė segtuvą ir pasidėjusi ant stalo atsivertė jį.

– Panelė Ringmar. Pas mus priimta į darbą 1987 metų rugsėjo pirmą dieną. Mokė prancūzų ir anglų kalbų. Iš darbo išėjo savo pačios prašymu 1990 metų gegužės 31-ąją.

---

* *Chiropraktikas* – alternatyviosios medicinos specialistas, manualinio gydymo praktikas – *Vert. past.*

Užvertusi segtuvą, direktorė padėjo dokumentus į vietą.

– Koks jums susidarė įspūdis?

– Mano įspūdis? Žinoma, geras. Prieš priimdama į darbą, pati asmeniškai dalyvavau pokalbyje. Nebuvo dėl ko jos nepriimti. Ji pateisino mano lūkesčius, puikiai mokytojavo ir nepriekaištingai atliko kitas pareigas.

– Kitas pareigas... Ką turite galvoje?

– Ji turėjo tam tikrų pareigų kaip klasės auklėtoja ir ūkvedė. Kaip tikriausiai pastebėjote, mūsų mokykla internatinė. Prižiūrime mergaites ne tik klasėje, rūpinamės ir jų auklėjimu. Ugdyti visapusišką asmenybę – vienas iš mūsų principų. Taip buvo nuo pat pradžių. Tokios nuostatos ir padėjo sukurti tą gerą reputaciją, kuria didžiuojamės.

– Iš tiesų?

– Ar žinote, kiek prašymų sulaukiame prieš kiekvienų mokslo metų pradžią? Daugiau nei du tūkstančius. Pretenduojančius į du šimtus keturiasdešimt vietų.

Van Vėterenas nuleido pečius ir pabandė į vidų išriesti nugarą.

– Ar priimdama į darbą pasidomėjote panelės Ringmar praeitimi?

– Žinoma. Gyvenimas jos nelepino. Mes tikime žmonėmis, vyriausiasis inspektoriau.

– Ar jums žinoma, kas atsitiko? Kad ji su vyru nužudyti?

– Nemanykite, kad šioje mokykloje esame atskirti nuo pasaulio. Skaitome laikraščius ir neatsiliekame nuo pasaulio įvykių. Sakyčiau, net labiau už kitus.

Van Vėterenui knietėjo sužinoti, ar direktorė gerai išmano policijos pareigūnų skaitymo įpročius, tačiau nepanoro paprašyti jos to pakomentuoti. Užuot klausinėjęs, išsitraukė dantų krapš-

tuką, įsikišo į burną ir leido šiam lėtai judėti nuo vieno burnos krašto link kito. Nustūmusi akinius ant nosies galiuko, Barboza kritiškai nužvelgė Van Vėtereną.

„Neilgai trukus direktorė vėl pareikalaus mano asmens tapatybės kortelės, – pamanė jis. – Absurdiška, kad toks menkas nugaros skausmas gali šitaip apriboti žmogaus galimybes."

– Na, ką dar norėtumėte sužinoti, vyriausiasis inspektoriau? Aš irgi negaliu tam skirti visos dienos.

Atsistojęs Van Vėterenas nuėjo prie lango. Ištiesęs nugarą, pažvelgė į rūke skendintį parką. Už medžių galėjai įžiūrėti dar keletą pastatų, surėstų iš tokių pat raudonų plytų kaip ir „refektoriumas". Šioje įstaigoje, apjuostoje žmogaus aukščio tvora, viską kontroliuoja Barboza. Užkardos viršus pagal anglosaksiškas tradicijas nuklotas stiklo šukėmis. Van Vėterenas pastebėjo jas įvažiuodamas pro vartus ir nusišypsojo; nusišypsojęs paklausė savęs, ar šios simbolinės stiklo šukės skirtos pašalinių atgrasymui nuo įsilaužimo ar čionykščių gyventojų sulaikymui nuo išsilaužimo.

Van Vėterenui tikrai nestigo priešiškų išankstinių nuostatų šios įstaigos atžvilgiu. Nepaisant Barbozos noro aprodyti mokyklą, būdamas sklidinas prietarų, jis mažumėlę suirzo, supratęs, kad tai, ką šįryt pamatė ir išgirdo, nesutvirtino jo nuostatų. Van Vėterenas valgė priešpiečius didžiuliame valgomajame kartu su kokiu šimtu įvairaus amžiaus moterų, daugiausia, žinoma, jaunų. Bet niekur nepavyko įžvelgti varžomo seksualumo, seksualinių frustracijų ar dar ko nors, ką tikėjosi čia pajusiąs. Gal visa tai – tik gerai įsisenėjusi moterų baimė, įsisąmoninimas, kad, nepaisant visko, ateityje būtent priešingos lyties atstovams dažniausiai teks imtis gyvenimo iššūkių.

Bent jau taip šią situaciją būtų įvertinusi jo žmona – tuo Van Vėterenas nė sekundę nesudvejojo.

„Jeigu būčiau gimęs moterimi, – pagalvojo jis, – prasmegčiau skradžiai, jei nors kiek būčiau panašus į Barbozą!“

– Na? – tarė Barboza.

– Na, kas?

– Ką dar norite sužinoti? Man pradeda stigti laiko, vyriausiasis inspektoriau.

– Du dalykus, – atsakė jis. – Pirmiausia, gal žinote, ar čia dirbdama panelė Ringmar bičiuliavosi su kokiu nors vyriškiu? Manau, ji gyveno čia, ar taip ir buvo?

– Taip, ji turėjo kambarį Kiuri flygelyje. Ne, nežinau, ar su kuo nors bičiuliavosi. Čia vienas ar du klausimai, vyriausiasis inspektoriau?

Van Vėterenas nesureagavo į prašymą patikslinti.

– Ar galite pasakyti pavardę kolegės, žmogaus, palaikiusio draugiškus santykius su ja, žmogaus, galinčio atsakyti į keletą smulkesnių klausimų?

Direktorė pasitaisė akinius ir susimąstė.

– Kempf, – tarė ji. – Panelė Kempf gyvena greta to kambario, kuriame buvo įsikūrusi panelė Ringmar. Mano galva, jos buvo ir gana neblogos draugės. Šiaip ar taip, retkarčiais matydavau jas drauge.

– Panele Barboza, o jūs pati su kitais mokytojais nebendraujate?

– Ne, stengiuosi išlaikyti tam tikrą atstumą. Mes vieni kitus gerbiame, tačiau negalime nepaisyti fakto, kad užimame skirtingas pareigas. Mūsų įstatai apibrėžia direktorės pareigas kaip žmo-

gaus, kuriam tenka atsakomybė už visą mokyklą. Tokie įsipareigojimai atitenka pradėjus eiti šias pareigas. Neturiu teisės abejoti šiais įstatais.

Direktorė pažvelgė į grandinėle ant kaklo pakabintą laikrodį. Van Vėterenas prisiminė, ką neseniai pasakė Reinhartas:

– Paprastai vengiu moterų, nešiojančių laikrodį ant kaklo.

Van Vėterenui knietėjo sužinoti, ką tai galėtų reikšti. Galimas daiktas, kad tuose žodžiuose slypi didžiulės išminties krislas. Kaip ir daugelyje kitų dalykų, kurie išsprūsta Reinhartui.

Vienaip ar kitaip, išėjęs į lauką Van Vėterenas lengviau atsikvėpė. Nepaisydamas paskubomis pažertų Barbozos nurodymų vaikščioti tik išgrįstais takeliais, Van Vėterenas patraukė per pievelę. Vyriausiasis inspektorius juto į nugarą įbestas direktorės akis.

Dvi maždaug dvylikametės mergaitės, ant uniformų užsivilkusios kombinezonus, baltino vaismedžio kamieną. Van Vėterenas atsargiai žengė mergaičių link ir norėdamas atkreipti jų dėmesį kostelėjo.

– Atsiprašau, gal čia kartais Kiuri flygelis?

– Taip. Įėjimas tenai.

Abi parodė kelią teptukais ir kukliai sukikeno.

– Kodėl baltinate medį?

Mergaitės pažvelgė į Van Vėtereną nuostabos kupinomis akimis.

– Nežinau... Mums liepė.

„Matyt, norint atgrasyti aplinkinių šunų patinėlius, kad šie nesišlapintų ant medžio“, – praverdamas duris pamanė Van Vėterenas.

Van Vėterenui teko šiek tiek luktelėti, kol galės pasikalbėti su panele Kempf. Jei svečias nieko prieš, gal galėtų palaukti, nes reikia ištaisyti ir įvertinti dar tris testus, o darbo nutraukti nevalia, kol nebaigta visa šita nelemta gausybė.

Jis neprieštaravo. Sėdėjo fotelyje panelei Kempf už nugaros ir stebėjo, kaip ši baigia darbą. Tvirto sudėjimo, amžiaus vidurį perkopusi moteris, tiesą sakant, daugiau ar mažiau to paties amžiaus kaip ir jis pats. Van Vėterenas svarstė, ar Barboza pasielgė teisingai paskirdama ją į porą su Eva Ringmar – tarp šių moterų mažiausiai penkiolikos metų amžiaus skirtumas.

Tačiau pasielgta teisingai. Eva Kempf užkaitė arbatinuką ir viską paaiškino. Žodis „draugės" gal ir per stiprus: panelės Ringmar atlapaširde nepavadinsi, tačiau panelei Kempf susidarė įspūdis, kad Evai reikėjo... vyresnės sesers. Taip, kažko panašaus. Eva ir Eva. Didžioji ir mažoji. Pagaliau juodvi dar ir gyveno šalimais. Ką svečias norėtų sužinoti?

Jis šimtąjį kartą uždavė tą patį klausimą ir sulaukė to paties atsakymo.

Ne, panelei Kempf neteko matyti aplink besisukiojančio vyriškio. Pati panelė Kempf – lesbietė; beprasmiška apsimetinėti, jog yra kitaip... Veikiau, buvusi: dabar jau visiems laikams pasitraukusi iš meilės kovos lauko.

Ir tas jausmas pašėlusiai geras: tuo panelė Kempf galėjo patikinti vyriausiąjį inspektorių.

Ne, Eva Ringmar neturėjo nė menkiausio lesbietiško polinkio. Kaipmat tą galėjai pastebėti.

O vyrai?

Ne. Bent jau panelei Kempf tai nežinoma. Bet, savaime suprantama, ji žinojo ne viską. Kodėl svečio tokia sėdėsena? Ar kas nors negerai nugarai? Jeigu prigultų ant lovos, panelė Kempf galėtų valandėlę pamasažuoti jo raumenis.

Galbūt bemasažuodama galėtų atsakyti į kitus rūpimus klausimus?

Van Vėterenas kiek padvejojo. Bet neilgai.

Juk blogiau nebus. Tiesa?

– Štai! Truputėlį nuleiskite kelnių juosmenį, kad galėčiau prieiti. Šitaip geriau!

– Oi! O, Dieve! Nagi, klokite, panele Kempf!

– Apie ką, vyriausiasis inspektoriau?

– Visiškai apie bet ką. Ar Eva kartais išvykdavo? Ar gaudavo laiškų? Gal naktimis sulaukdavo paslaptingų skambučių?..

Jos nykščiai smarkiai įsirėžė į Van Vėtereno stuburą.

– Gaudavo laiškų.

– Nuo vyriškio?

– Galimas daiktas.

– Kaip dažnai?

– Ne taip ir dažnai. Eva sulaukdavo nedaug korespondencijos.

– Iš kur atkeliaudavo laiškai?

– Neturiu žalio supratimo.

– Vietiniai ar iš užsienio?

– Nežinau. Gal iš užsienio.

– Bet iš to paties asmens gaudavo ne vieną laišką?

– Taip. Manau, tai buvo vyriškis.

– Kodėl taip manote? Oi!

– Tai jūs man pasakykite.

– Kelionės?

– Taip. Eva visai nemažai keliaudavo. Keletą kartų vyko aplankyti mamą. Arba bent jau taip sakydavo.

– Tačiau?

– Galėjo ir pameluoti.

– Taigi, galimas daiktas, kad Eva sulaukdavo laiškų iš vyriškio, ir gali būti, kad retkarčiais išvykdavo su juo pasimatyti?

– Taip.

– Kiek tikėtina tokia galimybė?

– Nežinau, vyriausiasis inspektoriau. Ji buvo truputį... užsidariusi. Paslaptinga. Niekuomet nespaudžiau jos. Patikėkite manimi, žmonės turi teisę gyventi savo gyvenimą! Esu lesbietė nuo tada, kai man sukako septyniolika!

– Aaaaai! Dieve Visagalis! Atsargiai... šičia labiausiai skauda.

– Jaučiu tai, vyriausiasis inspektoriau. Kokioje lovoje praleidote praėjusią naktį? Tęskite.

– Kaip dažnai?

– Kaip dažnai išvykdavo? Ar tą turite omenyje?

– Taip.

– Gal dukart arba triskart per trimestrą. Tik savaitgaliui, vos kelioms dienoms.

– O per atostogas?

– Nežinau. Per atostogas visuomet išvažiuoju. Tačiau nemanau, kad Eva pasilikdavo čionai. Kartą išvyko į kelionę per

turizmo agentūrą. Manau, į Graikiją. Jai patikdavo keliauti, tuo neabejoju.

– O jos vyras... Andreasas Bergeris?

– Ne, ne jis. Niekuomet jo neminėdavo.

– Ar jis galėjo būti tų laiškų autorius?

– Sakyčiau, taip, tačiau abejoju...

– O kaip dėl sūnaus? Žuvusio sūnaus. Ar pasakodavo apie jį?

– Taip, tačiau tik kartą... Dabar turėsiu baigti, vyriausiasis inspektoriau. Mano pirštai tuojau nutirps. Kaip jaučiatės?

Van Vėterenas atsisėdo. Neblogai. Jis nedrąsiai sujudėjo... pasilenkė į priekį... į dešinę, į kairę. Iš esmės savijauta pagerėjo.

– Nuostabu! Gaila, kad vėl teks sėsti prie vairo. Nuoširdžiai dėkoju, panele Kempf. Jeigu kada nors pakliūsite į kalėjimą, skambtelkite man, ateisiu jūsų iš ten ištraukti.

Nusišypsojusi ji pasitrynė pirštus.

– Nėra reikalo, vyriausiasis inspektoriau. Ir pati sugalvosiu būdą, kaip iš ten ištrūkti. Už dešimties minučių man prasideda pamoka, todėl, manau, turėsime baigti pokalbį.

Van Vėterenas pritariamai linktelėjo.

– Tik norėčiau užduoti dar vieną klausimą. Panele Kempf, matau, esate nuovoki moteris. Norėčiau, kad, pasinaudodama šia savybe, susilaikytumėte nuo atsakymo, jeigu kils abejonių.

– Suprantu.

– Puiku. Kaip manote, ar galėjo taip nutikti, kad per visą jūsų pažinties su Eva Ringmar laikotarpį jos gyvenime buvo vyriškis... vyras, kurį dėl kažkokių priežasčių Eva laikė paslaptyje?

Panelė Kempf nusiėmė savo apvalius akinius. Pakėlusi prieš šviesą, įdėmiai juos apžiūrėjo. Kvėptelėjusi ant stiklų nemenką oro gūsį, nuvalė juos savo raudonos skraistės kampeliu.

Van Vėterenas suvokė, kad tai – tam tikras ritualas. Ceremonija, atliekama formuluojant išvadas. „Kokia tuštybė ta lesbietiška meilė“, – svarstė jis.

Panelė Kempf užsidėjo akinius ir jų žvilgsniai susitiko. Tada atsakė į Van Vėtereno klausimą.

– Taip, – tarė ji. – Manau, tai įmanoma.

– Ačiū, – padėkojo Van Vėterenas.

Iš Gimseno jis išvažiavo maždaug trečią. Vos pasiekus magistralinį A64 kelią, užklupo lietus. Sparčiai temo, tačiau muzikos Van Vėterenas nejjungė. Paskendęs savo mintyse ir spėlionėse, vyriausiasis inspektorius ryte rijo monotonišką guminių padangų teškėjimą į šlapią kelio dangą.

Galvoje pamėgino susikurti Evos Ringmar paveikslą, tačiau nesugebėjo aiškiai tos moters apibūdinti – matyt, lygiai taip, kaip to nepavyko ir niekam kitam. Van Vėterenas gailėjosi, kad nepasistengė išpešti daugiau informacijos iš Miterio, o dabar – kas buvo, tas pražuvo. Kita vertus, gal vis tiek nebūtų pavykę iškvosti daugiau, nes Miteris juk pažinojo žmoną vos šešis mėnesius. Vedė pagautas kažkokio nepaaiškinamo impulso ir apie jos šaknis veikiausiai nenutuokė nė kiek daugiau už tai, ką iki šiol po kruopelytę iš mažiausių nuotrupų pavyko sulipdyti Van Vėterenui.

Žudikas slepiasi kažkur antrame plane, jo pėdsakai slypi kažkur praeityje – dėl to nekilo nė menkiausių abejonių. Čia jis gyvena jau visai nemažai metų, vėliausiai nuo to ketvirtadienio prieš 1986-ųjų metų Velykas. Tačiau neatmestina galimybė, kad viskas prasidėjo dar gerokai anksčiau.

O gal? Be abejonės, veikiausiai taip ir yra.

Bet ką gi jis iš tiesų žino? Ko lemiamu momentu bus vertos visos tos spėlionės?

Jeigu Evą Ringmar galima pavadinti miglota asmenybe, tuomet žudiko eskizas dar blankesnis. Šešėlio šešėlis.

Nusikeikęs Van Vėterenas nukando dantų krapštuko galą. Ar apskritai esama nors kokių požymių, leidžiančių daryti prielaidą, kad einama teisingu keliu? Ar faktas, kad kelio ieškoma grabaliojant tamsoje, nereiškia gerokai daugiau negu pasakoma žodžiais?

Ir koks, po šimts, čia motyvas?

Išspjovęs medžio šipulius, Van Vėterenas klausė savęs, ką daryti toliau. Jis įžvelgė keletą galimybių, tačiau visos atrodė viena už kitą miglotesnės. Žinoma, saugiausias pasirinkimas – sudėti visas viltis į Miunsterį ir Reinhartą. Nusišypsojus sėkmei, vyrams turėtų pavykti tvirčiau tinklu apjuosti Bungės gimnaziją, kad įkliūtų koks vienas ar du bjaurūs tipeliai, kuriuos vertėtų atidžiau panagrinėti.

Visuomet darant prielaidą, kad žvejojama teisinguose vandenyse... Na, viskas pakankamai greitai išaiškės. Šiaip ar taip, kelių dalykų tikrai nereikėtų praleisti pro ausis. Van Vėterenas darė prielaidą, kad kvotos prasidės ateinančią dieną. Vargu ar vyrai šiandien galėjo nuveikti ką nors daugiau negu užspeisti į kampą mokyklos direktorių Surną ir nubrėžti tolimesnio darbo metmenis. Žvilgtelėjęs į laikrodį Van Vėterenas nusprendė, kad Miunsteris veikiausiai jau bus grįžęs namo. Tada ir pats sau pripažino, kad visai neturi noro tą vakarą vairuoti mašiną dar 400 kilometrų. Gal dar kokią valandą, o tuomet reikėtų susirasti

viešbutį, paplepėti telefonu su Miunsteriu ir padoriai pavakarieniauti. Tam labiausiai tiktų didelis mėsos gabalas ir dar šis tas riebaus, pagardinto česnaku.

Ir taurė sodraus vyno.

Pasirausė po kasetes, gulinčias ant gretimos sėdynės. Suradęs Voganą Viljamsą*, įdėjo įrašą į grotuvą.

* Vaughan Williams – XX a. pirmosios pusės anglų kompozitorius, kūręs simfonijas, operas, baletus ir kamerinę muziką – *Vert past.*

32

Lizą Henan kaustė baimė.

Tik po ilgų ir kruopščių maudynių duše ir pusvalandį pagulėjusi tamsoje atmerktomis akimis moteris suvokė problemos esmę.

Tokie dalykai Lizą užgriūdavo nelabai dažnai. Gulėdama ir spoksodama, kaip skaitmeninis laikrodis svaido raudonas nakties minutes, Liza pabandė atgaminti tą jausmą.

Kada paskutinį kartą buvo kaustoma baimės? Šitaip išsigandusi kaip dabar?

Veikiausiai labai seniai. Be jokių abejonių.

Ko gero, net paauglystėje. Dabar, sulaukus trisdešimt šešerių ir atsigręžus į praeitį, darosi akivaizdu, kad gyvenime pasitaikė nemažai progų išsigąsti. Daugybė. Bet argi ne toji atvejų gausa ir išmokė pažaboti baimę? Privertė susimąstyti ir gerokai pamokė.

Kad gyvenimas visai ne toks ir pavojingas. Žinoma, jis nėra rožėmis klotas, tačiau, po perkūnais, kas gi čia tokio? To Liza niekuomet nesitikėjo. Tai suprasti ją privertė mama. Ir puiku.

Vyrai yra vyrai. Gyvenime jų pasitaiko visokiausių. Kartais padarai klaidą, bet visuomet yra išeitis – štai, kur esmė. Jeigu paže-

mini save arba susidedi su tikru šikšniumi, tereikia išsikapstyti iš tos keblynės. Liepk jiems nešdintis po velnių ir viską pradėk nuo pradžių.

Štai, kaip būna, ir štai, kaip klostėsi visas Lizos gyvenimas. Esama palankaus laiko, tačiau užeina ir sunkmečių. Anot Rono, toks jau tas gyvenimas.

Laikrodis rodė 00.24 val. Šiąnakt jai vis nepavyksta patogiai įsitaisyti, juto tai... juto savo pilve ir krūtyse. Ir tarpukojyje. Pirštais perbraukė lytines lūpas: sausos. Sausos kaip džiūvėsėliai. Ne taip, kaip visuomet būnant taip arti vyriškio...

Sukaustyta baimės.

Liza baiminosi ne Rono. Tikrai nenorėtų būti šalia Rono, šiam sužinojus apie naują vyriškį Bet kodėl jis turėtų sužinoti? Liza elgėsi kaip niekada apdairiai, niekam nešnipštelėjo nė menkiausio žodelio. Net ir Johanai. Ne, tiesą sakant, būtent Rono ji dabar ilgėjosi labiausiai. Troško, kad jis gulėtų jai už nugaros, prisiglaudęs, apglėbęs tvirta globėjiška ranka...

Štai, kaip viskas turėjo susiklostyti. Ištekėjo už Rono prieš trejus metus, ir tie metai nebuvo blogi. Bet dabar namuose jo nėra ir dar aštuoniolika mėnesių ši vieta nebus jo namais. Siaubingai ilgai, kai esi priversta laukti. Kitas laisvadienis – ne anksčiau kaip po trijų savaičių, o tuomet Ronas primygtinai nori aplankyti tą Hamburge gyvenantį šunsnukį Hainsą. Užuot grįžęs į namus pas Lizą. Šiknius. Kokią teisę jis turi piktintis žmona, jeigu ši retkarčiais pasičiumpa kokį kitą vyriškį?

Taip, Liza būgštavo, ką sužinojęs padarytų Ronas, tačiau šis nerimas – grynas niekniekis palyginti su kita baime. Be abejo, gerai iškarštų kailį ir galbūt kuriam laikui išmestų iš namų; tačiau šitoji baimė – visiškai kitokia. Liza juto tai.

Tiesą sakant, Liza ir pati nebuvo tikra dėl to, ką jaučia; veikiausiai čia bus koks nors naujas pojūtis. Moteris buvo įsitikinusi, kad jos gyvenime nebegali atsirasti nieko naujo, nes jau teko patirti visokiausių bjaurasčių. Bet šis jausmas... stingdantis kraują?

„Gal „baimė" – netinkamas žodis? – svarstė Liza. – Pernelyg silpnas? Gal čia esama ko nors stipresnio?"

Siaubas?

Liza nusipurtė ir tvirčiau susisupo į apklotus.

Taip, būtent taip ir yra. Į moters vidų smelkėsi siaubo jausmas. Šis vyras pripildė siaubo kiekvieną jos kūno kertelę.

Iškišusi ranką Liza uždegė šviesą ir atsisėdusi prisidegė cigaretę. Kas, po velnių, čia vyksta? Keletą kartų giliai įtraukusi dūmo, pamėgino susigaudyti savo mintyse.

Šįvakar jie susitiko trečią kartą ir dar nė sykio kartu nemiegojo. Viskas tuo pasakyta. Kažkas čia negerai.

Pirmą kartą ji sirgo menstruacijomis. Dabar prisiminus ima atrodyti, kad tuomet jis pajuto palengvėjimą.

Antrą kartą jie nuėjo į kiną. Tuomet nekilo kitokių minčių.

Bet šis vakaras – metas, kai jie turėjo pasimylėti. Abu išgėrė keletą taurių vyno ir per *teliką* pažiūrėjo kažkokią idiotišką laidą. Ji vilkėjo plonytę lengvą suknelę, o po ja – nė siūlelio... Abu sėdėjo ant sofos. Ji glostė jo sprandą, o jis tesugebėjo įsitempti... Įsitempti ir uždėti savo sunkią ranką jai ant kelio. Palikęs ją tenai gulėti tarsi kokią nustipusią žuvį, tik dar godžiau įniko į vyną.

Tada, atsiprašęs, kad sirguliuoja, nuėjo į tualetą. Išėjo tuoj po vienuoliktos.

Šeštadienį jie ketina susitikti ketvirtą kartą. Užsuks jos paimti tiesiai po darbo. Jeigu oras bus nors kiek pakenčiamas, važiuos

pasivažinėti. O tada patrauks į jo namus. Jis atkakliai tvirtino norįs, kad ji liktų nakvoti. Praėjus vos pusvalandžiui po išėjimo, paskambino susitarti. Dar kartą atsiprašė, kad nebuvo pačios geriausios formos. Ji, žinoma, pritarė visiems sumanymams ir pasakė nekantriai to laukianti.

Dar beveik nepadėjus ragelio, į galvą ėmė lįsti kitokios mintys. Kodėl nepasakė turinti ankstesnių įsipareigojimų? Kodėl taip kvailai ištarė „taip" vyrui, kurio negeidžia?

Kodėl niekuomet nepasimoko?

Susinervinusi užspaudė cigaretę ir pastebėjo, kad vietoj baimės ima įsikeroti pyktis. Galbūt tai – ženklas.

Ženklas, kad tik įsivaizduoja kai kuriuos dalykus. Tikriausiai viskas nėra taip pavojinga? Gyvenime būta šitiek vyrų, todėl, žinoma, ištvers ir dar vieną. Be abejonės, su tuo Džonu, kaip jis prisistato, pasieks tai, ko nori.

Patenkinta tokiomis išvadomis, Liza išjungė šviesą ir apsivertė ant šono. Jau tikrai pats laikas rimtai pamiegoti. Kelsis septintą ir, kaip paprastai, pusę devynių ateis į butiką puikiai nusiteikusi darbui. Tačiau prieš užmigdama dar sugebėjo apsispręsti dėl dviejų dalykų ir duoti sau pažadą juos prisiminti ryte.

Pirma, vis dėlto pagaliau pasikalbėti su Johana. Žinoma, duos suprasti, kad privalu laikytis visiškos tylos, tačiau vis tiek informuos apie susiklosčiusias aplinkybes.

Antra, šeštadienį susitikti su tuo vyriškiu, tačiau išryškėjus nors menkiausiam negerumui, nė kiek nedvejodama apsisuks ir nueis sau. Ir tai bus viskas.

Štai, kas nutiks.

Priėmusi sprendimą, Liza Henan pagaliau sugebėjo užmigti.

Mąstydama apie daug žemiškesnius reikalus.

Pavyzdžiui, apie tuos brangiuosius sportinius batelius: tuos, kuriuos norėtų nusipirkti siekdama pagerinti savo gyvenimo kokybę ir smarkiai padidinti išeikvojamų kalorijų kiekį.

Žinoma, tokia investicija veikiausiai būtų niekam tikusi, tačiau be galo malonu apie ją mąstyti. Ypač turint omenyje faktą, kad gyventi liko vos trys dienos.

33

– Kur Reinhartas? – svarstė Van Vėterenas, iš dviejų panaudotų dantų krapštukų ant rašomojo stalo dėliodamas kryžių.

– Štai čia, – pareiškė Reinhartas, žengdamas pro duris. – Buvau kelioms minutėms įsmukęs į knygų aukcioną. Ar vėluoju?

– Kas, velniai griebtų, turi laiko skaityti knygas? – samprotavo Rutas.

– Aš, – atsakė Reinhartas ir atsisėdo prie radiatoriaus. – Beje, oras šlykštus! Imi galvoti, iš kur žmonės suranda jėgų eiti laukan ir žudyti vienas kitą.

– Eiti laukan? – nustebo de Bri ir dukart nusičiaudėjo. – Kiek man žinoma, dauguma žudikų nužudo vienas kitą viduje.

– Taip, bet tik todėl, kad negali to padaryti išėję į lauką, – samprotavo Rutas. – Akivaizdu, kad diena iš dienos sėdėdami ir žiopsodami į tą nesibaigiantį lietų jie ištampo visiems nervus.

– Užvakar po pietų buvo liovęsi lyti, – prisiminė Hainemanas.

– Ar galime pradėti? – paklausė Van Vėterenas ir suskaičiavo savo aveles: Miunsteris, Reinhartas, Rutas, de Bri, Jungas ir

Hainemanas. Iš viso septyni, įskaitant jį patį. Septyni pareigūnai, tiriantys tą pačią bylą. Toks atvejis pasitaiko ne kasdien.

Atminkite, čia tik pirmoji savaitė. Laikraščiai tebekuria antraštes. Psichopatas žudikas. Mirties gimnazija. Ir taip toliau. Tačiau sulig kiekvienu nauju laikraščio numeriu žodžių skaičius pastebimai mažėja. Todėl visai galimas daiktas, kad nuo pirmadienio keliems komandos nariams bus skirtos kitos užduotys. De Bri, Jungui ir Hainemanui... Ko gero, dar ir Rutui.

Bet kol kas vyrai tebedirbo visu pajėgumu. Hileris pažėrė kelis pažadus ir per televiziją, ir per laikraščius. Artinasi laikas, kai reikės paprašyti pinigų ateinantiems finansiniams metams. Nepakenktų, jeigu pavyktų į kalėjimą įkišti kokį žudiką, bent jau iki Kalėdų.

Šįkart tikrąjį žudiką.

Rutas išsišnypštė nosį. Susidarė įspūdis, kad ir Reinhartui reikia padaryti tą patį, tačiau šis, užuot išsišnypštęs, užsidegė pypkę. Van Vėterenas atsakingai apgalvojo kiekvieną detalę, nepamiršo ir savo strėnų. Be abejonės, antradienio varžybos su Miunsteriu paliko savo pėdsakus. Gėlė visą kūną, ypač sėdint. Vyriausiasis inspektorius dirstelėjo į de Bri ir Hainemaną. Aiškiai matėsi, kad šie irgi vos bepavelka kojas. Tik nežinia, ar dėl persišaldymo, ar dėl miego stokos. Tiesą sakant, bet kuriuo atveju šis policijos pareigūnų būrelis atrodė ne itin įspūdingai.

„Ne toks, kurį galėtum išrikiuoti prieš kameras per tiesioginę transliaciją, – pagalvojo Van Vėterenas. – Tikėkimės, kad vidus atrodo geriau negu kiautas."

– Ar galime pradėti? – paklausė dar kartą.

– Pirmiausia Majurna?

Van Vėterenas pritariamai linktelėjo, o de Bri iš portfelio išsitraukė užrašų knygutę.

– Nedaug ką galima pasakyti, – tarė jis. – Pasikalbėjome tenai su kiekvienu, kas gyvas, išskyrus nebylius ir vazonines gėles. Su gydytojais, personalu, pacientais... Iš viso su šimtu šešiolika asmenų. Maždaug šimtas visiškai nieko nepastebėjo, bet pusė galvoja kažką matę. Keli regėjo sapnus ir haliucinacijas... Keturi, po velnių, prisipažino įvykdę žmogžudystę.

Trumpam nutilęs, jis išsišnypštė nosį į popierinę nosinaitę.

– Tačiau susidarėme bendrą vaizdą, kuris atrodo gana įtikėtinai. Bent jau kokiais devyniasdešimt penkiais procentais. Žudikė pasirodė raštinėje truputį po penkių. Pasiteiravo apie pacientą Janeką Miterį. Pasakė esanti jo kolegė ir norinti su juo pasimatyti. Tai nesukėlė nuostabos. Miteris ir anksčiau buvo sulaukęs kelių lankytojų.

– Ar jis pavartojo žodį „kolegė"? – paklausė Van Vėterenas.

– Taip, jie tuo neabejoja. Jai atėjus, registratūroje buvo dviese.

– Ir abu visiškai ją pamiršo? – nusistebėjo Reinhartas. – Nuostabu.

– Na, vėliau vienas iš jų perdavė darbą naktinei pamainai, – tarė Rutas. – Žinoma, klausinėjome įvairiausių dalykų apie to asmens balso aukštį, tad labai tikėtina, kad būta vyro. Jam prireikė dar keletą kartų pasiklausti kelio, tad visiems jo balsas pasirodė kažkoks keistas.

– Gerai, – pasakė Van Vėterenas. – Nustatėme, kad vyras. Tęsk!

– O dėl vietos, kurioje jis pasislėpė, – pasakė de Bri, – iš tiesų nežinome visiškai nieko. Galimybių labai daug, tiksliau, šešiolika neužrakintų vietų: sandėliukų, tualetų, bendro naudojimo patalpų ir begalė spintelių.

– Man susidarė įspūdis, kad tenai užrakinta viskas, išskyrus pacientus, – pastebėjo Reinhartas.

– Ne, netiesa, – paprieštaravo Rutas. – Tačiau vis tiek neaptikome jokių įkalčių.

– Nemanau, kad tai labai svarbu, – tarė Van Vėterenas. – O laiškas?

Rutas įniko sklaidyti užrašų knygelę.

– Patikrinome, kuo tą pirmadienį užsiėmė Miteris. Nuo to momento, kai pabudo, iki tol, kol perdavė laišką Ingrunui.

– Ingrunui?

– Toks yra slaugytojo vardas. Laiškas į jo rankas pateko lygiai penkios minutės po dviejų. Bandėme nustatyti, ar prieš pradėdamas rašyti Miteris galėjo pasitikrinti informaciją telefonų knygoje – žinoma, turime galvoje adresą...

– Papasakokite, kas vyko pavalgius priešpiečius, – paprašė Van Vėterenas. – Pakaks šito.

– Taip, tikriausiai. Turime įdomios informacijos, susijusios su to ryto įvykiais, bet prie to galime sugrįžti vėliau. Kiekviename aukšte yra po telefono būdelę, iš kurios gali skambinti pacientai. Kiekvienoje būdelėje padėta vietinio rajono telefonų abonentų knyga. Valgomajame Miteris baigia valgyti priešpiečius maždaug penkiolika minučių po pirmos, tada prisėda rūkomajame su keliais pacientais ir slaugytojais. Tada, anot kelių liudytojų, Miteris eina į tualetą. Vėl ateina praėjus kelioms minutėms po pusės

dviejų. Tuomet yra nedidelis tarpas. Vieni sako, kad jis kelioms minutėms sugrįžta į savo kambarį, kiti tvirtina, kad traukia tiesiai į raštinę pasiimti priemonių laiškui rašyti ir kad teko keletą minučių palaukti. Vienaip ar kitaip, Ingrunas pasirodo kabinete be penkiolikos minučių antrą, tenai randa laukiantį Miterį, paduoda rašiklį, popieriaus, voką ir nusiveda jį į aktų salę. Slaugytojas stovi prie salės visas dešimt minučių, kurias Miteris užtrunka rašydamas laišką; į kambarį neužeina, nes nori ramiai parūkyti. Ingrunas ką tik baigęs gerti kavą personalo valgykloje.

– Ar Miteris turėjo su savimi raštelį? – pasiteiravo Miunsteris.

– Ne, – atsakė de Bri. – Dėl to dalyko labai smarkiai spaudėme Ingruną. Spėju, galima teigti, kad šis vyras nėra pats sumaniausias mūsų apklaustas asmuo, tačiau esame dėl jo užtikrinti. Miteris neturėjo jokių kitų popierių, išskyrus tuos, kuriuos padavė Ingrunas.

– Gal tas klounas pastebėjo, ar Miteris pirma parašė laišką, ar užrašė voką? – paklausė Van Vėterenas.

– Ne, deja, ne, – atsakė Rutas. – Jis buvo pernelyg užsiėmęs cigarete. Manau, buvote su juo susitikęs, tiesa?

– Taip, pritariu tam, kaip vertini šitą būtybę.

Trumpam nutilęs, Van Vėterenas mąsliai pažvelgė į priešais save ant rašomojo stalo sukrautą apkramtytų dantų krapštukų krūvelę.

– Šiaip ar taip, – tarė jis, – mums reikia išsiaiškinti, ar tas žmogus rašė Bungės gimnazijai ar kam nors kitam. Aš asmeniškai ir toliau laikysiuosi nuomonės, jog rašė Bungės gimnazijai. Mielai lauksiu kitokios jūsų išvados. Kas dėjosi tą rytą? Manau, kad žinau, ką turite omenyje, tačiau būtų neprošal informuoti visus.

Rutas atsiduso.

– Rytą Miteris kurį laiką praleido telefono būdelėje, tačiau, matyt, ne tam, kad ieškotų adreso. Jis kažkam skambino.

– Labai įdomu, – tarė Van Vėterenas. – Gal galiu paklausti, kam skambino?

– O gal jūs, vyriausiasis inspektoriau, galėtumėte mums pasakyti, ar teisingai supratome situaciją, – samprotavo de Bri.

– Hm, – sumurmėjo Van Vėterenas. – Klempjė prisipažino.

– Prisipažino dėl ko? – paklausė Reinhartas ir išpūtė dūmų kamuolį.

– Kad praėjusį pirmadienį kažkas iš Majurnos paskambino budinčiajam pareigūnui. Tai buvo Miteris. Norėjo mums kažką pasakyti. Teiravosi manęs, tačiau manęs nebuvo... Kai sugrįžau, niekas manęs neinformavo.

– Bet čia baisus skandalas! – pasipiktino Reinhartas.

Keletą sekundžių niekas nepratarė nė žodžio.

– Kokių pasekmių sulaukė Klempjė? – pasiteiravo Jungas. – Kada apie tai išgirdote, vyriausiasis inspektoriau?

– Vakar, – atsakė Van Vėterenas. – Klempjė laikinai pakeistas.

Reinhartas pritariamai linktelėjo. De Bri suprunkštė.

– Gal esama dar kokių žinių iš Majurnos? – paklausė Van Vėterenas.

Rutas papurtė galvą.

– Jeigu rasime dar daugiau lavonų, – tarė jis, – tuomet siūlau, kad šis tyrimas apsieitų be mudviejų su de Bri paslaugų. Toks darbas kenkia gležnų policijos pareigūnų sveikatai.

– Bus klausimų? – pasiteiravo Van Vėterenas.

– Vienas, – atsakė Reinhartas. – Jeigu jie sugebėjo pamiršti apie visą naktį prabuvusį lankytoją, galbūt tuomet jis paprasčiausiai pasišalino? Išėjo niekieno nepastebėtas? Žymiai anksčiau?

– Iš esmės, taip, – svarstė Rutas. – Tik vargu ar pro pagrindinį įėjimą.

– Bet juk galėjo išeiti pro kurias nors kitas duris?

– Žinoma, – atsakė de Bri.

Reinhartas iškratė pypkę į šiukšlių dėžę.

– Ar įsitikinęs, kad ji visiškai užgesusi? – paklausė Rutas.

– Ne, tačiau kilus gaisrui veikiausiai pastebėsime. Šiaip ar taip, juk sėdi septyni farai.

Van Vėterenas kažką brūkštelėjo priešais gulinčiame bloknote.

– Prakeikimas! – suburbėjo jis. – Praleidome tokią galimybę. Ačiū, Reinhartai.

Reinhartas išskėtė rankas.

– Nėra už ką, – tarstelėjo.

– Taigi, judėkime toliau. Bungė! Pirmiausia apie laišką.

Miunsteris atsisėdo tiesiai.

– Deja, nieko nesužinojome, – pasakė jis. – Mudu su Reinhartu kaip reikiant pakamantinėjome abu prižiūrėtojus ir panelę Belvju, tačiau negalime tikėtis, kad šie įsimins kažkokį prieš savaitę atėjusį laiškelį. Į Bungę kasdien atkeliauja beveik trys šimtai įvairiausių pašto siuntų: maždaug du šimtai ryte ir dar apie pusę tiek po pietų.

– Kas išskirsto korespondenciją?

– Būtent tą dieną laiškus iš ryto skirstė panelė Belvju ir vienas iš prižiūrėtojų, o antrasis – po pietų.

Van Vėterenas linktelėjo.

– Gaila, – tarstelėjo jis. – Gal kur nors nesueina galai?

– Galimas daiktas, – tarė Reinhartas. – Bet turbūt pamanysite, kad blusinėju smulkmenas. Buvau paruošęs tris vokus: tvirtai žinojau, kad du iš jų praėjusią savaitę atkeliavo į Bungę...

– Kaip, po perkūnais, sugebėjai tai padaryti? – pertraukė de Bri.

– Dėl to nesijaudink, – atsakė Reinhartas. – Turiu pažįstamą.

– Tokią portugalę, mokytojaujančią ne visą darbo dieną, – paaiškino Miunsteris.

– Hm, – sumurmėjo Reinhartas. – Šiaip ar taip, visi trys – abu prižiūrėtojai ir panelė Belvju – atpažino minėtus vokus, tačiau paaiškėjo, kad absoliučiai nė vienas akyse nebuvo matęs laiško iš Majurnos.

– Ir kokias iš to darote išvadas? – paklausė Van Vėterenas.

– Velniaižin kokias, – atsakė Reinhartas. – Sakyčiau, visiškai jokių. Bet, ko gero, vertėtų priimti domėn faktą, kad darbuotojai atpažino tuos vokus, net jeigu ir užmiršo, kam šie adresuoti, tačiau net neprisiminė Miterio laiško.

– Nedaug ko vertas pastebėjimas, – sumurmėjo de Bri.

– Pritariu, – tarstelėjo Reinhartas.

Atsiduses Van Vėterenas dirstelėjo į laikrodį.

– Kaip gi čia atsitiko, kad neturime kavos? Rutai, gal galiu paprašyti?..

– Tuojau atnešiu, – pašoko Rutas ir dingo pro duris.

– Tęsk, – nurodė Van Vėterenas ir paėmė sluoksniuotą danišką bandelę.

– Gerai, – tarė Miunsteris. – Plušome visą antradienį: mudu su Reinhartu ir Jungas su Hainemanu. Iš viso apklausėme aštuo-

niasdešimt tris asmenis. Septynių nebuvo, bet Jungas apsilankė pas juos vakar. Du išvykę mokytis trims savaitėms, todėl, manau, galime išmesti juos iš galvos. Su dauguma šių žmonių buvau susitikęs atlikdamas tyrimą praėjusį mėnesį, todėl galiu patikinti, kad nė vienai suinteresuotai pusei šis susitikimas nė kiek nepriminė to atvejo, kai sakoma: „Kaip gera vėl susitikti!"

– Pinigai mums mokami ne už tai, kad patinkame, – pastebėjo Van Vėterenas. – Ar nustatėte žudiką?

– Ne, – atsakė Miunsteris. – Radome gana nemažai tokių, kuriems veikiausiai reikėtų sėdėti už grotų, bet nė vieno kandidato į šios žmogžudystės vykdytoją.

– O kokių nors... įtarimų? – neatlyžo Van Vėterenas.

– Bent jau aš nepastebėjau, – atsakė Miunsteris.

– Aš irgi ne, – pritarė Hainemanas. – Visiškai jokių įtarimų.

Jungas ir Reinhartas papurtė galvas.

– Šiaip nelabai ir reikėtų tikėtis, – samprotavo Reinhartas. – Bet kuris suknistas kvailys gali nutaisyti dorą veidą, kai reikia apklausti devyniasdešimt!

– Be abejo, – pritarė Van Vėterenas. – Sutelkime dėmesį į du svarbiausius dalykus: į alibi ir į įdarbinimo datą.

– Kuo čia dėta įdarbinimo data? – nustebo Rutas.

– Mano galva, žudikas mokykloje dirba pakankamai neilgai, – įžvalgomis dalijosi Van Vėterenas.

– Kodėl?

– Čia tik mano nuojauta. Nieko racionalaus, nieko tokio, ką būtų galima drąsiai tvirtinti teisme. Bet vis tiek pagvildenkime toliau!

Jungas perdavė Miunsteriui ant kelių laikytus popierius.

– Gerai, – pasakė Miunsteris. – Čia daugiausia bus žongliruojama skaičiais, bet jeigu iš devyniasdešimties galėtume atmesti aštuoniasdešimt devynis, tuomet, manau, beliktų sučiupti tą niekšą.

– Kalbant apie tai, kas pasiteisins teisme... – svarstė Rutas.

– Devyniasdešimt žmonių, kitaip tariant, visa šita šutvė, tvirtina esą nekalti, – tarė Miunsteris.

– O tu taip nesakai? – nedrąsiai savo nuomonę pareiškė de Bri.

– Aštuoniasdešimt du sako turį alibi dėl ketvirtadienio nakties, kai buvo nužudytas Miteris. Likę aštuoni išėjo į namus vos pasibaigus darbui ir visą vakarą bei naktį prabuvo vieni.

Van Vėterenas vėl kažką užsirašė.

– Patikrinome šešiasdešimt vieną iš aštuoniasdešimt dviejų. Patikrinome ir atmetėme. Iš dvidešimt vieno abejotino atvejo galėtume atmesti dar kokius penkiolika. Tuomet lieka aštuoni plius šeši neturintys alibi arba tie, kurių alibi itin menkai įtikinantys. Jeigu teisingai suskaičiavome, – o manome taip ir padarę – tuomet lieka keturiolika žmonių ir galbūt dar koks vienas atsitiktinis, hipotetiškai galėjęs nužudyti Miterį.

Miunsteris trumpam nutilo. Atsistojęs Rutas ėmė pilstyti kavą. De Bri atsikosėjo. Iš burnos išsitraukęs pypkę, Reinhartas linktelėjo į priekį. Van Vėterenas pieštuku iškrapštė sluoksniuotos daniškos bandelės likučius.

– Keturiolika asmenų, – mąsliai tarė jis. – Ar turi jų sąrašą, Miunsteri?

Jungas padavė dar vieną popieriaus lapą.

– Taip, – atsakė Miunsteris.

– Ar patikrinote, kurie iš jų turi alibi dėl pirmosios žmogžudystės?

– Taip, – atsakė Miunsteris. – Dėl Ringmar nužudymo šešių alibi tvirti kaip plienas.

– Kaip gali šitokia daugybė pakliūti į tą kategoriją? – įsikišo de Bri. – Kalbame apie pusvalandį arba ilgiausiai keturiasdešimt penkias minutes, vidury nakties...

– Konferencijos, – atsakė Reinhartas. – Keturi iš jų dalyvavo toje pačioje konferencijoje, vykusioje už beveik penkių šimtų kilometrų.

– O kiti du lankėsi Romoje ir Londone, – paaiškino Miunsteris.

– Lieka aštuoni, – suskaičiavo Van Vėterenas. – Kelios iš jų yra moterys?

– Penkios, – atsakė Miunsteris.

– Lieka trys. Ar taip?

– Taip, – pritarė Miunsteris. – Bungės gimnazijoje dirba tik trys vyrai, neturintys alibi dėl abiejų nužudymų.

Iš kišenės Rutas išsitraukė nosinę ir sėdėjo laikydamas ją rankoje.

– Gerai, – tęsė Van Vėterenas. – Keli iš jų priimti į darbą per pastaruosius kelerius metus?

Tris sekundes Miunsteris tylėjo.

– Nė vienas, – tarė jis. – Jauniausias dirba keturiolika metų.

– Velniava, – burbtelėjo Van Vėterenas.

34

– Kažkur čia nesueina galai.

– Sakyčiau, tų galų visai nemažai, – pritarė Miunsteris.

Iš tiesų akiplėšiška, kai šitaip kalba Miunsteris, bet Van Vėterenas praleido tuos žodžius pro ausis. Staiga jį užvaldė nuovargis... Išsekęs jautis, garmantis į klampynę.

Iš kur, po velnių, atkeliauja visi šie vaizdiniai? Veikiausiai iš kokios nors perskaitytos knygos. Van Vėterenas apatiškai spoksojo į užrašus. Kas, po perkūnais, čia ne taip?

Galbūt viskas, kaip davė suprasti Miunsteris?

O gal tik kokia smulkmena?

Atsiduseęs Miunsteris dirstelėjo į laikrodį.

– Ką darysime dabar? – paklausė jis. – Kruopščiau patikrinsime alibi?

– Ne, – atsakė Van Vėterenas. – Akivaizdu, kad keletą galėtume paversti niekais, tačiau mums neleidžiama įkyriai kabinėtis prie Bungės kompanijos: ypatingi nurodymai iš viršaus. Tėvų bendruomenė pagrasino neišleisti vaikų iš namų, jeigu dar kartą ten pasirodysime. Surna septyniolika kartų skambino Hileriui.

– Hm, – sumurmėjo Miunsteris. – Tokiu atveju nežinau, ką...

– Eik ir dar kartą atvesk Rutą, – liepė Van Vėterenas.

Miunsteris atsistojo.

– Bet palikite mane pusvalandžiui ramybėje. O tada ateikite abudu.

Miunsteris išsižiojo ketindamas kažką pasakyti, bet vyriausiasis inspektorius apsisuko kėdėje ir atgręžė nugarą.

Devyniolika atvejų nesukelia abejonių. O dvidešimtas...

Po visais sulaužytais ir apkramtytais dantų krapštukais gulėjo dienoraštis, netrukus prikaustęs Van Vėtereno dėmesį.

„Dvidešimt šešios dienos iki Kalėdų", – suskaičiavo jis.

Devyniolika jaunų panelių

Trokšta tapti jo žmona...

Kiek viršvalandžių būtų galima paversti atostogomis?

Dvidešimtoji jį pražudė... ne, atstūmė...

Gal užtektinai, kad likusią metų dalį būtų galima nebedirbti?

Kita pasiglemžė jo gyvybę...

Ką, po perkūnais, jis čia veikia? Kas čia taip bejėgiškai zvimbia jo pasenusioje išūžtoje galvoje? Ar ketina nuleisti rankas? Jis mąstė...

Beprasmiška. Atrodo, nepavyks atsikratyti staiga į galvą šovusios minties... Gal ir vertėtų jos paisyti. Pasistatęs patogią kėdę terasoje... Kasablankoje. Vos po kelių dienų galėtų sau ramiai joje sėdėti! Šiltas vėjelis, knyga, taurė baltojo vyno. Kam toliau save apgaudinėti, kad šiuo pretenzingu spėlionių žaidimu apskritai įmanoma pasiekti kokį nors tikslą?

Bet ir vėl... ar nereikėtų?.. Argi jis neskolingas Miteriui? Beje, kokia vidutinė gruodžio temperatūra Šiaurės Afrikoje? Veikiausiai nieko ypatingo. Šalti vėjai nuo Sacharos ir visa kita...

Dėl kitos jis suklydo!

Gal sėkmės šansai padidėtų, jeigu visą bylos tyrimą perimtų kas nors kitas?

Australija! Štai kas! Apie ką ten šnekėjo Kanas?

Dvidešimt penki laipsniai... Žydintys citrinmedžiai? Australija...

Van Vėterenas surinko Hilerio numerį.

– Mąstau perduoti šią bylą į Miunsterio rankas. Įklimpau.

– Nė nemanyk, – atsakė Hileris.

– Esu senas ir pavargęs, – aiškino Van Vėterenas.

– Nesąmonė!

– Skauda nugarą.

– Tau derėtų dirbti galva, o ne nugara. Dievaži, turi šešis sau pavaldžius vyrus.

– Mąstau vykti į Australiją.

Kuriam laikui stojo tyla.

– Gerai, – tarė Hileris. – Kodėl gi ne? Uždaryk tą niekšą už grotų ir gali mėnesį atostogauti. Gal susitarkime taip: turi šešias dienas, per kurias reikėtų subruzti. Per televiziją pažadėjau, kad šį atvejį išaiškinsime per dvi savaites. Tiesioginiai skrydžiai į Sidnėjų vykdomi kiekvieną ketvirtadienį.

Van Vėterenas susimąstė. Ant stalo padėjęs ragelį, vėl įniko į dienoraštį.

– Ar tebesi?

– Taip, po perkūnais! – atsiliepė Van Vėterenas.

– Na?

– Gerai, sakykime, taip, – giliai atsidusęs sutiko Van Vėterenas. – Bet jeigu neišnarpliosiu iki trečiadienio, tuomet gausi mano atsistatydinimo pareiškimą. Šįkart kalbu rimtai. Rytoj nusipirksiu bilietą.

Van Vėterenas užbaigė pokalbį Hileriui nespėjus ištarti paskutinio žodžio. Dar kartą peržvelgė užrašus. Tada, išplėšęs lapus iš bloknoto, išmetė juos į šiukšlių dėžę.

„Šešios dienos", – pagalvojo Van Vėterenas.

Beje, ar tik paskutinioji tame eilėraštuke neišlenda sausa?

Rutas prisėdo ant kėdės, kurią buvo atlaisvinęs prieš pusvalandį.

– Ką darėte prieš važiuodami į Majurną? – paklausė Van Vėterenas.

– Bendiksenas.

– Galimas žudikas?

– Jokiu būdu.

– Ar jis gavo laišką?

– Ne.

– Kas dar?

– Buvusi žmona. Vaikai. Jokių laiškų...

– Užuominos?

– Ne. Buvusi žmona priblokšta.

– Kiek suprantu, apie nužudymą negali būti net kalbos. Kas dar?

– Markusas Grejeris ir Uvė Borgmanas.

– Svainis ir ... kaimynas?

– Teisybė. Nieko.

– Alibi?

– Tvirti kaip plienas.

– Kiek laiko jie gyvena Mardame?

– Grejeris maždaug dešimtmetį, o Borgmanas visą gyvenimą.

– Puiku. Kas dar?

Rutas papurtė galvą. Iš rašomojo stalo stalčiaus Van Vėterenas ištraukė popieriaus lapą.

– Turiu dvidešimt aštuonių pavardžių sąrašą. Tai Miterio svarstymai, kas galėjo nužudyti Evą Ringmar. Manau, apklausėme daugumą jų, bet ne visus.

Jis ištiesė lapą Rutui.

– Noriu, kad abu su de Bri užmestumėte akį.

– Ką konkrečiai turime padaryti?

– Žinoma, patikrinti alibi. Ir pasirausti po jų praeitį. Labiausiai domina tie, kurie neseniai atsikraustė į Mardamą. Bet... dėl Dievo, pasitelkite fantaziją.

Rutas garsiai išsišnypštė nosį.

– Iki kada turėtume tai atlikti?

Van Vėterenas pažvelgė į dienoraštį.

– Sakykime, iki pirmadienio. Bet jeigu rasite žudiką anksčiau, nesivaržydami duokite žinią.

– Su didžiausiu malonumu, – pažadėjo Rutas. – Gero savaitgalio!

Sulankstęs popieriaus lapą, Rutas įsikišo jį į vidinę kišenę ir atsistojęs pridūrė:

– Be abejonės, surasime jį. Nesirūpinkite.

– Dink iš akių, – sumurmėjo Van Vėterenas.

– Ir ką darysime dabar? – paklausė Miunsteris, kai liko vieni du.

Paniręs į apmąstymus, Van Vėterenas sudraskė dar kelis užrašų lapus.

– Velniai rautų, judu su Reinhartu galite daryti ką norite, – galiausiai prabilo Van Vėterenas. – Tas, kuris išnarplios šią bylą, gaus butelį konjako.

– Penkių žvaigždučių? – pasiteiravo Miunsteris.

– Keturių, – patikslino Van Vėterenas. – Ar galiu duoti keletą mažyčių patarimų?

Miunsteris pritariamai linktelėjo.

– Sutelkite dėmesį į naujuosius Bungės darbuotojus. Galiu lažintis, kad būtent tenai jį ir aptiksime. Bet, dėl Dievo, nekelkite ten kojos!

– Turime jų pavardes, – patikino Miunsteris. – Visų, įdarbintų vėliau už Evą Ringmar.

– Kiek jų?

Išsitraukęs užrašų knygutę, Miunsteris ėmė sklaidyti jos lapus.

– Vyrų?

– Taip, žinoma, tik vyrų.

– Vienuolika.

– Tiek daug?

– Taip. Šiaip ar taip, juk vyksta tam tikra darbuotojų kaita. Tiesą sakant, tikriausiai čia nėra nieko itin keisto.

– Keli turi alibi dėl pirmojo nužudymo?

– Tik dėl pirmojo?

– Taip.

Miunsteris pasitikslino duomenis.

– Vienas.

– Tik vienas?

– Taip.

– Tokiu atveju lieka dešimt. Ar kurie nors paminėti ir Miterio sąraše?

– Sąrašą atidavėte Rutui.

Iš stalčiaus Van Vėterenas ištraukė dar vieną popieriaus lapą.

– Ar kada teko girdėti apie fotokopijavimą, inspektoriau?

Paėmęs sąrašą, Miunsteris ėmė lyginti. Atsistojęs Van Vėterenas nuėjo prie lango. Stovėjo sudėjęs rankas už nugaros ir spoksojo į pliaupiantį lietų.

– Du, – atsakė Miunsteris. – Tomas Vaisas ir Erikas Volkeris.

– Ar Vaisas dirba taip neseniai?

– Taip. Atvažiavo daugiau ar mažiau tuo pačiu metu kaip ir Eva Ringmar.

– Supratau... supratau. O tas Erikas Volkeris, kas jis toks, velniai griebtų?

– Laikinai dirbantis chemijos ir fizikos mokytojas, – paaiškino Miunsteris. – Į šias pareigas paskirtas 1991 metų rugsėjį.

– Įdomu, – tarstelėjo Van Vėterenas. – Tavim dėtas kiek smarkiau jį spustelėčiau. Žinoma, elkis griežtai su visais. Ir su Vaisu. Gal galėčiau žvilgtelėti į naujųjų darbuotojų sąrašą?

Miunsteris ištiesė sąrašą. Siūbuodamas ant kulnų ir kažką niurnėdamas, Van Vėterenas pusę minutės atidžiai tyrinėjo dokumentą.

– Hm, – sumurmėjo. – Bet galbūt ne. Niekada nežinai.

Miunsteris laukė paaiškinimo, tačiau nieko taip ir nesulaukė.

– Gal esama dar kokių užuominų? – pasiteiravo po kurio laiko.

– Tas ketvirtadienis prieš 1986-ųjų Velykas. Jeigu mus dominantis asmuo tądien per pietus buvo Karpace ir sėdėjo mašinoje, tuomet tai jis. Kartu su Eva Ringmar, taip sakant.

Miunsteris atrodė taip, tarsi būtų suvalgęs ką nors neskanaus. Tada linktelėjęs kažką užsirašė. Tokį dalyką jam jau teko patirti.

– Kas dar? – pasiteiravo jis.

– 1986-ųjų balandis ir gegužė, – atsakė Van Vėterenas. – Karpace, žinoma. Tik susimildamas neklausinėk jo tiesmukai. Kilus nors menkiausiam įtarimui, išsiraitys.

Miunsteris vėl kažką užsirašė.

– Viskas?

Van Vėterenas pritariamai linktelėjo. Miunsteris įsikišo užrašų knygelę į švarko kišenę.

– Pirmadienį?

– Pirmadienį, – atsakė Van Vėterenas.

– Ką pats ketinate daryti? – stovėdamas tarpduryje paklausė Miunsteris.

Van Vėterenas gūžtelėjo pečiais.

– Pažiūrėsim, – atsakė jis. – Visų pirma – Beatė Lingen.

Išeidamas Miunsteris uždarė duris.

„Kas, po galais, toji Beatė Lingen? – nedavė ramybės mintis. – Na, kelias ateinančias dienas bent jau nebus badmintono. Gerai

padirbėjus visą penktadienį, galbūt net galima tikėtis laisvo savaitgalio."

Sugrįžus į kabinetą, suskambo telefonas.

– Dar kai kas, – skambino Van Vėterenas. – Kol dar planuojame darbus. Birželio pirmoji – irgi svarbi data, 1986-ųjų, taip sakant. Šeštadienio popietė. Kažkur tarp Marensjoarnos ežerų. Bet čia tik nuojauta. Turėsi elgtis itin apdairiai. Ar supratai?

– Ne, – atsakė Miunsteris.

– Gerai, – tarė Van Vėterenas ir padėjo ragelį.

35

Penktadienį jis liko namie.

Pabudęs apie devintą, įjungė telefoną.

„Geltonuosiuose puslapiuose“ susirado kelionių agentūras ir prieš išlipdamas iš lovos jau buvo užsisakęs bilietą. Ketvirtadienis, gruodžio 5-oji, „Australijos avialinijų“ skrydis. Išvykimo laikas – pusė aštuonių ryto. Grįžimo datą pasirinks vėliau.

Tada išjungė telefoną ir atsikėlęs nuėjo pusryčiauti.

Atsisėdo virtuvėje prie stalo ir ėmė klausytis lietaus. Pamažu kramsnojo nemenką visadalių grūdų duonos sumuštinį su sūriu ir agurku. Prieš akis gulėjo atverstas rytinis laikraštis. Staiga širdį nutvilkdė tas jausmas.

Gerovės pojūtis. Pabandė tą jausmą užgniaužti, tačiau šis nesitraukė. Šiltas, neapleidžiantis ir visiškai nedviprasmiškas. Dėkingumas už beribes gyvenimo dosnybes.

Kad ir kas nutiktų, už septynių dienų pusryčiaus Sidnėjuje, viešbučio balkone, ir nerūpestingai vartys kelionių gidą apie Didįjį barjerinį rifą. Prisidegęs cigaretę ir atgręžęs veidą į saulę.

Iki to laiko arba bus pavykę suimti žudiką, arba būsiąs savo noru išėjęs iš darbo.

Tai žaidimas, kuriame pralaimėjusiųjų nebūna. Laisve pulsuojantis rytas. Jokio šuns, vemiančio priešais šaldytuvą. Jokios parsikraustyti galvojančios žmonos. Durys užrakintos. Telefonas išjungtas.

Jis prisiminė Feratį ir įmantriai parauktomis juostelėmis išdailintas moteriškas kelnaites. Velniai rautų, tas gyvenimas – tikra simfonija.

Tada galvą užplūdo mintys apie Miterį ir Evą Ringmar, kurios niekuomet neteko sutikti, kol ši dar kvėpavo. Būtent apie ją dabar viskas ir sukasi.

Tuomet suvokė, kad toji simfonija parašyta minorine tonacija.

Vienuoliktą valandą jis baigė skaityti laikraštį. Pasiruošė putų vonią, garsiai paleido Bacho siuitą violončelei, ant klozeto dangčio padėjo uždegtą žvakę ir murktelėjo į vandenį.

Nekrusteldamas pragulėjo dvidešimt minučių, tačiau tuo metu į smegenų paviršių išniro viena mintis.

Mintis, gimusi susimaišius vandens šilumai, žvakės liepsnai ir šaižiems violončelės garsams.

Baisi mintis. Jei tik galėtų, mielai išmestų ją iš galvos. Nuskandintų. Užpūstų. Išjungtų. Žudiko vaizdinys.

Ne, dar neužspeitė jo į kampą. Tačiau yra tokia galimybė.

Pasiekiamas takas, tereikia nueiti juo iki galo. Eiti, kol tik gali, ir pažiūrėti, kas paslėpta galutiniame taške.

Po pietų atsigulęs ant minkštasuolio klausėsi dar daugiau Bacho muzikos. Valandėlę numigęs pabudo apgaubtas tamsos.

Atsikėlė, išjungė grotuvą ir įjungė telefoną.

Du skambučiai.

Pirmasis – Beatei Lingen. Moteris jį atsiminė – sakė prisimenanti, ir tai galėjai girdėti balse. Jam pavyko įsiprašyti pas Beatę šeštadienio popietę išgerti arbatos. Ji turinti vieną laisvą valandą – ar to pakaks?

Van Vėterenas atsakė, kad puiku. Juk vis tiek toji moteris – tik tarpinė stotelė.

Antrasis skambutis – Andreasui Bergeriui. Ir vėl jam pasisekė. Atsiliepė pats Bergeris. Leila buvo kažkur išėjusi su vaikais. Galėjo kalbėtis nevaržomai, o to būtinai reikėjo.

– Noriu užduoti labai asmenišką klausimą. Klausimą, kuris, mano nuomone, galėtų atrakinti visą šią tragediją. Jeigu nenorite, galite neatsakyti.

– Suprantu.

Van Vėterenas padarė pauzę. Ieškojo tinkamų žodžių.

– Ar Eva buvo... gera meilužė?

Tyla. Tačiau atsakymas buvo girdimas tyloje.

– Ar jūs... Ar jūs kaip nors pasinaudosite tuo, ką pasakysiu? Turiu omenyje...

– Ne, – atsakė Van Vėterenas. – Duodu jums žodį.

Bergeris atsikosėjo.

– Ji buvo... – jis neryžtingai prakalbo. – Eva mylėjosi kaip jokia kita moteris. Nedaug jų turėjau, bet, manau, vis tiek galiu šitaip sakyti. Ji buvo... Nežinau, žodžiai, rodos, neatspindi esmės... Ji buvo angelas ir kekšė... moteris ir motina... ir draugė. Ji tiko viskam. Taip, viskam.

– Dėkoju. Tai daug ką paaiškina. Jokiu netinkamu būdu nepanaudosiu to, ką pasakėte.

Šeštadienis su savimi atsinešė pilkšvai melsvą dangų ir išsidraikiusius, vėjo kedenamus debesis. Ir saulę, kuri atrodė labai šalta ir tolima. Ir vėją, pučiantį nuo jūros. Visą rytą vaikščiodamas pakanaliais Van Vėterenas ir pats nustebo pastebėjęs, kad gali kvėpuoti. Oras slėgė menkai. Dvelkė žiema.

Sėdęs į tramvajų, maždaug antrą dienos išvažiavo į Leimarą. Beatė Lingen gyveno viename iš naujųjų namų, pastatytų ant kalvagūbrio viršūnės. Jos butas aukštai: šeštame aukšte, iš kur atsiveria viso miesto panorama ir upė, per lygumą vingiuojanti pakrantės link.

Įstiklintame balkone, šildomi infraraudonųjų spindulių, vešėjo pomidorai. Jie visą laiką prasėdėjo balkone ir gėrė Beatės paruoštą rusišką arbatą užsikąsdami plonyčiais uogiene pagardintais Kremeno sausainiais.

– Būdama namie, didžiąją laiko dalį praleidžiu šičia, – paaiškino ji. – Jeigu būtų vietos, ko gero, išsineščiau ir lovą.

Van Vėterenas pritarė Beatei galvos linktelėjimu. Vieta iš tiesų nepaprasta. Tarsi sėdėtum stikliniame narve ir lūkuriuotum pakibęs viršum viso pasaulio. Su vaizdu į viską ir kartu visiškai atsiskyręs nuo visko.

„Tokioje vietoje norėčiau rašyti memuarus“, – pamanė Van Vėterenas.

– Ką norite sužinoti, vyriausiasis inspektoriau?

Van Vėterenas nenoriai leidosi sugrąžinamas į tikrovę.

– Panele Lingen, jeigu teisingai atsimenu, pažinojote Evą Ringmar mokyklos laikais. Šįkart mane labiausiai ir domina anas laikotarpis. Leiskite pagalvoti, tai buvo...

– Mulbodenas. Vietos gimnazija.

– Judvi mokėtės toje pačioje klasėje?

– Taip. Nuo 1970-ųjų iki 1973-iųjų. Mokyklos baigimo egzaminą laikėme gegužę.

– Ar gimėte Mulbodene?

– Nedideliame kaimelyje. Visiškai netoliese. Į mokyklą važiuodavau autobusu.

– O Eva Ringmar?

– Irgi. Ji gyveno Liovene. Nežinau, ar jums pažįstama toji vietovė.

– Teko tenai pabuvoti.

– Taip, nemažai mūsų gyveno už miesto: toji mokykla didelė. Manau, aptarnauja didžiulį rajoną.

– Kaip gerai ją pažinojote?

– Tiesą sakant, nelabai. Nevaikštinėdavome drauge. Niekuomet nepriklausėme tai pačiai šutvei – juk žinote, kaip būna. Eini su visais į tą pačią klasę, kasdien sėdi toje pačioje patalpoje, bet visiškai nieko nežinai apie daugumą klasės draugų.

– Gal žinote, ar ji... Gal maždaug tuo metu Eva turėjo vaikiną, ką nors, su kuo jautėsi ganėtinai tvirtai?

„Kaip baisiai pasakiau", – pamanė Van Vėterenas.

– Mąsčiau apie tai, – atsakė Beatė Lingen. – Atsimenu, kartą trečioje klasėje – tai yra paskutiniųjų metų rudenį – vienas vaikinas pateko į nelaimingą atsitikimą. Jis nesimokė mūsų klasėje. Manau, buvo metais vyresnis; bet man susidarė įspūdis, kad Eva, vienaip ar kitaip, buvo į tai įsipainiojusi.

– Kaip?

– Tiesą sakant, nelabai žinau. Manau, kad tai susiję su kažkokiu vakarėliu. Šiaip ar taip, kai kurios mūsų klasės mergaitės dalyvavo jame, kur ir įvyko nelaimė.

– Kokia nelaimė?

– Tas vaikinas žuvo. Nusirito nuo uolos. Jie buvo apsistoję vienoje iš poilsiaviečių Kerane. Toje vietovėje nemažai stačių šlaitų. Manau, sakoma, jog nelaimė įvyko dėl geologinių priežasčių – kiek prisimenu, kūną surado kitą rytą. Jaučiu, kad tam tikras vaidmuo tenka ir kažkokiam stipriajam gėrimui...

– Bet ar esate ganėtinai įsitikusi, jog Eva irgi ten dalyvavo?

– Taip. Ji tikrai turėjo tenai būti. Berods, bandyta viską tyliai užglaistyti. Niekas nenorėjo kalbėti apie tai, kas atsitiko. Iš esmės, atrodė tarsi.... tarytum būtų įvykę kažkas gėdingo...

– Tai buvo nelaimingas atsitikimas?

– Atsiprašau? Hm, taip... Žinoma.

– Niekuomet niekam nekilo... hm... įtarimų?

– Įtarimų? Ne. Kokių įtarimų?

– Nieko tokio, – tarė Van Vėterenas. – Panele Lingen, ar kada nors su Eva Ringmar kalbėjotės apie tai, kas atsitiko? Noriu pasakyti, vėliau. Karpace arba susitikinėdamos Mardame.

– Ne, niekuomet. Atvirai šnekant, Karpace nelabai leisdavome laiką kartu. Susitikdavome tik retkarčiais, kaip būna mokantis toje pačioje klasėje. Manau, tai būdavo labiau pareiga, beveik... Tiesą sakant, ji turėjo savo draugų ratą, o aš – savąjį.

– Bet vėliau Mardame. Ar judvi kalbėdavotės apie mokyklos laikus?

– Ne, nelabai. Gal kada ir užsimindavome apie kokį mokytoją, bet, galima sakyti, sukomės skirtingose sferose. Nelabai turėjome apie ką šnekėti.

– Ar susidarė įspūdis, kad Eva vengia kalbų apie praeitį?

Ji sudvejojo.

– Taip... – galiausiai pratarė. – Sakyčiau, galima šitaip teigti.

Keletą sekundžių Van Vėterenas neištarė nė žodžio.

– Panele Lingen, – pagaliau prakalbo Van Vėterenas. – Man labai knieti sužinoti apie kai kuriuos to laikotarpio dalykus – apie Mulbodeno gimnazijoje praleistus metus. Kaip manote, ar galėtumėte pasakyti pavardę kokio nors tuo metu Evai Ringmar artimo žmogaus ... Kuris žinotų apie Evą daugiau už jus? O dar geriau kelerių.

Beatė Lingen susimąstė.

– Gretė Vojdat, – po kurio laiko ištarė. – Taip, Gretė Vojdat ir Ulrikė de Mas. Jos buvo puikios draugės, šitą žinau. Manau, Ulrikė gyveno toje pačioje vietovėje – Liovene. Vienaip ar kitaip, abi į mokyklą atvažiuodavo tuo pačiu autobusu.

Van Vėterenas užsirašė tą pavardę.

– Gal nutuokiate, kur jos dabar? – pasiteiravo Van Vėterenas. – Gal, pavyzdžiui, ištekėjo ir pakeitė pavardes?

Beatė Lingen ir vėl susimąstė.

– Visiškai nieko nežinau apie Gretę Vojdat, – atsakė moteris. – Bet apie Ulrikę... Ulrikę de Mas iš tikrųjų buvau sutikusi prieš kelerius metus. Ji gyveno Fryzene... bent jau tuo metu... ištekėjusi, tačiau, manau, pasilikusi mergautinę pavardę.

– Ulrikė de Mas, – tarė Van Vėterenas pabrėždamas tą pavardę. – Fryzenas... kaip manote, ar verta apsilankyti?

– Iš kur man žinoti, inspektoriau? – Beatė atrodė nustebusi. – Aš net nenutuokiu, ką norite išsiaiškinti!

„Manau, turėtum už tai būti dėkinga, panele Lingen", – pagalvojo Van Vėterenas.

Išėjus į lauką buvo tamsu ir pūtė dar smarkesnis vėjas. Atėjęs į tramvajaus stotelę, Van Vėterenas pamatė, kad joje karaliauja spygaujančių ir rėkaujančių futbolo chuliganų šutvė. Jaunuolių, apsimuturiavusių raudonai baltais šalikais ir užsimaukšlinusių vilnones kepures. Užuot sėdęs į tramvajų, Van Vėterenas nusprendė keliauti pėsčiomis.

Kirtęs Deijkstrato rajoną, jis patraukė per pampas, žemai plytintį miesto plotą, besidriekiantį į pietus nuo municipalinio miško. Kadaise tame rajone Van Vėterenas pradėjo savo permainingą policijos pareigūno karjerą. Priėjęs iki Burgerlano ir Cvilės gatvių sankirtos, stabtelėjo ir susimąstęs pakėlė akis į nutriušusį pastatą, priklausantį Ritmėterių alaus daryklai.

Toks šis pastatas ir buvo išlikęs atmintyje. Sutrūkinėjęs ir eižėjantis fasadas su besilupančiomis apdailos plokštėmis. Net ir akių aukštyje išpeckioti nešvankūs grafičio užrašai atrodė tarytum atkeliavę iš kito amžiaus.

Nė viename trečio aukšto lange nedegė šviesa. Kaip ir prieš dvidešimt devynerius metus, kai šiltą vasaros kvapais dvelkiantį vakarą po isteriško telefono skambučio Van Vėterenas ir inspektorius Munkas įsilaužė į vieną butą. Munkas žengė pirmas ir į jo pilvą susmigo pono Okerio paleistų kulkų kruša. Ant prieškambario grindų sėdintis Van Vėterenas laikė Munko galvą, kol šis vyras mirtinai nukraujavo. Už kokių trijų metrų peršauta gerkle ant buto grindų tįsojo ponas Okeris, kurį nukovė Van Vėterenas.

Ponią Oker ir jųdviejų keturmetę dukterį, uždusintas ir sukištas į miegamojo spintą, surado greitosios medicinos pagalbos komanda.

Van Vėterenas pamėgino prisiminti, kada paskutinį kartą sulaukė žinių iš Elizabetos Munk. Veikiausiai bus prabėgę nemažai metų. Nepaisant to, kad desperatiškai mėgindamas pažaboti sumišusius savo paties jausmus ir įveikti slegiantį kaltės pojūtį bei norėdamas kompensuoti netektį, pradėjo daugiau bendrauti su Elizabeta ir tik per plauką netapo tos moters meilužiu.

Van Vėterenas žingsniavo Aleksandro tiltu ir klausė savęs, kodėl pasirinko būtent šį maršrutą. Dievaži, juk egzistuoja daugybė būdų, kaip atmintyje išlaikyti tą Burgerlano gatvės 35-uoju numeriu pažymėto namo istoriją. Tam nebūtina išradinėti ko nors naujo.

Laikrodis rodė kelias minutes po pusės šešių, kai užlipęs į ketvirtą aukštą Van Vėterenas įžengė į savo kabinetą. Vos per penkiolika minučių susisiekė su Ulrike de Mas. Pakalbėjęs su ja telefonu, susitarė susitikti kitą dieną.

Tada, paskambinęs į policijos garažą, užsisakė tą patį automobilį, kuriuo naudojosi praėjusį sekmadienį. Sutvarkęs šį reikalą, išjungė šviesą ir, susinėręs rankas už galvos, liko sėdėti tamsoje.

Keista, kaip viskas dėliojasi į savo vietas.

„Tarsi kažkas traukytų už virvelių", – pagalvojo jis.

Toji mintis nebuvo nauja, tačiau, kaip paprastai, Van Vėterenas nuvijo ją šalin.

36

Elizabetos Karen Henan kūną rado Mardame, Leisnerio parko pakraštyje. Jį aptiko anksti šunį pasivaikščioti išvedęs žmogus. Nuogas lavonas buvo įmestas į gudobelių sąžalyną vos už kelių metrų nuo visą parką kertančio dviratininkų ir raitelių pamėgto takelio. Todėl buvo pagrindo įtarti, kad žudikas ją čionai atgabeno automobiliu arba kokia nors kita transporto priemone.

Jokių pastangų paslėpti kūną. Ponas Muzeras pastebėjo lavoną gerokai anksčiau negu jo vokiečių aviganis pasiekė tankynę, tačiau šeimininko pastangos sukliudyti šuniui paklusti įgimtiems instinktams buvo bevaisės.

Policija iškviesta iš gretimos telefono būdelės, skambutis užregistruotas 06.52 val. Vos po kelių minučių pirmiausia į įvykio vietą atlėkė patrulių automobilis Nr. 26; policininkai Rodinas ir Markovičius tučtuojau užtvėrė teritoriją ir atliko pirmąją pono Muzero apklausą.

07.25 val. atvyko inspektorius Reinhartas, o kartu su juo – inspektorius Hainemanas ir du nusikaltimo vietos tyrėjai. Medikų brigada prisistatė po dvidešimties minučių, o pirmajam žurnalis-

tui, Aronui Koenui iš *„Allgemejne“*, pavyko pasirodyti tik maždaug pusę devynių. Akivaizdu, jog tas, kam buvo pavesta klausytis policijos radijo, užmigo, tačiau Koenas atkakliai įrodinėjo esąs nekaltas.

Iki to laiko beveik viskas buvo paaiškėję ir nors kartą Reinhartas sugebėjo pateikti ganėtinai apgalvotą ir tinkamai sutvarkytą situacijos santrauką.

Išaiškėjo, kad tai kažkokios trisdešimt šešerių metų Mardamo gyventojos Elizabetos K. Henan kūnas. Moteris dirbo „Gloss“ suvenyrų parduotuvės pardavėja Karlstorgete. Nors lavonas rastas nuogas, nustatyti moters tapatybę buvo nesunku, nes aukai priklausantys daiktai aptikti kiek tolėliau tuose pačiuose krūmuose. Išskyrus kelnaites, policija grąžino aukos drabužius ir piniginę su pinigais, raktais bei tapatybės dokumentais.

Tikslus mirties laikas nenustatytas, tačiau policijos patologui Miusui pavyko apytikriai jį apskaičiuoti. Sprendžiant iš lavono temperatūros ir sustingimo, darytina prielaida, kad moters gyvybė nutrūko naktį tarp pirmos ir trečios valandos.

Mirties priežastis nekelia abejonių. Tikėtina, kad Elizabeta Henan pasmaugta kitoje vietoje negu rastas jos lavonas. Nėra jokių požymių, rodančių aukos mėginimą pasipriešinti užpuolikui, todėl akivaizdu, kad pirmiausia atimta sąmonė smogiant buku daiktu į smilkinį.

Tarp kitų detalių, kurių Reinhartas neįtraukė į santrauką, paminėtas ir faktas, jog moteris patyrė seksualinę prievartą; tikriausiai ir prieš mirtį, ir po jos.

Policijos viršininkas Edmundas Hileris apie žmogžudystę informuotas tą patį rytą maždaug dešimtą valandą, kai namuose gėrė kavą. Viršininkas tučtuojau paskyrė detektyvą inspektorių

Reinhartą vadovauti tyrimui. Be to, viršininkas atšaukė inspektorius Rutą ir Hainemaną iš vadinamosios mokytojų nužudymo bylos tyrimo ir perdavė pareigūnus Reinharto žinion.

Tą akimirką nei Hileris, nei kuris kitas pareigūnas neturėjo nė menkiausio pagrindo įtarti, kad tarp šių abiejų bylų esama tam tikrų sąsajų.

Imdamas raudoną „Toyotą“ iš policijos automobilių aikštelės, vyriausiasis inspektorius Van Vėterenas net nenutuokė apie praėjusios nakties įvykius; tačiau akivaizdu, kad nėra pagrindo manyti, jog žinojimas, kas įvyko, būtų kaip nors reikšmingai pakeitęs tolimesnę įvykių tėkmę.

TREČIA DALIS

Gruodžio 1-oji, sekmadienis – gruodžio 5-oji, ketvirtadienis

37

Tą pilką ūkanotą gruodžio sekmadienį susidarė įspūdis, kad Fryzeno miestelis neskuba rangytis iš lovų. Laikrodžiui mušant pusę trijų, Van Vėterenas pasistatė automobilį prie geležinkelio stoties ir vos per kelias minutes susirado „Poseidono" restoraną, įsikūrusį vieno pastato rūsyje, šiaurinėje turgaus aikštės pusėje.

Patalpos atrodė skurdžios ir retokai sulaukiančios lankytojų, tačiau vyriausiasis inspektorius vis tiek apdairiai išsirinko uždarą tolimojo kampo užkaborį. Atsisėdęs užsisakė bokalą alaus. Apskritaveidis ir visiškai nuplikęs padavėjas Van Vėterenui priminė gangsterį iš vieno prieš daugelį metų matyto filmo.

Be abejo, daugiaserijinio filmo, tačiau pavardė buvo iškritusi iš galvos. Ir aktoriaus, ir personažo.

Besėdint ir belaukiant Ulrikės de Mas, vidun ėmė smelktis naujas jausmas – čia ir yra tikroji vieta, toji vieta.

Kad seniausiai reikėjo ateiti būtent į šią vietą ir čia pasikalbėti su sena Evos drauge. Toji jausena tvyrojo tenykštėje atmos-

feroje, tenykščiame drėgme persunktame tuštume. Tarsi ir šis restoranas, ir ši sekmadienio popietė seniai būtų jo laukę. Jeigu čia būtų filmas, tuomet tai, kas laukė šioje vietoje, neišvengiamai taptų svarbiausia scena, kurią kiek paredagavus galėtum vėl ir vėl panaudoti daugybę kartų. Parodžius tik trumpas vienos ar dviejų sekundžių praeities prisiminimų nuotrupas, atspindinčias visą ligšiolinę istoriją... Dabar staiga viskas tapo aišku, tačiau kartu atėjo ir suvokimas, kad tokio žinojimo paprastai bevelytum nežinoti. Nuojauta, kuri, rodos, paliečia tik jį patį ir kuri beveik sugeba priversti įsivaizduoti save esant kažkokiu aukštesnio teisingumo lygmens sraigteliu, niekuomet neklystančiu įrankiu, neįveliančiu klaidos net ir dvidešimt pirmuoju atveju...

Tačiau tokiais dalykais nesigiriama. Van Vėterenas prisiminė, kaip kartą nustatė prievartautoją pusvalandį užsirakinęs kabinete ir ėmęs dėlioti pasjansą. Tokie dalykai nepasakojami per naujokams skirtas paskaitas.

Vyriausiasis inspektorius lėtai siurbčiojo alų ir laukė. Sėdėjo tarytum koks šaltakraujiškas krikštatėvis, apšviestas ant stalo krintančios drumzlinai geltonos šviesos. Plikis buvo priėjęs uždegti žvakės, kad duotų ženklą, jog šis užkaboris užimtas, tačiau vis tiek šis kampelis ir toliau skendėjo prieblandoje ir laukė, kaip ir Van Vėterenas, kol pasirodys Ulrikė de Mas.

Ji pasirodė praėjus kelioms minutėms po trijų. Tiksliai pažadėtu laiku. Liekna tamsaus gymio moteris, apsivilkusi vilnoniu bajaus paltu ir apsimuturiavusi plytinės spalvos šaliku. Trečią valandą baigusi darbą kitapus gatvės įsikūrusiame muziejuje, Ulrikė ilgai neužtruko užgesinti šviesas ir užrakinti duris. Van

Vėterenas pamanė, kad į muziejų bus užsukę maždaug tiek pat lankytojų kaip ir į „Poseidoną“. Juk sekmadienis, ir dar pirmasis Advento sekmadienis – be abejonės, tokią dieną žmonės turi geresnių užsiėmimų negu lankytis vietos muziejuose ar restoranuose.

– Vyriausiasis inspektorius Vėterenas?

– Van Vėterenas. Prašau prisėsti. O jūs, kiek suprantu, Ulrikė de Mas?

Linktelėjusi Ulrikė nusivilko vilnonį bajaus paltą ir užkabino drabužį ant kėdės atkaltės.

– Prašau atleisti, kad užuot pasikvietusi į namus, pasiūliau susitikti čia, tačiau tenai šiuo metu viskas sukasi pašėlusiu ritmu, o jūs sakėte norįs tyliai ramiai pasikalbėti...

Ji droviai nusišypsojo.

– Nebūčiau galėjęs sugalvoti geresnės vietos už šią, – tarė Van Vėterenas. – Ko pageidautumėte?

Plikis jau buvo spėjęs išsliūkinti iš prieblandos.

– Valgyti? – nustebo ji.

– Žinoma, – atsakė Van Vėterenas. – Dvi valandas vairavau ir dar tiek pat turėsiu praleisti prie vairo norėdamas grįžti namo. Troškinys – mažiausia, ko galiu užsimanyti tokioj rudens niūrasty. Pasirinkite, ko norėtumėte. Moka valstybė.

Ji dar kartą nusišypsojo, šįkart labiau pasitikėdama savimi. Nuėmusi nuo galvos lankelį, moteris paleido didžiulę kaštoninių plaukų kupetą. Van Vėterenas sau priminė esąs nebejaunas faras, kuriam iki pensijos telikę vos dešimt metų.

Ji prisidegė cigaretę.

– Žinote, vyriausiasis inspektoriau, skaitydama apie jos mirtį pasijutau tarsi... na, ne visai taip, tarsi to būčiau laukusi, tačiau nebuvau ir šokiruota ar nusiminusi. Nepajutau ko nors tokio, kas tokiu atveju priderėtų. Argi nekeista?

– Galbūt. Gal galėtumėte smulkiau paaiškinti?

Ji kurį laiką dvejojo.

– Eva buvo... ji buvo toks žmogus, kuris tam tikra prasme labai smarkiai gyvenime rizikuodavo. Na, gal ir sutirštinu spalvas, bet joje buvo kažkas tokio... dramatiško.

– Ar gerai ją pažinojote?

– Manau, kaip ir visi. Noriu pasakyti, anais laikais. Vėliau niekuomet nebuvome susitikusios. Šešerius metus mokėmės toje pačioje klasėje – trejus paskutinius metus žemesnėse klasėse Liovene ir dar trejus Mulbodeno gimnazijoje. Besimokydamos gimnazijoje dažnokai laiką leisdavome drauge; mūsų draugijoje buvome keturiese ar penkiese. Vadindavome ją savo šutve.

– Merginos?

– Taip, merginų šutvė. Paprastai ką nors kartu veikdavome tik dviese arba trise. Kitos tuo metu būdavo pernelyg užsiėmusios vaikinais, tačiau visų mūsų užsiėmimai nuolatos keisdavosi.

– Suprantu jus. Ar Eva tais laikais turėjo daug vaikinų?

– Ne, ko gero, ji buvo pati atsargiausia iš mūsų visų. Taip, sakyčiau, be jokios abejonės, tačiau...

– Tačiau kas?

– Dėl nepaaiškinamų priežasčių ji turėdavo daugiau proto elgtis atsargiai negu mes visos. Gal mano žodžiai nuskambės keistai,

tačiau iš esmės ji visuomet į viską šokdavo abiem kojomis ir dėl to buvo priversta griežtai suimti save į nagą, kad būtų užtikrinta, jog nesusižeis... ar kad nebus įskaudinta, galbūt taip turėčiau sakyti. Ji vienu metu būdavo ir stipri, ir trapi, jeigu suprantate, ką noriu tuo pasakyti.

– Ne, ne visai, – prisipažino Van Vėterenas.

– Kai mokėmės gimnazijoje, ji gerokai pasikeitė. Menkai ją pažinojau, kol lankėme mokyklą Liovene. Eva su savo broliu Rolfu – juodu buvo dvyniai – augo daugiau ar mažiau neišskiriami. Maždaug tuo metu mirė jų tėvas, tai, manau, Evai išėjo į gera. Tėvas smarkiai gerdavo. Nenustebčiau sužinojusi, kad būtų mušęs savo vaikus. Įtariu, kliūdavo ir jų motinai.

– Kaip Eva pasikeitė gimnazijoje?

– Ji savotiškai labiau atsivėrė. Susirado daugiau gerų draugų. Galima sakyti, pradėjo gyventi.

– Dėl tėvo mirties?

– Manau, taip. Artimas ryšys su Rolfu irgi šiek tiek atvėso. Manau, jiedviem reikėjo vienam kito kaip savotiškos priedangos ginantis nuo tėvo.

– Vėliau Rolfas išsikėlė gyventi kitur. Ar taip?

– Taip, jis irgi lankė gimnaziją, mokėsi paralelinėje klasėje, tačiau netrukus mokyklą metė. Vietoj to išėjo į jūrą... Galiausiai, kiek pamenu, įsikūrė Amerikoje.

Van Vėterenas pritariamai linktelėjo.

– Ar prisimenate kurių nors su Eva bendravusių vaikinų pavardes?

– Hm, galvojau apie tai nuo tada, kai paskambinote, bet prisiminiau vienintelius du, su kuriais ji artimai bendravo, jeigu suprantate, ką tuo noriu pasakyti. Vienas jų – mūsų bendraklasis Rikardas Antonis. Jie draugavo pačioje pabaigoje, visai prieš baigiant mokyklą. Manau, toji draugystė tęsėsi vos keletą savaičių; šiaip ar taip, rudenį pradėjusi studijuoti universitete, Eva jau buvo tą vaikiną palikusi. Tuomet Rikardas jau susitikinėjo su kita mergina, mano drauge Kristine Reger. Galiausiai jie susituokė.

– O kas antrasis?

– Antrasis?

– Taip, sakėte prisimenanti du vaikinus, su kuriais Eva puoselėjo artimus santykius.

– Žinoma, Polas Bejsenas. Tas, kuris žuvo.

– Gal galite apie tai papasakoti?

Ulrikė giliai atsiduso. Prisidegė dar vieną cigaretę ir kurį laiką sėdėjo nepratardama nė žodžio, ranka pasirėmusi galvą.

„Daro pauzę norėdama sukaupti drąsą, – pagalvojo Van Vėterenas. – Bando įveikti savo nenorą kalbėti."

– Buvo Visų Šventųjų atostogos. Mokėmės baigiamojoje klasėje, – pasakojimą pradėjo Ulrikė. – Vienas iš mūsų klasės vaikinų – jo pavardė Ervinas Lange – turėjo poilsio namelį, tiksliau sakant, jo tėvai turėjo poilsio namelį netoli Kerano. Toje vietovėje atsiveria labai gražus, kontrastiškas peizažas su daugybe viržynų, stačių uolų ir tarpeklių. Nežinau, ar jums kada teko tenai apsilankyti.

Van Vėterenas papurtė galvą.

– Na, kad ir kaip ten būtų, surengėme vakarėlį. Manau, susirinkome apie dvidešimt. Dauguma iš mūsų klasės, bet atėjo ir

kitų. Eva su tuo Polu Bejsenu draugavo jau kelis mėnesius. Jis buvo truputį už ją vyresnis, jau išlaikęs brandos egzaminus. Bet tikrai žinau, kad jųdviejų santykiai buvo rimti.

– Ar Polas buvo jos pirmas mylimasis?

Ulrikė de Mas sudvejojo.

– Na, neįsivaizduoju, kas kitas galėjo būti jos pirmasis... Tačiau...

– Tęskite.

– Tačiau neapleido nuojauta, kad ji visa tai jau išbandžiusi anksčiau, kad, tiesą sakant, yra gerokai patyrusi.

– Iš kur tokia nuojauta?

– Nežinau. Tiesiog pastebi tokius dalykus. Mes, merginos, arba, jei norite, mes, moterys, kažkaip tai pamatome. Tiesiog gali pasakyti, ar mergina jau miegojusi su vaikinu.

Van Vėterenas pritarė galvos linktelėjimu. Veikiausiai būsianti jos teisybė.

– Kas įvyko tą vakarą?

– Išgėrėme visai nemažai stipriųjų gėrimų. Netrūko nei hašišo, nei visokių kitokių dalykėlių, tačiau, taip sakant, niekas nenuslydo nuo bėgių. Tiesą sakant, puikiai linksminomės. Visą naktį praleidome susispietę aplink sode sukurtą didžiulį laužą, ant žarijų kepėme paršelį, gėrėme, dainavome ir... Na, tikriausiai susidarėte vaizdą. Porelės kartkartėmis pasišalindavo kur nors į namą ar už krūmų. Pažįstu mažiausiai dvi merginas, kurios tą naktį prarado nekaltybę.

Ji trumpam nutilo.

– Buvau viena iš jų.

Dantų krapštuką Van Vėterenas pakeitė cigarete.

– Dievaži, buvau aštuoniolikos! Buvo pribrendęs laikas. Kitą rytą sužinojome, kas įvyko. Tas rytas pavirto į tokį klaikų pragarą, kurį, be abejo, ir pats nesunkiai galite įsivaizduoti. Mus visus prižadino policija. Manau, negalėjo būti vėliau kaip maždaug pusė aštuonių. Dvidešimt pagiringų jaunuolių, miegojusių vos porą valandų. Policija atėjo kartu su kaimynu. Skardžio papėdėje tas vyriškis buvo aptikęs negyvą kūną. Aš manau... galvoju, kad būtent tą rytą nemaža dalis mūsų užaugo.

Keletą sekundžių ji nepratarė nė žodžio.

– Bent jau aš tai tikrai. Tą pačią naktį praradau ir nekaltybę, ir gerą draugą.

– Ar buvote labai gera Polo Bejseno draugė?

– Na, galbūt ne, tačiau gana gerai pažinojau tą vaikiną. Puikus žmogus, patrauklus ir talentingas. Visų mėgstamas. Jaučiu, kelios mergaitės buvo jį įsimylėjusios.

– Jūs irgi?

– Ne. Ne tuomet. Ko gero, anksčiau.

– Kas atsitiko?

Ulrikė de Mas kilstelėjo pečius, tarsi staiga ją būtų pradėjęs krėsti šaltis.

– Jie buvo išėję į viržynę, jis ir Eva. Ji pasakė, kad dėl vienokios ar kitokios priežasties viskas tarp jų baigta. Eva paliko jį tenai. Tiksliai nežinau, bet manau, kad jis veikiausiai buvo gerokai įkaušęs. Tai vienas iš tų dalykų, kuriuos, žinoma, užglaistė. Šiaip ar taip, vaikinas nusižudė. Nusivertė nuo skardžio. Keista, bet pasirinko tam labai tinkamą vietą. Buvo klaiku. Anot vietos tautosakos, Vaime Klint vadintas savižudžių skardžiu – na, žinote, tokia vieta, į kurią ateidavo senukai, pajutę, jog gyvenimas ritasi į pabaigą. Kad netaptų našta savo šeimoms...

Ji papurtė galvą.

– Tai buvo baisu, vyriausiasis inspektoriau. Niekada neteko matyti sunkesnio dangčio, užritinto ant šitaip smarkiai kunkuliuojančio katilo. Jo tėvai buvo labai religingi, neabejingi Reformų bažnyčios idėjoms, o dar Polas – vienturtis sūnus... Na, esu tikra, puikiai suprantate aplinkybes. Mulbodenas – nelabai didelė vietovė.

Van Vėterenas pritariamai linktelėjo.

– O policijos tyrimas? Ko gero, jus visus apklausė?

– Taip, visi turėjome pasirodyti policijos nuovadoje ir papasakoti savąją įvykio versiją... Kiekvienas atskirai, skirtingu laiku. Tai truko keletą dienų, o mūsų praleistos pamokos buvo pateisintos. Bet, žinoma, nedaug ką galėjome pasakyti.

– Jis nepaliko laiško?

– Ne.

– Kaip reagavo Eva Ringmar?

– Sunkiai. Manau, išties sunkiai. Jei teisingai atsimenu, likusią trimestro dalį prasėdėjo namuose... Arba bent jau didžiąją dalį. Taip, dabar prisiminiau, Eva dalyvavo tradicinėje trimestro pabaigos šventėje. Mudvi dainavome chore, ji, žinoma, nelankė repeticijų, bet tai lemiamos reikšmės neturėjo. Tos pačios įprastos dainos...

Moteris vėl padarė pauzę.

– Šiandien – pirmasis Advento sekmadienis. Nuo to įvykio praėjo dvidešimt metų. Nesusimąsčiau apie tai. Ar galiu... Ar galiu užduoti jums klausimą, vyriausiasis inspektoriau?

– Žinoma.

– Kodėl rausiatės po tą senieną, juk tikrai nemanote, kad tai kaip nors susiję su, su...

– Su kuo, panele de Mas? O gal ponia?

– Sakyčiau, kažkur per vidurį... Su tuo, kas įvyko dabar, žinoma. Su Evos ir jos vyro nužudymu. Juk tikrai nemanote, jog esama sąsajų?

– Panele de Mas, – pasiryžo prabilti Van Vėterenas. – Jeigu ko nors išmokau šiame darbe, tai pirmiausia to, kad pasaulyje egzistuoja daugiau sąsajų negu visatoje priskaičiuojama dalelių.

Padaręs pauzę, Van Vėterenas leido žalioms Ulrikės akims gerai į jį įsižiūrėti.

– Sunkiausia – nustatyti tikrąsias, – galiausiai pridūrė.

– Ar jums pavyko tai padaryti? – paklausė Ulrikė prieš jiedviem atsisveikinant aikštėje. – Turiu omenyje, ar pavyko nustatyti tikrąsias sąsajas?

– Manau, pavyko, – atsakė jis. – Tik reikia dar truputį atidžiau pastudijuoti sudedamąsias dalis, kad būčiau užtikrintas.

Tardamas tuos žodžius, Van Vėterenas nelabai aiškiai pasakė, ką turi omenyje... Ji žiūrėjo tokiomis didžiulėmis rimtomis akimis, o žodžiai nenuskambėjo paikai... Be to, kodėl prieš prabylant taip svarbu pagalvoti? Argi, metams bėgant, jis taip ir nesuprato, kad gali būti ir atvirkščiai?

Anot Reinharto, leisk žodžiams skristi, jie visuomet kažką slepia.

Apkabinusi Van Vėtereną, moteris padėkojo už vaišes. Vyriausiajam inspektoriui dingtelėjo mintis, kad atliekant šį tyrimą, Ulrikė – antroji moteris, kurią galėtų įsimylėti.

Tai yra, jeigu būtų tinkamo amžiaus ir linkęs įsimylėti.

Tik pusvalandį pavairavus pavyko nusikratyti šių neprašytų emocijų, tačiau vis tiek liko galybė laiko apmąstyti, kas buvo pasakyta ir kaip suplanuoti kitą savo ėjimą.

Apėmė nuojauta, kad dabar toli eiti nebereikės. Dar vienas, o gal pora pokalbių. Reikiamiems žmonėms uždavus keletą konkrečių klausimų, turėtų išaiškėti visos prielaidos.

Tuomet teliks sučiupti svarbiausią šios dramos žaidėją. Asmenį, atliekantį pagrindinį vaidmenį...

Žudiką.

Atsiduseęs pajuto kylantį šleikštulį.

Nuovargį ir beviltiškumą.

Tai vis dėlto kiek jų pagaliau? Kiek žmonių prarado gyvybes dėl šio nepasotinamo, šio iškrypusio?..

Van Vėterenas nebuvo tvirtai įsitikinęs.

Du... visiškai tikrai.

Trys... tikriausiai.

Keturi... galbūt.

Netgi dar daugiau?

Van Vėterenas neatmetė tokios galimybės. Po visų metų, praleistų ūksmingojoje visuomenės pusėje, liko nedaug dalykų, kurie atrodo neįtikėtini.

Tačiau vis dėlto. O kas tuomet, jeigu jis neprisipažins?

Kas tuomet, jeigu bus toks surambėjęs, kad, atsidūręs priešais Van Vėtereną, atkakliai viską neigs?

Nelabai įtikėtina, tačiau, žinoma, įmanoma. Tokiu atveju teks atkapstyti įrodymus visam šitam mėšlo vežimui!

Garsiai nusikeikęs, Van Vėterenas padidino greitį... Bet tuomet prisiminė aplinkybes.

Įrodymai?

Čia jau ne jo problema. Kol ilsėsis po palmėmis Brisbane, tą darbą galėtų atlikti likusieji – Miunsteris, Reinhartas ir Rutas.

Ar Brisbane auga palmės?

Įdėjęs į grotuvą Hendelio įrašą, Van Vėterenas tik dar smarkiau spustelėjo greičio pedalą.

38

Miunsteris įdėmiai studijavo sąrašus. Tada atidžiai pažvelgė į pusiau miegantį Jungą, įsitaisiusį po teisingumo ministro portretu.

„Ponas ir vergas“, – pamanė Miunsteris. Iš portreto skvarbiu erelio žvilgsniu žvelgiantis tiesus kaip styga ministras nufotografuotas stovintis visu ūgiu melsvame fone, iš vienos pusės – vėliava ir liūtas, iš kitos – jo rašomasis stalas, ant kurio padėtas vidaus tarnybos statuto įstatymas ir teisėjo plaktukas.

Kita vertus, Jungas panašesnis į profesionalų nusikaltėlį. Susikūprinęs, purvinomis velveto kelnėmis, kavos dėmėmis išterliotais marškiniais, nesiskutęs, su juodais paakių maišeliais, kuriuose sukaupti kelių dienų darbai.

– Na, – atsikosėjęs tarė Miunsteris. – Kiek suprantu, darbą baigėme.

– Hm? – sumurmėjo Jungas.

– Liko vienas. Vadinasi, turi būti jis.

– Ką čia, po velnių, kalbi? – paklausė Jungas, kumščiais trindamas akis. – Ar dar yra kavos?

Miunsteris pripylė du puodelius.

– Kol dar kartą perbėgsiu sąrašą, sėsk čia ir patikrink, ką aš darau.

Pasitraukęs nuo ministro, Jungas prisėdo prie rašomojo stalo.

– Štai čia pavardės tų, kurie neturi alibi dėl Evos nužudymo, – padavęs kažkokį popieriaus lapą, paaiškino Miunsteris. – Žinoma, jų visai nemažai.

– Ar sąrašas apima visą žmoniją, ar tik Europą? – pasiteiravo Jungas.

– Bungės darbuotojus plius dar kelis kitus pažįstamus, – atsakė Miunsteris.

Linktelėjęs Jungas gurkštelėjo kavos.

– Štai čia tie, kurie gyvena Mardame ne ilgiau nei dvejus metus, – paaiškino Miunsteris ir kyštelėjo dar vieną popieriaus lapą. – O šitie neturi tvirto kaip plienas alibi dėl Miterio nužudymo.

– Tie, kurie galbūt galėjo trumpam pas jį užsukti, – samprotavo Jungas.

– O paskui sugrįžti, – tarė Miunsteris. – Ir mirtinai primušti.

– O tada sprukti, – pridūrė Jungas.

– Nudurti, – patikslino Miunsteris. – Beje, ką tik gavau de Bri pranešimą. Labai panašu – čia jo žodžiai: labai panašu, kad kažkas lietvamzdžiu laipiojo daugiau negu vieną kartą.

– Kaip jis sugebėjo tą nustatyti?

Miunsteris nusišypsojo.

– Juodu su Mosu buvo tenai nuėję, laipiojo. Tikriau sakant, Mosas laipiojo, o de Bri užrašinėjo. Vyrai išbandė aštuonis skir-

tingus lietvamzdžius, nuo apačios iki trečio aukšto. Visi kuo puikiausiai atlaikė, tačiau tik trys vamzdžiai atlaikė keturis mėginimus.

– Kiek sveria Mosas? – pasiteiravo Jungas.

– Manyčiau, kokius septyniasdešimt kilogramų, – tarė Miunsteris. – Pasak de Bri, Mosas galvoja išeiti iš tarnybos, tačiau, atrodo, kad tądien ir pacientams, ir gydytojams linksmybių netrūko... Na, kad ir kaip ten būtų, atidžiai peržiūrėk pavardes ir palygink sąrašus. Kelis randi visuose trijuose?

Keletą akimirkų Jungas atidžiai tyrinėjo popieriaus lapus.

– Vieną, – pasakė jis.

– Būtent, – tarė Miunsteris. – Turime jį. Ir dar vienas dalykas veda jo link – ar matai?

– Laiškas? – paklausė Jungas.

– Taip, – atsakė Miunsteris. – Jeigu tai tikrai jis, tuomet pasitvirtina ir laiško teorija. Gal eime?

Jungas dirstelėjo į laikrodį.

– Eime kur? – pasiteiravo Jungas.

– Žinoma, namo, – paaiškino Miunsteris. – Rytoj ryte paskambinsiu Van Vėterenui.

– Klausyk, Miunsteri, – tarė Jungas abiem leidžiantis liftu. – Kas slypi už viso to? Turiu omenyje motyvus.

– Neturiu žalio supratimo, – tarstelėjo Miunsteris.

– Čia Reinhartas, – prisistatė Reinhartas.

– Kas, velniai rautų... – nusikeikė Van Vėterenas. – Ar žinai, kiek dabar valandų?

– Pusė penkių, – atsakė Reinhartas. – Miegojote?

– Eik peklon! – sušuko Van Vėterenas. – Ko nori?

– Ar girdėjote apie moterį Leisnerio parke?

– Taip, truputį. O kas? Gal atsigavo?

– Manau, esama sąsajų.

– Sąsajų?

– Taip. Ryšio.

– Su kuo?

– Žinoma, su jūsų žudiku. Maniau, turiu garbės kalbėti su nuovokiuoju detektyvu vyriausiuoju inspektoriumi Van Vėterenu...

– Ne, čia jo turto valdytojas, – tarė Van Vėterenas. – Inspektoriau, susimildamas pasakyk, ko nori, antraip turėsime tirti dar vieną bylą.

– Apklausiau keletą žmonių...

– Tikiuosi.

– Šalia kitų ir velionės draugę Johaną Giorc. Matyt, toji Liza Henan bus jai pasipasakojusi keletą dalykėlių.

– Henan? Ar ji – toji auka?

– Taip, Liza Henan. Praėjusį antradienį ji papasakojo Johanai Giorc, kad susipažino su nauju vyriškiu. Šeštadienį – tai yra, praėjusį šeštadienį – vėl ketino su juo susitikti. Ir dar užsiminė, kad truputį baiminasi. Liza užsiminė Johanai Giorc, kad net jo vardo nežino. Jis prisistatė Džonu, tačiau moteris nemanė, kad tai jo tikrasis vardas. Ar girdite mane?

– Taip, – atsakė Van Vėterenas. – Eik prie reikalo, Reinhartai.

– Tuojau, – tarė Reinhartas. – Matyt, jis bus pasakęs Lizai ką nors neįprasto, ką nors probėgšmais ar dar kaip nors... Pasakė vieną dieną užtikęs vaiko gerovės specialistą su mokine.

– Hm?

– Taip. Pačiame skandalingo nusikaltimo įkaršty. Vaiko gerovės specialistas su mokine. Ką, jūsų nuomone, tai leidžia manyti?

Keletą sekundžių Van Vėterenas sėdėjo nepratardamas nė žodžio.

– Mokykla, – tarstelėjo jis.

– Pritariu, – atsakė Reinhartas. – Bet dabar jaučiuosi truputį pavargęs... Ruošiuosi kristi į lovą ir išjungti telefoną. Galite skambinti devintą.

– Palauk minutėlę, – pasakė Van Vėterenas. Bet nesuspėjo.

Pačioje užrašų knygutės pabaigoje jis užsirašė šeštąją pavardę.

Keletą akimirkų Van Vėterenas įdėmiai studijavo sąrašą. Trys moterys ir trys vyrai. Nepaisant nieko galima įžiūrėti tam tikrą pusiausvyrą, net jeigu vienas iš vyrų – vaikas.

Jis taip pat užsirašė datą. Mėgino įžvelgti kokią nors dermę, tačiau tą padaryti sekėsi gana sunkiai. Konkrečios datos išsibarsčiusios per daugybę metų ir mėnesių. Pastebėjo tik vieną tendenciją: intervalai trumpėja. Aštuoneri metai... šešeri metai... vėl šešeri metai... septynios savaitės... dešimt dienų...

Užvertęs užrašų knygutę, įsikišo ją į išorinę krepšio kišenę ir dirstelėjo į laikrodį. Kelios minutės po penkių. Lauke vis dar taip tamsu, kad nors į akį durk. Visi lagaminai sukrauti ir padėti ant lovos. Ilgiau laukti beprasmiška. Verčiau jau judintis tuojau pat.

Užmiršti ir palikti viską praeity. Dar kartą.

Baisus nuovargis badė kūną tarytum adatomis, todėl apsisprendė pernelyg toli nevažiuoti. Gal kokius tris ar keturis šimtus kilometrų, o tada susirasti viešbutį ir kristi į patalą.

Svarbiausia – ištrūkti iš šitos vietos. Tučtuojau dingti.

Kiek pamiegojęs rytoj ryte vėl galės pažvelgti į gyvenimą kitomis akimis. Šįkart – nuo pat pradžių.

Be visų senienų. Dabar tai jau praeitis. Jis suprato, kad viskas baigta, viskas padaryta. Pagaliau.

Rytoj. Naujoje vietoje.

39

– Ką jūs, po perkūnais, čia veikiate? – paklausė Surna.

– Užėjau pasilabinti su savo senąja mokykla, – paaiškino Van Vėterenas. – Kada pradėjote keiktis, direktoriau?

– Esame čia tam, kad suimtume žudiką, – tarė Reinhartas.

Surna keletą kartų tai išsižiojo, tai užsičiaupė, tačiau jokių žodžių taip ir nepasigirdo. Jis įsikibo į rašomąjį stalą, o Miunsteriui ir vėl susidarė įspūdis, kad direktorius netrukus nualps.

– Prašau atsisėsti, direktoriau, – tarė jis. – Štai ir viskas baigta.

– Ieškome Karlo Fergerio, – tarė Van Vėterenas. – Ar žinote, kur jis šiuo metu?

– Mokyklos prižiūrėtojas? – nustebo Surna. – Ar esate visiškai įsitikinę, kad?..

– Absoliučiai tikri, – atsakė Reinhartas. – Prašome sužinoti, kur jis.

– Hm... Taip, žinoma, – atsakė Surna. – Galiu paprašyti panelės Belvju...

Direktorius nuspaudė vidinio telefoninio ryšio mygtuką.

– Paprašykite jos užeiti čia, – liepė Van Vėterenas. – Nenorime jo perspėti.

Po pusės minutės pasipuošusi tabaluojančiais auskarais pasirodė panelė Belvju.

– Šie ponai ieško Fergerio, – tarė Surna. – Ar žinote, kur jis?

– Dar neatvyko, – maskatuodama auskarais atsakė panelė Belvju.

– Neatvyko? – nustebo Surna. – Kodėl?..

– Kuriuo metu jis privalo pradėti darbą? – įsiterpė Van Vėterenas.

– Pusę aštuonių, – atsakė panelė Belvju. – Jis nepranešė sergąs. Nežinau, kas nutiko. Keletą kartų jo teiravosi Matisenas – juodu šiandien į kitą vietą turėjo perkelti fortepijoną.

– Velnias! – nusikeikė Van Vėterenas.

– Ar kas nors jam skambino? – paklausė Reinhartas.

– Matisenas skambino, tačiau niekas neatsiliepė. Gal sugedo automobilis, ar nutiko kas nors panašaus.

– Ir užtruko dvi valandas? – pasakė Surna. – Juk jis gyvena vos už dešimties minučių kelio pėsčiomis, ar ne?

– Velnias! – dar kartą nusikeikė Van Vėterenas. – Direktoriau, duokite jo adresą. Miunsteri, mudu apsilankysime pas jį. Reinhartai, pasirūpink vaiko gerovės specialistu!

– Mielai, – atsakė Reinhartas.

Jis pasibeldė ir įžengė į kabinetą.

Vaiko gerovės specialistas – į penktą dešimtį įkopęs barzdočius, apsiavęs sandalais, ausyje – žiedo formos auskaras.

– Ei, luktelk minutėlę, kas čia po... – prabilo jis.

– Turiu ganėtinai nedaug laiko, – tarė Reinhartas. – Norėčiau pasiūlyti šiuo jaunuoliu pasirūpinti truputėlį vėliau.

Jaunuolis nenoriai pasikėlė nuo minkštasuolio.

– Gal galėtum keletą minučių luktelti už durų, – tarė vaiko gerovės specialistas. – Ką, po perkūnais, reiškia toks įsiveržimas ir...

Reinhartas palaukė, kol išėjęs iš kabineto vaikinas uždarė duris.

– Tiesą sakant, *velniškai* skubu. Todėl duosiu tau šansą išnešti sveiką kailį.

– Nežinau, apie ką kalbate. Gal pradėkim nuo to, kas jūs toks?

– Policija, – paaiškino Reinhartas. – Jeigu tučtuojau prisipažinsi, pažadu daugiau nieko nesiimti, ne šį kartą. Jeigu jauksi mano reikalus... na, tuomet nelabai įsivaizduoju, kaip sugebėsi išsaugoti darbą.

Vaiko gerovės specialistas nepratarė nė žodžio. Jis atsargiai prisėdo ant rašomojo stalo krašto.

– Taigi, ar per šiuos metus turėjai meilės romaną su mokine? Netgi dulkinai ją čia, mokykloje...

Jokio atsakymo. Susitvardęs vaiko gerovės specialistas nuleido klausimą negirdomis ir pradėjo čiupinėti savo barzdą.

– Po velnių, ne tavęs čia ieškau! – sušuko Reinhartas. – Lipu ant kulnų kur kas didesniam šūdžiui. Duodu tau dešimt sekundžių, o tada gabenu į nuovadą!

Vaiko gerovės specialistas paliko savo barzdą ramybėje ir pamėgino pažvelgti Reinhartui tiesiai į akis.

– Taip, – išlemeno. – Tai...

– Dėkui, – nutraukė Reinhartas. – Gana.

Išėjęs iš kabineto, Reinhartas taip trenkė durimis, kad aidas nuvilnijo visu koridoriumi.

– Išlaužk duris! – įsakė Van Vėterenas.

– Turime žmonių, sugebančių atrakinti spynas, – tarė Miunsteris.

– Nėra laiko, – pareiškė Van Vėterenas.

– Paprastai čia būna prižiūrėtojas, – tarė Miunsteris.

– Laužk duris, pasakiau! Ar turėsiu to imtis pats?

Miunsteris įvertino padėtį. Be jokios abejonės, durų padėtis ideali. Toliausiai nuo laiptų. Geri aštuoni metrai įsibėgėjimui. Van Vėterenas pasitraukė į šoną.

– Dėk iš visų jėgų!

Miunsteris trenkėsi į duris, pirmiausia pečiu. Pasigirdo garsus traškesys, atsiritęs ir nuo durų, ir nuo Miunsterio. Ir nieko daugiau.

– Dar kartą! – įsakė Van Vėterenas.

Miunsteris nusitaikė dar kartą, tačiau ir šį kartą nieko nepešė.

– Atvesk prižiūrėtoją, – paliepė Van Vėterenas. – Aš palauksiu čia.

Miunsteris sugrįžo po dešimties minučių kartu su kombinezoną vilkinčiu liesu vyriškiu, užsidėjusiu kepurę su snapeliu.

– Ponas Gobovskis, – paaiškino Miunsteris.

Aplink Van Vėtereno kojas jau buvo spėjęs susidaryti panaudotų dantų krapštukų ratas, todėl ponas Gobovskis kritiškai dėb-

telėjo į tą apskritimą. Tuomet pareikalavo Van Vėtereno asmens tapatybės kortelės.

„Atrodo, tas šunsnukis yra lankęsis kine."

Bute – du nedideli kambariai ir dar už juos mažesnė virtuvė; vyrams prireikė maždaug penkių sekundžių suprasti, kad jo gyventojas skubiai pasišalinęs. Van Vėterenas sudribo į dirbtinės odos krėslą.

– Jis paspruko, – tarė vyriausiasis inspektorius. – Teks paskelbti nacionalinio masto pavojų. Tas vyrukas prives policijos pajėgas prie bankroto. Miunsteri, lieki čia ir pradedi knaisiotis! Atsiųsiu ką nors tau į pagalbą.

Miunsteris pritariamai linktelėjo. Vyriausiasis inspektorius atsigręžė į prieškambaryje stoviniuojantį prižiūrėtoją, nekantraujantį sužinoti, kas čia dedasi.

– Ar jis turėjo automobilį? – pasiteiravo Van Vėterenas.

– Mėlyną „Fiat", – atsakė ponas Gobovskis. – Manau, 326-o modelio.

– Kurioje vietoje paprastai jį pastatydavo?

– Lauke esančioje mašinų stovėjimo aikštelėje.

Galvos mostu ponas Gobovskis parodė į kiemo pusę.

– Prašau eiti su manimi. Pažiūrėsime, ar mašina tebestovi, – nurodė Van Vėterenas. – Inspektorių paliksime šičia.

– Palaukite! – sušuko Miunsteris, jiedviem einant pro duris. – Tik pažvelkite!

Jis ištiesė mažytę įrėmintą fotografiją. Paėmęs nuotrauką, Van Vėterenas įdėmiai ją apžiūrėjo.

– Eva Ringmar, – tarė jis. – Keleriais metais jaunesnė, bet čia tikrai ji, esu velniškai tvirtai tuo įsitikinęs.

– Tuomet jokių abejonių? – tarė Miunsteris.

– Argi aš kada nors abejojau? – pasakė Van Vėterenas ir paliko Miunsterį likimo valiai.

– Karlas Fergeris, taip, – tarė Reinhartas. – Atsikraustė čionai turbūt 1986-aisiais arba gal kokiais metais anksčiau. Tučtuojau išsiuntinėk faksus ir nurodyk, kad vos jį suradus, mums reikia duoti atsakymą TUOJAU PAT, o gal ir dar greičiau! Tą pačią akimirką! Pažymėk raudonomis vėliavėlėmis ir skubos žymekliu ir pranešk Interpolui bei visiems kitiems, kas tuo užsiima! Vos tik gavęs atsakymą būtinai informuok mane arba kurį nors iš mūsiškių! Supratai?

Vidmaras Krauzė linktelėjo.

– Vieną į Imigracijos tarnybą ir vieną į kitą pusę. Gerai? – pakartojo Reinhartas. – Tegul jie susirungia, kad išsiaiškintų, kuris nugalės!

Krauzė išėjo iš kabineto. Reinhartas dirstelėjo į laikrodį. Penkiolika minučių po dvyliktos. Pažvelgė į Van Vėtereną, užsikniaubusį ant rašomojo stalo.

„Panašus į pusiau užbaigtą žvėries iškamšą“, – pamanė jis.

– Kaip manot, kur jis? – paklausė Reinhartas.

– Veikiausiai atsigulęs snūduriuoja kokiame nors viešbutyje, – tarė Van Vėterenas. – Tiesą sakant, visai nebloga mintis. Ar žinai, kad šįryt kažkoks šūdžius pažadino mane pusę penkių? Eime pietauti.

– Žinoma, būtinai, – pritarė Reinhartas. – Tik ne į valgyklą.

– Ne, dievaži, ne, – atsakė Van Vėterenas. – Jeigu neturime jokio kito darbo, kaip tik sėdėti ir laukti, tuomet galime nueiti ir į kokią prašmatnesnę vietelę.

– Gerai, – tarė Reinhartas. – Palikime telefono numerį komutatorinėje ir eikime į „La Canaille“. O kas tuomet, jeigu budės Klempjė?

– Jokių šansų, – atsakė Van Vėterenas. – Jis vis dar tremtyje.

40

Išgirdus dvyliktos valandos žinias, įvykių tėkmė pasisuko visiškai kitokia linkme.

Susisukęs į kamuoliuką ant galinės sėdynės ir užsiklojęs vilnone gūnia, jis tris valandas miegojo automobilių stovėjimo aikštelėje ir nubudo todėl, kad pasidarė šalta. Prieš leisdamasis į kelią įsijungė radijo imtuvą įpusėjus žinioms. Tada ir išgirdo esąs ieškomas policijos.

Nacionalinio masto pavojus. Karlas Fergeris. Įtariamas įvykdęs tris žmogžudystes. Važiuojantis mėlynu „Fiat", kurio valstybinis numeris...

Jis išjungė radiją. Keletą sekundžių atrodė, kad laikas ir pasaulis sustojo. Smilkiniuose smarkiai tvinkčiojo kraujas. Rankomis taip smarkiai suspaudė vairą, kad išbalo krumpliai.

Perprastas. Ieškomas policijos.

Medžiojamas.

Jis sprunka.

Prireikė laiko viską suvokti.

Trys žmogžudystės?

Jis nesitvėrė juoku.

Galėtų paklausti, kurios. Taip, pamėgins prisiminti ir jų to pasiteirauti, jeigu bus pavytas.

„Atleisk, tu suknistas policijos šunsnuki, – štai, ką pasakys. – Įvykdžiau šešias žmogžudystes. Dėl kurių trijų man pareikšti įtarimai?“

Bekvėpuojant aprasojo langai. Nušluostė juos nosine. Nežymiai pravėręs vairuotojo langelį, apsidairė. Automobilių stovėjimo aikštelė buvo tuščia, išskyrus priekyje, už kokių penkiasdešimties metrų, stovintį tolimųjų reisų sunkvežimį.

Mėlynas „Fiat“... Ak, po perkūnais! Kodėl išjungė radiją? Jis vėl įjungė imtuvą, tačiau skambėjo tik muzika.

Kas dar jiems žinoma?

Kur jie mano jį esant?

Nacionalinio masto pavojus. Ką tai reiškia? Kelių blokavimą?

Vargu. Nuo tada, kai išvažiavo iš Mardamo, jau spėjo nuvairuoti beveik tris šimtus kilometrų. Jeigu policija žinotų apytikrį išvykimo laiką, tai tikriausiai suprastų, kad per tą laiką galima atsidurti bet kurioje vietoje.

Bet kaip?

Kaip, po velnių, jiems pavyko prisikasti iki jo?

Jis užvedė mašiną. Lėtai pravažiavęs pro sunkvežimį, įsuko į pagrindinį kelią.

Tikriausiai Liza. Ta prakeiktoji kekšė. Su ja kažkas buvo ne taip, tačiau vis tiek neaišku, kaip jie sugebėjo susieti Lizą su kitais. Kalė! Jeigu tik nuo pat pradžių būtų paklausęs savo vidinio balso... To balso, kuris įspėjo, kuris liepė laikytis kuo atokiau nuo jos, tos paleistuvės. Suknista kalė.

Suknista kalė, ne kitaip.

Bent jau tos klaidos niekuomet nepakartotų. Tačiau pažvelkime tiesai į akis: juk policijai derėtų pripažinti, kad išvaduodamas visuomenę nuo tokių kaip Liza Henan jis atliko nemenką paslaugą. Jos atveju visiškai nėra dėl ko savęs kaltinti. Su kitais ne viskas taip paprasta. Iki jų prieita dėl visiškai kitokių paskatų. Tačiau dabar ne laikas patogiai įsitaisius knaisiotis po praeitį.

Dabar reikia veikti. Kažkas staiga šovė į galvą – pajuto artėjant visa tai, tiesa? Ir dar sykį išgelbėjo intuicija – dėl ko gi dar būtų sprukęs? Viskas lygiai taip pat, kaip ir tuomet su Elen...

Elen. Tai įvyko prieš dvylika metų. Be jokios abejonės, Elen irgi buvo paleistuvė. Maža šlykšti kekšė, visai kaip Liza. Mintyse regėjo jas abi, lygiai tokias pat gašlias, lygiai taip pat žūtbūtinai pasiryžusias tam...

Jis spustelėjo akceleratorių. Kuro matavimo prietaisas parodė, kad netrukus teks pasipildyti degalų. Kodėl mintyse tebemato jas? Nuogus tų moterų kūnus ir jų virpančius tarpukojus... Dabar nevalia švaistyti laiką prisimenant jas. Reikia imtis esminių dalykų ir negaišti prie šių šleikštulį keliančių vaizdinių. Reikia būti pasiruošusiam. Nevalia prarasti budrumo. Daryti tai, ką reikia. Ir suktis spėriai.

Ieškomas policijos.

Jis dirstelėjo į laikrodį. Tik ketvirtis po dvyliktos. Ar girdėtas pranešimas transliuotas pirmą kartą, o gal jau skelbtas keletą kartų anksčiau? Kad niekas nepraslystų pro ausis, verčiau laikyti radijo imtuvą įjungtą.

Įjungęs radiją, užsidegė cigaretę. Jų irgi beveik nebeliko.

Įsipilti degalų ir nusipirkti cigarečių – šiuos reikalus būtina sutvarkyti kiek įmanoma skubiau.

Tuomet?

„Radijas? – šovė į galvą mintis. – O televizija? Laikraščiai? Ar išspausdino nuotrauką?“

Ar vos įžengęs į degalinės kioską bus taip pat lengvai atpažintas kaip prezidentas?

„*Telikas* – ne tokia didžiulė problema, – mąstė jis. – Rytais niekas nespokso į tą dėžę. Prastesnė padėtis su laikraščiais. Bet rytiniuose laikraščiuose nieko nėra – bent jau ne tame, kurį anksčiau nusipirko. Žinoma, juose pranešama apie žmogžudystę, tačiau nė žodžiu neužsimenama apie mėlyną „Fiat“ vairuojantį Karlą Fergerį.

Savaime suprantama, parašys vakariniai laikraščiai. Galbūt iškabinės nuotraukas skelbimų lentose. Panašiai kaip prieš kelerius metus, kai buvo nužudytas vienas iš vyriausybės ministrų.

Šypsena iš veido nedingo. Kada paprastai gatves pasiekia pirmieji leidiniai?

Antrą? Pusę trijų?

Iki to laiko reikia tapti kuo nors kitu.

Tą padaryti visai nesudėtinga. Reikia kuo greičiau nusigauti į padoraus dydžio miestą ir pasirūpinti kokia nors maskuote. Gaila, kad išmetė peruką, kita vertus, nekyla abejonių, kad tą jie perpras. Kas dar?

Mašina.

Atsikratyti šita ir išsinuomoti kitą?

Nelabai priimtina mintis. Tektų labai rizikuoti. Vis dėlto nusprendė tęsti kelionę fiatu. Kol apdairiai statys mašiną kur nors tolėliau nuo pašalinių akių, viskas turėtų būti gerai. Galbūt vertėtų smarkiai išterlioti valstybinius numerius. Juk visoje šalyje turėtų važinėti tūkstančiai mėlynų fiatų.

Bet kas tuomet?

Šis klausimas nedavė ramybės ir keletą sekundžių laikė jį sukaustytą savo geležiniuose gniaužtuose. Grasino uždusinti. Ką, po velnių, reikėtų daryti po to?

Šiandien vakare? Šiąnakt? Rytoj?

Susitvardęs dar smarkiau paspaudė akceleratoriaus pedalą. Užgniaužė tą klausimą. Vienu metu reikia užsiimti vienu reikalu. Pirmiausia – išvaizda, tada, įvertinęs susiklosčiusią padėtį, galės apsispręsti dėl tolimesnių žingsnių. Čia juk ir yra jo stiprioji pusė. Instinktyvus gebėjimas lemiamu momentu priimti teisingą sprendimą. Pavyzdžiui, pinigai. Dar praėjusį šeštadienį ištuštino savo sąskaitą. Dabar ji, žinoma, būtų įšaldyta. Na ir kas? Pinigų pakaks mažiausiai kelioms savaitėms.

Jokio neapdairumo. Viskas kontroliuojama. Tie šunsnukiai ir šįkart jo nesugaus. Dingtelėjus minčiai, kad vertėtų keletą dienų pasišlaistyti kokiame nors nuošaliame viešbutėlyje, jis ir vėl nusišypsojo. Laikraščiuose skaityti apie paiešką, kas vakarą sėdėti bendro naudojimo kambaryje, kuriame pastatytas televizorius, ir klausytis, kaip vyksta gaudynės...

Kitas išvažiavimas iš automagistralės – į Malborką. Pagal kelio ženklus – už 900 metrų. Puiku.

Parodęs signalą, kad netrukus ketina pasukti, ėmė pirštais barbenti į vairą.

41

– Kuri dabar valanda? – suurzgė Van Vėterenas. – Kuo, po perkūnais, užsiima visuomenė – tas didysis detektyvas? Kodėl Fergeris dar nesurastas?

– Pusė devynių, – atsakė Miunsteris. – Manau, jis pasislėpė.

– Ką čia dabar kalbi?

– Vargu ar jam pavyko nesužinoti, jog yra persekiojamas policijos. Beje, devintą per televiziją bus transliuojamas dar vienas kreipimasis.

– Nesu visiškas kvailys, – tarė Van Vėterenas. – Bet kodėl niekas neatsakė į mūsų faksus? Gal malonėtumėte paaiškinti ir tai, inspektoriau?

– Imigracijos tarnybos kompiuteriai buvo išėję iš rikiuotės, bet šįryt vėl veikia. Visi kiti, žinoma, gyvena skirtingose laiko juostose. Jų atsakymai galėtų atkeliauti apie vidurnaktį, o kai kurie gal ir kitą rytą.

Van Vėterenas susimąstęs spoksojo į savo dantų krapštuką.

– Ar galiu jūsų kai ko paklausti? – išdrįso Miunsteris.

– Rėžk, – atsakė Van Vėterenas. – Bet nepažadu atsakyti.

– Kas iš tiesų yra tas Karlas Fergeris?

– Nejaugi dar nesupratai, Miunsteri?

Miunsteris nuraudo ir atsikosėjo.

– Kaip galėjau, jeigu man nesuteikiama visa informacija? – paklausė jis. – Tiesą sakant, pone, nesuprantu, ką turite galvoje nuslėpdamas svarbias detales, bylai gyvybiškai svarbią informaciją.

Miunsterį ir vėl išpylė raudonis. Šįkart dėl savo paties įžūlumo. Tačiau vyriausiasis inspektorius nesureagavo. Tik nejudėdamas sėdėjo kėdėje, pasidėjęs rankas ant rašomojo stalo ir parėmęs jomis smakrą. Ir taip smarkiai prisimerkė, kad į inspektorių dėbtelėjo pro du siaurus plyšelius. Net nemanė skubiai atsakyti.

– Miunsteri, – pagaliau prakalbo. – Tavo laiko nuovoka beviltiška. Jeigu paklausysi, tavo paties naudai paaiškinsiu keletą dalykų. Nors ir nesitikiu, kad daug suprasi iš to, ką pasakysiu, vis tiek esu pasirengęs paskirti tau keletą minučių.

– Dėkoju, – tarė Miunsteris. – Jūs labai malonus.

– Privalai suprasti, Miunsteri, kad viskas tarpusavyje susiję. Egzistuoja tam tikri dėsniai, tam tikri modeliai. Mes veikiame pagal tuos modelius, judame, galvojame, gyvename pagal tas taisykles. Viskas susitraukia iki subtilybių – jas nelengva atpažinti, bet privalome įsiklausyti, ieškoti jų, turime būti budrūs ir nepraleisti pro akis reikiamų posūkių. Ar žinai, kas yra determinantas?

– Determinantas?

– Taip.

– Nenutuokiu, – prisipažino Miunsteris.

– Aš irgi nenutuokiu, – pasakė Van Vėterenas. – Bet lipu jam ant kulnų. Štai, kas mums pasako, kur eiti, Miunsteri; štai, kas

parodo taką, kuriuo reikia keliauti, ką toliau daryti ir kurį posūkį pasirinkti. Tikiuosi, neprieštarauji, kad romane privalo būti siužetas?

– Taip, žinoma.

– Kad turi būti istorija arba bent jau jungiamoji gija, nusidriekianti per filmą ar pjesę, sukabinanti visus epizodus į vieną visumą?

– Taip...

– Romanas, filmas ar pjesė, Miunsteri, – tai ne kas kita, kaip gyvenimo iškamša. Į nelaisvę paimto gyvenimo, iš kurio padaroma iškamša. Lygiai taip pat taksidermistas pagamina iškamšą iš negyvo žvėries. Jos sukurtos tam, kad pakankamai lengvai galėtume jas išstudijuoti. Išsikabaroti iš dabartinės tikrovės ir pažvelgti į gyvenimą iš tam tikro atstumo. Ar supranti mane?

– Taip, – atsakė Miunsteris, – manau, taip...

– Šiaip ar taip, jeigu būtini siužetai ir jungiamosios gijos, dėl kurių gyvenimo iškamša, toji dirbtinė jo versija, nepažyra į šipulius, tuomet, savaime suprantama, tos pačios taisyklės galioja ir kalbant apie tikrąjį dalyką, apie realų gyvenimą. Štai, kur esmė.

– Esmė?

– Taip, esmė. Akivaizdu, kad norėdamas gali pasirinkti beprasmį gyvenimą – dievaži, gali žiūrėti atgal atsukamą filmą arba skaityti aukštyn kojomis apverstą knygą. Tačiau tokiu atveju neapgaudinėk savęs, kad ką nors supratai. Matai, egzistuoja ne viena, o tūkstančiai prasmių, ištisos prasmių jungtys... modeliai... taisyklės, determinantai. Ketvirtadienį iškeliauju į Australiją, Miunsteri, ir esu velnioniškai tikras, kad tai ne šiaip sau galimybė. Žengdamas tokį žingsnį elgiuosi teisingai. Argi ne šitaip manai?

Akimirką Miunsterio galvoje išniro jo paties idealaus užutėkio vaizdinys... su Sin ir vaikais... dvi savaitės prie žydros jūros...

– Jeigu mudu, tu ir aš, būtume filmas, – kramtydamas dantų krapštuką aiškino Van Vėterenas, – arba knyga, tuomet, žinoma, būtų nedovanotina šioje vietoje atskleisti tau kai kuriuos dalykus. Kino mėgėjui toks poelgis atrodytų tarsi spyris į dantis, iš esmės prilygstantis viso žanro įžeidimui. Galbūt net nepakankamas tavo talentų įvertinimas, Miunsteri. Ar supranti mane?

– Ne, – atsakė Miunsteris.

– Nusikaltimas determinanto atžvilgiu, – tęsė Van Vėterenas, akimirką atrodęs taip, tarsi netrukus nusišypsos. – Jeigu neišpažįstame religijos, tai bent jau galėtume pasistengti gyventi taip, tarsi būtume knyga arba filmas. Čia vienintelės užuominos, kurias gausi, Miunsteri.

„Kas, po galais, čia darosi? – klausė savęs Miunsteris. – Ar iš tiesų jis čia sėdi ir taip kalba, o gal aš tik sapnuoju?"

– Štai dėl to ir esu susierzinęs, – kalbėjo Van Vėterenas. – Turėtų jį surasti šiąnakt. Noriu jį rytoj pamatyti, noriu, pažvelgęs jam į akis, pažerti tuos atsakymus, kuriuos gavome faksu. Ir surengti akistatą su kitu žmogumi. Tai yra masinis žmogžudys, Miunsteri. Ar aišku? Tokių dalykų nutinka nedažnai.

„Sapnuoju", – nusprendė Miunsteris.

Pasigirdo beldimas į duris, ir galvą į kabinetą įkišo policininkas Beigensas.

– Atsiprašau, vyriausiasis inspektoriau. Ką tik gavome faksą iš užsienio.

– Puiku, duokš jį čia.

42

– Esi tikras bičiulis! – tarė Ulikas.

Tomo Hekelio pamaina turėjo prasidėti ne anksčiau negu dešimtą, bet šį vakarą vyrai laikėsi ypatingo susitarimo. Jeigu Hekelis pradėtų darbą be penkiolikos devintą, tuomet Ulikas turėtų užtektinai laiko nueiti į didžiulę bokso šventę, kur vidutinio svorio kategorijos rungtyje jo sūnus išbandys jėgas su juodaodžiu Anglijos sportininku Vaitkoku.

Žinoma, šios rungtynės – ne pats svarbiausias šventės įvykis, o tik viena iš „apšildančiųjų" kovų. Bet, kaip ir kadaise jo tėvas, jaunasis Ulikas pasižymi gręsmingu smūgiu ir garsėja išskirtiniu gebėjimu atremti atakas.

Hekelis, antro kurso medicinos studentas, puikiai žinojo, kuo rizikuoja boksininkai, dėl pinigų leisdami kitiems žmonėms tvoti sau į galvą, tačiau pernelyg brangino savo naktinio budėtojo darbą, kad veltųsi į ginčus apie geriąsias ir blogiąsias bokso puses. Be to, nesinorėjo atimti iš tėvo galimybės sėdėti pirmoje eilėje ir stebėti, kaip jo sūnaus smegenų ląstelės trankysis į ringo paklotą. Be kavos ir sumuštinių, Hekelio kuprinėje dar sutilpo trys sto-

ros anatomijos knygos: studentas ketino prabūdrauti visą naktį ir kalti anatomiją. Laikas – pinigai, o iki egzamino buvo likusios vos šešios dienos.

– Esi tikras bičiulis! – pakartojo Ulikas ir išlaisvino savo milžinišką kūną iš budėtojo būdelės. – Jeigu vaikis laimės, gausi butelį ko nors stipresnio!

– Nė į galvą nešautų jį paimti, – atsakė Hekelis. – Ar yra kas nors tokio, ką turėčiau žinoti?

Ulrikas kurį laiką mąstė.

– Trečiame aukšte apsigyveno rankinio komanda iš Kopenhagos, – perdavė informaciją Ulikas. – Būtų ne pro šalį užmesti į juos akį. Ak, taip, dar kažkas turėtų patraukti automobilį. Mašina pastatyta taip, kad rytoj ryte šiukšliavežė negalės privažiuoti prie konteinerių. Pravicas paskambino pasakyti, kad prie telefono padėtas raštelis. Manau, čia tas Čerpinskis iš dvidešimt šeštojo numerio. Paskambinau į kambarį, bet jo tenai nebuvo.

– Gerai, – tarė Hekelis. – Linkiu puikiai praleisti laiką. Tikiuosi, sūnus šauniai pasirodys.

– Po perkūnais, jis tam vyrukui gyvam nudirs kailį! – atsakė Ulikas ir, boksuodamasis su įsivaizduojamu varžovu, patraukė sukamųjų durų link.

Hekelis atsisėdo ir ėmė vartyti registracijos žurnalą. Trisdešimt iš trisdešimt šešių kambarių užimti – gruodžio mėnesio pirmadienio vakarą tai visai neblogai. Jis įsijungė nediduką Uliko televizorių – prieš panyrant į anatomijos studijas tikriausiai vertėtų pažiūrėti žinias, be to, paprastai iki vidurnakčio sunku susikaupti skaityti.

Reikės kelias minutes luktelti. Dar nesibaigė kažkokia absurdiška programa pavadinimu „Sporto ginčas“. Ką sakė Ulikas?

Blogai pastatytas automobilis?

Radęs raštelį, Hekelis atidžiai jį apžiūrėjo, o prieš skambindamas į dvidešimt šeštąjį kambarį įsiminė mašinos registracijos numerį. Niekas neatsiliepė. Kad nepamirštų, padėjęs ragelį lipniąja juostele priklijavo raštelį prie telefono.

Prasidėjo žinių transliacija. Pirmiausia, žinoma, paskelbė apie žudiko paiešką. Popietę buvo keletą kartų apie ją girdėjęs. Hekelis pastebėjo, kad kažkas apie ją rašoma ir ant atitvaro gulinčiuose laikraščiuose. Karlas Fergeris... Mažiausiai trys nužudymai... Mėlynas „Fiat", registracijos numeris...

Nustėręs iš nuostabos, Hekelis spoksojo į automobilio numerį televizoriaus ekrane.

Įsistebeilijo į telefoną.

Išjungęs televizorių, pagriebė vieną iš laikraščių. Nusitvėręs ką tik lipniąja juostele prie telefono priklijuotą raštelį, ėmė lyginti: kiekvieną raidę, kiekvieną skaitmenį. Tarsi nelabai mokėdamas skaityti. Arba tarsi stovėdamas ir rankoje laikydamas loterijos bilietą, su kuriuo ką tik išlošė daugiau negu milijoną, bet nelabai galįs patikėti, jog tai tiesa...

Galvoje zvimbė absurdiška, tačiau erzinanti mintis – šiąnakt nepavyks kaip reikiant pasikartoti anatomijos.

Tada suėmęs save į nagą paskambino policijai.

Telefonas pirmąkart suskambo tuoj po pusės dešimtos. Atsiliepė Miunsteris, nes kaip tik tuo metu Van Vėterenas buvo tualete.

– Nuostabu, – tarė Miunsteris. – Taip, suprantu. Jis atskambins už penkių minučių. Koks jūsų numeris?

Užsirašęs numerį ir patogiai įsitaisęs, Miunsteris vėl įniko į vakarinį laikraštį. Sugrįžo Van Vėterenas. Miunsteris keletą sekundžių palaukė.

– Jį sugavo. Šabėje, – tarė Miunsteris kiek įmanoma ramesniu balsu.

– Jie ką? – sušuko Van Vėterenas. – Velniškai laiku.

– Na, beveik sučiupo, – pridūrė Miunsteris. – Būtų neblogai, jeigu pats jiems paskambintumėte. Kalbėjausi su detektyvu vyriausiuoju inspektoriumi Frenku. Pažįstate jį?

Linktelėjęs Van Vėterenas surinko telefono numerį.

– Frenkai? Čia Van Vėterenas. Malonu girdėti, kad akla višta vis dar sugeba surasti grūdą... Ką pasakei?

Pro laikraščio viršų Miunsteris stebėjo savo viršininką.

Van Vėterenas sėdėjo užsikniaubęs ant telefono, gatavas išpešti žudiką iš ragelio. Įdėmiai klausydamasis, jis visą laiką kramtė du dantų krapštukus.

– Suprantu... Būtinai sučiupkite, kai sugrįš. Jeigu ne, tuomet turėsiu tau gyvam nudirti kailį. Ketvirtadienį išskrendu į Australiją, todėl man jis reikalingas iki tol.

Frenkas kažką pasakė, o Van Vėterenas palengva linktelėjo.

– Gerai, – tarė jis. – Liksiu čia. Paskambink tą pačią akimirką, kai tik sučiupsi.

Van Vėterenas padėjo ragelį.

– Dabar gali eiti namo, – pasakė Miunsteriui. – Paims, kai tik pasirodys viešbutyje. Atrodo, jis visiškai nusiskuto plaukus, pradėjo nešioti akinius ir nusigrimavo veidą. Išmoningas šunsnukis. „Palace“ viešbutyje užsisakė vietą keturioms naktims, protezų pardavėjų kongresas.... Ar teko girdėti ką nors panašaus, Miunsteri? Protezų pardavėjai!

– Kaip jį surado?

– Automobilio statymo tvarkos pažeidimas, – gūžtelėjęs pečiais paaiškino Van Vėterenas. – Neabejotinai mirtinoji mūsų laikų nuodėmė.

Išėjęs į žvarbų nakties orą, Miunsteris ir pats nustebo suvokęs, jog nedega noru eiti namo. Mielai būtų likęs su vyriausiuoju inspektoriumi ir laukęs. Dar kurį laiką paskaitytų laikraštį, kol vėl suskambėtų telefonas...

Paskutinis posmas.

Signalas, duodantis ženklą, kad gaudynės baigtos.

Byla baigta. Žudikas suimtas.

Laikas įsukti teisingumo ratą...

Keli galai, rodos, dar nesurišti; tačiau vis tiek svarbiausi faktai jau išaiškėjo. Fakse viskas paaiškinta, daugiau jokių alternatyvių teorijų ir sprendimų. Van Vėtereno teisybė. Kaip paprastai. Karlas Fergeris – jų žmogus.

Ir, kaip kažkas pastebėjo prieš kelias savaites, tas reikalas – mėšlinas.

Važiuodamas automobiliu į savo gyvenamąjį priemiestį, Miunsteris dar kartą mintyse perkratė Van Vėtereno žodžius apie determinantą. Jis nevisiškai suprato, ar vyriausiasis inspektorius kalbėjo rimtai, ar nelabai, tačiau reikia pripažinti, kad tuose žodžiuose esama tiesos, o galbūt ir vėl pasikartojo ta pati sena istorija: vienintelis būdas sugauti didelius ir pačius piktavališkiausius žaidėjus – traukti dugnu tinklą, nupintą iš daugybės didelių akių, skirtą ir rimtoms, ir nerimtoms žuvims.

Akimirką jį nustebino žodžiai, kuriais buvo išreikšta toji mintis. Bet tuomet ėmė suvokti, kad veikiausiai juos bus ištaręs Reinhartas.

Tinklas, nupintas iš didelių akių...

Šiaip ar taip, Miunsteris apsisprendė, kad sugrįžęs į namus savo naujoje ir dar nebaigtoje dvidešimt keturių tomų enciklopedijoje susiras „determinantą".

Van Vėterenas be reikalo baiminosi, kad teks ilgai laukti. Frenko skambučio sulaukė jau pusę vienuoliktos.

Fergeris suimtas.

Nerūpestingai įžingsniavęs į viešbutį jis kaipmat buvo sulaikytas dvylikos ginkluotų policijos pareigūnų.

– Dvylikos? – nustebo Van Vėterenas.

– Dvylikos, – patikino Frenkas.

– Ar prisipažino?

– Ne. Apsimeta kvailiu.

– Puiku, – tarė Van Vėterenas. – Įsodinkite jį į policijos mašiną ir šiąnakt atgabenkite. Pageidaučiau jo pusryčiams.

– Jūsų žodis – man įsakymas, – tarė Frenkas. – Kaip pastaruoju metu atrodo jūsų *bekhendas**? Kiek prisimenu, Frigėje berods turėjote šiokių tokių problemų...

– Mirtinas, – atsakė Van Vėterenas. – Kai kitą kartą užklysi į mūsų kraštus, užsuk – pademonstruosiu.

* *backhand* (angl.) – smūgis tenise arba badmintone – *Vert. past.*

43

Miunsteris niekuomet nebūtų jo atpažinęs.

Tiesą sakant, po tų pokalbių Bungėje nelabai aiškiai atsiminė, kaip jis atrodo, tačiau iš esmės ši susitraukusi žmogysta visiškai nepriminė to Fergerio, kurio nuotrauka buvo parodyta per televiziją ir paskelbta spaudoje.

Tam tikra prasme jis atrodė jaunesnis. Visiškai plika ir apvali galva sudarė įtartiną nekaltumo įspūdį. Naivumo. Arba galbūt visiškai atvirkščiai: iškaršimo.

O gal sujungė ir viena, ir antra?

Jis sėdėjo palei sieną ant sukiužusio stalo pasidėjęs priekyje sunertas rankas. Nuleidęs žvilgsnį. Retkarčiais tikriausiai užsimerkdavo.

Reinhartas ir Miunsteris sėdėjo netoli priešingos pailgo kambario sienos. Po vieną iš abiejų durų pusių. Vyriausiojo inspektoriaus kėdė stovėjo pačiame geometriniame kambario centre. Nugara – vienintelė Van Vėtereno kūno dalis, kurią Miunsteriui pavyko matyti per visą apklausą: vyriausiasis inspektorius sėdėjo nekrusteldamas tarytum sfinksas. Klausimus iškošdavo pro dan-

tis vienodai monotonišku ir paniekinamu balsu, tarsi iš anksto žinotų visus atsakymus ir visiškai nesidomėtų procesinių veiksmų eiga.

– Ar žinai, kodėl čia esi?

– Ne.

– Neklausiau, ar esi kaltas. Klausiau, ar žinai, kodėl čia esi. Prašymas suteikti informacijos paskelbtas per radiją bei televiziją ir išspausdintas šešiasdešimt aštuoniuose skirtinguose laikraščiuose. Kartu paskelbta ir tavo pavardė bei nuotrauka. Tačiau nepaisant to vis tiek tvirtini nežinąs, kodėl čia esi. Ar galvoji prisipažinti, kad esi beprotis ar kad nemoki skaityti?

– Taip. Aš žinau, kodėl čia esu.

Jis kalbėjo silpnu balsu, tačiau žodžiuose nenuskambėjo jokių netvirtumo gaidelių.

– Iš pat pradžių aiškiai susitarkime dėl vieno: nejaučiu tau nieko, išskyrus panieką, pone Fergeri. Tavo vaizdas man nesukelia jokių kitokių reakcijų, išskyrus visišką pasišlykštėjimą. Kitokiomis aplinkybėmis, gyvenant ne tokioje civilizuotoje visuomenėje kaip mūsiškė, nedvejodamas tučtuojau pasiųsčiau tave myriop. Ar supratai?

Šiuos žodžius Fergeris nuleido negirdomis.

– Esu įsitikinęs, kad tokius pat jausmus išgyvena ne tik mano kolegos, bet ir daugiau ar mažiau visi žmonės, žinantys, ką padarei.

– Aš nekaltas.

– Užsičiaupk, pone Fergeri. Sėdi čia todėl, kad esi žudikas. Tau bus pateikti kaltinimai dėl to, kad spalio 5-ąją nužudei Evą Ringmar, lapkričio 22-ąją – Janeką Miterį, o lapkričio 30-ąją –

Elizabetą Henan. Be to, 1986-ųjų metų birželio 1-ąją atėmei keturmečio vaiko gyvybę, tačiau dėl šio nužudymo dar nebaigėme rinkti visų būtinų įrodymų.

– Netiesa.

Tai buvo šnabždesys, toks silpnas, kad Miunsteriui vos pavyko jį išgirsti. Van Vėterenas to nepaisė.

– Jei manai, kad tavo pateikiami atsakymai turės nors menkiausios įtakos, norėčiau išsklaidyti tokią iliuziją. Būsi pripažintas kaltu ir likusį gyvenimą praleisi kalėjime. Turiu įspėti, jog egzistuoja galimybė, kad tau bus įvykdyta mirties bausmė...

– Kokias nesąmones čia kalbate?

Jis vis dar veikiau kalbėjosi su stalu negu su Van Vėterenu.

– Savaime suprantama, mirties bausmė nebūtų nustatyto teisinio proceso pasekmė, o vieno iš kartu su tavimi sėdinčių kalinių darbas. Mūsų kalėjimuose giliai įsikerojusi panieka tokiems niekšams kaip tu. Gali nutikti visokiausių bjaurasčių. Noriu, kad šitą žinotum. Tam, kad galėtum imtis reikalingų atsargumo priemonių.

Fergeris pasimuistė ant kėdės.

– Niekas nepajudins nė piršto, kad tau padėtų. Kodėl nenori advokato?

– Tai mano reikalas.

– Žinoma, savanorių tave ginti neatsirado, tačiau vis tiek turi teisę į advokatą, jeigu pageidauji. Įstatymai galioja net ir tokiems kaip tu, pone Fergeri. Kodėl nužudei Lizą Henan?

– Niekuomet nemačiau jos akyse.

– Ar dėl to, kad nesugebėjai jos patenkinti?

– Niekuomet nemačiau jos akyse.

– Ar todėl, kad pasišaipė, jog esi toks netikęs meilužis?

Jokio atsakymo.

– Ar bijai moterų? Ar manai, kad Liza Henan buvo paleistuvė?

Fergeris kažką sumurmėjo.

– Ar čia „taip“?

– Niekuomet nemačiau jos akyse.

– Kodėl tuomet ji turėjo tavo nuotrauką?

– Niekuomet nedaviau jai nuotraukos.

– Bet turėjai jos nuotrauką.

– Ne... tai... jūs meluojate.

– Atsiprašau, norėjau pasakyti, kad turėjai Evos Ringmar nuotrauką. Tai tiesa?

– Galbūt... neprisimenu.

– Nuotrauką radome tavo bute. Ar buvai užmezgęs artimus santykius su Eva Ringmar?

Jokio atsako.

– Ar Eva Ringmar irgi buvo paleistuvė?

– Ne. Neturiu jokio noro toliau atsakinėti į klausimus.

– Aš irgi neturiu jokio noro klausinėti. Kodėl spalio 4-ąją nuėjai į Janeko Miterio ir Evos Ringmar namus?

Jokio atsako.

– Nuėjai ten vakare, tačiau sugrįžai anksti ryte ir nužudei Evą Ringmar paskandindamas ją vonioje.

Jokio atsako.

– Ar manai, kad nežinome, kas tu toks?

– Nežinau, apie ką kalbate.

– Koks tavo alibi dėl Janeko Miterio nužudymo?

– Buvau picerijoje...

– Tarp vienuoliktos ir dvyliktos valandos, taip. Bet Miteris nužudytas vėliau, ankstyvosiomis ryto valandomis. Ar neturi geresnio alibi už šitą?

– Sugrįžau į namus ir nuėjau miegoti. Pamaniau...

– Ką pamanei?

– Nieko. Daugiau neatsakinėsiu į jūsų klausimus.

– Kodėl, tavo nuomone, Eva teikė pirmenybę Miteriui, o ne tau?

Dar labiau nunarinęs galvą, Fergeris spoksojo į stalą.

– Kodėl Eva atidavė pirmenybę Andreasui Bergeriui?

Jis keletą sekundžių palaukė.

– Pone Fergeri, net jeigu ir esi šūdžius, tikrai nėra pagrindo būti tokiu bukagalviu šikniumi. Tvirtini esąs nekaltas ir nesusijęs su Evos Ringmar, Janeko Miterio ir Lizos Henan žmogžudystėmis. Ar taip?

– Taip.

– Kodėl tuomet būdamas nekaltas nusiskutai plaukus, nusigrimavai ir pasislėpei?

– Pasislėpiau supratęs, kad policija manęs ieško.

– Paieškos skelbimas pirmąkart transliuotas tik vakar po vidurdienio. Iki to laiko jau keletą valandų slapsteisi.

– Ne, iškilo problemų dėl automobilio. Savaitgalį buvau išvykęs ir negalėjau sugrįžti.

– Kur buvai?

– Šiaurėje.

– Kur nakvojai?

– Viešbutyje.

– Pavadinimas ir vietovė?

– Neprisimenu.

– Kodėl nepranešei mokyklai?

– Bandžiau, bet nepavyko prisiskambinti.

– Pone Fergeri, jeigu nesugebi pateikti geresnių atsakymų, patarčiau laikyti liežuvį už dantų. Darai iš savęs kvailį.

Van Vėterenas padarė pauzę.

– Norėtum cigaretės?

– Taip, prašau.

Iš kišenės išsitraukęs pakelį, Van Vėterenas iškratė cigaretę. Įsikišo ją į burną ir prisidegė.

– Negausi cigaretės. Įgrisai iki gyvo kaulo.

Atsistojęs jis atgręžė nugarą į Fergerį. Fergeris pirmą kartą pakėlė akis. Tik trumpą akimirką, tačiau Miunsteriui to pakako, kad užfiksuotų jo akių išraišką. Jis atrodė išsigandęs. Visiškai ir absoliučiai sustiręs iš baimės.

– Ir dar viena smulkmena, – tarė Van Vėterenas, vėl atsigręžęs į Fergerį. – Koks jausmas apima skandinant vaiką? Veikiausiai jis truputį priešinosi. Kiek laiko prireikė? Kaip manai, apie ką vaikas galvojo paskutinę savo gyvenimo akimirką?

Dabar Fergeris tvirtai sunėrė rankas, o galva nežymiai drebėjo. Jis nieko nepasakė, bet Miunsteris nebūtų nustebęs, jeigu tą akimirką Fergeris būtų palūžęs. Kritęs ant grindų, apvertęs stalą ar paprasčiausiai pradėjęs riaumoti ir staugti.

– Dabar jis įjudviejų rankose, – pasakė Van Vėterenas. – Manęs nebus tris valandas. Jam nevalia išeiti iš šio kambario, negalima duoti nei valgyti, nei gerti. Neleidžiama rūkyti. Jei norite, klausinėkite. Jūsų valia.

Tada, linktelėjęs Reinhartui ir Miunsteriui, Van Vėterenas išėjo iš kambario.

Kuo labiau artėjo prie kelionės tikslo, tuo lėčiau riedėjo Van Vėtereno mašina.

Likus vos keliems kilometrams, sustojo aikštelėje ir išlipo iš automobilio. Atgręžė nugarą į viesulus keliantį vėją ir užsirūkė. Dabar jau buvo beveik įjunkęs rūkyti. Mintyse nepavyko prisiminti kito tokio atvejo, paskatinusio surūkyti šitiek cigarečių. Bent jau ne per pastaruosius metus.

Be abejonės, tam būta priežasčių. Tačiau dabar viskas baigta, daugiau ar mažiau baigta. Teliko sudėlioti paskutinius taškus ant i. Baigiant šį atgrasų paveikslą, liko paskutinis potėpis, juodas kaip derva.

Van Vėterenas klausė savęs, ar tai būtina. Šis klausimas nedavė ramybės nuo tada, kai išsiruošė į kelią. Bandė surasti būdą, kaip tai apeiti, kaip išvengti šio paskutinio žingsnio.

Nuo to galutinio pažeminimo norėjosi apsaugoti ir save, ir ją.

Galbūt ir jį?

Taip, gal net ir jį.

Bet, žinoma, visos pastangos buvo bergždžios. Čia juk nieko daugiau už įprastą, gerai pažįstamą nenorą, kurį esi priverstas patirti visuomet, kai reikia paskambinti į duris ir informuoti žmoną, kad, deja, jos vyras... Taip, liūdna, tačiau kito pasirinkimo nėra, teks jai pasakyti...

Kito kelio nėra.

Jokių švelninančių aplinkybių.

Nėra būdo, kaip palengvinti šį skausmą.

Numetęs cigaretę į balą, jis vėl įsiropštė į automobilį.

Ji atidarė duris beveik tą pačią akimirką, kai sučirškė skambutis. Laukė jo.

– Labas rytas, – tarė jis. – Na, štai ir aš.

Ji linktelėjo.

– Tikiuosi, sekėte pastarųjų kelių dienų naujienas?

– Taip.

Ji apsidairė tarsi norėdama įsitikinti, kad nieko nepamiršo – palaistyti gėles ar išjungti viryklę.

– Ar pasiruošusi vykti su manimi?

– Taip, pasiruošusi.

Toks jos balsas ir buvo įstrigęs atmintyje: tvirtas, aiškus, bet monotoniškas.

– Gal galiu jūsų šio to paklausti? – pasiteiravo jis. – Ar žinojote tikrąją padėtį? Ar žinojote net ir tuomet?

– Gal jau turėtume važiuoti, vyriausiasis inspektoriau?

Moteris nuo kabyklos nusikabino paltą, o jis padėjo apsivilkti. Apsigobė galvą šilko skara, nuo pinto krėslo pasiėmė rankinę bei pirštines ir atsigręžusi pažvelgė jam į akis.

– Aš pasiruošusi.

Kelionei atgal prireikė žymiai mažiau laiko. Visą laiką gretimoje keleivio sėdynėje ji prasėdėjo tiesi kaip styga ir nė karto nesujudėjo. Sukryžiuotas rankas pasidėjusi ant rankinės įdėmiai žiūrėjo į priekį.

Ji nepratarė nė žodžio. Jis irgi pratylėjo. Dabar, kai jau viskas visiškai aišku, kai išsklaidyta nežinia, nebeliko žodžių. Jis tą suprato, ir ši tyla nesukėlė jokių keblumų.

Ir vis tiek mielai būtų paklausęs, pateikęs kaltinimą, tačiau suvokė, kad tai neįmanoma.

„Argi nesuprantate, – knietėjo paklausti, – nejaugi nesuvokiate, kad būtume išgelbėję gyvybę, jeigu anąkart būtumėte viską papasakojusi? Galbūt ir dvi."

Bet šito jis neįstengė paklausti.

Vis tiek nebūtų atsakiusi.

Ir tuomet vis tiek nebūtų to padariusi.

Kai juodu įžengė į kambarį, viskas buvo lygiai taip pat.

Reinhartas ir Miunsteris sėdėjo ant savo kėdžių. Priešingoje kambario pusėje, prie sienos, užsikniaubęs ant stalo sėdėjo žudikas. Kambaryje tvyrojo slogus, gal kiek salstelėjęs oras. Van Veterenui magėjo sužinoti, ar per tą laiką buvo ištartas nors vienas žodis.

Ji žengė tris žingsnius jo link. Sustojo už vyriausiojo inspektoriaus kėdės ir atsirėmė rankomis į atkaltę.

Jis pakėlė akis. Apatinis žandikaulis ėmė virpėti.

– Rolfai? – tarė ji.

Akimirką jos balse nuskambėjo širdžiai mielos nuostabos gaidelė, tačiau žiauri tikrovė kaipmat ją užgniaužė.

Rolfas Ringmaras palengva susmuko ant stalo.

44

– Galvą guldau, kad visas šis reikalas – tikrų tikriausia graikų tragedija, – uždaręs duris tarė Van Vėterenas. – Nuo pat pradžių aišku, kad jos neišvengsi. Kaip žinia, kraujomaiša laikyta viena baisiausių nuodėmių. Niekas kita kaip nusikaltimas prieš dievus.

Miunsteris linktelėjo. Išstumtas iš žaidimo.

– Tik įsivaizduok, – kalbėjo Van Vėterenas. – Tau trylika ar keturiolika. Ankstyvoji lytinio brendimo stadija. Esi jautrus ir pažeidžiamas tarsi atvira žaizda. Berniukas, besirengiantis įžengti į vyrų pasaulį. Pirmieji nedrąsūs žingsniai. Su kuo pirmiausia susitapatini?

– Su tėvu, – atsakė Miunsteris, pagalvojęs, jog ir pačiam teko tai patirti.

– Teisybė. O ką daro tėvas? Geria kaip šiaučius ir žemina save. Muša tave. Rimtai peria tau kailį, ir ne kartą, o galbūt kasnakt. Kankina, įžeidinėja. Motina pernelyg silpna, kad galėtų įsikišti. Ji įbauginta jo taip pat, kaip ir tu. Apsimeti, kad viskas gerai. Niekam nepasakoji ir neužkerti tam kelio, laikai šeimos paslaptimi. Nesugebi apsiginti. Neturi jokių teisių: jis – tavo tėvas ir turi teisę

elgtis kaip tinkamas. Neturi į ką kreiptis pagalbos, niekur nerandi paguodos – išskyrus vieną žmogų. Yra tik vienas žmogus, galintis tave paguosti...

– Tavo sesuo.

– Kuriai irgi kartkartėmis iškaršiamas kailis, bet toli gražu ne taip dažnai kaip tau. Ji šalia, ji truputį stipresnė už tave, kiek mažiau sužalota. Kai pagaliau nuo jo pasprunki, randi seserį tame pačiame kambaryje, kuriuo judu dalijatės. Sakykime, judviem po keturiolika. Gulite toje pačioje lovoje, ir ji tave guodžia. Priglundi prie sesers, ir ji tave gina. Uždeda savo gydančias rankas tau ant kūno... judviem po keturiolika... laikotės tvirtai įsikibę į vienas kitą, jaučiatės saugūs vienas kito glėbyje. Išgirsti jį staugiantį iš įsiūčio. Dabar užsipuola motiną, reikalauja savo santuokinių teisių... Gyvas pragaras, Miunsteri!

Miunsteris nedrąsiai kostelėjo.

– Naktis. Judu nuogi. Judviem po keturiolika. Jūs – brolis ir sesuo. Tai, ką darote, nėra nieko blogo. Miunsteri, kas, po perkūnais, juos už tai apkaltins? Kam, išskyrus dievams, duota teisė pasmerkti šiuos du vaikus dėl šitaip susiklosčiusių reikalų? Dėl to, kad tapo meilužiais? Kam, Miunsteri? Kam?

– Nežinau, – tarstelėjo Miunsteris.

– Ar suvoki, ką ji jam davė? – giliai atsiduseęs tęsė Van Vėterenas. – Galimybę prisiliesti prie moters, kai esi sumuštas, pažemintas ir bevertis... Prie moters, kuri yra tavo meilužė, tavo motina, tavo sesuo. Viskas vienu metu. Ar egzistuoja dar tvirtesnė meilė už šią, Miunsteri? Tik įsivaizduok, kad esi pirmą kartą įsimylėjęs, ir viskas tobula nuo pat pradžių... Toji meilė, tie santykiai tokie stiprūs, kad privalo tęstis ilgiau už viską, ką teks patirti visą likusį gyvenimą... Gyvas pragaras, Miunsteri. Kokie buvo jo šansai?

– Kiek laiko visa tai tęsėsi? – pasiteiravo Miunsteris.

– Manyčiau, kokius dvejus ar trejus metus. Atrodo, jam nelabai pavyko tiksliai nurodyti, kada tai prasidėjo. Labai tikėtina, jog abi pusės ilgokai puoselėjo stiprius jausmus. Manau, laikui bėgant Eva sugebėjo ištrūkti – ne todėl, kad iš tiesų būtų norėjusi, bet todėl, jog žinojo, kad taip elgtis nedera. Uždrausta. Neįmanoma tęsti.

– Bet jam ir toliau atrodė, kad liautis neįmanoma, – pastebėjo Miunsteris.

Van Vėterenas prisidegė cigaretę.

– Taip, bet Eva jį atstūmė. Kas dėjosi tuose namuose tuomet, kol dar buvo gyvas tėvas, ir po to... na, geriau jau apie tai negalvoti, Miunsteri.

– O tada atsirado Polas Bejsenas, – įsiterpė Miunsteris.

– Taip. Iš jos pusės veikiausiai tai tebuvo tik pabandymas. Nemanau, kad Eva iš tiesų jį mylėjo. Ko gero, pasinaudojo Polu, norėdama parodyti, kad visa, kas buvo, pražuvo, baigta visiems laikams ir liks praeity. O Rolfas, na, jis...

– Laukė savo progos, – tarė Miunsteris.

– Galima sakyti, taip, – atsakė Van Vėterenas. – Laukė palankios progos, kad parodytų, kokie rimti jo ketinimai. O per tą vakarėlį pamatė savo šansą.

– Jis laukė viržynėje, – tarė Miunsteris.

– Būtent. Vaikštinėjo tamsoje ir tikėjosi sulaukti progos. Tarytum koks vilkolakis.

– Ar jis visa tai papasakojo ir jums?

Van Vėterenas linktelėjo.

– Taip. Telegramiškai. Atkreipk dėmesį, tai įvyko prieš dvidešimt metų. Įstatymais nustatytas laiko apribojimas – dvidešimt

vieneri metai: šioje šalyje niekam neįmanoma pareikšti kaltinimo dėl nusikaltimo, įvykdyto prieš dvidešimt vienerius metus arba dar seniau. Todėl galėsime patraukti jį baudžiamojon atsakomybėn ir dėl to nusikaltimo, jeigu tik kas nors manys, kad yra prasmė.

– Ir Eva privertė jį išvykti?

– Taip. Pateikė ultimatumą. Arba jis dings, arba ji įduos jį. Pabandyk įsivaizduoti save jo kailyje, Miunsteri. Jis įvykdė žmogžudystę ne tik todėl, kad pavyduliavo, bet ir norėdamas parodyti, kokia stipri jo meilė. O ji atstūmė jį. Manau, tais mėnesiais jis buvo netoli savižudybės. Užsiminė. Ir tremties pradžioje. Ko gero...

– ...būtų pasielgęs teisingai, – Miunsteris užbaigė Van Vėterено sakinį.

– Ar turime teisę šitaip galvoti? – paklausė Van Vėterenas. – Ar iš tiesų turime?

Miunsteris nieko neatsakė. Užmetė akį į laikrodį. Be penkiolikos šešios.

– Kada išskrenda lėktuvas? Pusę aštuonių?

Van Vėterenas linktelėjo.

– Turiu užsiregistruoti likus valandai iki skrydžio.

– Būsime po dvidešimties minučių.

Keletą sekundžių nei vienas, nei antras nepratarė nė žodžio, bet Miunsteris juto, kad reikia viską nuodugniai apsvarstyti.

– O kaip toji Elen Ken?

– Ak, taip, – tarė Van Vėterenas. – Pratempė aštuonerius metus – gana nemažai, švelniai tariant, bet jis suėmė save į nagą. Apsistojo Toronte, bastėsi po įvairiausius darbus ir kažkaip laikėsi.

Kol sutiko moterį. Anot jo, būtent toji moteris lakstė jam iš paskos, o ne atvirkščiai, ir tai, ko gero, teisybė. Vienaip ar kitaip, toji moteris nesugebėjo duoti jam nė kruopelytės to, ką gavo iš Evos. Vienas Dievas težino, kas dedasi jo galvoje, kalbai pasisukus apie seksą ir moteris, Miunsteri. Bet jis reikalauja neįmanomų dalykų, nes yra patyręs neįmanomų dalykų. Tada nužudė Elen Ken, nes ši jį nuvylė. Nežinau, ar Elen jį paliko, nenorėjo apie tai kalbėti. Ko gero, negalėjo susitaikyti su meilužio padėtimi, galbūt čia slypėjo ir nemenkas lašas seno gero sąžiningo pavydo. Šiaip ar taip, jis ją nužudė. Numetė nuo viaduko tiesiai po tolimųjų reisų sunkvežimio ratais. Niekada niekam nešovė į galvą, kad čia nėra nelaimingas atsitikimas ar galbūt ne savižudybė. Niekas nežinojo, kad jis stovėjo šalimais.

– Kodėl pasikeitė pavardę?

– Manau, galvojo sugrįžti į Europą kaip nauja asmenybė. Seniai, po to įvykio su Elen. Dar 1980-aisiais arba maždaug tuo metu. Šiaip ar taip, persikėlė į Niujorką, po kelerių metų gavo Amerikos pilietybę ir pasikeitęs pavardę tapo Karlu Fergeriu. Atrodo, gyveno daugiau ar mažiau normalų gyvenimą. Bent jau išoriškai. Tačiau vis tiek jį gaubia daugybė mįslių, Miunsteri. Kas privertė jį sugrįžti čionai 1986-ųjų sausį? Net ir jis pats nesugeba to paaiškinti.

– Gal determinantas? – nežymiai šyptelėjo Miunsteris.

– Kas? – nustebęs sušuko Van Vėterenas. – Viešpatie Aukščiausias, dabar tikrai tikiu, kad inspektorius Miunsteris pradėjo kai ką suprasti. Na, kad ir kas ten nutiko, sugrįžęs čionai, Fergeris susekė Evą ir ėmė jai kenkti. Be abejonės, visais įmanomais būdais. Galimas daiktas, kad staigus atsidūrimas netoli Evos pasida-

rė daugiau ar mažiau nepakeliamas. Bent jau taip jis sako. Savaime suprantama, Fergeris ypač pavydėjo Bergeriui; tačiau baisiausias dalykas – vaikas. Faktas, kad susilaukė vaiko su kažkuo kitu. Ach, na, dabar čia viskas velniškai susijaukę, Miunsteri.

– Vadinasi, nužudo vaiką norėdamas nubausti ją?

– Taip, manau, taip. Susidaro įspūdis, kad jo savivoka svyruoja tarp visagalio bausmės dievo ir nusivylusio jaunuolio, bandančio įveikti lytinio brendimo iššūkius ir tapatumo stoką.

– O po šio nužudymo?

– Nepaisant to, kad Eva ėmė kraustytis iš proto, vis tiek dangstė brolį. Manau, tai ta riba, kai Eva nustojo gyventi savo gyvenimą suvokusi, jog niekas niekuomet nebeatsistos į normalias vėžes. Galbūt Eva taip pat suvokė, kad juodu su Rolfu siejantis ryšys gerokai stipresnis negu įsivaizdavo. Per tuos metus juodu keletą kartų atnaujino uždraustus santykius. Rolfas gyveno Prancūzijoje – Eva nenorėjo, kad brolis įsikurtų pernelyg arti, tačiau retkarčiais pas jį apsilankydavo. Bent jau Fergerio teigimu. Ko gero, Rolfas tikėjosi, kad ilgainiui viskas susiklostys pagal jo norus. Galimas daiktas, kad ji vėl atgaivino jo viltis.

– Bet vietoj to Eva ir vėl jį atstūmė.

Van Vėterenas linktelėjo.

– Ji persikėlė čionai. Nauja pradžia. Galbūt nepasakė, kur išsikraustė, tačiau jis, žinoma, susekė. Galiausiai netgi sugebėjo gauti darbą toje pačioje mokykloje. Eva turėjo pasijusti klaikiai priblokšta, kai direktorius pristatė naująjį prižiūrėtoją.

– Šiais metais?

– Taip, sausį. Po kalėdinių atostogų, prasidėjus naujam trimestrui.

– Todėl ištekėjo už Miterio vien tam, kad parodytų susiklosčiusią padėtį.

Van Vėterenas atsiduso.

– Taip, galimas daiktas. Galbūt Eva buvo tokia pat pamišusi kaip ir jis. Iš Miterio parodymų susidarė įspūdis, kad jųdviejų su Eva santykiai peržengė jo suvokimo ribas. Kad mylėjimasis jiems visuomet būdavo gyvybės ar mirties klausimas. Na, manau, kažkas tokio.

– Kodėl nužudė ją, o ne Miterį?

– Manau, pagautas impulso, kai padaroma nepagalvojus. Gal noras kartą ir visiems laikams išsivaduoti iš tos baisios padėties. Šiaip ar taip, įvyko nelaimingų atsitikimų virtinė, visiškas atsitiktinumas. Žinoma, Fergeris nenujautė, kad Miteris buvo toks girtas, jog prarado atmintį. Jis laukė, kada šis pasakys, jog Fergeris anksčiau tą vakarą leido laiką su jais, tačiau buvo tvirtai įsitikinęs, kad nebus jokių požymių, leidžiančių suprasti, jog vėliau sugrįžęs nužudė Evą. Veikiausiai Fergeriui turėjo kilti klausimų, kodėl nesulaukia jokių žinių iš policijos.

Van Vėterenas papurtė galvą.

– Šešios žmogžudystės, – tarė jis. – Maniau, bus keturios, galbūt penkios. Bet įvykdytos šešios.

Padaręs pauzę, pažvelgė pro langą ir užsižiūrėjo į tamsą.

– Kaip manai, kas tai, – garsiai svarstė jis. – Kas kursto jo motinos norą gyventi toliau? Kodėl, po perkūnais, ji nenusižudo? Arba atsigulusi nenumiršta?

Miunsteris akimirką susimąstė.

– Hamletas? Pernelyg išgąsdinta?

– Ne. Juk susipažinai su ja.

– Ji tikinti?

Van Vėterenas nesusivaldė ir prapliupo kvatoti.

– Koks Dievas leis tavo vyrui skriausti ir žeminti tave, vaikams įsivelti į kraujomaišą, o sūnui nužudyti tavo dukterį...

Miunsteris sudvejojo.

– Nežinau. Galbūt baudžia save – noriu pasakyti, gyvendama toliau.

Van Vėterenas atsigręžė į Miunsterį.

– Puiku, – tarė nustebęs. – Puikiai padirbėta, Miunsteri. Reikės tai turėti galvoje ir ateityje tavęs nenuvertinti.

– Dėkoju, – atsakė Miunsteris. – Beveik privažiavome oro uostą. Ir dar vienas dalykas.

– Na?

– Būčiau dėkingas, jeigu atsiųstumėte atviruką, pone. Dėl pašto ženkliuko. Sūnus pradėjo rinkti pašto ženklus...

– Žinoma, – pažadėjo Van Vėterenas.

Sustabdęs automobilį, Miunsteris iškėlė lagaminus.

– Susitiksime sausį, – tarė Van Vėterenas.

– Sausio gale, – pridūrė Miunsteris. – Po Naujųjų dvi savaites atostogausiu.

– Džiugu, Miunsteri! Kur išvažiuoji?

– Į Maldyvus, – kukliai šypsodamasis atsakė Miunsteris.

– Nuostabu, Miunsteri, – paspaudęs ranką nudžiugo Van Vėterenas. – Bet išsaugok formą. Kai sugrįšiu, su manimi bus nelengva.

– Žinau, – tarstelėjo Miunsteris.

45

Moteris pačiupo jį už žasto.

– Dėl Dievo, kas dabar? – pagalvojo Ingrunas. Jis buvo ką tik spėjęs prisėsti ir prisidegti cigaretę. Ir kodėl gi jo niekada nepalieka ramybėje?

– Ko nori? – paklausė bandydamas nusipurtyti jos ranką. Moters nagai smigo gilyn.

– Evangelija pagal Luką, 15 perskyrimas, 11 eilutė! – sušnypštė ji.

– Hm?

– Evangelija pagal Luką 15:11! Ketinau paskaityti Bibliją, bet pamačiau, kad kažkas joje kažką užrašė!

Ingrunas pamatė jos rankoje laikomą Bibliją. Mosikavo ja, vidun įkišusi kaulėtą smilių.

– Duok pažiūrėti!

Moteris paleido jo ranką ir atvertusi padavė Bibliją. Per visą puslapį didžiulėmis ryškiomis raidėmis buvo parašyta:

Karlas Fergeris.

– Dievas niekuomet to neatleis! – iš sielvarto grąžydama rankas, pravirko moteris.

Akimirką Ingrunas dvejojo. Tada išplėšęs išmetė tą lapą į šiukšlių dėžę.

– Paskaityk ką nors kitką! – tarė jis ir užvertė Bibliją.

Nesser, Håkan

Ne-157 Sąmonės akis : romanas / Håkan Nesser ; iš anglų kalbos vertė Helga Gavėnaitė. – Kaunas : Obuolys [i.e. MEDIA INCOGNITO], [2016]. – 317, [1] p.

ISBN 978-609-04-0087-6

Siaubingų pagirių kamuojamas Janekas Miteris atsuktuvu atkrapšto užrakintas vonios kambario duris ir randa sklidinoje vonioje plūduriuojančią žmoną. Kas vyko iš vakaro – neprisimena nieko, tik audringą pasimylėjimą ant stalo. Ar jis nužudė prieš tris mėnesius vestą bendradarbę? Kodėl miegodamas vis sapnuoja, kad turi kai ką prisiminti? „Sąmonės akis" yra pirmoji knyga iš įtraukiančios detektyvinių istorijų serijos su vyriausiuoju inspektoriumi Van Vėterenu.

UDK 821.113.6-31

Håkan Nesser
SĄMONĖS AKIS

Iš anglų kalbos vertė *Helga Gavėnaitė*
Redagavo *Erika Merkytė-Švarcienė*
Tekstą tvarkė *Raimonda Kavaliauskienė*
Viršelį pritaikė *Andrius Morkeliūnas*
Maketavo *Alma Liuberskienė, Daiva Širvaitienė*

20 sp. l. Tiražas 2500 egz. Užsakymas Nr.
Išleido OBUOLYS®
(OBUOLYS yra registruotas leidybinis ženklas,
kurį pagal sutartį naudoja UAB MEDIA INCOGNITO)
Butrimonių g. 9, LT-50220 Kaunas
knygos@obuolys.lt www.obuolys.lt

• Akcijos ir nuolaidos
• Nemokamas katalogas
• Knygų ištraukos
knygos.lt

Spausdino UAB „ScandBook"
Gamyklos g. 23, 96155 Gargždai, Lietuva, tel. (8 46) 42 03 00